

T A R T A L O M

▶	3	DARVASI LÁSZLÓ	
		Vidám mondatok III.	(vers)
▶	8	EGRESSY ZOLTÁN	
		Barátok Mentonban	(versek)
▶	10	FECSE CSABA	
		Egy betű mindig, Egy fotóra, Találkozás, Sötétben, Vágy	(versek)
▶	13	GÉCZI JÁNOS	
		Ezeregyéjszaka	(regényrészlet)
▶	17	ZSILLE GÁBOR	
		Filmkritika rovat	(vers)
▶	19	PAPP ATTILA ZSOLT	
		A tériszony természetéről, Prés	(versek)
▶	21	TATÁR SÁNDOR	
		Vajda János reloaded, Egy szonettkezdet reanimációja	(versek)
▶	23	CSILLAG TAMÁS	
		Észter!, Nem tudják, nem értik, Ámít	(versek)
▶	25	LÉGRÁDI GERGELY	
		Énekóra, Évelők	(novellák)
▶	28	BERTA ÁDÁM	
		Aki szeretne részt venni	(vers)
▶	31	HORVÁTH VERONIKA	
		Érzékelési hiba, Nem lett belőle soha semmi, Gondatlanságból elkövetett	(versek)
▶	33	UNGVÁRI LÁSZLÓ ZSOLT	
		Kettős kapocs az emlékezés időtlenségében	(részletek egy versciklusból)
▶	37	FARKAS GÁBOR	
		Barabás, Állóháború, A maradandóság anatómiája	(versek)
▶	39	BENEDEK SZABOLCS	
		Az Arany Alma héja	(regényrészlet)
▶	45	ANDRÉ ANDRÁS	
		Mcleod, a skót, Simonits Tivadar halála, Az ellenőr	(versek)
▶	47	HORVÁTH EVE	
		Margarita!	(vers)
▶	49	STANKOVICS MARIANNA	
		Moralitás, Nékó naplója, Főnevek, Ima	(versek)
▶	51	HALMAI TAMÁS	
		Előfeledések (CI–CV.)	(versek)
			PAPÍRHAJÓ
▶	53	PÉTER ERIKA	
		Pénzmosás, Robot-gond, Csíkra csík	(versek)
▶	55	MILBACHER RÓBERT	
		A szivárványbányászok legendája	(mese)

- 57 **SCHÜTZ GABRIELLA**
„megteremtek néhány karaktert, aztán összeengedem őket” – Beszélgetés Kertész Erzsivel
- 60 **BOLLA ESZTER**
A szorongás mesekönyve – *Sylvia Plath: A mindegy-öltöny* (kritika)
- MŰHELY**
- 62 **DAGMAR MÁRIA ANOCA**
Gyökerek és virágok. Fejezetek a békéscsabai szlovákok jelenéből és múltjából (recenzió)
- 65 **ÁRGYELÁN ERZSÉBET KATALIN**
Szlovák kiadványok Magyarországon 1989–2018 (recenzió)
- 67 **DEMMEI JÓZSEF**
Evangelikusok Békéscsabán – A Békéscsabai Evangélikus Gyülekezet 300 éve
Tanulmányok Békéscsaba Evangélikusságáról 1718–2018 (recenzió)
- 69 **ERDÉSZ ÁDÁM**
Látható történelem – *Dénes Attila: Csabai házak almanachja* (recenzió)
- ***
- 72 **ABAFÁY-DEÁK CSILLAG**
Lélek és logika, avagy a felénk fordított világ
– A kilencvenéves Konok Tamásról (tanulmány)
- 77 **KÖLÜS LAJOS**
A legújabb megértésének vonzásában – *Konok Tamás művészetéről* (tanulmány)
- FIGYELŐ**
- 82 **MÉNESI GÁBOR**
A korszak piszkos lelke – *Bereményi Géza: Magyar Copperfield* (kritika)
- 86 **KIS PETRONELLA**
Halálra ítélték raja – *Bodor Ádám: Sehol* (kritika)
- 88 **FAZEKAS SÁNDOR**
A Sátán Debrecenben
– *Győrei Zsolt–Schlachtovszky Csaba: Magyariné szeretője* (kritika)
- 91 **NYILAS ATILLA**
A becsület – *Zemplényi Attila: Csonthéj* (kritika)
- ***
- 94 **LACKNER LÁSZLÓ**
Téblábolók, avagy eszetlenül váltjuk a rendszert (színpadi játék)

Vida'm mondatho

Minden vess megvolt már,
mielőtt papírra levezették volna.
Minden házal levomboltak,
mielőtt fölépítették volna.
Minden utat elfelejtettek,
mielőtt kitaposták volna.
Minden ember halott volt már,
mielőtt megzülettek volna.
Mindenki meghalt,
minden elpusztult,
minden elavult már,
aztán tovább élt mégis.
Delegvő utak partján állnak a házak,
a házakban dúdolnak a versek
és élnek benne,
mint ha örökre így maradna,
az emberek.

Darvasi László

Vidám mondatok III.

Minden vers megvolt már,
 mielőtt papírra karcolták volna.
 Minden házat leromboltak,
 mielőtt fölépítették volna.
 Minden utat elfelejtettek,
 mielőtt kitaposták volna.
 Minden ember halott volt már,
 mielőtt megszületett volna.
 Mindenki meghalt,
 minden elpusztult,
 minden odaveszett már,
 aztán tovább élt mégis.
 Lélegző utak partján állnak a házak,
 a házakban dúdolnak a versek,
 és élnek bennük,
 mintha örökre így maradna,
 az emberek.

Szerelmem, a bál
 utáni morzsagyűjtő fiú, hallani,
 ahogy számol, számol, számol.

Szerelem, a hamis
 jegyeket mind a bicegő kalauz lánytól
 vételezem.

Szerelem, mi van
 a kék sarkon túl, pedig addig
 semmiképpen sem juthatok el.

Szerelem, mindenik
 tagomban külön fáj
 az összes.

Szerelem, a szájra
 gondolni csak, aki rég megevett
 engem.

Rablókat vártam vendégségbe,
 és ők nem is okoztak csalódást,
 díszes egyenruhájukban,
 hangos zeneszóval megérkeztek,
 s bár addigra az udvarház elé szórtam

a kincseimet,
 nappalokat és éjjeleket,
 utazások emlékét,
 a mozdulatlan délutánok csöndjét
 ők mégis a maradékért
 könyörögtek papagájhangon.
 Volt közöttük egy loboncos kisfiú,
 akinek gyönyörű hangja volt,
 dó, re, mi,
 la, la, la, lalalá
 éneke tojások héját törte,
 vasat repesztett,
 megbolondult az összes kottám.
 Neki adtam hát az utolsó
 gyertyalángot, melyet aztán,
 mikor a rablók jófajta borral
 jócskán átítatva eltávoztak,
 az ég fáradtan lüktető szívébe döfhetett.

Amiért a hit nem gondolhat.
 Éhség, szomjúság, gyűlölet,
 mi lenne veletek.

Kertemben él.
 Nem én ültettem.
 Nem én gondoztam, öntöztem,
 nyírtam, neveltem.
 Nem én szaggattam, ritkítottam.
 Kertemben él, nem is ismerem.
 Enyém.

Beszámoló egy játékiállításról.
 Hó is hullt, igencsak nagy mennyiségben.
 Miért halt meg a
 ringlispilre vetett kicsi ördög.
 Elemet cserélni a hóhérbabában.
 És igen, mert egy ólomkatona végül
 mégiscsak békét kötött
 a rendezők főnökével.

Hinni fogok Istenben, ha
 nem lesz tekintete rám,
 ha nem hallja szavam, kiáltásom
 ha nem tud szólítani,
 ha nem ismer,
 ha nem emlékszik az árnyékomra sem,
 ha nem akar egy hajszálat se belőlem,

ha nem kíván,
 ha nem gyűlöl,
 ha még csak el sem veszít,
 romlásba sem dönt,
 és akkor,
 de csakis akkor, amikor
 mindez fennforog,
 én is megteszek érte annyit,
 mint bármelyik fűszálért
 tennék a szokásos
 heti kaszálás után.

Egy ember,
 aki elbújt a kereszten.

Körberajzolni a napfelkeltét.

A halál tudományai.
 Egy gúnyolódó temető,
 például.

A főnővér mellém hevert,
 melyikőnk lázasabb.
 Azt suttogetta, meg fog halni.
 De lehet, hogy csak az infúzió
 csilingelt vidáman,
 akár a kiszáradt szájba
 hulló gyöngyök.
 A főnővér mellém hevert.
 Csak az fáj,
 ami ezután következett,
 mert alig tudtak bennünket
 szétválasztani a
 halotthordozó nagyfiúk.

Ezzel a kuponnal, kérlek,
 bármikor kivégeztetheted magad.

Ha a bölcsesség érdem lenne.
 De hát még Isten sem bölcs,
 és nem is okos.
 Isten csak Isten.
 (Szó, szavak)

Volt pedig egy író, hajaj, aki
 rémesen beteg emberektől, voltaképpen
 haldoklótól nyerte az ihletet.

Ült mellettük, hallgatózott és jegyzetelt.
 Egy bányászt, igen, egy bányászt,
 ki pedig a nagyon végét járta,
 annyira földühített,
 hogy végig valótlanágokat mondott neki.
 Hazug tárnák, vájatok, fejtések,
 hazugságokkal megrakott csillesorok.
 Mindhiába, mert a történet, hajaj,
 amit ez az író végül közreadott,
 mégiscsak szép lett.

A világ legszebb
 dolgát a takarónak választottam.
 Hit, hatalom, szerelem, vers,
 egyre megy.

Ünnepség után nem mehetsz haza.
 Vagy hát mégis, igen.
 Csakhogy otthon is ünnepelnek.

Már el sem tudom képzelni,
 milyen lenne a félelem nélküli élet.
 Hogy nem lenne szorongás,
 nem lenne semmiféle ilyen-olyan bűn,
 nem lenne processzus ezért vagy azért a vétekért,
 és az idő tenyerére helyezett dolgok
 árnyék nélkül vándorolnának át a kerti pázsiton.
 Madarak szólnának üveghangon,
 s mint a víg halál, átfutna a zöld fölött a könnyű rigó.
 Nők és férfiak zenélnének,
 lenne egy gazdátlan hegedű,
 hogy a némákra is gondol a kórus. Redőny.
 Értitek, zárás előtt még elbeszélgetne velem egy réges-régi redőny!
 A barátság sem fájna, mint a só.
 Olyan lenne félelem nélkül élni,
 mintha minden parancs kérdéssé szelídült volna,
 és már nem is emlékeznénk,
 kicsoda ordított egy szelíd,
 jóllehet nem félénk miért helyett.
 Miért.
 Hol.
 Meddig még.
 Haldokoltam már. Szombat volt, szerda volt,
 kalimpáltak az órák, haldokoltam.
 Az volt a leginkább kétségbeejtő,
 hogy akkor is úgy rettegettem,
 mint akinek nem szabadna már élni.

Barátok Mentonban

(érkezés esőben)

Innen már csak egy nagyobb köpés Monaco. Egyelőre itt maradunk. Bizonyára komolyabb örömmel fogadna a város, ha mi a Beatles lennénk. Az egyfajta teljesség volna, réstelen, nagy épség, teljes univerzum, nap, főbolygó, hold, csillagpor, világos ködök, együtt minden. De tudnod kell, hogy így is elég szerencsések vagyunk. Alighanem a legutolsó pillanatban kötöttünk ki. A vihar kezdetén elvesztettem az uralmat az útvonal tervezése fölött.

Ha már Beatles, hozzáteszem, nincs az a sztár, akit én felismernék, kivéve tán a fiatal Belmondót. De hagyjuk a hülyeséget. Pastist fogunk itt inni literszám, borraivalót adunk, ám soha nem busásat. Dús szakállat növesztünk védelem gyanánt. Előzetesen kérdezni kell néhány dolgot. Olvastál már északír fikciót? Továbbra is iszonyodsz a nőktől? Csak mert szép megkoronázása lenne az estének két elszánt, de nem kecses járású call-girl.

Továbbá: milyen mértékben ismered valójában a Földet? Nem érzed túl alacsonynak magadat mellettem? Hopp, ez a robbogás tűzijáték lesz. Nem bennünket ünnepelnek. Beszarhatnak az állatok, főleg a repülő halak, nem? Induljunk a városba, hozd a gitárokat. Tíz éve kitaláltam a zenélő bankkártyát, majd azt is más csinálja meg. Csak mondom. Kéne neked egy nagy testű, energikus kutya. Megnyugtatna. Gyere, a pastis abszolút nem kellemetlen ital.

x x x x x x x x x x

(távozás esőben)

Arra kellett volna figyelned, amit gondoltam, nem arra, amit mondtam. Viszont pontosnak bizonyult a hánykolódásunk közben álmotodt mondatom, miszerint attól, hogy sűrűbben emlegetsz valamit, nem ér véget hamarabb. Úgy érzem, kéne majd mögém egy zenekar, annak ellenére, hogy mindig ritmusszekció akartam lenni, látványdobos, stabil, masszív aszteroida a Naprendszer tágas, félelmetes kisbolygóövezetében.

Emlékszel a két ugyanolyan szépségre, a két egyforma lányra, sóhajtottál, mintha orvosnál lettél volna, csak minőség legyen, mondtam és gondoltam, angyali érintés, virágillatú naplemente, ezek fantázianevek, ne félj, fehér tea papayával, ananással, piros eperdarabok piros rózsaszíromban. Ha esetleg buddhistává válnék, ne kérdezd majd meg, milyen, jó? Kérdezni továbbra is én szeretnék téged.

Megint robbogást hallani, ismételt tűzijáték, ne reménykedj, most se nekünk szól, nem búcsúztat el az aprócska város, ahogy nem üdvözölt érkezésünkkor, továbbra sem vesz tudomást rólunk. Tudtad-e, hogy harmincegy rosszkedvű komolyzenész dolgozott a Hey Jude stúdiófelvételén, hallod-e, hogy 2,58-nál káromkodás hallható egy elrontott vokál miatt? Épülj a hibákból, alakulj át, számítok rád a festői Monacóban is.

Egy betű mindig

izgatott matatás a klaviatúrán
ismeretlen alélt szöveg élesztgetése
eltévedt gondolatokat szavakat szanálók
nagy nekiszánással kezdek
életem hátralevő részének hagyom legördülni
– mi mást is tehetnék – a sziszifuszi sziklát
mit tesz a fény ha fáradt
az ember ha álma elévült nézem a magára
eszmélő ablakot a nyakát nyújtogató juharfát
az ágrólszakadt rigót E. néni
csoszog lefelé a lépcsőn lépteit elnyeli puha papucs
sűrű éveit a gaz mely homloka mögött burjánzik
végére jár a titoknak életének szívesen elmenne már felhőnek
fünek fáradt szavak ténferegnek a levegőben egy betű mindig
hiányzik a megértéshez ólálkodó árnyék a kövön
ki rejtőzik mögötte ki tudja mi tűnik el vele ha
beszélni kezd a sötét

Egy fotóra

a képen fiatal nő látható
keresztbe font karral
könnyedén a mögötte álló
almafának dőlve derűsen
öltözetéből és a fa lombzatából
ítélve nyár van béke nyugalom
a fotót apám készítette ifjú asszonyáról
volt egy önkioldós gépe számos
felvételt készített anyámról és
kettejükről van egy kép amelyen
egymás mellett hevernek a fűben
látszik rajtuk hogy boldogok hogy
fontosak egymásnak talán már én is

megjelenek előttük valahogy úgy
mint nyári égen az alakját folyton
változtató kis felhőpamacs

Találkozás

elnézem kora ellenére mily
sima a bőre szép az arca
pillája sása zöldes szeme mély
vadvizét árnyékkal takarja

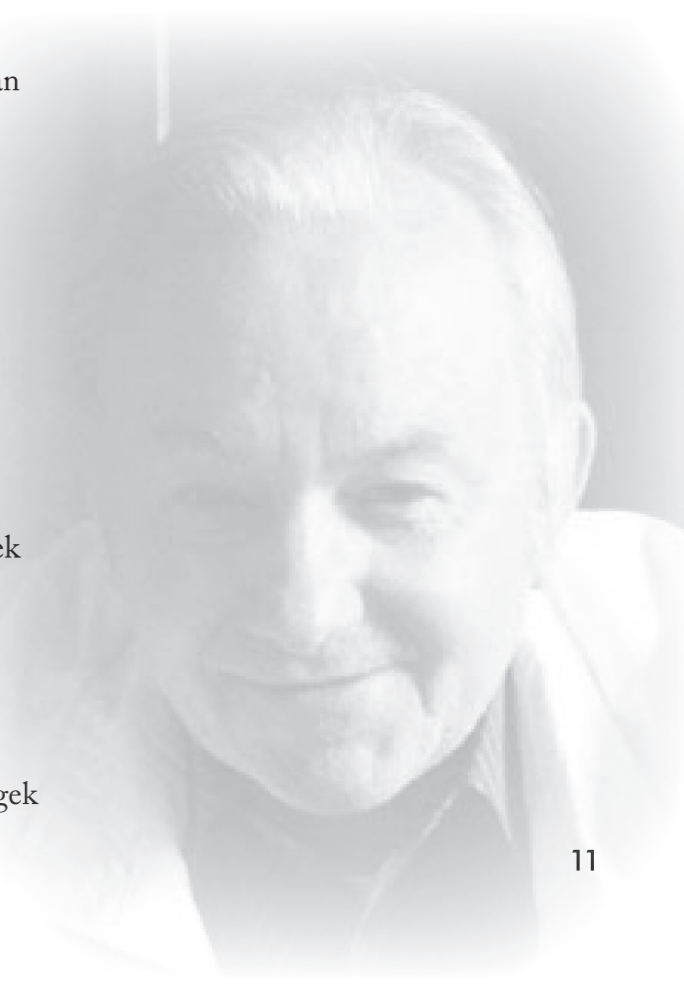
kíváncsi szem a valón túlra lát
egy bakfist amint megvakarja
fülcimpáját és szép ívű nyakát
s duzzadt ajkát fényesre nyalja

bizalmas tiszta nevetése van
fehér fogai akár a rizs
fogorvos mesterműve biztosan

ki tudja a szó most hova visz
hiszen a hang olyan bizonytalan
nem hiszek benne és ő se hisz

Sötétben

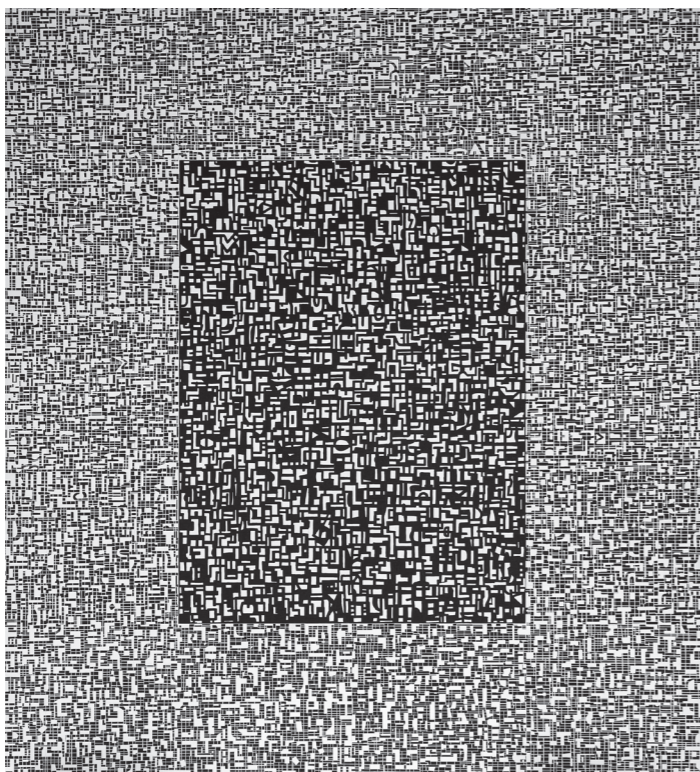
bányaomlásként dől rád
az éjszaka szíveddel dolgozó
szorgalmas bányász a hangok
gazdátlan veszett vak kutyák
kiszámíthatatlanok félelmetesek
bűzös nyáluk fröccsen rád
ásító torkukból a pokol
forrósága süt karmuk széttépi
a fényt elgörbíti az időt
ha kérdenéd kié e hang
nincs válasz sehonnan
csak nyers indulat szétomolt egek

pusztasága vert seregei a reménynek
ott tapicskolsz tehetetlenül
a félelem marasztaló sarában

Vágy

még egyszer lemenni a lépcsőn
(hatvanhárom fok a szomszéd szerint)
a negyedik emeletről az újságosnál
megvenni megszokott napilapomat
melynek betűit valaha én is szaporítottam
megmaradt hát mint valami adósság
az újsággal a zsebemben
betérni törzshelyemre a B. sörözőbe
ahol öreg cimboráim kortyolgatják
italukat és a maradék időt számon
tartjuk egymást riadalom támad köztünk
ha valaki hiányzik ha valamiért elmarad
nem tudhatjuk nem végleg-e

Az elektronikus agy anatómiája II. (2010, 36; akril, vászon; 200x180 cm)

GÉCZI JÁNOS ◀

Ezeregyéjszaka (regényrészlet)

37. (Ezeregyéjszaka)

Oleg Szergejevics Belov és Karl Kraus rajtam keresztül barátkozik össze. Általam. Mindhárman ugyanabba az osztályba járunk. Oleg kollégiumban lakik, s egy ideje lett neki apja, aki, habár nevelőapa, ahogyan Oleg jellemzi, jó arc. Karlnek csupán anyja van, nekem pedig pápká. Fölvetődik bennünk, Oleg az értelmi szerző, hogy hozzuk össze az öregjeinket. Pápkának eladogom a lehetőséget, s megkérdezi, ebben mi lenne számára a jó. Győzködöm, hogy neki miféle előnyöket jelenthet Karl anyja. Arról faggat, hogy Karl anyjához vagy inkább Karlhoz ragaszkodom, de a válaszom alapján képtelen eldönteni, füllentek-e vagy sem. Mondom, hogy én tökéletesen megelégszem azzal, ha Karl a mostohatestvérem. Pápká szerint ehhez nem kell másodjára megőszülnie, egy feleség a férjét bármikor otthaghatja, ha azonban barátnője van, az nem. A barátnő másféle. Azt kirakni szokás. Ennyiben maradunk.

Aztán Oleg kideríti, hogy pápká és Karl anyja rokon szakmában dolgoznak, pontosabban, ha megfelelő végzettség nélkül is, de hasonló tevékenységet végeznek. Nyilván ellenérdekelték a munkáltatóik, ne kísérletezzünk az egybeboronálásukkal. Hagyjuk a véletlenre, az sokkal jobb kerítő nálunk. De ha meggondolom, Oleg és Karl sem kedvelik kezdetben egymást, s elégnék bizonyultam ahhoz én magam, mármint a hozzájuk fűződő haverság, hogy eltűrjék egymást, míg nem végül összebarátkoznak.

Oleg a mi vezérürünk, nemhiába ő él egyedül, az ő idejéből bőségesen jut ránk. Oleg megfontolt, céltudatos és idősebb nálunk, s ennyi elég a vezérséghez. Legtöbbször reá marad a döntés. Ha az estéli szürkületben az erkélykorlátokon nevelt piros és bordó virágok légies árnyalathoz jutnak, hol Karlék, hol a mi ablakunk alól fölhangzik a füttyjele, mi pedig lerohanunk hozzá, hogy felkeressük a harmadikunkat. Ezek sosem előre tervezett találkozások. Jó úgy várakozni, hogy sejtethed, hogy hamarosan találkozol a barátaiddal. Az ilyen találkozások egyiként áll elő az ötletével. Hogyan tudunk annyi pénzt szerezni, hogy szülői támogatás nélkül össze tudjunk hozni magunknak egy nyaralást? Mi egyedül elmehetünk nyaralni.

Oleg fedezi föl, hogy a tengerparton, ahová, amikor volt Szovjetunió, számosan jártak fürödni és napozni, Bakunak ezen az egyetlen kedvelhető plázsú partján, amelyre nem sodródik uszadék, ezen az egykor népszerű helyen, amely évtizeden át maradt gondozatlan, ismét megjelentek a munkások. Kibányásszák a homokból a benne heverő lomot, az odahordott rozsdásodó acélszerkezeteket, elviszik a szél és víz összehordta szemetet, bokrokat és fákat ültetnek, röplabdapályát készítenek, helyreállítják a lerobbant, telefirkált ajtajú kabinokat, és hatalmas dobokról műanyag csöveket húznak le, hogy édesvíz-vezetékeket fektetve legyen az úszóknak mivel lemosni a tengervíz ragacosz mocsját. Mert bizony mifelénk a víz nem alkalmas fürdésre, még ha az újságok és a rádiók egyre arról

számolnak is be, hogy megtisztították a Kaszpi-tenger vizét, ami valójában tó, mert nincs kapcsolata a többi tengerrel. Meg azért is, mert alig sós a vize, a sótartalma kb. 12 ezrelék, az átlagos tengervízi 35 ezreléknek alig harmada.

A városiak ismét szeretnek a plázson heverni. Naponként ott gyülekeznek a velünk egykorúak, na és a szerelmespárok. A magánytól szenvedők rátaláltak a helyre. Végezetül a családok, akik a maguk számára teljes napra itt lelnek nyugalmas helyet. A plázsnál közel s távol jobb hely nincs. A városi hivatalok ismét megnyitották a fürdőhelyet. Azt a nevet kapta, hogy *Ezeregyéjszaka*.

Asztronautaként érkezem, Oleg fölfedezi rajtam az űrutazás kellékeit, és a csillagokról beszél, hogy a kedvemben járjon. A csillagok az éjszakai tengerpartról ugyanolyan jól láthatóak, mint a hegyek csúcásáról, persze, ha tiszta az idő, de ez itt is, ott is érvényes. Axiómának tekintendő. A csillagképek egymáshoz viszonyított állásából meghatározható, hogy az év melyik szakaszában járunk. A csillagok helyzetéből, hogy az éjszaka melyik órájában vagyunk. Mindezek ismerete teljesen feleslegessé teszi a karóra használatát. Karl lopva rápillant a vadonatúj karórájára, amelyet, mert így dívik, lazán, karperecként csatol fel a csuklójára. Pontosan ugyanúgy, mint Oleg és én. Karl utánunk, nyilván a példánk nyomán jut a karórájához, és elkeseredve veszi tudomásul, hogy arra, ha megtanulja a csillagokból történő olvasást, nem lesz többé szüksége.

Szent Lőrinc könnyeiről ugyancsak szó esik. Arról a meteorrajról, amelynek Perseidák a neve, és augusztus közepével éri el a Földet, hogy fényes vonalakat és szokatlan színű felvillanásokat rajzoljon az éjszakai égre. Arról, hogy több mint ötvenre tehető az évente visszatérő meteorrajok száma, s ezek az évek mindig pont ugyanabban az időszakában figyelhetőek meg, aminek következtében elkészíthető egy csillaghullásnaptár. Ami öröknapotár. Érthetetlen, hogy az emberi kultúrák nem a csillaghullás rendje szerinti naptárt használnak, s nem mondjuk azt, hogy én a Geminidák meteorraj idején, azaz december negyedike és tizenhatodika között születtem, vagy a Leonidák, esetleg az Éta Aquarida meteorraj feltűnésekor. Szent Lőrinc akkor könnyezik, ha meteorrajok, üstökös vagy asztreoida-porfelhő érkezik.

Ezt az elvet követve pápká – számolom ki – a Perseidák szülötte lenne. Óránként 80-120 hullócsillag jelzi, hogy elérkezett az idő megköszönteni.

Nem az ilyenek fölött való töprengésre gyűlünk össze, hanem annak eldöntésére, munkatársként kit alkalmazzunk.

A plázs, legalábbis gépjárművekkel, egyetlen úton közelíthető meg. A gyalogosok számára járdákat építenek, és minden előzetes terv nélkül ösvények is kitaposódnak. A közeli emeletes házak lakói a magasból követhetik, a közlekedési útvonalak bonyolult, pókhálónál összetettebb, ám annál szabálytalanabb mintázata miként alakul ki. Gépjárművel azon az úton kanyarodhatnak be, amely a móló tövébenél válik le a körforgalomról, s elkeskenyedve, ép ésszel felfoghatatlan kanyarokat vetve kúszik a part felé. A szélét betontömbök, rozsdásodó tartályok és építkezések törmelékhalmai képezik. Erre az útra, ha valaki ráfordul, hogy elérje a plázs előtti, homokos felületű szabad parkolót, nem marad egyéb választása, mint hogy teljesen végigmegy rajta. S mivel a kacskaringós út beláthatatlan s egyetlen autónyi szélességű, a szembejövők miatt sokszor leáll a forgalom, s a torlódások vitákra, torzalkodásra szolgáltatnak okot. Ki s hogyan tolasson vissza?

Oleg találja ki, hogyan jussunk a kirándulásunkhoz feltétlenül szükséges minimális összeghez. A hajdani fűrótorony stégjére, amely az út közepe táján féloldalára dűtve hever, egy vízszintes felületet kialakítva feltelepedünk, asztalt és székeket rakunk a felhúzott napernyőink alá, és szemmel tartjuk a forgalmat. Mindkét irányba piros, illetve zöld

lámpával jelezzük, melyik felől szabad a forgalom. Az irányítást elfogadják és követik a strandolásra igyekvő autósok. A stégről alálógó bádogra azt festjük fel, hogy VÁM, s mert egyikőnk sem akar a felirat előtt naphosszat álldogálni, felismertük, hogy szükségünk van az alkalmazottra.

Ezt kívánjuk megbeszélni. Abban értünk egyet, hogy lány álljon az út mellé, aki kosárba gyűjti a lehúzott ablakokon át kiadott aprót. A szolgáltatásunk után csakis a behajtóktól várunk pénzt, ezt mindegyikünk méltányosnak találja. Olyan valaki szükséges, aki a teljes strandidényt át tudja dolgozni, azaz például nem jár iskolába, s aki nem ver át minket, aki elég reprezentatív kinézetű, azaz nőtt melle, és olyan blúzokat visel, amelyekben megmutatkozik a hasa, hogy a fiúk nézzék, de nyelve is van, hogy mindazokba belemarjon, akik utána nyújtogatnák a kezüket. Megannyi szempontnak szükséges megfelelnie. Ezek föltárása nem kevés idő.

Az üzlet, várakozásunk ellenére, gyorsan beindul. Legtöbben egy manatot hajtanak a kosárba, néhányan számolatlanul maréknyi gopikot. Nem ritka az olyan nap, amikor ezer manat is egybegyűl estére. Az összeg egynegyede a lányé, a többin mi osztozunk, akik fenn ülünk a stégen, figyeljük a forgalmat, és a zöld és piros fényt váltogatjuk. Oleg aztán beszervez néhány kiegészítő fiút, akik minket, a tulajdonosokat helyettesítenek, de idővel örökre lesz szükségünk, mert a lányt – mindig estével, mindig, amikor elapad a forgalom – kirabolják. Miután hat alkalmazottra emelkedik a munkatársak száma, s rég összegyűlt annyi pénzünk, hogy akár fél évre felmehetünk a hegyekbe, megfagy körülöttünk a levegő. Pápká váratlanul, mondja, férfi a férfival, elbeszélget velem. Akkor hónapok óta alig találkozunk, hol valamerre utazik, hol, ha Bakuban tartózkodik, csak reggelente futunk össze. Oleget a nevelőapja, Karl-t az anyja ülteti maga elé. A vállalkozás veszélyeiről – amelyekről nekünk szintén van tapasztalatunk – tárgyalnak velünk. Hogy Oleg nevelőapjával találkozik pápká, arra az utal, hogy kifigurázza a beszédmódját. Olyan orosz, akinek az ősei itt élnek, aki óorosz kifejezéseket és azeri szavakat kever a mondataiba. Az újoroszok ugyanazt a nyelvet beszélnek, amit Moszkvában. Persze ki-ki olyan kifejezéseket használ, amelyeket abból az országból hozott magával, amelyben katonaként szolgált.

Pápká arról szónokol, hogy ma nem az az embertípus él, akik kíváncsiságuktól hajtva ismeretlen vidékeket keresnek föl, hogy leírják, miféle tájakat látni, milyen növényekkel és állatokkal találkozhatnak, mily kalandos módon jutnak az egyik szálláshelytől a másikig, s milyen körülmények között laknak azok a törzsek, amelyekről a civilizált világ emberei mindeddig nem tudtak. Az emberi faj több száz éve túljut a földrajzi fölfedezéseken, nincs a világunknak oly zuga, amelyet ne pontosan és körültekintően írtak volna le, tudjuk, hány békafaj él a Föld kontinensein, s hány halfaj a mélytengerekben, s még a barlangokat is föltártuk. Nincs ok az ismeretlent keresni, arról bármit könnyebben megtudhatunk a könyvtárban, mint hogy elzarádokolunk a helyszínre. Az emberiség különleges tulajdonsága: az ismeretekhez a legkönnyebben, azaz a legkevesebb energiabefektetéssel szeret hozzájutni. Szóval feleslegesen ne vágjak fejszét a fába, meglehet, egyszerűbben is hozzá tudok jutni az aprófához. A legkisebb energia felhasználása a legnagyobb haszonnal elmentén! E mentén érdemes a ma emberét megvizsgálni, mérlegre tenni. Azok az emberek jutnak leginkább a javakhoz, akik fellelik a mindenféle hagyomány és a mindenféle törvény között azon réseket, úgy nevezik őket, hogy élelmeselek, akik a jég hátán megélnek, amelyek mentén el lehet jutni a kincses barlangba. Mondja a példázatát, amelyet ezerszer hallok, hogy Azerbajdzsán az olajával éri el, hogy az oroszok jóban akarjanak vele lenni, tudja, hogy elég egy rossz szó, és máris Törökországgal kezdhetünk üzletelni. Nem véletlen, hogy Isztambul beleegyezik a déli olajvezeték megépítésébe. Azon át, ha az oroszokon

keresztül nem juttatható el Európába az olaj, akkor eljut a Földközi-tengerre, hogy aztán tartályhajókon érkezzen meg az Adrián a horvát kikötőkbe, s onnan szállítsák tartálykocsikkal az osztrák, a német, a magyar vásárlókhöz vagy északabbra. Egy ilyen szituációban most az a sikeres ember, aki a folyamatot, bármely részletében is, a legolcsóbban képes működtetni. S az jut a legnagyobb haszonhoz. A biznisz embere nem a kíváncsiságát, hanem a jogi szabályozást figyeli. Nem a testi erejét használja, hanem az eszének azt a részét, amellyel spekulálni képes. Mondhatom, pápkától az Olegékkal folytatott üzletünk kapcsán nem kapok leszidást. Arra figyelmeztet, hogy lehetnének körültekintőbbek. Részletekbe nem bocsátkozik, mit kell értenem a körültekintésen: de látom, hogy Jerma a kifejtettség mértékét tekintve elégedetlen.

Oleg és Karl a szülői elővételükről az enyémtől eltérő tapasztalatokkal számolnak be. Nagyobb részben kapnak feddést, kisebb részben hasznosnak, bár felügyelet alatt végezhetőnek tartják a vállalkozásukat.

Valami módon az iskolánk értesül a strandolókra kivetett sápról, homályos utalásokkal megtűzdelt szónoklatát az irodalomtanárunk s egyben osztályfőnökünk nyilván nekünk címzi. Fejmosását, az etikai megítélés elkerülhetetlenségét hangsúlyozó beszédét az osztálytársaim ugyan végigkuncogják, de láthatóan büszkék ránk. Mindenesetre a tanárunk azt javasolja, hogy a tantermünk polcairól az osztály valamennyi tagja emeljen le egy szép-irodalmi könyvet, és olvassa el. A választott regényről pedig mindenki beszámolót ír, arra figyelve, hogy attól milyen erkölcsi útmutatást kapott. És rámutat a polcra. Ott minden egyes könyvből huszonnégy példány található, éppen az osztály létszámának megfelelő mennyiségben. Bármelyiket lehet választani, mutat ismét a könyvek: Azok ott az élő azerbajdzsáni írók regényei. Oleg, Karl és én egyöntetűen választjuk ki a legkisebbnek tűnő regényt, mindannyian Natig Raszul-Zade *Lovas az éjszakában* című művét emeljük le. Karl az suttogja, hogy néhány busznyi út alatt el lehet olvasni. Reggelként és délutánonként ugyanis az iskolabusz az orosz kolónián keresztbe-kasul bolyong, otthontól otthonig kanyarog, merő időpazarlás az egész szállítás, ahelyett, hogy szabadon engednék a tanítványokat, mindenki haza tud találni.

Ülünk a stégünkön, alattunk homokot fú a szél. Homokfodrok épülnek és bontódnak el. Se Oleg, se én nem olvassuk el a könyvet, holott le kell adni az olvasónaplónkat. Hogy előbbre jussunk, s legalább a beszámolónkat el tudjuk készíteni, Karl először elmondja a regény cselekményét, aztán összegzi az erkölcsi útmutatását, majd fölvezolja, hogy szerintem mi az, ami ebből útmutatás a tizenegy éves fiúk számára.

A tízéves Zorik, azaz a harminc év körüli Zohrab azt kiabálja, állítja Karl, hogy király vagyok! Két szálon fut a történet, szögezi le mindenekelőtt Karl, a kisfiú az egyik, és a börtönbe vonuló férfit a másik. A kisfiúban, állítja Karl, a szülők hamis vágyakat táplálnak, őt, aki szobrász szeretne lenni, arra nevelik, hogy a szobrászkodás boldogságát váltsa le a szobrászkodással elérhető elismerés akarásával és az anyagi ellenszolgáltatás bősége nyújtotta örömmel. Huszonnégy éves, olvasta és mondja számunkra el Karl, ráébred, hogy semmire se viszi a művészettel, csak a művész indulatossága maradt meg benne, a kitartása szertefoszlott. A becsvágyó kisfiú és az életet habzó férfi, állítja Karl, amint az várható, egyazon ember, csak különböző életszakaszban. Hogyan válik egy művésznél készülő kisfiú, veti fel a kérdést Karl, kétes egzisztenciájú, remekül üzletelő felnőtté, aki végezetül gengszter lesz? Aki karcsúsított ingben jár, almás a telefonja, szórakozottan forgatja a teázóban az aranyozott stukkerét, a barátai fogait, ha egy verekezésben elvesztik, aranyból pótolja, és ha nem elég lezser a nyakkendője, akkor a kísérői ölelést szimulálva meglazítják az inggallérja alatt? Ennek a Zohrabnak, aki Baku királya, fekete terepjáróval

közlekedik, állítja Karl, a zsebei – mert több található neki a szokásosnál – tömve pénzzel, ragadozóként veti rá magát a zsákmányra, s az olvasó követheti azt a folyamatot, hogyan válik az éjszakai lovasból éjszakai haramia.

– Na jó. De mi benne a nekünk szóló erkölcsi tanulság? – kérdi Oleg, miközben tépegeti a szandálja bőrszíjai közé szorult fűszálakat. – Nekem az a gyanúm, hogy ebben a regényben minden a helyén található.

– Nem tudom. Talán az, hogy a sokat dolgozni és a sok pénzt keresni, az nem ugyanaz – mondom, de ezzel, érzem, van valami baj. Olyan, mintha pápká szólna meg az én hangomon.

– Én se tudom – fontoskodik Karl. – A könyv tele olyasmikkel, hogy valaki figyelmesen belenéz egy embertársa szemébe, és észreveszi benne a szomorúságot, a tétovaságot, a féltelmet, a szerelmet vagy egyéb ostobaságokat. Buta beszéd az egész, manapság senki nem néz a másik szemébe, és ha belenézne, akkor se olvas ki belőle semmit. Nem érnek rá erre. Ki nem fütyül arra, hogy mi húzódik meg a másik ember szemében? Én arra gondolok, hogy azt kell meglátni a regényben – állítja Karl –, azt mondhatjuk, hogy az érdektelen munka olyan munka, amit fél kézzel, lélek nélkül el lehet végezni, szóval pusztán fusimunka, amit csak a pénz kedvéért csinál az ember. És a fusimunkához észrevétlenül, fokozatosan hozzá lehet szokni, ahhoz, hogy mindent fél kézzel csináljon az ember, kapásból, gyöttrődés és kínlás nélkül, szinte oda sem figyelve.

Hallgatom Karl szavait, és úgy figyelem, hogy közben, utoljára járom az expedícióm végső állomásán a táborhelyem környéke elhagyott kertjeit. A szolgák és a teherhordók a tengerparton, a legzöldebb és legterebélyesebb pínafenyő alatt verik fel a sátorábrukat, a függőágyamat pedig, a kérésem szerint, egy oldalra vízszintesen hajló ágra szerelik. Tudom, a jövőben sokáig nem fogok függőágyban aludni. Tudom, hogy nem biztos, valaha is visszatérek-e ide. Tudom, hogy nincs elég tartalékunk, hogy kiadós vacsorával várjanak a sátonál, jó, ha maradt némi kétszersült. Tudom, holnap, korán reggel, közel a parthoz, kiköt az értem érkező hajó, és el kell búcsúznom hűséges társaimtól. Tudom, hogy a ládámban el kell rendeznem a hazaszállítandó, az expedíció eredményességét szavatoló anyagokat, a sózott állatbőröket, a lepréselt növényeket, a vadaktól ajándékba kapott egzotikus tárgyakat, a közetmintákat és a gondosan elcsomagolt fényképnegatívokat. A kerteket szárazon rakott, omlófélben lévő kőfalak határolják egymástól, a legszeleesebbik tetején sétatálok, azon, amely a tengerparttal párhuzamosan görbül. A művelés alól kivont kertekben egy-két silány olajfa, s jóval több fenyő nő, köztük vének. Kabócák énekelnek, s aláperg a száraz fenyőfű. Fenyőtűavaron lépkedek, süpped a talpam alatt, de mint a matrac, ha lépek róla, kirúgja magát. A fal az egyik helyen lerombolódott, az omladékot át kísértálok a partra. A tengerszéli apró szirtre keresztény kápolna épült, egykor Szent Kristóf szobrát helyezték belé, az építmény alig nagyobb annál, mint ami be tudja fogadni a csúf szobrot. Dagály esetén a szirtet magába foglalja a remegő felszínű víz, s a kápolna, néhány cserépnny nehezezzel a tetején, a kitzűött keresztel egyetemben úszik a vízen.

Üzleti vállalkozásunkat nem szülői nyomásra adjuk fel. Nem azért, mert az iskola szabályzata nem teszi lehetővé. Indokát ugyan nem tudjuk, de egyöntetűen arra a következtetésre jutunk, hogy nem lenne helyes a strand közlekedésének irányítását tovább folytatnunk.

Együtt kuksolunk, a parafa kalapomat forgatom a kezemben, Oleg a csillagok kifényesedésére vár, Karl pedig átszámolja a soros alkalmazottól átvett napi összeget, amikor férfiak csapata kapaszkodik fel a stégünkre. A konzolok közül egymás után másznak elő, olyan harmincasok, komor képpel bámulnak a semmibe, annak a szájából, aki rágógumi-

zik, kivillan a fémfog, zsebre dugott kézzel tornyosodnak fölénk, míg nem előlép a vezetőjük. Alaposan megnéz minket, a tekintetétől borsószik a hátam.

– Hallottuk, el akarjátok adni a stégeteket. Lehalásztátok azt, amire nektek szükségetek volt, igaz?

Oleg nagyot nyel, ránk néz, majd bólint.

– Így igaz.

Karl rábólint erre. Majd pedig én is.

– Mármint melyik? Hogy eladjátok a stéget? Vagy hogy elegetek volt ebből az üzletből?

– Mindkettő.

– Az akkor jó. Mi így gondoljuk.

Oleg igyekszik magabiztosan vigyorogni, de csupán viczorog.

– Arra gondolunk, hogy tíz százalék megmarad a ti részesedéseitek. Minden szezón végén elszámolunk. Most pedig, a vételár fejében, mert nekünk nincs semmi készpénzünk, amelyet nektek adhatnánk, abban megállapodunk, hogy élethosszig tartó védelmet kaptok tőlünk. Persze csak Bakuban.

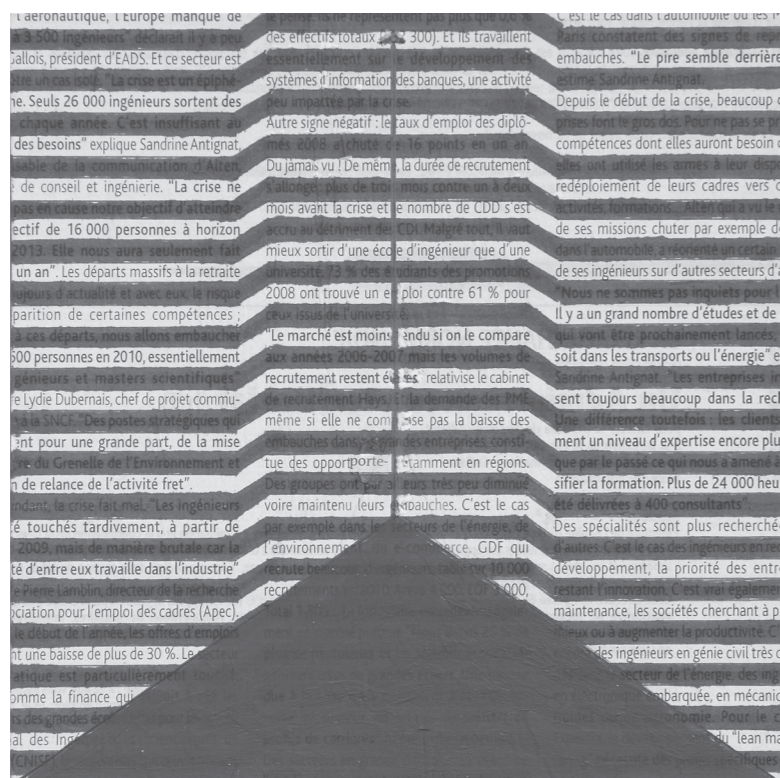
– De hiszen ez méltánytalan! – háborodik fel Karl. – Minek nekünk védelem?

– Mert ez a szokás. A kolóniátokon kívül jó, ha vigyáznak rátok. Mifelénk bármi megeshet. Érdeemes bebiztosítani magatokat, mondhatni, jó befektetés.

– Tudjátok, hogy az örmény férfiak átlaga a negyven évet sem éri meg? – szól közbe valamelyik.

– Mi oroszok vagyunk! – emeli fel a hangját Karl. Mint egy vénasszony, úgy sipít.

– Ja. Ők hosszabb életűek – hagyja rá a vezér. És önelégülten mosolyog.

Systemes (2011, 16; akril, papír, kollázs; 150×153 mm)

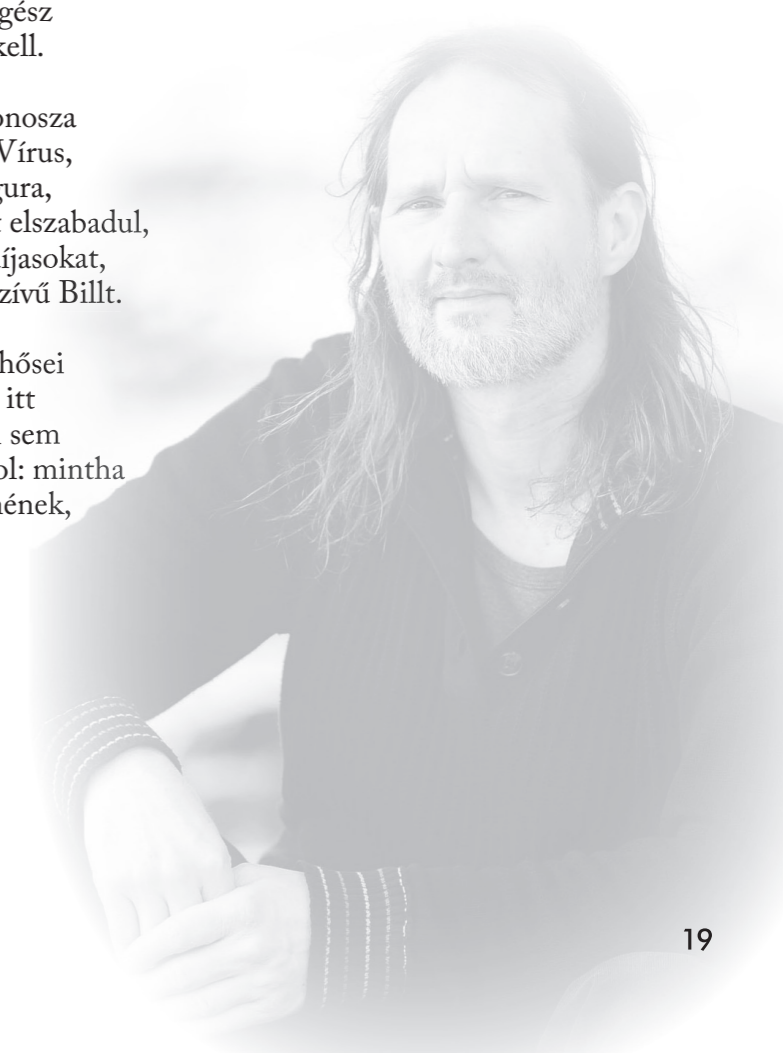
Filmkritika rovat

A honi rajongók öröme március derekán került a mozikba a nagy tengerentúli rendező, Twentyn Karanténo legújabb filmje, a már címében is vérfagyasztó, forradalmian újszerű *Járvány*.

Twentyn sorrendben huszadik, extra költségvetésű alkotása nem szűkölködik semmiben, ami a letaglózó sikerhez és a mindent felülíró, egész évszaknyi rettegéshez kell.

A merész történet főgonosza egy becstelen briganti Vírus, ponyvaregénybe illő figura, ki modern Djangóként elszabadul, és őrjöngve öli a nyugdíjasokat, mint a megrepesztett szívű Billt.

A *Járvány* hétköznapi hősei kifordulnak magukból, itt senki sem az, aki, senki sem ott és úgy, ahogy és ahol: mintha szüntelen álarcot viselnének, melyet félnek levetni.

Ebben a világban mindenki gyanús,
mindenkiben lakhat egy sötét titok,
a társadalom befagyott taván
megnő a távolság lékektől lékeig,
nem csoda, hogy végül eluralkodik
minden nézőn a Karanténo-pánik.

A kusza cselekmény minden szálát
felfejtenünk nincsen mód. Ám
annyit biztosan tudunk:
ezzel az alkotással a rendező
egész eddigi munkásságára
föltette a koronát.

Collage (2010, 27; vegyes technika, papír; 210×150 mm)

A tériszony természetéről

Mióta ismerem a gyávaság
természetét, semmitől se félek.
Köszönök az idegennek, aki
reggel kiszáll helyettem az ágyból
és elindul kanyargós útjain.
Ismeri a tériszony csapdait,
és emlékszik arra, amikor még
félt a mélységtől és magasságtól.
Köszönök neki, és elengedem.
Sziklára fel, vízben, levegőben,
nem érzi az oxigén hiányát,
csak addig megy, ahonnan visszaér.

Mióta értem a gyávaságot,
a tériszony bizonyos szint fölött
valójában már nem átélhető.
Ameddig reális a zuhanás
és látszik a szilánk is, amivé
zúzod magad a lenti talajon,
addig igen, addig még te lehetsz,
szomjas, fiatal élet a szikkadt,
oázis nélküli sivatagban,
ahová érkezel esés után.

Mióta ismerem a tériszony
természetét, már csak attól félek,
aki helyettem száll ki az ágyból
reggelente, és nem fél semmitől.
Nem mérhetem be a magasságot,
elengedem, merjen gyáva lenni.

Prés

Délután van, és minden rád zuhan.
Az ilyen nyári napokon, Uram,

söpörd ki minden gyarlóságaim.
Szabadversre ellenpontként a rím,

lepjen meg végül úgy a nyugalom.
Ne jöjjön semmi ismert utakon,

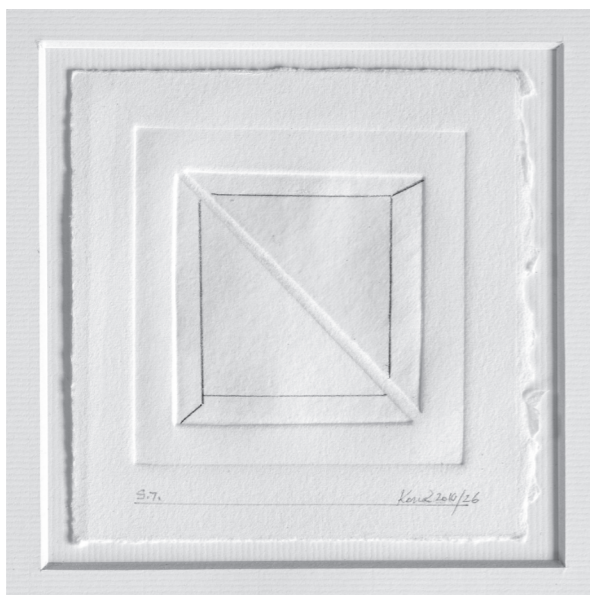
ne mozogjon, ne terjedjen tovább,
ne egyen meg belülről, mint a rák,

a szorongás, a restség, a harag,
hogy préselődsz a könnyű ég alatt,

hogy mennél már, de nincs, ki intene,
és minden másnap megtelik vele...

A délutánban ismét összeér
a holtidő, a levegőnyi tér –

az állandósult légszomj, az marad.
Szólj, ha egyszer feloldoznád magad.

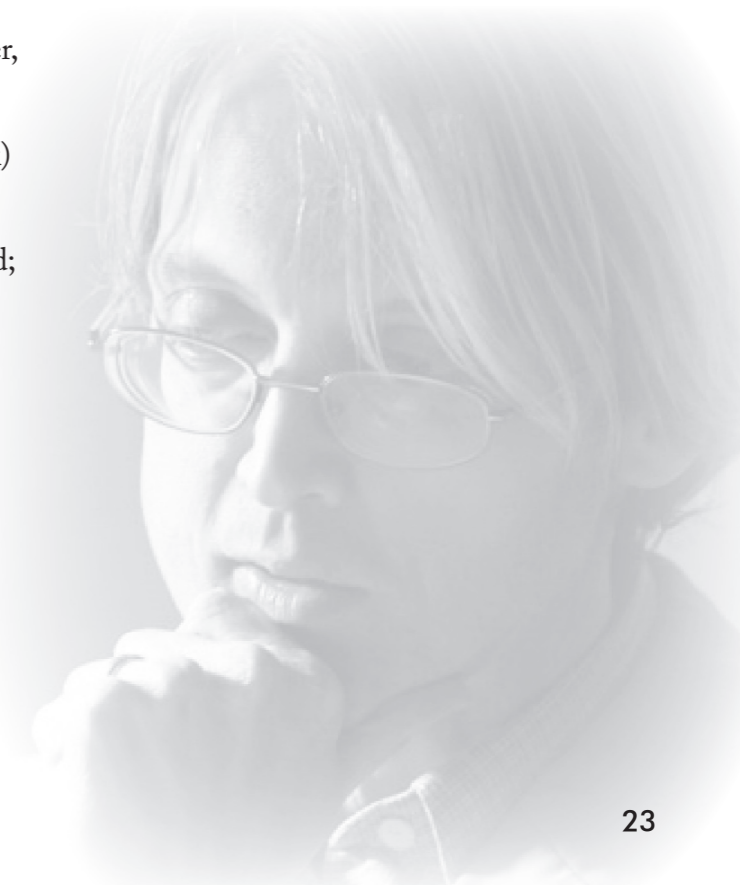
S.T. (2010, 26; tus, papír, domborítás; 106×106 mm)

TATÁR SÁNDOR ◀

Vajda János reloaded

Ámulj el a hópihéken:
„talán” így kell halni szépen –
gondolj a falevelekre;
földdél, földdel keveredve
névtelenség várja őket
– ők(?) / nem ők(?), kik újránőnek –
esőben az egyes cseppek
legkésőbb lent elegyednek,
bár elbűvöl a szivárvány,
de csak míg eső szitálván
csalókán az égre festi,
addig tudhat fenn lebegni –
gondolj a zongorahangra:
addig él, míg van, ki hallja
(s az illatról nem is szóltam,
mely eleve illanóban...)
S lásd, bármily hiú az ember,
elnyeli a sírkötet, megfakul róla az emlék
(szekrénymélyi régi kelmék)
– hópihénél többre mért is
vágysz, semmi ostoba fétis
nincs, mi mássá tenne téged;
előzd meg a veszteséget –
kékleni az égi kékben:
talán így kell halni szépen

Egy szonettkezdet¹ reanimációja

Lehetne azt a műveletet sétálásnak hívni,
melynek során falevelek közt csoszogok;
levegőn császkalni mindig van komoly ok
(a kérdés csak: térd s lúdtalp mennyit bír ki).

Régebben ilyenkor sokszor verset írtam;
mert titkon egy múzsa is kíséretett
– s ha immár elhagyott, hát nyilván értetek
(a nem-írásban jelentékeny ír van).

De legtöbbünk séta-társai: kételyek
– bármily béke, idill vajon nem szemfényvesztés?
szerencse dolga, hogy halad vagy tévelyeg

az ember: lehet, hogy délibáb, mi révnek látszana.
Én hátralévőm sáfárától mi mást is kérhetnék,
mint hogy (ha „giccs” is) sétáimról holtig várj haza.

¹ Lehetne azt a műveletet sétálásnak hívni,
melynek során falevelek közt csoszogok;
rugdosnivalót ad itt minden évszak
(persze nem árt ügyesebb strófává kanyarítani).

[1985 körül]

Eszter!

Nem éreztem mást, csak klórszagot.
Tiszta a csempe, tiszta, tiszta.
Betoltak a folyosóról,
betoltak epidurálisra,

s csak akkor döbbsentem rá,
mennyire szerethetlek,
amikor már üres volt az előkészítő szoba,
nem is integethettem utánad,
nem volt idő, csak a klórszagú
csempék szimmetriája,
meg az a poharas kávé,
ami égette a kezem,

amikor eltoltak epidurálisra,
nem szólt nekem senki,
ültem az utazótáskád tanúhegye mellett,
pedig tudod, hogy utálom,
ha nem mehetek a dolgok elé,

elvittem a cuccokat, hogy valami legyen,
át a felmosott folyosón
a kórterembe, majd vissza, át klórszagon,
ahol leszel, mutatta a lábnyom.
S akkor megszületett a lányom.

Nem tudják, nem értik

Hiába mondom, nem vagyok bátor.
Pár lépésre a gyerekszobától,
sosem hagynám, ne lássanak többé,
így válik az apaságom ösztönné.
Féltem őket, szárnyát a madárnak,
hajamban újabb ősz hajszálak,
jó, hogy nem tudják, jó, hogy nem értik,
hogy az a hajsza mitől fehérlik.
A félrenyelt mondat, ami gátol,
a haza, ami ellök magától,
a hazugságok, hogy futja többre,
hogy itt leszek velük örökre,
s ahogy néznek, szembogár bolygó.
Elhiszem én is, vagy valami hasonló.

Ámít

Nem mond igazat a test sem. Ámít.
Alig jutok esténként az ágyig.
Mellkasomban lüktet az önvád. Forró.
Mintha fulladoznék. Valami hasonló.

Reggel újra hangyautak várnak,
szervilise magamnak, valami másnak.
Ha kell, felettem hazugságok csillaga
ragyog. Kétgyerekes édesapa vagyok.

LÉGRÁDI GERGELY ◀

Énekóra

Tessék figyelni!, és elindította a zenét. A hegedűsök kezdték, aztán egyenként belépett az összes hangszer. Egymásra épülve állt össze a szimfonikus zenekar. Az osztály magnója régi darab volt, de a felvétel elég jó minőségű. A tanár leült az asztala mögé, és a gyerekeket figyelte. Kimérten járatta a tekintetét. Határozott sorrendben haladt. Úgy tűnt, amint a zenekar hangmestere behívott egy-egy újabb hangszert, ugyanarra a ritmusra váltott a padsorok között. A hátsó padokban lévőket mustrálta először, jobbról balra. Így haladt az első padig. Mintha csak egy héber könyvet olvasott volna: hátulról előre, jobbról balra. Aztán padsort váltott. Közben minden bizonnal jegyzetelt. Feljegyzést készített fejben, ki mennyire érti és élvez a zenét. Ilyenkor a teljes tanórán szólt a zene, majd a negyvenöt perc végeztével a tanár kihirdette, ki hányast kapott. Zenehallgatásból. Pontosabban elmélyült zeneértésből.

Azon már túltette magát, hogy ilyen tevékenységre jegyet adnak. Ha a tanárnak ez a hóbortja, ám legyen. Azt nem értette, milyen elvek szerint kapják az érdemjegyeket. Hónapok óta próbálta megfejteni, a tanár mi alapján osztályoz. Volt, aki lehunyta a szemét, és úgy figyelt. Néhányan elaludtak. Mások egy pontra szegeztek a tekintetüket, és úgy révedtek a semmibe. Megfigyelte: a legnépszerűbb semmibe vezető pont a tábla felett befalazott konnektordoboz. Vagy heten-nyolcan indultan útnak innen. A szerencsésebbek, az ablak mellett, a háztetőket bámulták. A felhőket, a fel-feltűnő madarakat. Voltak, akik ütemesen ingatták a fejüket: egyesek oldalvást, mások inkább bólogattak. Egyvalaki volt, aki úgy tűnt, mintha rángatódná. A legtöbben leszegették a fejüket, és a padot bámulták. A bátrabbak rajzoltak, nonfiguratív képeket. Kevesen, nagyon kevesen a magnót nézték, a zene forrását, ahogy dolgozik a gép, forog a magnószalag, és útjára indulnak a hangok. Rajta kívül senki sem akart vagy mert a tanárra nézni.

Meg akarta fejteni, mi alapján osztja a jegyeket. Neki ugyanis mindig négyest adott. Kipróbálta már az összes szóba jöhető pózt és magatartásformát, volt már semmi, repült a madarakkal, sőt, kombinálta a szemlehungyást fejingatóssal. De soha nem kapott jobbat, mint négyes. Igaz, rosszabbat se. Úgy tűnt, nem az dönt, ki mit csinál. Volt például, aki mindig ugyanúgy hallgatta a zenét, és elégtelen kivételével minden osztályzatot kiérdemelt már. Egy-két osztálytársa esetében egyértelmű volt a helyzet, hiszen mindig a legjobb jegyet kapták. Nem jött rá, a tanár milyen elvek alapján dönt. Kemény volt és határozott, amikor kihirdette az osztályzatokat. Mintha ítéletet mondott volna. Megkérdőjelezhetetlen volt és magabiztos. Ahogy elhangzott egy keresztnév és a hozzá tartozó érdemjegy, mintha egy hosszú ítélet indoklását is kihirdették volna. *Az ember értéke abban rejlik, ha önmagán kívül is létezik. Feloldódva a zenében. Akkor lehet szabad igazán, ha túlnő önmagán, ha képes önmagát kívülről látni, zárta mindig az órát, majd kilépett a teremből.*

Két hét múlva történt. A tanárt kihívták óra közben. A zenekar nem vett tudomást a távozásáról. A magnó és a karmester változatlan ritmusban tette a dolgát. Jó tíz perc múl-

va jött vissza. Halkan csukta be az ajtót, majd szó nélkül visszament a tanári asztalhoz, és elfoglalta a helyét. Nem nézett a gyerekekre. Nem kezdte el olvasni a padokban ülőket, héberül. Az utolsó padosor felett találhatott valamit, talán az egyik beázásnyomot. Ugyanazon az úton révedt a semmibe, mint a konnektorosok. Jó néhány perc múlva már a hozzá legközelebb eső ablakon át bámulta a szokásosnál is alacsonyabban vándorló felhőket és a távolban kergetőző madarakat. Aztán visszatért a terembe, kihúzta magát, és lehunyta a szemét. A feje mozdulatlanul ült a nyakán. A lábai sem jártak. A merev fejtartásból arra lehetett következtetni, nem alszik. Mégsem vette észre, hogy a zene elhalkult, majd megállt. Aki eddig nem mert ránézni, most már az is őt bámulta. A magnó kattant egyet, a szalag lejárt. A tanár még mindig nem mozdult. Az osztály sem. A csengetés rázta fel. *Mehettek, vetette oda, és maradt ugyanabban a pózban, a székén. A legtöbben kisiettek a teremből. Így már csak kevesen hallottuk, ahogy motyogott maga elé, valami olyasmit, hogy nem baj, nincs több súly, már csak egy lépés, csak a zene, mehettek, én is megyek.*

Soha többet nem tett be kazettát a magnóba. Nem volt zenehallgatás. Az énekórákon csendben ültünk. Ő is, mi is. Az óra végi regula sem hangzott el többet. A júniusi bizonyítványosztáskor derült ki, hogy törölte az összes zenehallgatásra kiosztott jegyet. Mindenki ötöst kapott ének-zenéből. Ősszel aztán már más tartotta az énekórákat a frissen festett osztályteremben. Azt beszéltek, a nyári tanévzárás után bezárkózott a terembe, leült az egyik padba, és bekapcsolta a magnót. Az ablak nyitva volt, amikor betörték az ajtót. Szólt a zene, és a falon, a beázásnyom körül mintha találomra írták volna fel a szavakat a falra. Értelmetlennek tűnt. Nem is törődtek vele sokat, még a rendőrök sem fotózták le. Meleg volt és nyári szünet. Mindenki ment a maga dolgára. Pedig csak be kellett volna kapcsolni a zenét, leülni a tanári székbe, és figyelni, ahogy összeállnak a szavak, hátulról előre, jobbról balra, egy mondattá. *Akkor lehet szabad igazán, ha*

Évelők

1979

Páfrányokat ültettem. Látod, kisunokám? Oda a borostyánok közé, a sírkő takarásába. Nézd meg őket, nyugodtan. Addig leülök ide, a padra. *Soha nem láttam még ilyet. Otthon sincs. Kunkorodnak a levelei. Ágaskodnak. Vices növény.*

1985

Szépek lettek a páfrányok. Mindenki kételkedett, hogy minek azok ide. Most már mindenki büszke rá. Nézd csak meg őket, kisunokám! *Szépek a levelei. Olyan mint egy kis palma. Csak ennek puha, szőrös a levele. És, ha megfordítom, a fonákján, ott a sok mag, szépen sorba rendeződve.*

1991

Nagyapát elvitte a bécsi hajó. Tudod, fiam, mielőtt meghalt, félrebeszélte. Ez volt az utolsó, amiről mesélt. Leülök egy kicsit, a padra. Addig hozz vizet, kérlek, a páfrányoknak.

Egy hajó Bécs felé. Én még sohasem ültem hajón. Mennyi eldobált cserép a sírok tövében! Ezek mind jók lesznek, nekem, otthonra.

1999

Hozz vizet, fiam. És hagyd azokat a vacak cserepeket. Már kinőttél a gyűjtögetésből. Inkább locsold meg a növényeket. A páfránynak sokat adj! *Pedig jók azok a cserepek. És kéznél vannak, ha át kell ültetni egy növényt. Akár egy páfránynak is jó lenne, az erkélyre.*

2007

Fiam, leülök, pihenek egyet. Te addig szedd rendbe a sírt. Ahogy szoktuk. És vágd le, kérlek, a páfrány elszáradt leveleit. *A száraz levelek alatt kis sarjak nőnek. Szólok, hogy ő is lássa. Nem hall, máshol jár. Megint azt a bécsi hajót emlegeti. Hogy őt is majd, ha úgy alakul.*

2015

Nem kicsim, te nem ismerted az én nagyapámat. Csak a nagyapót, az én apukámat, akit nemrég temettünk. *Apa azt mondta, ugyanúgy szaladok a locsolóval, mint ő, amikor kisgyerek volt. És ő is összegyűjtötte az eldobált cserepeket, mint én. A páfrányoknak is adj vizet, kicsim!*

2019

Szia, apa, rég nem beszélünk. Sok minden történt, amióta nem voltam itt. A borostyán befutotta a sírt. Kiszabadítom a páfrányokat is. Így. Szóval, apa, elköltözünk. Az egész család. Külföldre. Megváltottam a sírt, huszonöt évre. Jövünk majd. Ahogy tudunk. *Menj csak, fiam. A páfrányt még meglocsolom.*

...

Tisztelt Hozzá tartozó! Kérjük, ne feledje ismételtén váltani a 9-es parcella 63-as sírhelyét, még 2044. december 31-e előtt. Tájékoztatjuk, a koporsós sírhelyek lejárat ideje az utolsó koporsós temetéstől számított 25 év, vagy az újraváltási számlán megjelölt dátum.

A páfrányok benőtték a kilences parcellát. A pad korhadt fái felett dombként magasodtak. Néhány hét múlva elérték az Igazgatóság irattárát.

Figyelmeztetjük, a sírokba történő urna, illetve exhuma maradványok behelyezése a lejárat idejét nem hosszabbítja meg! A lejárat után – a fennálló rendelkezések értelmében – az újra nem váltott temetkezési helyeket kiüríthetjük és értékesíthetjük. 2044 őszétől a sírhelyre figyelmeztető jelölést is kihelyezünk. Tisztelettel, a Temetkezési Intézet Igazgatósága... A pecsét helyére néhány mag szem esett.

A Temetkezési Intézet munkatársai lakattal zárták be a kaput, és kitették a bezárt táblát.

A visszaérkezett tértivevények a postázóban komposztálódtak az irattartó kartonok mellett.

A páfrányok elérték a temető kerítéséig. Leszedték a zárva táblát, és kitárták a kaput.

Aki szeretne részt venni

Elsőnek a kis terjedelme miatt gondoltam, gyorsan elolvasom. Miután belekezdtem, már a stílusa is megragadott. Ez a könyv remek kikapcsolódás volt egy 500 oldalas klasszikus után. A fülszövege keltette fel bennem az érdeklődést. Sőt, a borítója sem mindennapi, nagyon szép árnyalatokkal készült a kép, amely az érdekes történetet takarja, díszíti. Ami a tartalmát illeti, szerintem egy teljesen hétköznapi családról beszélhetünk, akiknek a munkahely megtartására kellett

leginkább összpontosítani. Fő téma volt náluk a pénz, ami a mindennapjaikat keserűen fűszerezte. De mindig talpon tudtak maradni, közös erővel. Akkoriban igazán nagy biznisz volt az olaj területén mozogni. Hatalmas tüzek pusztították a környező erdőket, így Jerrynek alkalma adódott, hogy bizonyítson, mint rátermett férfiember. A történet a könyvben nem idézett fel sok időt, de ahogy Jerry, az apa elment, hogy tűzoltóként szerepeljen, Jean, a felesége már meg is csalta,

szinte a kamasz fia, Joe szeme láttára. Azt hiszem, három napig volt távol Jerry, de Jean ez idő alatt képes volt félrelépni. A fia nem jött ki a sodrából, ő belül őrlődött. Mindennap ezen kattogott az agya, de teljes mértékben nyugodt maradt. Joe nagyon büszke volt az apjára, és tudta, hogy haza fog jönni. Amikor ez megtörtént, Jean színt vallott. Beismerte, hogy más férfit szeret,

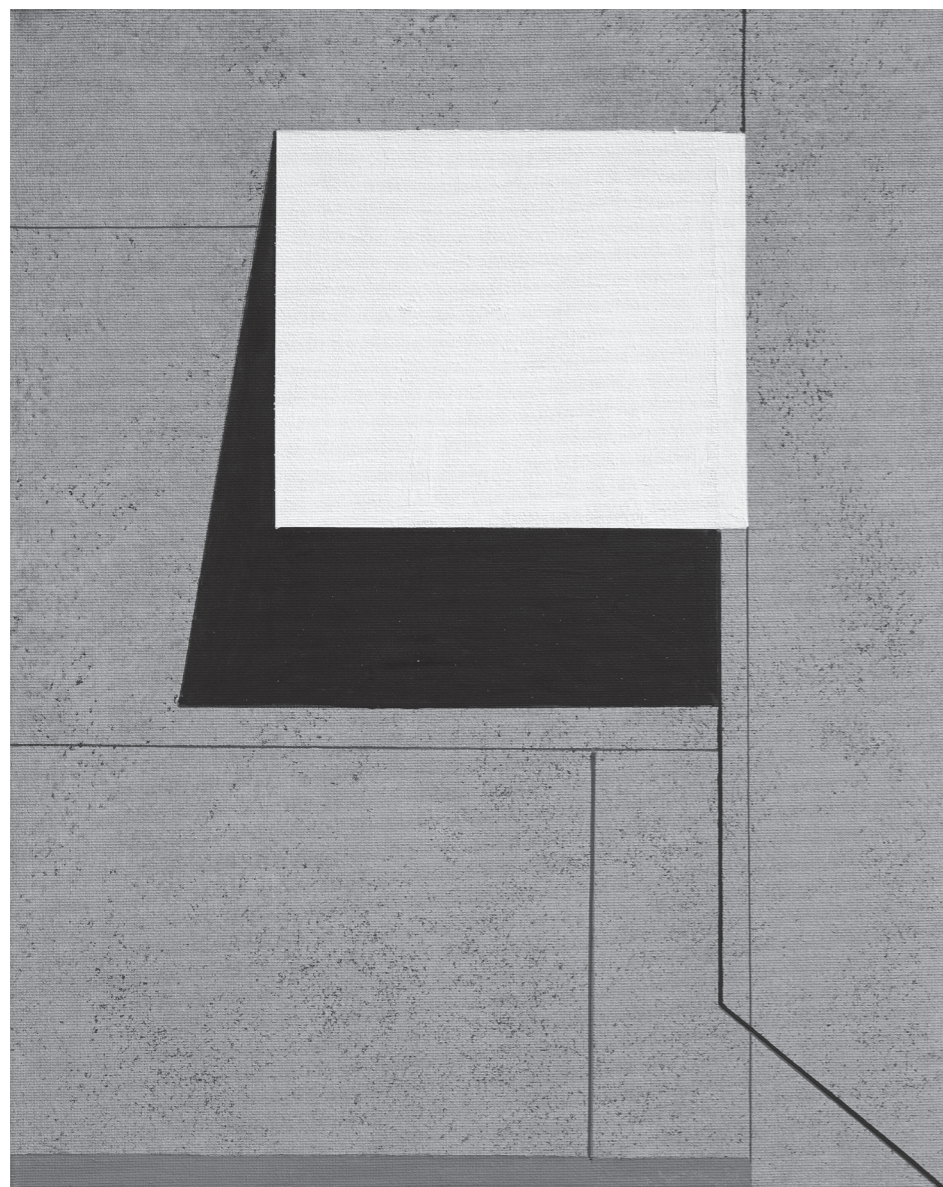
aki egy gazdag ember. Természetesen szétbomlott a család. Az idősödő, gazdag szeretőről annyit említenék: rettenetesen nyugodt, higgadt férfi, még akkor is, amikor felgyújtják a házat. Ettől függetlenül nem szimpatikus, még Joe is fél tőle, de Jean testét-lelkét kihasználja. Számára Jean nem más, mint egy újabb hölgy, akinek udvarolni lehet. Attól függetlenül, hogy tetszett a regény,

számomra a karakterek olyan idegfeszítőek voltak. Jeantól, az anyától sokszor lehet olvasni, amikor azt mondja a fiának, hogy ő ezt nem értheti. Természetesen én sem érthetem, mi zajlott Jean fejében, de szerintem ezt lehetett volna kulturáltabb módon is beteljesíteni, nem pedig a fiát is belerángatni, és előtte kiélni a vágyait. Nekem olyan nemtörődöm volt, mint amikor a férfiaknál előjön a kapuzárasi pánik. Joe, az ártatlan kamaszfiú, aki semminek a láttára nem borul ki.

Ez igazából egyéniségfüggő, de engem nagyon zavart, hogy még csak le sem akarta beszélni az anyját a rossz döntésről. Mindent elnézett neki (kívülről mi ezt láthattuk), de belül menekülni akart. Tudta, mindenhol jobb lenne, csak ott nem, ahol van. Az biztos, hogy két külön természet volt Joe és az anyja, Jean is. Jerry volt nekem a legszimpatikusabb, aki életét kockáztatva munkát vállalt egy erdőtűzben. Ő szerette

a feleségét, szerette a fiát, mégis a rövidebbet húzta. Címe a könyvnek: Vadon. A tűz, amely mindent feléget maga körül. A Vadon szó nekem egyáltalán nem passzolt a tartalomhoz. Csak azért vadon a címe, mert tanúi lehetünk egy kis természetnek? Nekem ez kevés! Viszont az alcím, az már annál inkább párosult a könyvvel. Szóval én élveztem ezt a könyvet, annak ellenére, hogy voltak számomra kellemetlen helyzetek a sztoriban.

Komolyan mondom, én ott mindenkit felpofoztam volna a tetteik miatt. Viszont amit a javukra írnék, az az: nem tudhatjuk, mi történt a családdal a könyv előtt. Mi által lett ilyen Jean, Joe vagy Jerry. Összességében négy csillagot adok. Jó könyv, olvassa el az a személy, aki szeretne részt venni egy kis családi viszályban vagy női szeszélyben. Aki tapasztalni szeretné, mit okoz a megcsalás, milyen negatív érzést vált ki a család többi szereplőiből. Köszönöm az élményt!

S.T. (2017, 4; akril, vászon; 50x40 cm)

HORVÁTH VERONIKA ◀

Érzékelési hiba

Két pontot érint meg a hátadon. Túl közel van: egynek érzed.
Mégkérdesz, mit álmодott aznap.
Vállalod a szimbólumfejtést, mert tudod az első emlékét,
le tudod rajzolni a tapéta mintáját gyerekszobájában,
pedig falujában sem jártál sosem. Emlékszel arra,
amit a nagyanyjáról mesélt; ha a sparheltet begyűjtja,
ő jut eszébe. Kávét iszol vele, cukor nélkül, tejjel.
Kanalat tesz bele – nincs rá szükséged,
csak szeretsz kavargatni, örvényt támasztani a csésze közepén.
Köntöst vesz fel, kiültök a gangra nyárfazizegésbe
burkolózni. Lába alá sámlit tolsz, megfogod meztelen bokáját,
ahol a pizsama és zokni közül kikandikál.
Bizsereg az ujjbegyed, pedig hűvös a bőre.
Érintésbe csomagolod az éjszakát,
kabátzsebbe teszed. Kulcsodról otthonod kilincsére tapad.
Másnap, amíg menekülsz egy másik bejáratához,
ecettel sikálja az ajtót a feleséged.

Nem lett belőle soha semmi

Ha nem lett semmivé, akkor valaminek még mindig mondható.
S ha jól figyelsz, azt is láthatod, hogy a néma ígéretetek
melyik hónapokban próbálnak mégis szárba szökni.
Vajon min múlik, hogy mikor ragadunk kapát,
és mikor vonunk vállat: hajtson, ha még mindig hajtani akar,
ha a létezés több kiirtás után is ilyen fontos neki?
Csak amíg meglátjuk, mi akar lenni belőle,
csak amíg felismerhető lesz a levelek formájáról,
csak addig hagyjuk meg, nem foglal sok helyet.
Majd ha nagyobb lesz, ráérünk eldönteni,
hova tesszük, szabadon növekedhet-e,

vagy kaspóba kényszerítjük, lakásba zárjuk-e,
elszakítva az anyaföld valóságától gyökerét.
Ha fonnyadni kezd, fogjuk-e öntözni.
Elképzelem, hogyha nagy lesz, árnyékot tart majd fejünk fölé,
és elengedem a fülem mellett a figyelmeztetést,
hogy vágyak árnyékában hűsölni, lányom, olyan,
mintha kinn felejténéd magad a déli napon.

Gondatlanságból elkövetett

Szederjes volt, burjánzani kezdett.
A hátán, tudod, nem veszi észre az ember.
Fél napot voltam csak benn. Kivágták.
A bőrrák ritkán áttétesedik.

*

Nem tudom a nevét, csak a rongyokat ismerem ablakában.
Ha én lennék az unokája, huzatfogót varrnék neki.
Nyolcvan fölött a lakók és bérházak belefáradnak,
hogy pillanatnyi érdekek szerint szalad át rajtuk az élet.
Ezek a mai fiatalok... Adj, uramisten, de rögtön,
adj egy vevőt, bérlőt, tüntesd el a repedéseket!
Eladó-kiadó most a szívem, nem javítom meg,
úgysem lesz enyém. Így korhadnak el a duplaablakok,
puha és szálkás lesz a fa, a festék sem tartja egyben.
Peregni kezd a vakolat, az évtizedek óta vizesedő fal
ledobja magáról a díszeket. Ne hazudjatok törődést!
Nem kell a huzatfogótok, a nippetek. Cseréljétek tetőt,
ereszt, csöveket! Pucoljátok ki vénáimat!
Az anyajegyemet sem számlálta meg senki.

UNGVÁRI LÁSZLÓ ZSOLT ◀

Kettős kapocs az emlékezés időtlenségében

Részletek egy ciklusból

A gondolat súlypontjában

Nemlébbe lengő kopár éjszaka után,
figyelve a hazát kereső lélek
villódzó hangjait és szünetjeit,
találkozunk a fázó reggelben,
az ablak félelmet űző,
józanító világosságában,
fehér morzsákat szórva
a párkányt kopogtató verebeknek,
a váratlanul érkezett,
szédítő szerelem áldásában.

Gyűlő napok nehezekeitől szabadulván
távozom a kórház sújtó ketrecéből,
fekete éveim sora után magánytalanul;
s hazatéréskor ér el a pengeélű döbbenet –
létem súlypontjában
te vagy az egyetlen gondolat,
talány az eggyé válás hívásában,
jövöm iránytűje.

Látogatlak a kórházban –
március zölddel sötétlő fényében lakozol,
gyerekkacaj hív a hintákkal
lengő játéktéren,
a röppenő labdákat figyeled az ablakon át;
szűnik már a hótalan télvég.

Beszélgetésünk sorsunkat kottázza,
dallamossá válik a hangod,
melled puha tenyeremben nyugszik,
búcsúzaskor a hideget lehelő kijárat ajtajának
apró ablakán ér az utolsó csók másnapig.

Vigyázlak –
a kórház fényessé válik jelenlétünk nappali,
kettős idejében,
fehérré változnak súlyos álmaid az ébrenlétben,
szavaim szüntetik beteg szomorúságod,
szabadulásodra várunk,
röpülni a tavasz lenge léptű fáival
a lélek fehér áhítatában.

Fényévek csillagábrái

Sétálunk az árnyakkal játszó fák alatt
városunk utcáin,
ezer sugárkör szembogarunkban
a szerelem;
piroslik kacagásunk,
közössé lett lényünkben a hang –
örök és soha nem változik;
zenél a nyár,
júliusi táncban a világ,
pillangók törékeny szárnya rezzen,
létünk arany futamai
hangzanak el
egy nem feledhető hanglemezen –
megállíthatatlan hangok futamában,
páratlan muzsikában;
leng a fény szellős zászlaja,
égtükörben figyeljük arcaink,
eggyé lett tekintetünk –
a parti fák alatt iramlík a folyó az időben –
de mi állunk – a csodában –
a felfedtetlent kutatjuk.

Az ég időtlen óceánjára
holdat lehel az esteledés,
a kopár csillagábrák fényévekkel
röpítenek az istenségig – megvilágosodás ez,
lélegzetünkben már egyetlen lélek dobog,

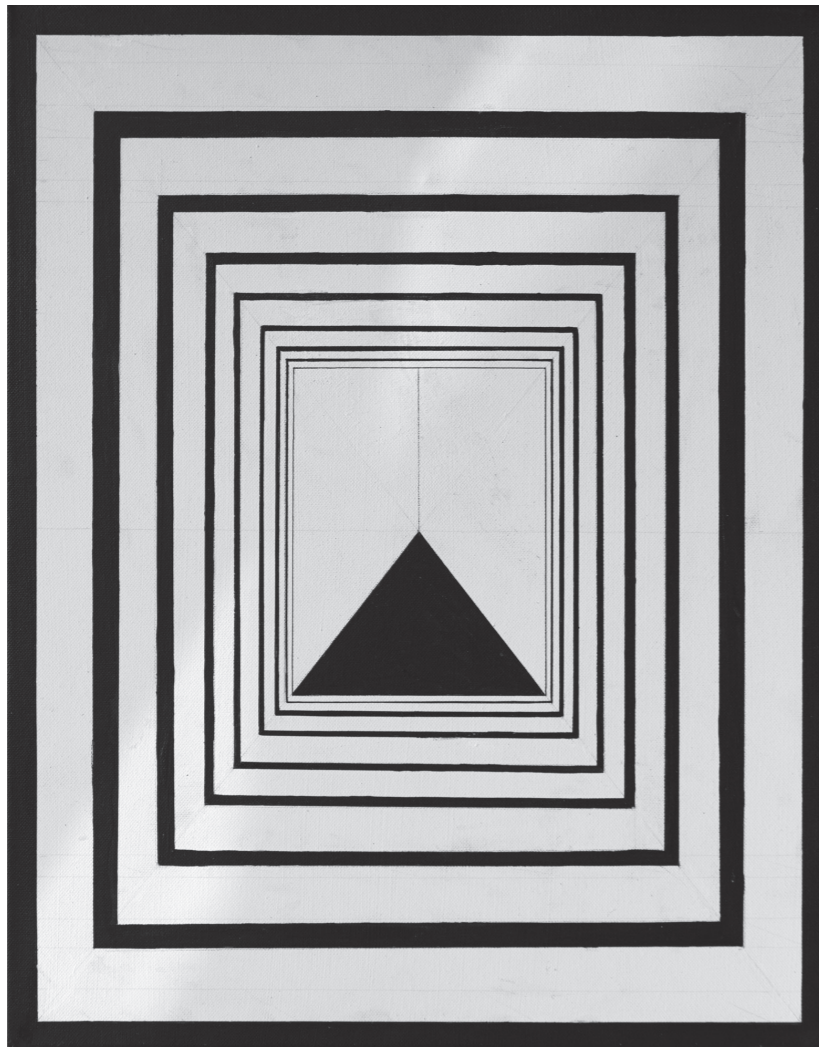
így leszünk végleg ártatlanokká;
ablakot nyitunk meztelenül
a lélek felfüggesztett óráiban,
hallgatva figyeled
alvó cinkéket rejtő fámat – a múltam is;
sűrű és mélysötét a magasság kékje,
az ég kifeszített vitorláján csörgők
a csillagok,
óriásokká, egyetlen világgá
lettünk – ketten,
ékességed a hangom –
ruhádon ezer hangjegy aranyból.
Ez a szerelem két felnőtt gyermeké,
elsötétítjük a szobát,
lebeg már az égen a hajnal fehér palotája.

A magány törvényében

Múlik az idő változó sorsommal –
a vörössel sötétlő alkonyat
szobám éveimet őrző tárgyaira süt,
elalszom egyedül, súlyos nappalaimat követő
csöndességben;
álmaimban sejlik föl feledhetetlen alakod,
szerető arcod figyelőn világít,
hibátlan meztelenségben állasz
szobám ablakában,
puha tomporodon nyugszik a hold.

Váltakoznak az évszakok
múltam pörgő létgolyóján,
hajnalonta
fél-ébrenlétben is velem vagy,
végül rejtőzködve eltűnsz –
az álom elhúzza fehér függönyét s eltakar,
de vízióimban éjjelente ott lakozol,
létem járatlan ösvényein örökített
társam maradsz,
kísérsz magányom törvényében,
őrizlek múltam kincstárában,
soha el nem vehetőn,
az elválás konok törvényében is,
meg nem tagadhatón – egyetlenem –
közös szabadságunk kifutópályáin.

Múltunk lényünket alakítja, fordíthatatlanul,
 a volt harmónia idézése
 adott –
 vigaszt hozó a kopárrá vált létben;
 a távolodás szomorúságán túl
 így vagy közelemben mindig,
 átlépve a küszöböt magánidőm
 nyíló ajtaján,
 emlékeimben a házadhoz
 vivő hosszú sétányon vársz,
 a korán vetkőző fák esteledő árnyai alatt,
 s ahogy közeleg a csukott szemű éjjel,
 találkozunk igéző álmomban,
 kötésünk végleges időtlenségében.

Kapcsolatok (2014, 4; akril, vászon; 50x40 cm)

Barabás

útszálon feszület
 a tövében árok
 szivárognak rajta
 öröklétnyi ráncok

a szögek helyén
 három sötét lyuk
 csillag-takaró
 a glóriájuk

és előtte én
 mint élő Barabás
 ajkamra égett
 zsoltár a tagadás

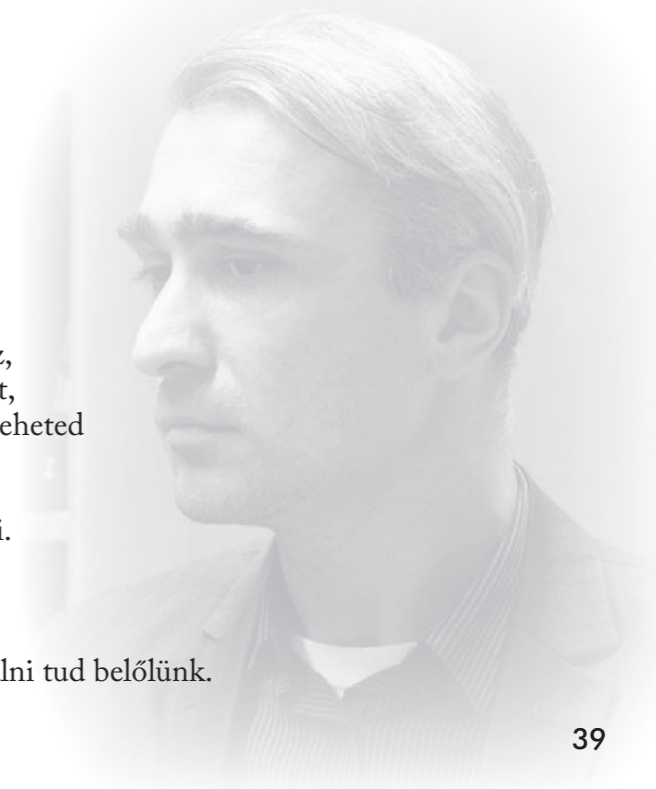
mivel ez jutott
 ellene mondani
 vagyok hát Barabás
 a hajdani
 a majdani

Állóháború

Tudod, mit? Játsszunk háborút.
 Én megütlek, te meg majd sírsz,
 de aztán kötünk békeszerződést,
 és adsz területeidből, meg jóváteheted
 veszteségeinket.

Egyszerűen csak rossznak lenni.
 Állóháborúvá merevedett
 lövészárk-romjainkban.

Mert annyi a kín, amennyit uralni tud belőlünk.

[semmi]

Jön, lépések a pázsiton és holdfényözön-illat,
nem látszó suhanás... Hogy semmi se? – Pessoa mégis.

[én]

Míg rejtezhet az én, jelek éber fintora sorvaszt:
csőrendszer-homokóra, talán függ: össze se, szét se...
Helyzeti hangsúlyok zavarában Tandori lét-nyom.

[Ekhnáton]

Négy égtáj a medárd-zöld fű – ott futnak a vásznak:
széles mozdulatukban a test árnyéktalan izzás.

[háromkirályok]

Nagy télvíz idején a királyok... Szép mese mindez.
Régen volt születése, de végül fénye sötétünk
lett. Másféle halálnak örülnék Stearns Eliotként.

[tertia die]

Szép hamuszín egek és fák, hitvány zsoldosok és szél...
Szomjúság, üres és eleven sír: győz a halálon.

Az Arany Alma héja

egy regény részlete

Volt még egy könyv, amelyet szívesen és sokat forgatott Sábán. Attól a Feriz nevű dervistől kapta, aki a Nagy dzsámi oldalában lévő medreszében a művészetekre oktatta a tanulókat. Leginkább irodalomra, amelyet minden jel szerint különösen szeretett ez a sötét bőrű, vézna és rozoga ember, aki járás közben úgy vonszolta magát, hogy attól lehetett tartani, menten összeesik. Ráadás képpen olyan halkán és akadozva beszélt, alig lehetett szavát érteni. Meglehet, valami kór rágta belülről, ám amikor az irodalomról szólt, vagy éppenséggel valamit fölolvast, egyszeriben megerősödött és megjött a hangja. Ilyesmire gyakran sor került, talán többször is, mint amennyire a tananyag megkövetelte: Feriz rendszeresen megtalálta az alkalmakat, amikor is arrafelé terelhette a szót, hogy akár idézet formájában, akár példázatként citáljon elő irodalmi témákat, de az is megesett, hogy időnként egyszerűen csak kedve szottyant fölolvadni egy költeményt. Egy idő után pedig ő is észrevette, hogy Sábán csillogó szemekkel figyel ilyenkor, és valósággal megbabonázva, pírban égő arccal és kikerekedett szemekkel hallgatja a szavak zengését.

– A régiek úgy tartották – magyarázta Feriz, és Sábánnak úgy tűnt, mintha kizárólag neki mondaná ezeket –, hogy a történelem az élet tanítómestere. Hiszen a világ csupa körforgás: a Nap minden áldott nap keleten fölkel, majd megtéve égi útját nyugaton lenyugszik. Hasonlóképpen követik egymást esztendőről esztendőre az évszakok. Az emberek is megszületnek, fölnevelnek, megöregszenek és meghalnak, de születnek helyettük mások. A bölcs uralkodókat hitványak követték, majd ismét bölcsek jöttek. Aki tehát tanulmányozza a népek és a tartományok történiáját, azt nem érheti meglepetés. De hasonlóképpen fontos az irodalom is, amely túl azon, hogy Isten kegyelméből gyönyörködött bennünket, az emberek legmélyebb tulajdonságait is föltárja előttünk, és előre figyelmeztet arra, hogy társaink vagy akár mi magunk miként viselkedünk és érzünk bizonyos helyzetekben. Nem beszélve arról, hogy a tapasztalat azt mutatja, hogy amit az irodalomban megírnak, és sokan esetleg csak holmi megmosolyogni való történetnek vagy éppenséggel gügyögő soroknak tartanak, az előbb-utóbb valósággá válik. Úgyhogy én azzal egészítem ki a régiek bölcsességét, hogy nem csupán a történelem az élet tanítómestere, hanem az irodalom is az. Amikor a könyveket forgatjuk, azt nem pusztán a gyönyörűségünkre tesszük, hanem hogy okuljunk belőlük. Soha ne szégyelljétek hát, ha könyv van a kezetekben, és ne foglalkozzatok a balgákon, akik nevetnek rajtatok. Ők ugyanis nem tudják, hogy nagyobb tudásotok van, mint nekik, és azzal a bölcsességgel, amelyet a könyvek által szereztetek, jobban helytálltok az élet viharában, mint amennyire ők.

Sábán megfogadta Feriz szavait, és igyekezett minél többet olvasni. Ehhez persze könyvek szükségeltettek. Elhatározta, hogy amennyiben az apja nem gyarapítja a

könyvtárát, akkor majd ő alapít egy sajátot. Ehhez azonban elsősorban pénzre lett volna szüksége. Bali bég időnként emlegette, tervezi, hogy bekéreti fiát a pasa mellé, hátha annak jól jön egy írdeák, ám ez egyelőre nem történt meg: vagy nem emelte föl még Sábán érdekében a szavát, vagy a pasa mondott nemet. De az is lehet, hogy Bali bég meggondolta magát, és mégse találta a fiát alkalmasnak erre a feladatra – avagy éppenséggel nevelési célzattal úgy volt vele, hogy jobb, amennyiben ő talál saját maga számára valamilyen állást, mintha ebben bárki is közbenjárna. Ugyanakkor viszont rendre korholta Sábánt, hogy ideje volna már kezdenie magával valamit, és a napot nem céltalan lófrálással tölteni.

Sábán tudta, hogy az apjának igaza van. Próbálta is megtölteni a városbéli sétákból, a fürdőből és a kávéház látogatásából álló, időnként túlságosan is egyforma napjait. Nagy öröme Feriztől megkapta azt a könyvet, amelyben régi költők versei sorakoztak egymás után. Ezt olvasta újra meg újra, ízlelgette a szavakat, figyelte a sorok váltakozását, kereste a rímek titkait, majd amikor már majdnem mindegyik verset fejből el tudta mondani, megkérdezte Ferizet, hogy élnek-e Budán költők.

A dervis sápadt arca elkomorult, aztán Feriz megrázta a fejét.

– Nem élnek. Én legalábbis nem tudok róla. Pedig elég régóta lakom Budán, ismerem minden szegletét, úgyhogy amiről nem tudok, az valószínűleg nem is létezik. Olyanról hallottam már, hogy a magyarok a végvárokon túl arról írnak siralmas énekeket, hogy mikor költözhetnek újra Budára. De az Arany Alma szépségét furcsa módon még egy itteni költő se énekelte meg. Ami nagy kár. Hiszen ez a város és a benne lakók ezerszer megérdemelnék.

Szavai úgy hatottak Sábánra, mint amikor azt a távoli sivatagból származó mélybarna folyadékot locsolja valaki óvatlanul a tűzre: magasba lobbantották benne a lángot. Íme, megvan a cél, az elfoglaltság és a tennivaló! Ő lesz Buda, az Arany Alma költője. Amit mások nem cselekedtek meg eddig, azt megteszi ő: verseket, sőt, egész elbeszélő költeményeket ír a város szépségéről, lakóiról és azok életéről. El is határozta, hogy nemcsak azt veszi bele, amit kóborlásai során lát és megfigyel, vagy amit Jakub titkos kőbarlangjában átél, hanem Buda történelmére is kitér, amit a fedett piacon beszerzett krónikában olvasott. Elvégre nincs abban szégyellnivaló, hogy eredetileg keresztények építették. Az alapok megvoltak, ám csak azt követően, hogy a Törvényhozó Budát a birodalmához csatolta, született meg az Arany Alma, ez a szántornyú, étellel teli, nyüzsgő és lüktető város, amelynek csodájára jár az egész világ.

Sábánnak remegett a keze, a torka kiszáradt, levegő után kapkodott, amikor az apja dolgozószobájából elcsent tollal papírra vetette az első sorokat. Csodálkozva tapasztalta, hogy meglepően könnyen megy. Gyorsabban, mint ahogy képzelte. Sorra gördültek ki ujjai alól a sorok, majd a versszakok. És annak is nagyon örült, hogy amikor félhangosan fölolvasta őket, ugyanolyan szépen és veretesen zengtek, mint a Feriztől kapott könyvben a versek. Innentől fogva azt se bánta, hogy, mint egy-egy elejtett megjegyzésből kiderült, az apja nemcsak látta a könyvet, hanem beleolvastott Sábán verseibe is. Ezek szerint – vonta le a következtetést Sábán – Bali bég bejár a szobájába. Amiben persze, jobban végiggondolva, nincs is oly sok kivetnivaló.

Sábán lelkesedését azonban Feriz lehűtötte. Legalábbis egy időre. Amikor kissé félszegen, dobogó szívvel, mégis a bensőjében hatalmas lelkesedéssel megmutatta neki a költemény első taktusait, a dervis sokáig nem mondott semmit. Szürke szemgolyójának mozgásából látszott, hogy újra meg újra elolvassa a sorokat, majd félretette a zörgő papirost, és még akkor is egy darabig néma maradt. Behunyta szemét, hosszú percekig keresztül nem mozdult, dereka ültében kiegyenesedett, homlokán kisimultak a ráncok, úgyhogy Sábán már azt hitte, hogy tanítója révületbe esett, mikor Feriz végre megszólalt:

– A költészet olyan, akár egy alma. Egy gyönyörű, csillogó alma, amelynek olyan a színe, mint a nyári égboltnak naplemente idején. De az almának nemcsak a húsa ízletes, hanem a héja is. Időnként nehéz átrágni, kemény, vagy megcsúszik rajta az ember foga, különösen, ha azok olyan rozogák, hiányosak és mozognak, mint az enyéim. Ám ahogy az első akadályt átszakítjuk, kitárulkozik a gyümölcs semmihez nem hasonlítható, felséges íze. Nem véletlen, hogy a mi városunkat is az almáról nevezték el, mint ahogy nem véletlen az sem, hogy te is erről készülsz költeményt írni. De ahhoz, hogy sikerrel járj, hogy bekerülj az almába, előbb a héjára kell följutnod.

A dervis hirtelen, minden előjel nélkül hagyta abba a beszédet. Testtartása is megváltozott: meggörnyedt, gerince legörbült, feje lebecsáklott. Sábán ijedten nézte, azt hitte, valami baja történt. Közelebb csúszott az ülőpárnán hozzá, és egészen közről kérdezte tőle:

– Mester, szentéletű dervis, áruld el, hogyan kerülhetek az alma héjára!

Feriz végre kinyitotta a szemét, aztán gyorsan össze is hunyorította, hogy élesebben lás-sa Sábánt. Megint eltelt néhány, már-már elviselhetetlenül lassan vánszorgó másodperc.

– Legelőször is tanulnod kell – szólalt meg Feriz végül. – Olvasnod. Nagyon sokat. Többet, mint eddig. Továbbá látnod is kell. Észrevenned, megtapasztalnod, megismerned a dolgokat. És el kell menned innét. Ahhoz, hogy imádatod tárgya valódi szépségében ragyogjon föl előtted, el kell távolodnod tőle. Messziről kell szemlélned, akár az utazó, mielőtt a hegyről a völgyben lévő városba érkezik. Amúgy is, ha írni akarsz, világot kell látnod. Azért, hogy tudd, hogy miről tudsz majd írni. És hogy tisztában legyél azzal is, ami talán még ennél is fontosabb: hogy miről nem kell.

Sábán bólintott, a papiros után nyúlt, ám a dervis hirtelen lefogta a kezét. Vézna karjához képest szokatlanul erős szorítása volt.

– Ezt hagyd itt nekem. Menj, láss világot, és amikor visszatérsz, visszaadom. Talán nevetni fogsz rajta, talán sírni. De mindenképpen okosabb leszel. És akkor az is kiderül, akarsz-e írni még egyáltalán. Érzed-e szükségét, lesz-e még rá benned készítés. Ha igen, akkor leszel igazi költő.

Lehunyta újra a szemét, jelezvén, hogy a beszélgetés véget ért.

Sábán szíve még annál is jobban dobogott, mint amikor odanyújtotta a dervisnek a vers elkészült szakaszait. Kótyagos fejjel lépett ki a medreszből, úgy érezte magát, mint amikor a kellerében többet szív Jakub vízipipájából. Dülöngélve, akadozó léptekkel haladt az utcán – aki látta, azt is hihette, hogy a hit előírásainak fittyet hányva bort vedelt. Időnként meg kellett állnia, mert az izgalomtól akadozott a lélegzete. Hamarosan meg is gondolta magát, és végül nem egyből hazafelé tartott, hanem amikor már majdnem a Fugger-háznál járt, megfordult, és visszament az Olasz utcába, onnét pedig a janicsár aga házához, ahol bedörömbölt az ajtón.

Szerencsére nem valamelyik szolga, hanem Kayahan nyitott ajtót. Csodálkozva nézte barátja földült ábrázatát, már kérdezni akarta, mi történt, amikor Sábán megelőzte:

– El kell innét mennem – mondta zihálva. – Minél hamarabb.

– El kell menned? Hova?

– Nem tudom. Világot kell látnom. Még nem ismerem és nem tudok semmit. Minden percemet Budán töltöm. Ez így nem helyes.

Kayahan értetlenül fölkonta a szemét.

– De hiszen el szoktad kíséreni az apádat a falvakba meg a szpáhik birtokaira... Időnként egész nagy távolságokra is ellovagoltok.

– Nagy távolság? Ugyan! Semmit nem ér. Ugyanolyan, mintha itt volnék. Attól a világot még nem fogom megismerni.

- Isztambulban születél...
- Már alig emlékszem belőle valamire. Elfeledtem a tenger illatát is.
- De hát hova akarsz menni?

Sábánnak meg kellett kapaszkodnia az ajtófélfában, mert attól tartott, menten összerogy.
 – Ahova csak lehet. Messzire. Előbb Pécsre, aztán tovább délnek, Nicea és Drinápoly felé. A szerecsenek országába, vagy akár a vörös bőrű emberek földjére is, túl a tengereken. Világot akarok látni, Kayahan. Hát nem érted? Végre rájöttem, hogy mi a bajom. Az, hogy ugyanazokat az utcákat járom, ugyanazok között a házak között, és ugyanazokkal az emberekkel találkozom mindennap.

Kayahan megcsóválta a fejét. Látszott rajta, hogy ha nem is teljesen és minden szavát, de azért nagyjából érti, amit a barátja mond. Kicsit meg is sértődött, mert azt vette ki Sábán beszédéből, hogy ő is azok közé tartozik, akikre amaz ráunt.

- Mikor akarsz indulni?
- Amint tudok. Akár már holnap reggel.
- Apádnak mit mondasz?
- Úgyis el akart küldeni zarándoklatra. Legalább megvan az ürügy.
- Egyedül mész?
- Gyere te is! Másutt is tanulmányozhatod a várakat! Aztán láthatsz majd olyan dolgokat is, amelyek később a hasznodra lehetnek. Akkor, amikor átveszed az apád örökét, és te leszel Buda katonai parancsnoka.

Kayahan ajkai megrándultak. A messzeségbe nézett, mintha nem a szemben lévő házat látná, hanem valami mást. Akkor is a távolban járt a tekintete, amikor válaszolt:

- Most nem mehetek el. Te is tudod, hogy a békének vége van. Jobb, ha helyben maradsz, a megerősített falak mögött. Nyakunkon a háború.

Sábán legyintett:

- Ugyan! Ezt évek óta mondogatják. Aztán nem történik semmi. Csak szívjuk magunkba naphosszat az állott és áporodott levegőt.

Kayahan a fejét rázta:

- Nem mehetek. Értsd meg, most nem. Ez most nem alkalmas pillanat.
- Itt akarsz megfonnyadni? Egész életedben a falakat akarod járni, mérgeledni az állapotokon, aztán bódult órákat eltölteni Jakubnál meg a Zöldoszlopos fürdőben? Szerinted a világ ennyiből áll? Megelégszel azzal, amit itt életnek neveznek, pedig nem is az?

A keserű kitörés hallatán Kayahan hátrébb lépett, vetett még egy pillantást a barátjára, azután becsukta az ajtót. Amit Sábán azonnal ütni kezdett az öklével:

- Holnap hajnalban indulok! Hallod? Még napkelte előtt kilopódom az apám házából.
- Körbenézett, mintha attól tartott volna, meghallja valaki. Kissé lejjebb vette a hangját, bízva abban, hogy Kayahan nem távolodott el az ajtótól, hanem a tulsó felén hallgatja szavait. – Találkozunk a Vízi kapunál, onnét megyünk a folyó mentén dél felé. Nem kell sok holmit vinnünk, csupán annyit, amennyi a hátunkon egy kisebb zsákban elfér. Zarándokok leszünk, akiket nem bánt senki. A drága karavánszerájokba nem is megyünk be, inkább az erdőben meg a dervisek tekkéiben alszunk.

Kayahan nem válaszolt.

Sábán kicsit még várt, párszor megkocogtatta az ajtót, majd elindult hazafelé.

Másnap a keresztény csapatok megjelentek a Duna túlsó partján, és lőni kezdték Pest városát. Egész nap az ágyúk félelmetes morajlását és a bombák süvítését visszhangozták a budai hegyek.

Mcleod, a skót

Magától értetődően, így neveztem el őt, utólag.

Akkor már közel jártunk feleségemmel a kórház épületéhez, hová egy kis vagdalkozásra voltam hivatalos – s egyszer csak ott állt előttünk a langaléta, veres ember, akár egy elrendelt jelenés, s kihívóan, megütözve nézett, konokul, mint aki erősen kétli, hogy méltó vagyok a gyógyulásra. Lassan indult felénk, s mellénk érve, érces brekegésbe kezdett, a Nap-himnusz e különös válfajába, de nem volt humoros, hát köszöntöttem gyorsan-kimért jónapotl. Am kedvére én e napon, éreztem, nem tehettem. Délután volt, mégis annyi harsány, fényes „jó reggelt!” akasztott nyakamba a marcona lakli, hogy a napfelkelték sorvége túlért a műtét idején, mi több, már legalább két-három napja itthon leledztem ijedtséges gyógyulófélben, a vágyott, s tiltott sarlózástól is csak alig elmaradva.

Simonits Tivadar halála

Nyigri Rozália, született Simonits Tivadarné, éktelen jajveszékelésben tört ki, forgott vele a vedlett kisszék a sikoltozó konyhakövön, miután („menjél le, aranyos Mariskám, nézd meg az uramat”) anyám visszajött a nádalt kisház dohos szobájából, s a szép sorjában egymást követő dolgok természetességével mondta, hogy „meghalt”, s máris odanyúlt kíváncsi főzőkanalával a láng fölött érlelődő ebédhez, de azonnal vissza is fordult fél-fejmozdulattal: „na, na, nincsen semmi baj, nyugalom”, s még pár szentséges egyebet.

És valóban, nem is lett semmi baj, Rozi néni megnyugodott, Tódor bácsit eltemették és a Nap mindezek után is fölkelte hajnalonta. Mi, emberek, követtük példáját. Miket láttunk együtt! Csuda dolgok történtek azután is.

De a Nap nem szólt, csak nézett mindig, elnyílt tekintettel.

Az ellenőr

Apámat évente ellenőrizték a Hivatalból, nyilván nem furdaló kíváncsiságtól serkenve,
csupán kötelességből, hogy hatalmas méretű jegyzetfüzetében nem deformálódtak-e el a munkáját hitelesítő számok.
Szegény ellenőrök, egész nap az asztal fölött görnyedtek, ugyancsak ritkán szellőztették ki a fejüket. Néha ettek is.
Azonban öröklétű asztalunk egyszer kifogott egy notórius munkamániás fiatal embert, aki csak számolt és számolt, nem sétált, nem ivott, nem evett. Meglehet, ugyancsak zsongott koponyájában a sok szárnyra-kélt betűraj, de még mindig számolt és számolt.
Anyám ezt nem tűrhette álló napon át, s mikoron már bőségesen kifutott az idő az ebéd-keretből is, megkérdezte a jámbor férfit, elfogadna-e némi hideg ételt, szerény házi sonkát, néhai rőfögő jószágunk jobbik combikájából valót...
Megszűnt a számmisztika varázslata, az illető villámgyorsan fölkapta a fejét: „igen!”

Rajtam kívül csak Éva nővérem tekintette meg a vendég étkezését, aki nem zavartatta magát, szüntelen a lólap-tányér közepébe célzott tekintetével, s fölhúzott szerkezetként darált ábrázata.
Én ugyan soha, erre megesküszöm, meg nem említettem senkinek a fenséges zablatyizás látomását, drága testvérkém azonban nagyon sokáig, évente akár többször is megkomponálta az úrbéli utas tevékenységét: „evett, mint a nyúl! Járt a pofacsontja szaporán.”
Anyánk fülébe is, hát persze, adottsága volt hozzá, el-eljutott a megfestett történet, s úgy bizony beállt a sorba ő is; halk, jó illatú mosolygás nélkül meg nem állhatta.

HORVÁTH EVE ◀

Margarita!

Hetek óta egyetlen költeményem a csend.

Rólad már nem lehet írni, teljes képtelenség.

Magamat unom, a világ sebesen rohad. Irtó dühös a föld.

Megakadásjelenségek.
Pontok, vesszők, pedig még hol van a mondat vége

Felmutattad az embert, hogy aztán mélyebbre rántsd. Bungee jumping. Ilyen a szabadesés.

A tükörben nincsen senki.

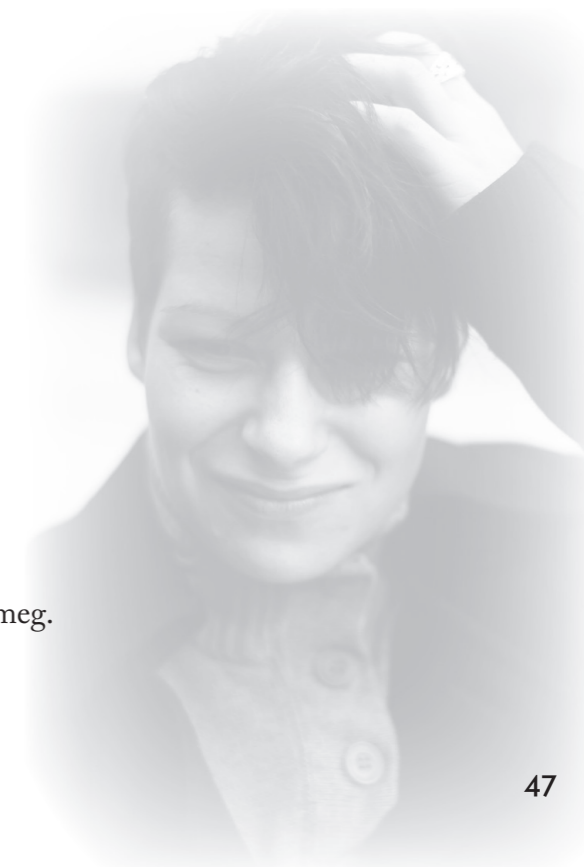
A reggel: atomvillanás.

Mindenki a maga módján szabad. Neked is szabad. De nem velem.

Tompa tarkózsibbadás, a kertben örökös eső, cseperedik az idő.

Befogtam a múlt elé magam. Tolom a jövőt. Kétoldalt jelen.

Bocsáss meg, de nem bocsáthatok meg. Életem végéig emlékezem. Nem vagyok saját képe a kép által teremtettnek.

A szabadság béke, a szerelem béklyó,
az igazság iga.

Majd akkor, ha lesz olyan, aki jobban
szeret, mint én magamat, de legalább
annyira szereti magát, mint engem.

A halál kezeslásában
járkálunk fel és alá.

Ahány fűszál, annyi hullá.
Hulladékhegyek. Itt a nyár,
erős a szag, bálna gyomrában
strandpapucs.

Nem lenne egészségesebb mindent elfelejteni?

Ördögi fogócska, katatón ringlispíl.
Kirepülök, meztelen fióka.

Belebújnék anyámba, anyámból
az anyjába. Matrjoska baba.

Köztünk a Nagy Álom Reptér,
a megpimpósodott Eszmény.
Hasonlóságaink összekülönböznek.

Papírból vannak a barátaim.
Könnyen elszakadnak, és
kipotyognak a betűik.

Hová menjek innét?
Kölcsön adtam a sapkám.
Tintám egyetlen cseppnyi vér.

STANKOVICS MARIANNA ◀

Moralitás

Új helyre ment a lélek,
mert fázott nagyon.
Ha lélekbordélyban élek,
meleg lesz hátam, karom.
A vére hullt,
folyt a mocskos lepedőre:
„A magány jobb volt,
a magányt akarom!”
Az üres tükör nézte:
„Nos, hogy tetszik az alakom?”

Nékó naplója

Újra írok héber betűkkel
most hogy az emlékezet végpillérein
kifizetetlen adósság lett egy sirály teste

megszámoltam a fedélzetre felhordott városokat
nem tudott róluk senki

Nékó naplóját elhozta a núbiai

keresetlen szegélyű most az égbolt

újra kifutunk alabástrom vizeken
Gibraltár árnyékában

Főnevek

tenger

Az idő
virággá bomlik
a tenger örült rothadásszagában.

kert

a kert üres ég
egy zárt szem fogságába törve
a fordított kép úgyis megbotlik elesik
mindegy hogy ágakban vagy gyökerekben

gnózis

elfelejtettem a világot
mert kiakasztottam
a falra keretben
mindkettőt
magába szívta a vakolat

Ima

Istenem, úgy megfáradtam,
rejts el kék kabátod bársonyzebében,
ne csomagolj a vigasztalanba,
ringass kicsit a határtalanba,
fürdöss a szelídség öbleiben.

Soha nem a teremtéssel,
mindig az első bűnnel kezdődik az idő,
s ahogy a lét fájdalma növekszik,
a szülés kínja-gyönyöre egyre nő.

HALMAI TAMÁS ◀

Előfeledések (CI–CV.)

Ajándékforma

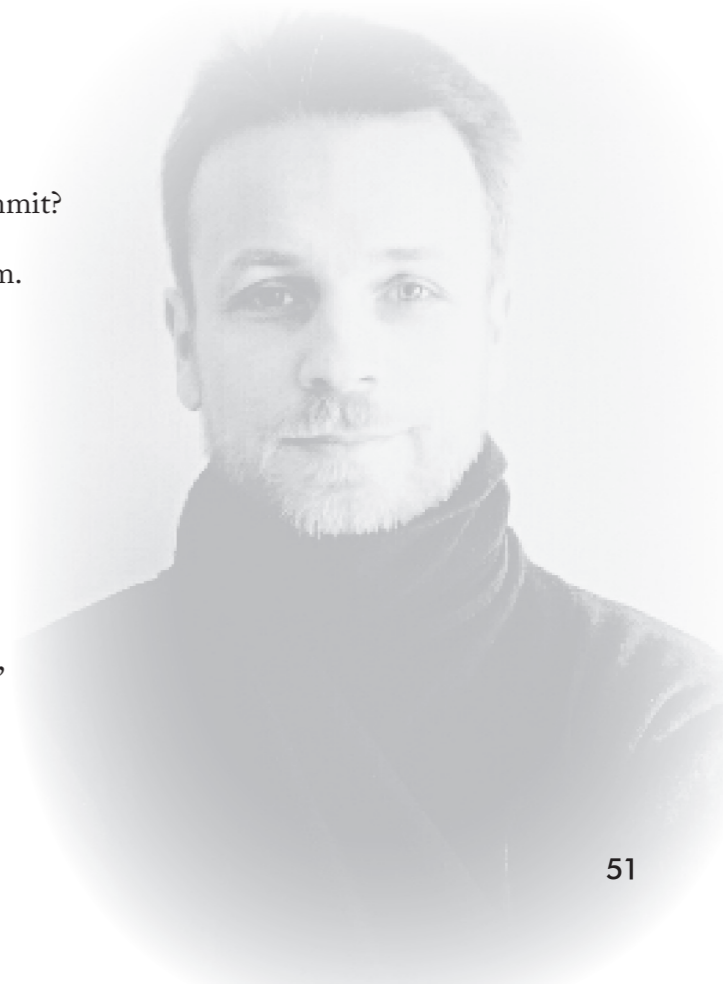
Megszentelt játék, üdvhozó kaland,
ajándékforma harmóniák: ez mind
nem a költészet, nem a szerelem.
Identitásunk más tengerbe ömlik.
Ír és szeret mégis a szepegő lény,
elfedni, elfeledni így tanulja
magát benne a Többnél Gyönyörűbb.

Szánt tudattal

Megbotolni bontatlan víztükörben,
forrás fortélyát nem ismerni ki,
elaludni csikóhalcsobogás közt:
mit nem tudok, ha szánt tudattal semmit?
Szemérmed elvilágít éj szívéig,
ént koholok, hogy épp félresejthessem.
S túlél a szavak halhatatlansága.

A könnyű angyal

Tégelynyi tenger elég egy szigethez.
Hajóhoz szél is, mégoly vitorlátlan.
Nemlét definiál: akkor vagyok,
ha sikkadok betűk és borzongás közt,
ha nem vagyok, akár az éntelenség
hiányremekműve, a könnyű angyal.
Ha példát megszűnésekről veszek.

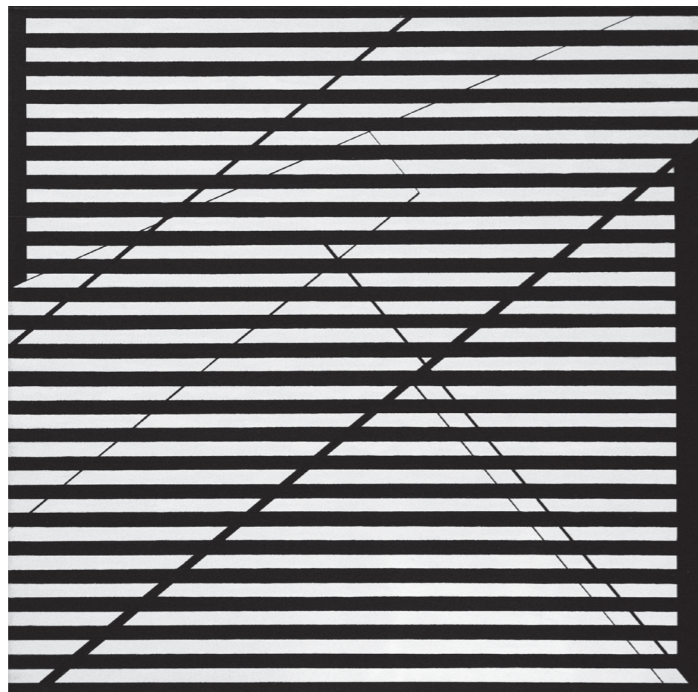

Úzött bánatok

Még el nem romlott arca nem tükör:
ablak. Függyönye nincs, anyaga fény,
mögöttese látatlan panoráma.
Ha nem hibázom, nem hibádzik bennem.
Bőröm fedezéke mögül nem én
pillantok ki az úzött bánatokra,
kicsalni kelepcéből a vadászt.

Fűszál, tollpihe

Erénye testnek a nehézkedés,
érdeme táncnak az áramvonal:
számot joggal tart dicséretre bármi.
Nagyság jegyét fűszálon, tollpihén
fölismerni bár kicsinyek lehetnének!
Meggzólomatni térdeltünkéből bizvást
a tűnhetlent: jobbik egészünket.

Vonalmozgások (2012, 49; akril, vászon; 60x60 cm)

Pénzmosás

Hallottam a híradóban,
hogy tilos a pénzmosás,
szigorúan büntetik, mert
olyan bűn, mint a lopás.

Rohantam az anyukámhoz
és odasúgtam neki,
legyen nyugodt, diszkrécióm
minden téren élvezi.

Meghökkenően tekintett rám,
nem értette, mi bajom?
Megnyugtattam, ne aggódjon,
börtönbe nem juttatom.

Emlékeztetem, hogy tegnap
kimosta a farmerem,
és a bal zsebében lapult
egy elázott ezresem.

Robot-gond

Új robotot gyártottak a
tudományos kutatók,
azt írja az internet, hogy
úgy nő, mint a nebulók.

Két karja és két lába van,
mely hol hosszú, hol rövid,
s önállóan el tud jutni
az ágytól a küszöbig.

Éjjel-nappal dolgozik, de
nem koptatja a cipőt,
kitakarítja a kamrát
és karbantart repülőt.

Nem kamuzik és nem duzzog,
nem szól bele semmibe,
attól tartok, a szüleim
kicserélnék majd velem!

Csíkra csík

A szép csíkos tehenemet
még ma meg kell fejnem,
ám ha megiszom a tejet,
csíkos lesz a nyelvem.

Ha a csíkos nyelvemmel
fagyit fogok nyalni,
a fagyaltos biztos csíkos
fagyaltot fog adni.

A szép csíkos fagyaltomhoz
csíkos tölcserű kapok,
amelyet a fagyaltos szép
csíkos pultra rakott.

Ha a csíkos fagyaltom majd
lepottyan a földre,
ha mázlim van, alatta lesz
egy szép csíkos bögre.

A szép csíkos bögrécskémben
tejet lötytyentenek,
abból fogom kortyolgatni
a szép csíkos tejet!

MILBACHER RÓBERT ◀

A szivárványbányászok legendája

Kezdhethetném úgy a mesémet, hogy „hol volt, hol nem volt”, de inkább bevallom, hogy én csak a mindig pirosposzsgás Kortyanyótól hallottam a szivárványbányászok legendájáról, amit most megosztok veled, kedves olvasó.

Nagyon-nagyon régről kezdte Kortyanyó a mondókáját, még azokból az időkből, mielőtt a rézangyalok a Három Gesztenyék levelére költöztek. Valójában akkoriban vette kezdetét minden veszedelem.

Egykor a rézangyalok nem a fűzfákon, és főleg nem a Három Gesztenyék levelének fonákján éltek, hanem a kék és mindig derűs égbolt fölött laktak.

Az ég boltja fölött és az ég színe alatt egyaránt béke honolt.

Aztán jöttek a kanizsárok.

Azzal kezdődött minden gázság meg galádság, hogy megcélozták az égboltot. Úgy belekiáltottak abba a szegény, gyanútlan, éppen ebéd utáni álmát alvó égboltba, hogy megremegett minden porcikája. Olyasfélét kiabáltak fölfelé, de bele ám, egyenest a nagy kékségbe, hogy mégis miféle bolt az, ahol nem lehet kapni semmit, még egy nyavalyás téli fagyit se. Meg hogy amikor vásárolni akarnak, mindig zárva találják. Hát hogy meri magát az ilyen boltnak nevezni?!

Addig-addig kiáltozták bele a gyanútlan égboltba válogatott, előre megírt szitkaikat, míg ki nem potyogtak belőle mind a kerubok, a szeráfok és az összes rézangyalok is.

Ott heverték szerte a világban ezek a szegény égboltlakók, mert az eséstől elszédültek egy kicsit. Csak a rézangyalok szökkentek nyomban talpra, mert mégiscsak rézből voltak faragva! Kortyanyó szerint akkoriban költözhetek ide, a Három Gesztenyék levelére. Ezután a nagy égbekiáltás után hirtelenjében olyan csönd telepedett a világra, hogy a saját hangjukat sem hallhatták meg a kanizsárok, de még Karakórum király sunnyogós, csupaszem Nagyon Titkos Szolgái sem.

A földre hullott keruboknak meg a szeráfoknak idejében sikerült elrejtőzniük. A mókusok az odúikba, hangyák a váraikba, földikutyák a járataikba, a medvék barlangjaikba fogadták őket. Úgy tűnt, minden égboltlakónak akadt rejtekhely, ahol kivárhatja, míg véget ér a nagy és dühödt kanizsárcodás.

A kanizsárok kegyetlen királya tehetetlen dühében majdnem önmagát marta meg. Úgy habzott a szája meg úgy csikorgott a foga!

És akkor a dühöngő Karakórum kegyetlen parancsot adott a Nagyon Titkos Szolgáinak. (Anyanyira titkosak voltak ezek a szolgák, hogy senki nem vette észre, ha a közelben settenkedtek. Csak annyit éreztek, hogy valami nincsen rendjén a világban, mintha kibillent volna az egyensúlyából. Amikor csak úgy elpityeredünk, vagy nem akarjuk megenni a reggelit, vagy éppen nincs kedvünk még a legkedvesebb játékainkhoz sem.)

Úgy szólt Karakórum kegyetlen parancsa, hogy addig fosztogassák a madarak fészkeit, addig turkálják össze a hangyák várait, addig öntsenek vizet a földikutyák járataiba, míg azok el nem árulják, hogy hová rejtőztek az égbolt lakói.

És akkor a szolgái olyan fosztogatásba, rombolásba, dúlásba kezdtek, amit nem lehet leírni. Akkoriban költöztek a madarak a villanydrótokra, az ereszek alá, telefonoszlopokra. És akkor költöztek a szorgos hangyák a fák kérge alá, a szegény, csupasz földikutyák meg azóta is itt vacognak az üres égbolt alatt.

De hiába volt mindez, senki sem árulta el az ég egykori lakóit.

A tajtékozó Karakórum folytatta kegyetlenkedéseit: a vakondokok járataiba forró ólmot öntetett, a gilisztákat eladta horgászcsalínak, a halak vizeibe szennyet ergetett. De hiábavaló volt minden, egyetlen haja szála sem görbült meg sem a keruboknak, sem a szeráfoknak, még a rézangyaloknak sem. (Már ha van az ilyesféle teremtményeknek hajuk egyáltalán.) Mert közben odúról odúra, barlangról barlangra, járatból járatba bujdosnak szegények.

Akkor aztán Karakórum rászabadította a világra a legkegyetlenebb vitézét, Krakataut.

És amerre járt ez a kegyetlen Krakatau tüzet okádó, füstöt lehelő paripáján, mindenütt csak csend fogadta. Még a Nap is belesápadt a félelembe. A rügyek nem mertek kipattanni, s még a szívárványok is kifakultak Kenterföldre fölött.

Úgy tűnt, hogy véglegesen és teljesen el fog szürkülni a világ a szívárványesszencia nélkül. Kortyanyó akkor vetette el az első meggymagokat nagy titokban, hogy majd azokból meggypiros kövek támadjanak, hogy legalább ezek színesedjenek a szürkiségben.

Akkoriban, a szívárványok kiapadása után indultak keserves bujdosásra a kenterföldi szívárványbányászok is, hogy új lelőhelyre akadjanak. És csak hosszú-hosszú keresgélés után építettek kunyhót a Hétodújú Cserfára, amikor rájöttek, hogy a Mindig Mozdulatlan Szálfaerdő fölött lehet a leggazdaságosabban szívárványt bányászni. Hiszen nekik annyira gyorsan kell dolgozniuk, hogy háromig sem mindig tudnak elszámolni közben, mert a szívárványokról köztudott, hogy rövid életűek. A Mindig Mozdulatlan Szálfaerdőben meg hiába tombolnak ordító orkánok, a fák nem hajladoznak, nem recsegnek-ropognak. Ott állnak büszkén, dacos koronájukkal az égbe kapaszkodva.

Erre még a szívárványok is megállnak a Mindig Mozdulatlan Szálfaerdő fölött, hogy ámulva elidőzzenek a szép kilátáson. Meg azért egy kicsit el is csodálkoznak azon, hogy nem hajladoznak az erdő fái. Ezt a csöndet szeretik legjobban a szívárványok, erre vágnak már zsenge koruk óta, hogy lehessen merengeni meg ábrándozni. A szívárványbányászok pedig közben annyit bányászhatnak belőlük, amennyihez csak kedvük van.

Azóta is ott élnek a szívárványbányászok, nagy bödönökbe gyűjtik a szívárványesszenciát, hogy majd egyszer újra színesíthessék ezt az színtelenre szomorodott kanizsárvilágot.

„megteremtek néhány karaktert, aztán összeengedem őket”

Beszélgetés Kertész Erzsivel

– Azt hittük, az Állat Kávészóót nem lehet túl-szárnyalni, de a folytatása még jobb. Ez az új kötet talán még viccesebb és szórakoztatóbb, mint az első. Könnyed, vidám, frenetikus. Ilyen hangulatban is írtad?

– Igen, úgy emlékszem, ez egyfajta kikapcsolódás volt. Valahogy így vagyok ezekkel az antilopokkal – amikor őket írom, kevésbé figyelek a keretekre, nem korlátozom az ötleteimet. Kicsit megosztó is a könyv, nehezen kategorizálható életkorilag, és kell bizonyos fajta hangoltság, fogadókészség erre a paródiajellegre. De még a kritikától való félelmemet is elengedem ilyenkor. A könyvek végül megtalálják az olvasóikat, azokat, akik szeretni tudják, akik veszik a lapot.

– Hogyan jönnek belőled ezek a fantasztikus viccek, szójátékok?

– Épp az imént említett laza, elengedett hangulat hozza ezt. Olyan érzésem van írás közben, mintha csak fesztelenül szórakoznék egy baráti társaságban. Mondom, vagyis írom, ami épp eszembe jut, különösebb mérlegelés nélkül. És ezen a csatornán keresztül bőven árad hozzám a sok bolondság. Ezt a lelkiállapotot persze nem tudom mindig megidézni, de ez valóban feltétele az Állati történeteimnek.

– Mit szerettél a legjobban, amikor ezt a kötetet írtad?

– Szeretem a figurák ütköztetését, ez mindig nagyon szórakoztat, más jellegű szövegeimben is. Először megteremtek néhány karaktert, aztán összeengedem őket. Ebben a sztoriban külön élvezetet okozott, hogy mindezt a Paradicsomkertben teszem, ahol, mint tudjuk, az oroszán és bárány is békében éldegél egymás mellett. Engem nem hagy nyugodni ez a téma: vajon lehetséges ez? És kicsit továbbgondolva, a mi emberi világunkban vajon megvalósítható egy ilyen utópia? Ilyen formában próbáltam mindezt végiggondolni. Választ persze nem találtam, de izgalmas volt a kísérletezés.

Cerkabella Kiadó, Szentendre, 2019

Kertész Erzsébet

– *Hogyan inspirálódtál? Vagy nem is volt rá szükség, mert ott volt a fejedben már az egész sztori?*

– Ebben a történetben némileg változtattam az előző kötethez, az *Állat KávéZoo*hoz képest, mert ott a fejezetek epizódszerűek, és a sorrendjük esetleges, itt viszont lett egy íve a történetnek: a Paradicsomkertbe való bevonulástól, a Nagy Közös Boldogság megteremtésének fázisain át egészen a csúfos kioldalásáig. Minden lépcsőfoknál új szereplőket, új állatfajt hoztam be, és ez a szociális építkezés már önmagában is nagyon szórakoztató. Az inspirálódás nálam nem külön program, azt hiszem, bármit képes vagyok beépíteni a szövegembe, ami valahol, valamikor megragadja a figyelmemet. Az emberi (és állati) viszonyok pedig amúgy is az egyik fő érdeklődési területem, így viszonylag könnyű kézzel rakosgattam az állatokat a terepasztalon.

– *Az illusztrációk szintén lenyűgözők, Hanga Réka kitett magáért, ahogyan a nyomdai munka is, jó kézbe fogni ezt a könyvet. Te is így látod? Mi volt az első gondolatod, amikor először megláttad?*

– Hanga Réka már az első résszel Szép Magyar Könyv díjat nyert, és szemernyi kétségem sem volt afelől, hogy ez a kötet is hozza ugyanazt a szín-

vonalat. Sőt, úgy érzem, még túl is szárnyalta, így nem meglepő, hogy a Magyar Gyerekkönyv Fórum (HUBBY) a legjobb öt közé jelölte őt az Év Gyerekkönyve illusztrációs kategóriában az *Állati Vállalat* illusztrálásáért! Egészen szíven ütöttek a képek, a mélységük, a sejtelmességük és az a képesség, ahogyan Réka képbe tud transzformálni rengeteg finom és rejtett információt. Roth Péter nevét is szeretném itt megemlíteni, neki köszönhetjük, hogy ilyen igényes, minden részleteiben átgondolt könyv született. Már az első kötetnél is vele dolgoztunk, így most is jó kezekben éreztem a szöveget.

– *Ki a kedvenc szereplőd ebből a kötetből, és miért?*

– Szeretem a Kojotot, vagyis a prérifarkast, aki az idő túlnyomó részében a személyes karizmájával van elfoglalva. Manapság sokat hallani arról, mennyire narcisztikus korban élünk. Akkor erre nem gondoltam, de figurája az önmaga tengelye körül forgó típus egyik példája lehetne. A Kígyó említését sem tudom megkerülni egy Paradicsomkertben. Noha csak egyszer tekereg körbe, az egész nincs félóra, mégis mindent a feje a tetejére állít. Azt hiszem, egy írónak muszáj együttműködni a kígyókkal, különben nincsen sztori. De azért az most feltűnt, hogy a két legellenszenvesebb figurát soroltam föl kedvencként...

– *Nekem a megmondó szikla tetszett a legjobban az új helyszínek közül. Hogyan született meg az ötlet, hogy erről írj? Hogyan találtad ki?*

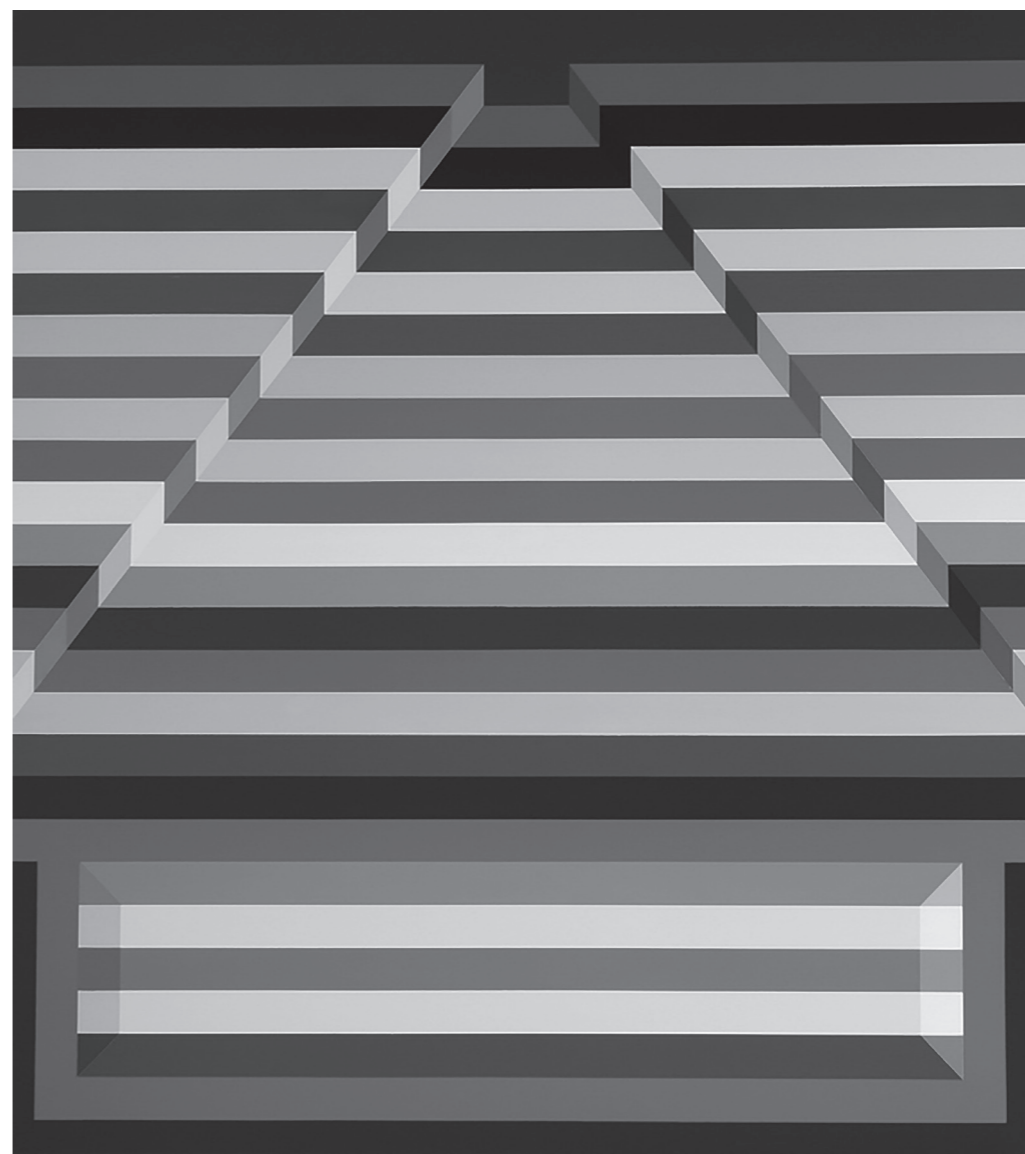
– A megmondó hely számomra kihagyhatatlan elem volt. Saját élmény is van mögötte természetesen, de jelensékként is izgalmas az a folyamat, amikor egy egó kiáll egy sziklára, és ebből a magasságból sokszor olyasmiről is véleményt formál, amihez nem ért. Ez egyszerre dühítő és komikus is. Szegény szurikátákat áldoztam be erre a nem túl hízelgő szerepre: egymást lökdösik le a megmondó a szikláról, mert mindegyikük nagyon fontosnak érzi, hogy minden létező dologgal kapcsolatban ő mondhatta meg a tutit.

– *Kiknek ajánlod az új kötetet?*

– Állat- és emberbarátoknak, akik szívesen elképzelik, milyen lehet az élet egy mesterségesen létrehozott Paradicsomban.

– *Lesz folytatása az antilopok vállalkozós kalandjainak?*

– Erre egyelőre nem tudok válaszolni. Második kötetet sem terveztünk, aztán valahogy mégis lett. Eddig két vállalkozásuk volt az antilopjaimnak, de mindkettő csúfos kudarcba fulladt – bár néha az is sikernek tekinthető, ha valaki ki tud szállni egy kedvezőtlen helyzetből. De ha egy nap arra ébrednék, hogy Antika és Lopez újra kitaláltak valami, talán megírnám.

Csíkos piros piramis (2010; akril, vászon; 200×180 cm)

A szorongás mesekönyve

Sylvia Plath: A mindegy-öltöny

Sylvia Plath-t elsősorban nagy sikerű regénye, az *Üvegóra* írójaként ismerik. Emellett költőként – *A kolosszus*, az *Ariel*, az *Apu*, a *Lázár asszony* és sok más vers szerzőjeként – is a magas minőségeket elért alkotóként jegyzik. Szorongással és depresszióval teli naplója, valamint *A hallgatag asszony* című életrajza magyar nyelven is olvasható. Neve mellett többnyire érdekességként, lábjegyzetszerűen szerepel az, hogy gyerekkönyveket is írt.

Plath életművében négy izgalmas gyerekkönyv foglal helyet: *The Bed Book*, *The It-Doesn't-Matter-Suit*, *Collected Children's Stories*, *Mrs. Cherry's Kitchen* című kötetek. Férje, Ted Hughes alkotói munkája erős hatással volt az írónőre; Hughes nászútjukon kezdett gyerekkönyvírásba, ez inspirálhatta feleségét is. Míg férje első gyerekekhez szóló műve (*Meet my Folks!*) 1961-ben hagyta el a kiadót, Plathnak a fiatalabb korosztályhoz szóló művei kivétel nélkül posztumusz jelentek meg: az első könyv 1976-ban, halála után tizenhárom évvel, pedig már 1959-től írt gyerekeknek. Naplójában szorongással jegyzi első gyerekkönyvének publikálására tett kísérleteit.

Egyetlen gyermekirodalmi kötete, amely magyar fordításban is olvasható, *A mindegy-öltöny* (*The It-Doesn't-Matter-Suit*) címet viseli. 2019-ben jelent meg a Pagony Kiadónál Rét Viktória fordításában, Dániel András rajzaival és megjegyzéseivel.

A könyv egy Max nevű gyermekről szól, aki minden másnál jobban vágyik egy különleges öltönyre: egy minden-alkalomra-fölvehető öltönyre. Egy nap csomag érkezik családjához, amely egy pihe-puha bolyhos vadonatúj mustársárga öltönnyel rejt. Az öltönnyel előbb Max apja, majd bátyjai próbálják fel, végül a legkisebb fiú tulajdonos lesz. Plath az öltöny felpróbálásán keresztül rajzolja meg a könyvbéli karaktereket: a családtagok saját félelmeiket vetíti ki az öltönyre. Ezek a félelmek árnyalatokban eltérnek egymástól, de abban közösek, hogy mások véleményét teszik a viselet középpontjába: *vajon mit szólnak majd*

Pozsonyi Pagony, Budapest, 2019

mások, ha megpillantják rajtuk az új ruhát. Max apukája és bátyjai rettegnek attól, hogy ha szabálysértővé, a konvenciók megtörőjévé válnak, a mindennapi életükben nem tudnak majd úgy helytállni, ahogyan eddig tették. Félnak a változástól, az új, az ismeretlen dogoktól, ezért – menekülve a ruha viselése elől – kifogásokat és ürügyeket keresnek, hogy átlagosak maradhassanak. Max ebben különbözik a család férfi tagjaitól: ő egyedivé, mások véleményétől függetlenné akar válni. Plath ezt az akaratot társítja a gyerekekre jellemző öltözködési szokással, ízlésvilággal, hiszen nekik a legkevésbé mérvadó, ha a felnőttek nevetnek szedett-vedett öltözékükön. A mindegy-öltöny a szorongástól való megszabadulás metaforája. Max felvállalja saját akaratát és egyéniségét, büszkén hordja a mustársárga öltönnyel, így a könyv sikertörténetként is értelmezhető.

A mese tartalmát tekintve újszerű, ma is aktuális témával foglalkozik, ugyanakkor formája tökéletesen illeszkedik a mesei világhoz: *A mindegy-öltöny* a láncmesék kategóriájába tartozik: az öltöny felpróbálását követjük végig a legidősebb testvértől egészen a legfiatalabbig. A mű meselemei – Max, a főszereplő a legkisebb fiú, és épp heten vannak a testvérek – szintén a hagyományok felé húznak.

Az elbeszélői nyelv síkján több ismétlődő nyelvi elem és szójáték, egybecsengő szavak teszik a gyerekek számára élvezetessé a művet, bár a magyar fordításban elvész a főszereplő rövid, hangzatos nevének varázsa: Max Nix helyett Jólesz Maxinak hívják. A fordításban mindig becézve, kicsinyítő képzővel jelenik meg neve, szemben az eredeti változattal. A könyv egyik leghumorsosabb mondata épp Max nevéhez fűződik: „Maxinak egyébként Maximilian volt az igazi neve, de mivel még csak hét éves volt, nem kellett neki ekkora név.” („Max's whole name was Maximilian, but because he was only seven he did not need such a big name.”)

A mű több kiadásban, más-más nyelveken s különböző illusztrátorok (David Roberts, Rotraut Susanne Brenner) rajzaival jelent meg. Fontos megjegyeznünk, hogy az első kiadás és a magyar változat között 23 év telt el. Ez az idő épp elegendő, hogy a magyar kiadáson keresztül az illusztrációs trendeknek az elmúlt évtizedekben történt változásait is tetten érhessük. Dániel András rajzai és megjegyzései sok-sok érdekességgel és humorral színesítik a cselekményt, sokkal kreatívabb, szabadabb, a történettel adok-kapok viszonyban lévő illusztrációkkal találkozhatunk nála, mint elődeinél. A rajzok gyakran a történetből különválva jellemeznek egy-egy karaktert, vagy apró epizódokkal, egy-egy szóviccel díszítik az elbeszélést. Néhány oldalpár „böngészőre” emlékeztető részletessége biztosan leköti a gyermekek figyelmét.

A könyv célcsoportja főként a gyerekek korosztálya, de a mű a felnőtteknek is élvezetes olvasmányélmény lehet. Hiszen Max karaktere önreflexióra készítet minden olvasót: vajon mennyire hagyjuk, hogy mások véleménye határozzon meg minket és a döntéseinket? Merjük-e kellőképpen felvállalni magunkat?

(A szerző a szöveg írásakor Oláh János-ösztöndíjban részesült.)

▶ DAGMAR MÁRIA ANOCA¹

Gyökerek és virágok

Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej Čabe / Fejezetek a békéscsabai szlovákok jelenéből és múltjából

Miroslav Kmeť, Tünde Tušková / Tuska Tünde, *Alžbeta Uhrinová / Uhrin Erzsébet* et al. *Békešská Čaba / Békéscsaba, Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku / Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete*, 2018. ISBN 978 615 5330 11 7, 516 és 539 old. (szlovák ill. magyar nyelvű változat)

A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete társkiadóival és támogatóival karöltve egy megjelenésében impozáns, terjedelmét tekintve vastag, kétkötetes, szlovák–magyar nyelvű tanulmánykötettel – *Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov / Fejezetek a békéscsabai szlovákok jelenéből és múltjából* – köszöntötte Békéscsaba szlovákok által való újratelepítésének háromszázadik évfordulóját. Az írásokhoz tudományos jegyzetek, mellékletek, ikonográfiai függelék és angol nyelvű összefoglaló kapcsolódik. A kiadásért Tuska Tünde, a kutatóintézet igazgatónöje felelt.

Ezt a nem mindennapi tanulmánykötetet egy recenzió keretében szinte lehetetlen mindenre kiterjedően bemutatni, így csupán a kiadvány véleményünk szerint leglényegesebb vonásait emeljük ki: tematikai sokszínűség, kiegyensúlyozott struktúra, történetiség, ünnepélyesség. A kötetben több mint 500 oldalon 31 szerző mutatkozik be, néhányan közülük több írással is, így számszerűleg (33) a repertoár gazdagabb a szerzők számánál. A szerzői kollektíva összetétele életkor, tapasztalat, szakmaiság, érdeklődési kör szempontjából is igen sokrétű. Egyaránt

helyet kaptak benne szárnyaikat bontogató kutatók (Hornok Rita, Pluhár Tamás) és egészen magas presztízsű, olyan elismert szakemberek, mint például a magyarországi szlovákságtudomány nagyasszonya, Gyivicsán Anna vagy a sokak által idézett Zsilák Mária. A szerzők között találkozunk szlovákiai és magyarországi tudományos intézetek kutatóival és hazai, úgymond az adott témába „kiruccanó” tollforgatókkal is. A kötet témakínálata a kutatási területek szempontjából is rendkívül gazdag. Gondolunk itt olyan elméleti, szigorúan vett tudományos értekezésekre, mint például Gyivicsán Anna írása a békéscsabai szlovák kulturális modellről, Zsilák Mária tanulmányai a csabai evangélikusság szellemiségéről vagy Iveta Valentová elemzése a helyi lakosok vezetékeveiről. A tanulmánykötetben helyet kaptak olyan kérdéskörök is, amelyeket hajlamosak vagyunk „csak” résztémának tekinteni, holott ezek adják egy-egy entitás sávját-borsát. Rajtuk keresztül értesülhetünk például arról, hogy az egyszerű csabai emberek számára milyen sokat jelentett az ismeretterjesztő és szórakoztató írásokat közlő, ma is népszerű *Csabai kalendárium* (Tuska Tünde), hogy milyen sajtótermékeket és egyéb kiadványokat olvastak a helyi szlovákok (Erika Brtánová), milyen Csaba-kép él az emberek emlékezetében (Dana Hučková, Gabriela Hamranová), vagy milyen jelentős helyi személyiségek tevékenykedtek a városban (Kovács Anna).

Igen változatosak és sokrétűek a kutatási módszerek is. A bibliográfiai adatok pozitivistá

rendszeresítésétől a strukturalista és szemiotikai tudományos elemzéseken (Ladislav Lenovský), interdiszciplináris megközelítésű eljárásokon (Jaroslav Čukan), posztmodern interpretációs módszereken (Maruzsné Sebó Katalin) és szintetizáló munkákon (Zsilák Mária) át, egészen a különböző részművek jól megalapozott elemzéséig (Uhrin Erzsébet, Pecsénya Edit, Lászik Mihály, Miroslav Kmeť) váltakoznak a kutatási stratégiák.

A tematikailag szerteágazó írások fejezetekbe való sorolása bizonyára nem kis feladatot rótt a szerkesztőkre. Sokféle szempontot kellett mérlegelniük ahhoz, hogy az olvasók kezébe végül egy szerkezeti kiegyensúlyozott, jól áttekinthető kötet kerülhessen. A kötet különböző tudományterületeket ölel fel, összesen kilenc fejezetben: 1) *Bevezető tanulmányok*; 2) *Békéscsaba történelméből*; 3) *A békéscsabai szlovákok kulturális öröksége és kulturális potenciálja*; 4) *Irodalom és publicisztika*; 5) *A csabaiak identitásáról és nyelvhasználatáról*; 6) *Iskolák*; 7) *Gazdaság, táj; Források, dokumentumok és bibliográfiák*; 8) *Szervezetek és intézmények a szlovákok szolgálatában és érdekében*; 9) *Függelék*.

A fejezetek közül a ma szemszögéből nagyon fontosak az oktatással foglalkozó témák és altémák, például a tanyasi iskolák problematikája (Lászik Mihály); a több oktatási egységet magába foglaló szlovák iskola helyzete (Lászik Mihály, Pecsénya Edit); a *Slovenčinár* kulturális–módszertani folyóirat bemutatása (Pecsénya Edit), és minden bizonnyal ide tartozik az Uhrin Erzsébet által jegyzett, a békéscsabai szlovák nyelvtanítás történetéről szóló tanulságos írás is.

A kötet kereteit a bevezető tanulmányok tudományossága és a záró gondolatok érzelmi telítettség közötti harmonikus arány jelöli ki.

A kötetet a *Függelék* (*Dokumentumok és fényképek; Rövidítések jegyzéke; A kiadvány előkészítésében közreműködők névsora*; valamint a *Névmutató*) zárja.

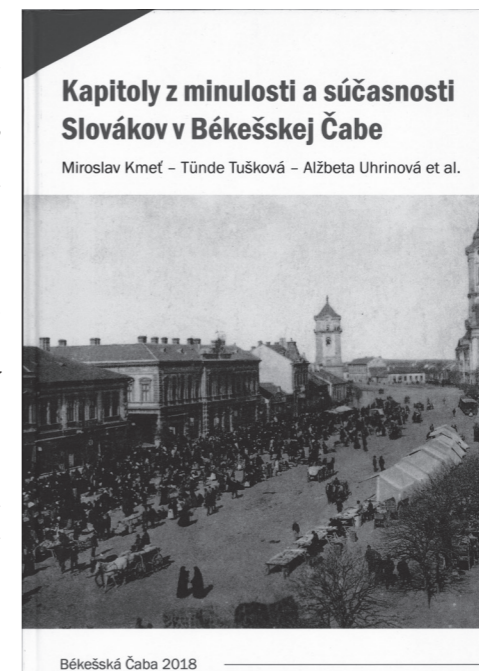
A tanulmánykötet rendkívüli gondolatgazdagságának köszönhetően olvasók széles rétegeit képes megszólítani. Az írásokban sokféle kutatói attitűd, stratégia és perspektíva váltakozik, sőt még maguk a célkitűzések is eltérőek. Ami azonban közös bennük, az az ünnepélyesség, mely a 300 éves évfordulót megilleti.

Az írások némelyikében mintha megelevenedne a barokkra jellemző magasztaló, dicsérő jellegű tónus.

Az emelkedettség főleg az előszóban és a záró textusban érhető tetten, amikor is a szerkesztők megköszönik a könyv elkészítésében bármilyen szerepet vállaló egyének segítségét. Az *Ajánlásban* a kötet összeállítói hasonló ünnepélyes hangnemben jelölik meg szándékukat, céljaikat és a témához való viszonyulásukat: „A könyvet elsősorban Haan Lajosnak (1818–1891), a helytörténeti kutatások máig legjelentősebb képviselőjének ajánljuk, születésének 200.

évfordulója alkalmából, aki megteremtette Békéscsaba és Békés megye tudományos–történeti kutatásának alapjait a legrégebbi időktől napjainkig, aki tevékenységével szimbolizálja a szlovák–magyar együttélést ebben a térségben. A kötetet továbbá ajánljuk valamennyi csabai lakosnak, legyen az szlovák, magyar, vagy más nemzetiségű és minden lokálpatriótának, aki érdeklődik saját történelme és kultúrája iránt, mely Békéscsabán szorosan összefonódik a város szlovák múltjával és jelenével.”

A tanulmányokat olvasva a recenziósból az a benyomás alakul ki, mintha a szövegekben megjelenő különböző mértékű és árnyalatú ünnepélyes hangnem (hangulat) átítatta volna azt az időszakot is, amikor a kiadvány körüli munkála-

Békešská Čaba 2018
Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete, 2018

¹ A recenzió szerzője: Dagmar Mária Anoca (irodalomtörténész, költő, prózaíró), a Bukaresti Egyetem Szláv Intézetének docense.

tok folytak, és kitartott volna egészen a mű megjelenésének kivételes pillanatáig. Nem kevésbé lehetett kivételes az a pillanat sem, amikor sor került a könyv bemutatására, és az érdeklődők (olvasók) maguk is értesülhettek az elődök által 300 év alatt felhalmozott tapasztalat és tudás máig ható eredményeiről, részeseivé válhattak a közös örömmel, és eltölthette őket az elégedettség érzése. Olvasóként reflexióikkal bekerülhettek abba a kommunikációs láncolatba, melyben tágabb kontextusban, összekötő láncszemként működhetnek. Így válhatnak valóra Palo Bohuš, az egyik legjelentősebb vajdasági szlovák költő szavai: „És mindazt, amit egymásnak adunk, valójában kölcsönbe kaptuk.”

A felvázolt törekvésekből főleg az a történelmi perspektíva bontakozik ki, mely azokra az időkre tekint vissza, amikor maga a tradíció formálódott, létrejött és gyökeret vert (Ján Jančovic), amikor virágzásnak indult (Miroslav Kmeť), és amikor beépült az elődök kultúrájába (Demmel József). A kötetben ugyanakkor jelen

vannak a csabai szlovákság mai helyzetével foglalkozó, többek között a szlovákságtudat alakulását boncolgató írások (Jaroslav Čukan – Boris Michalík – Pluhár Tamás, Hornok Rita) mellett nyelvpolitikai és oktatáspolitikai (Uhrin Erzsébet, Pecsénya Edit, Lászik Mihály) elemzések, a város gazdaságát (Peter Mičko, Peter Christina), néprajzi hagyományait (Ando György) tagláló munkák, valamint bőséges dokumentációs anyag is (Zuzana Pavelcová, Renáta Ondrejková, Kunovacné Hulyás Zsuzsanna) segíti az egyes témákban való eligazodást. Végül nem hiányozhatnak azok a jövőre vonatkozó garanciák sem, melyek az embernek azt a természetes vágyát fejezik ki, hogy értékes nyomot hagyjon maga után az utókor számára (Lászik Mihály, Krajcsovics Hajnalka, Tuska Tünde, Jároli József – Somogyi Ilona, Lonovics Zsuzsanna).

A 300 év alatt, amióta Békéscsaba szlovákok általi újratelepítése lezajlott, számtalan, az itteniek életét nagyban befolyásoló esemény ment végbe, és több generáció egymásra épülő munkájából maradandó értékek születtek. Ide soroljuk az évforduló alkalmából megjelent nagyszabású kétnyelvű kötetet is, melynek létrehozói felé elismeréssel és köszönettel adózunk. Zárásként említsük meg azonban a kötetben érzékel-

hető, jövővel kapcsolatos pesszimista hangokat is, melyek egyes szerzőknél kiolvashatók a sorok közül. Ezek a szerzők minden tudományos objektivitásuk mellett rezignáltan tekintenek annak a szlovák közösségnek a jövőjére, melyről értekeznek. Ezt a borulató atmoszférát érzékeli az olvasó is. Még szerencse, hogy Pavol Žibrita frappáns záró gondolatai (*Békéscsaba 300... avagy tisztelgés a magyarországi szlovákok előtt, illetve elmékedés az identitásról és őseink csontjairól*) némileg oldják a komor hangulatot kiváló tartalmakat.

Néhány írás azt az érzetet kelti, mintha a „gyökerek” siránkoznának afelett, hogy a belőlük fejlődő „virágok” már rég nem hasonlítanak eredeti önmagukra. Maradjunk azonban a realitás talaján, és hivatkozzunk az Ondrej Štefanko-díjjal kitüntetett Uhrin Erzsébetnek, a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete egykori igazgatójának a könyv bemutatója alkalmából elhangzott megállapítására: „a kötetből kiérződik az utódok büszkesége”, mely érzést Ondrej Štefanko, romániai szlovák költő *A házunk előtt állok* című verseskötetében metaforikusan így fogalmazza meg: „...a horizont tengelyén még egymásra leltünk”.

Kétségtelenül fáj a gyökérnek, hogy virága nem hasonlít rá. De azért mégis szép az a virág.

(*Szlovák nyelvből fordította Maruzsné Sebő Katalin.*)

Békéscsaba, 2018
Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete, 2018

ÁRGYELÁN ERZSÉBET KATALIN ◀

Szlovák kiadványok Magyarországon 1989–2018

Alžbeta Uhrinová: Slovenské publikácie v Maďarsku 1989–2018. Bibliografia – Slovak Publications in Hungary 1989–2018. Bibliography. Riga: Globe Edit – együttműködésben a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézetével, 2019. 187 old. ISBN: 978-613-9-41720-9

Uhrin Erzsébet békéscsabai nyelvész kutató hosszú évek óta foglalkozik a magyarországi szlovák írásbeliség és kiadói tevékenység kutatásával. E kutatómunka eredménye a szerző legújabb, *Szlovák kiadványok Magyarországon 1989–2018* című tematikus bibliográfiája, amely tartalmilag, szerkezetileg és szerzői koncepcióját illetően is szerves egységet alkot a 2017-ben napvilágot látott *Slovenské písomníctvo v Maďarsku po roku 1989 (A szlovák írásbeliség Magyarországon 1989 után)* című, szlovák nyelven kiadott kötettel. Ez utóbbi összegző bibliográfiai áttekintést nyújt az 1989–2016 között Magyarországon megjelent szlovák, szlovák–magyar, valamint részben szlovák nyelvű könyvekről, folyóiratokról, újságokról, elektronikus dokumentumokról és egyéb kiadványokról.

Jelen kiadvány az 1989–2018 közötti időszakban Magyarországon kiadott szlovák, valamint két-, illetve többnyelvű nyomtatott és elektronikus kiadványok, periodikák bibliográfiai összegzése, mely kiterjed a magyarországi szlovák szerzők külföldön megjelent publikációira, továbbá magyar szerzők szlovák témájú, szlovák nyelvű műveire is. Emellett bibliográfiailag feltárja az előző kötetben nem szereplő, valamint a 2016–2018 közötti kiadványtermet, ily módon kiegészítve és kompletté téve a feldolgozott anyagot.

A szerző hét témakörbe (történelem–művelődéstörténet; nyelvészet; néprajz; szépirodalom–irodalomtudomány; oktatás; bibliográfi-

ák–repertóriumok; periodikumok, folyóiratok, újságok) sorolja a kiadvány súlyponti részét képező bibliográfiai leírásokat, és dokumentumtípus, illetve műfaj szerint csoportosítja azokat. Külön fejezetet képez a leírt kiadványok szerzőinek és szerkesztőinek címszavas bemutatása.

Tekintettel a potenciális olvasókra, a kötet háromnyelvű – szlovák, magyar, angol – szerkezete célszerű megoldásnak bizonyul. A fejezet- és alfejezetcímek háromnyelvűek. Ugyanakkor a szlovák nyelvű bevezető tanulmány, valamint a magyar és angol nyelvű részletes rezümé hasonlóképpen összegzi a könyv létrejöttét megelőző kutatási projekt eredményeit, s az összegyűjtött anyag feldolgozásának szakmai szempontjait.

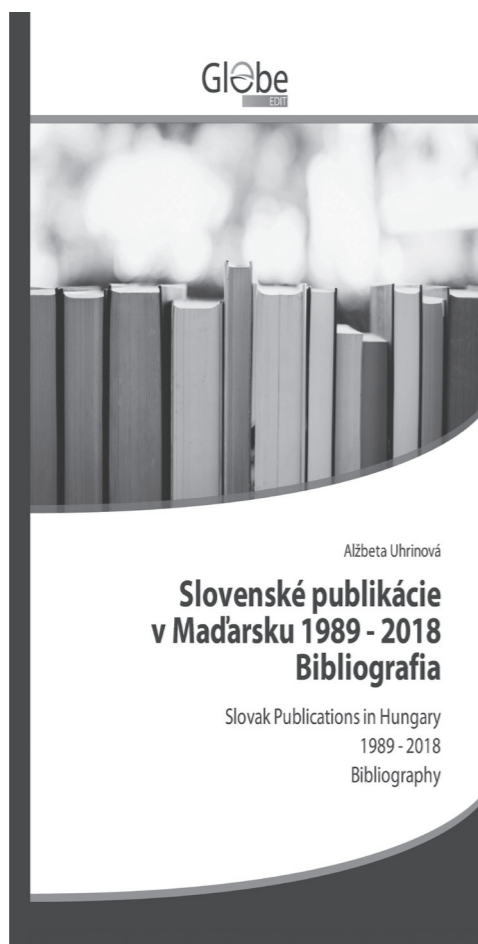
Kutatásai eredményeképpen Uhrin Erzsébet megállapítja, hogy az adott témakörben az 1989–2018 közötti időszakban Magyarországon megjelent kiadványok – beleértve a tankönyveket, CD és DVD lemezeket – száma meghaladja a száz címet. Kiadói elsősorban a szlovák nemzetiségi önkormányzatok, szervezetek, intézmények, szlavisztikai és szlovakisztikai felsőoktatási tanszékek, de akadnak olyan magyar intézmények is, amelyek fontosnak, támogatásra méltónak tartják a hazai nemzetiségi, esetünkben a szlovák nyelvű kiadványok megjelentetését. Megítélése szerint a szlovák nyelvű kiadványok megjelenését mindenekeelőtt a hazai és a szlovákiai pályázatok támogatják. Tematikai megoszlás alapján a történelem–művelődéstörténet témakörben jelent meg a legtöbb kiadvány, ami a szerző szerint azt jelenti, hogy a magyarországi szlovákok érdeklődnek saját múltjuk iránt, s szeretnének a nyilvánosságnak és az érdeklődőknek a jelenben is megmutatkozni. Szép számmal jelentek

meg néprajzi tárgyú művek is, ami megerősíti azon korábbi kutatói megállapítást, miszerint a magyarországi szlovákok érzelmileg erősen kötődnek elődeik nyelvéhez és kultúrájához. Meg akarják őrizni, és továbbadni utódaiknak a szokásaikat, hagyományait. A szerző úgy véli, a legnépszerűbb kiadványok a szakácskönyvek, minthogy a kutatási időszakban kilenc szakácskönyv látott napvilágot, több mint 2.500 példányban.

Nyelvészként Uhrin Erzsébet igen heterogénnek és nyelvészeti szempontból különlegesnek, nagyon érdekesnek tartja a szlovák nyelvű publikációk nyelvvezetét. Megállapítja továbbá, hogy a kötetben szereplő könyvek mintegy 60 százalékát eredetileg szlovák nyelven írták, ugyanakkor a szerzők, illetve szerkesztők 70 százaléka a hazai szlovák nemzetiség tagja. A megjelenési adatok tükrében 2004-ben,

a 2008–2009-es években, valamint 2016–2018 között jelent meg a legtöbb kiadvány. Említésre méltó megállapítás a szerző részéről, hogy a bemutatott kiadványok tematikai szempontból a nemzetiségi élet minden szegmensét érintik.

„Az összegyűjtött gazdag anyag további kutatási lehetőségeket kínál az érdeklődők számára. A kutatási eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy a magyarországi szlovák nemzetiség alkotó értelmiséggel rendelkezik, amely kész és képes szlovák nyelven színvonalas és igényes szépirodalmi, tudományos és szakmai műveket írni, s ezzel nagymértékben hozzájárul a szlovák nyelv, kultúra és hagyományok megőrzéséhez a jövő számára, valamint a magyarországi szlovák nemzetiségről szóló ismeretek terjesztéséhez és nem utolsósorban származástudatuk, identitásuk és nemzeti/nemzetiségi büszkeségük erősítéséhez” – véli jelen kötetében a szerző.

Alžbeta Uhrinová
**Slovenské publikácie
 v Maďarsku 1989 - 2018
 Bibliografia**
 Slovak Publications in Hungary
 1989 - 2018
 Bibliography

DEMME JÓZSEF* ◀

Evangelikusság Békéscsabán

A Békéscsabai Evangélikus Gyülekezet 300 éve

A Békéscsabai Evangélikus Gyülekezet 300 éve. Tanulmányok Békéscsaba Evangélikusságáról 1718–2018. Szerkesztette: Jároli József. Békéscsaba, Békéscsabai Evangélikus Egyházközség, 2018. 244 old.

Az egyes gyülekezetek története az egyháztörténet-írás legrégebbi tradíciói közé tartozik. Hiszen egy-egy egyházközség esetében mindig egy könnyen megragadható történetről van szó, amely a gyülekezet alapításával kezdődik, és általában kronologikus rendben haladva mutatja be az adott egyházközség gyarapodásának, fejlődésének, külső vagy belső okokból eredő nehezebb időszakainak történetét az adott szöveg jelen idejéig. *A Békéscsabai Evangélikus Gyülekezet 300 éve. Tanulmányok Békéscsaba Evangélikusságáról 1718–2018* című, az ismert békéscsabai történész, Jároli József által szerkesztett és a Békéscsabai Evangélikus Egyházközség által megjelentetett kötet egyrészt illeszkedik is a tradíciókhoz, amennyiben ad egy alapos kronológiai áttekintést a gyülekezet 300 évvel ezelőtti alapításától kezdve napjainkig, másrészt viszont újra is gondolja azokat, és a pontos időrendiségtől némiképp eltávolodva a gyülekezet életének egyes jellemző vonásait, jelenségeit önmagukban ragadja meg és elemzi.

Ezt szimbolizálja a kötet címlapképe is, amelyen egyszerre lehet látni az 1745-ben, alig fél év alatt felhúzott kistemplomot és a négy év híján kerek két évszázada felszentelt nagytemplomot. A város képét még ma is dominánsan meghatározó békéscsabai evangélikus templomok kettőse ugyanis vallási funkciója mellett az emlékezet helyeként is működik¹ – azaz aki elsétál mellettük, alighanem összekapcsolja az

épületet nemcsak a békéscsabai evangélikusok múltjával, de Békéscsaba elmúlt évszázadaival és talán az alföldi szlovákság történetével is. Ez a három téma kap kiemelkedő jelentőséget a békéscsabai evangélikus gyülekezet háromszáz évét bemutató tanulmánykötetben is.

A kötet hat nagyobb részből áll, és tulajdonképp keretes szerkezetű: az első rész három tanulmánya éppúgy a gyülekezet történetét mutatja be kronologikus megközelítésben, mint az utolsó, hatodik rész, amelyben Sente Béla kötetzáró írása található, még ha a két rész írásai műfajilag jelentősen különböznek is egymástól. Sente írása ugyanis nem történeti munka, hanem az egyházközségi krónikairás hagyományait követő szöveg az egyházközség legutolsó harminc évről, adatszerűen felsorolva az egyházközség fontosabb belső történéseit.

Az első rész szerzői ezzel szemben mind formai, mind tartalmi tekintetben a hagyományos történetírói eszközökkel éltek. *A három évszázad rövid története* című részben Szalay Ágnes írása közel két évszázadot ölel fel (*Az evangélikusok megtelepedésétől a püspöki székhelyig [1718–1890]*), Németh Csaba cikke az 1890 és 1944 közti évtizedeket, Sáfár Gyula pedig a második világháború végétől a rendszerváltásig tartó korszakot tekinti át. A három szerző szövege logikusan és koherensen, nagyobb átfedések nélkül egészíti ki egymást, a köztük lévő eltérések pedig jórészt a forrásadottságokból fakadnak. Szalay Ágnes ugyanis a legkorábbi, a régió történetéből fakadóan (Hódoltság, visszafoglaló háborúk utáni elnéptelenedés, lassú újratelepülés stb.) forráshiányos évszázadokat feldolgozva nem hagyatkozhatott bőséges primer forrásanyagra, szövegét ezért jelentős

1. Nora Pierre: *Emlékezet és történelem között*. Válogatott tanulmányok. Budapest, Napvilág, 2010.

részben az általános történeti szakirodalomra alapozta, a forráshiányból fakadó hátrányt így fordítva előnyre, szélesebb regionális, illetve országos történelmi kontextusba helyezve a gyülekezet történetét. A másik két szerző, Németh Csaba és Sáfár Gyula a békéscsabai gyülekezeti levéltárra, illetve a korábbi lelkészek (Dedinszky Gyula, Kovács Pál, Szeberényi Lajos Zsigmond) gyülekezettörténeti írásaira támaszkodott, jóval szorosabban követve a helyi gyülekezeti eseményeket.

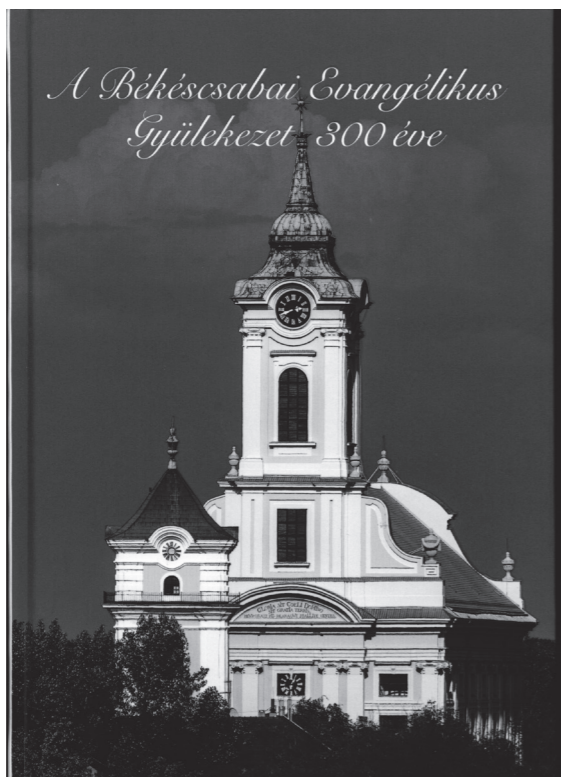
A második rész a *Békéscsaba a magyar evangélikus egyházban* címet viseli, és az egyházközség történetének egyik legérdekesebb kérdését veszi vizsgálat alá. A békéscsabai evangélikus egyházközség ugyanis történetének első másfél évszázadában szinte kizárólagosan a szlovák/szláv nyelvű egyházi kultúrához kötődött. (Beszédes adat, hogy magyar nyelvű istentiszteletet 1860 előtt évente mindössze négyszer tartottak a városban, a négy legnagyobb ünnep idején: karácsonykor, húsvétkor, pünkösdkor és augusztus 20-án.)² A magyar liturgia csak ezután kezdett lassú térhódításba, de dominánssá csak hosszú évtizedek alatt vált. Ez a folyamat, amelynek kiindulópontjait Zsilák Mária (*A békéscsabai szlovákság vallási életének európai gyökerei*), egyes szakaszait Uhrin Erzsébet (*A nyelvhasználat változásai a Békéscsabai Evangélikus Egyházközségben*), praktikus, gyakorlati elemeit pedig Nagy Zoltán (*A békéscsabai evangélikus liturgia. A Békéscsabai Evangélikus Levéltárban fellelhető szlovák nyelvű*

Agendák lenyomatai a csabai gyülekezet jelenében) és Jároli József (*Az egyházközség öngazgatása*) tanulmánya tekinti át, a békéscsabai evangélikus egyház történetének egyik legizgalmasabb, akár további kutatásra is érdemes szegmensét képezi. Ugyanezt a témát egészíti ki egyébként a folklorisztika eszközeivel a harmadik rész egyetlen tanulmánya, Harangozó Imre írása is (*Az evangélikus szlovákság vallási hagyományai Békéscsabán*).

Az ezután következő két részben a tágabb értelemben vett békéscsabai evangélikus értelmiség kerül górcső alá. Jároli József a békéscsabai lelkész tudományos munkásságát tekinti át, elsősorban három pap, Haan Lajos, Szeberényi Lajos Zsigmond és Dedinszky Gyula életművén keresztül. Ugrai Gábor az evangélikus alap- és középfokú oktatás történetét tekinti át a 18. század eleji kezdetektől egészen az egyházi iskolák 1948-ban bekövetkező államosításáig, hasznos enumerációját adva a számos helyi evangélikus iskolának és fontosabb tanáraiknak.

A kötetet, amely alapos áttekintését adja a békéscsabai evangélikus egyház háromszáz éves történelmének – sőt, számos új lehetséges kutatási irányt is kijelöl –, igényes, gazdag képmelléklet egészíti ki.

*A szerző a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete tudományos munkatársa.

Békéscsabai Evangélikus Egyházközség, Békéscsaba, 2018

² Haan Lajos: „*aki tót pap létére is magyar író*”. Haan Lajos emlékiratai és levelezése. Szerk.: Katona Csaba és Demmel József. Békéscsaba – Budapest, Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete – Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történeti Intézet, 2017. 110.

Látható történelem

Dénes Attila: Csabai házak almanachja

A békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum nevezetes arról, hogy kiadványai megtalálják az utat az olvasókhoz. A város újraterelődésének 300. évfordulójára kiadott *Csabensis* című kötet, amely 300 olvasmányos, rövid történetben mesélte el a város múltját, sikerkönyv lett. 2019 karácsonya előtt egy Békéscsaba jellegadó épületeit bemutató, 300 oldalas, színes, képes albummal állt elő a múzeum. A *Csabai házak almanachja* címet viselő kötetet tizenegy fejezetben 111 épületet, illetve épülecsoportot mutat be. Valójában egy kicsit többet is, mert vannak áttekintő fejezetek, például a polgárházakról és a népi építészetéről, ahol sok képpel kísért összefoglalókat olvashatunk az adott épülettípusról. A jó témaválasztás, a rövid szövegekkel kísért sok kép ismét sikert ígér. Melyik lokálpatrióta csabai ne szeretne tudni egy keveset azokról a szép épületekről, amelyek mellett nap mint nap elmegy? A középületekről, ahol rendszeresen megfordul, az iskolákról, ahol családtagjai jártak, a vendéglőről, ahol alkalomadtán kellemes órákat tölt. A legtöbb érdeklődőre a város polgárai között számíthat a kiadó, ugyanakkor a szép album megjeleníti Békéscsabát a magyar építészettörténet lapjain is.

A kötet szerzője Dénes Attila, a Szegedi Tudományegyetem Bolyai Intézetének tudományos munkatársa. A szerkesztést Szakál Veronika, a múzeum történésze és Ando György, az intézmény etnográfus igazgatója végezte. A most kiadott kötet komoly előmunkálatokra támaszkodik, Dénes Attila 2011-ben indította el *Csabai Házak* című blogját – <https://csabaihazak.blog.hu/> –, azzal a céllal, hogy megmutassa a „csabaiaknak és nem csabaiaknak, hogy milyen gazdag és különleges Békéscsaba építésze, hiszen magyarok, szlovákok

és más nemzetiségek, számos különböző valóság híveinek együttélése egyedülálló épülettípusokat és épületegyütteseket eredményezett városunkban”. A kimondottan népszerű blog anyagának egy része képezte a kötet alapját. A szerző és szerkesztők célkitűzése lényegesen bővült, az épületek historiáján keresztül különleges látószögből a város történetét kívánták elmesélni. Az előszót jegyző Szakál Veronika és Dénes Attila megfogalmazásában: „Egy várost ... jelentős mértékben az épületei határoznak meg. Ha egy ismert városra gondolunk, akkor elsőként jellegzetes épületei jutnak eszünkbe. Emellett az épületek tanúskodnak a város lakóinak életéről, ízléséről, gondolatairól is.”

A könyv tizenegy fejezetében olvashatunk a középkori Csaba épületeiről, a templomokról, a középületekről, az iskolákról, a vendéglőről és szállodákról, a Békéscsaba történetében oly fontos vasút épületeiről, az ipari emlékekről és a lakóházakról. Az utóbbi fejezetek a népi építészet hagyományait őrző házakat, a polgári épületeket, valamint a városban és határában álló kastélyokat kúriákat veszik sorra. A legterjedelmesebbek a középületekről, templomokról, lakóházakról szóló fejezetek. A szerző a ma is meglévő házakat vette sorra, a blogban szereplő és építészettörténeti szempontból kulcsfontosságú elpusztult épületekről ezúttal alig esik szó. Egy-egy épületet három-hat fénykép és a fotók közé szerkesztett egy-két oldalas szöveg mutat be. Például a kiemelt jelentőségű Fiume Szálloda az albumban négy oldalt kapott, hat kép hozza elének a város emblematisz szállodáját: a mai arcukat ábrázoló fotót egy nagyon szép, a hajdani építészeti dokumentációból kiválasztott homlokzati tervrajz követi. Egy, a dísztermet és a párkányzat díszítését bemutató mai fotó mellett egy-egy, városi életképnek is beillő

dualizmus- és szocialista kori archív felvétel zárja az összeállítást. A képek között olvashatjuk az építéstörténetet és az építészeti leírást. A magánházakat bemutató részeknél általában kevesebb a fotó és a szöveg is rövidebb. Egy-egy ház leírását a felhasznált irodalom felsorolása zárja. A könyv látványvilágát Magyar Milán, a Móra Ferenc Múzeum grafikusja tervezte.

Képes albumról lévén szó, szerző és a szerkesztők válogatását befolyásolta a nyomdai megjelenítésre alkalmas fényképek megléte, illetve hiánya. A középületekről általában került régi fotó, viszont jellegzetes magánházak maradtak ki, vélhetően a hiányzó dokumentáció miatt. A könyvek és az archív képanyag mellett erősen támaszkodott a szerző a levéltárban őrzött tervrajzokra, s az ipari műemlékek felvillannak korabeli levélfejekon szereplő rajzos ábrázolások is. A rajzok és tervrajzok javára válnak a kötetnek, hiszen más látószöveget nyitnak meg az olvasó előtt. Az épületek történetét és építészeti leírását tartalmazó szövegekben mutatkozik némi következetlenség. Van, ahol csupán annyit tudunk meg a leírásból, hogy az épületet ki építette. Például a Szabadságtéri Láng-háznál csak az építető ne-

vét és foglalkozását olvashatjuk: „Láng Frigyes ügyvéd 1911-ben építtette fel az akkori Ferenc József tér (ma Szabadság tér) 8. sz. alatti szecessziós házat.” A mellette lévő Fábry-háznál részletes képet kapunk az építetőről. Nyilván nem egyenletesek a források, de azok a legérdekesebb leírások, amelyekbe egy kis történetmesélés is belekerült. Például az evangélikus nagytemplom építéséről szóló részből kiderül,

hogy a napóleoni háborúk hogy lassították le az építkezést, s Haan Lajos leírása nyomán azt is megtudjuk, miféle szokások és babonák kötődtek a templomhoz.

Ha – a szerző és szerkesztők intencióit követve – Békéscsaba történeteként olvassuk a könyvet, nagyon világosan kirajzolódik a város történetének jellegzetességei és csomópontjai. A kötet látványosan dokumentálja, hogy Békéscsabának – a török hódoltság alá került alföldi települések nagy többségéhez hasonlóan – az újratelepülés előtti időszakból alig van egymásra rakott kövekben megmutató története. *A középkori Csaba és környékének épületei*

című nyitó fejezetben Dénes Attila felidézi a föld alatt nyugvó épületeket, elsősorban a gerlai monostort és az 1556-ban lerombolt Ábránfy-kastélyt. Megmutatni viszont csak egy gerlai monostorból maradt oszlopfő-részletet és a kastély helyén álló házat tudja. Ez a hiány világosan dokumentálja azt a végtelen pusztulást, amit a török hódoltság okozott. A 14–15. század viszonylag békés évtizedében kialakult sűrű településhálózat egyházi, földesúri, tájépítészeti emlékeiből szinte semmi sem maradt meg.

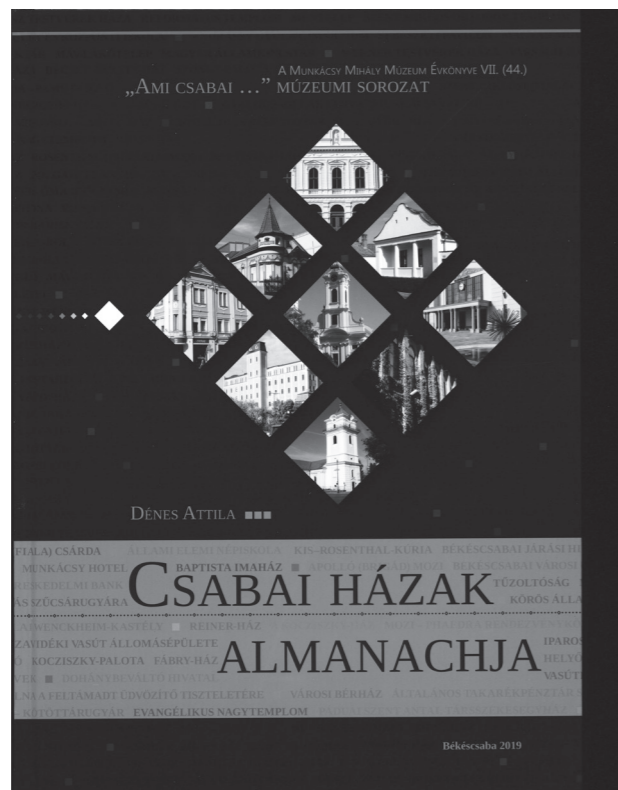
Építészeti szempontból az első maradandó emlékeket hagyó korszak a 18. század, amikor megépültek a legkorábbi, ma is látható templomok; köztük a Békéscsaba jelképei közé tartozó evangélikus kistemplom. Viszont a korabeli vertfalú vagy vályogból épített magánházak emléke ugyancsak majdnem nyomtalanul süllyedt el a múltban. A terjedelmes kötet arról tanúskodik, Békéscsaba építészeti em-

lékekben is manifesztálódó nagy korszaka az 1850-es években kezdődött és a dualizmus idején teljesedett ki. A megmaradt és ma fontosnak tartott középületek, iskolák, ipari üzemek és magánházak többsége ekkor épült. Dénes Attila nyomozása szerint az első emeletes ház – a Munkácsy utcai Reiner-féle ház – 1853 körül épülhetett, legalábbis akkor már állt. Békéscsaba gazdasági erejét, a helyi társadalom integrált voltát mutatja, hogy 1845-ben a mezőváros képes volt az önkéntes örökváltságra. Az 1850-es évektől kezdődően lassan eltűntek a tőkés gazdálkodásra való áttérés akadályai. A Monarchia gazdasági rendszere pedig különösen jó helyzetbe hozta a Békéscsabahoz hasonló, nagy határú, magas munkakultúrájú lakosokkal rendelkező településeket. A Monarchia biztos piacán jó áron értékesültek a terület mezőgazdasági, majd mezőgazdasági ipari terményei. A széles, saját gazdasággal rendelkező paraszti népesség fogyasztóként képes volt számottevő értelmiségi, kereskedő–szolgáltató rétegek eltartására. Mindennek köszönhetően lassan kialakult egy nem túl széles, de mégis befolyásos polgári réteg, amely lendületet adott a város fejlődésének. A vagyonában gyarapodó és fokozatosan rétegződő lakosság pedig képes volt a differenciálódó igazgatási és kulturális intézményrendszer épületeinek finanszírozására. Ugyanúgy, ahogy a kor szintjén álló polgárházak építtetésére is. Elsősorban e korszak építéstörténetének tükré Dénes Attila könyve.

Erről a korszakról nagyon világosan beszélnek az ipari műemlékekről szóló részek. Az építéstörténeti részekben olvasható apró adatokra is érdemes figyelni: az Első Békéscsabai Gőzmalom egy év alatt 10 000 tonna lisztet termelt. A legnagyobb malom mellett még további hat malomról olvashatunk a könyvben. Békéscsaba Monarchiabeli gazdasági szerepére utal a vasútállomás közelében épített Termény- és Áruraktár kapacitása is: ez a raktár egyszerre 80 000 mázsa gabona befogadására volt alkalmas, biztosítva a gazdálkodóknak a lehetőséget arra, hogy megfizethető díj fejében kivárják a kedvezőbb értékesítési viszonyokat. Ebben a korszakban épültek olyan a máig kulcsszerepet játszó kulturális intézmények, mint a Vigadó, a színház, a múzeum vagy a hajdani Rudolf Főgimnázium.

Magától értetődő, hogy ebben a korszakban épült a legtöbb megörökített polgárház is, amelyekről változatos és nagyon érdekes adatokat olvashatunk. S itt visszatérünk egy kicsit a házak lakóihoz kapcsolódó történetekre. Van, ahol nagyon érdekes mozaikok villannak fel: például a könyvtár Körös-parti szárnyaként szolgáló épületről megtudjuk: Urszinyi Dezső földbirtokos építtette, s feleségével együtt a városra hagyták, hogy ott árvaházat rendezzenek be. Ám nem árvaház, hanem polgármesteri lakóház lett belőle. Színes történet teszi érdekessé a főtéren álló Décey-, majd Kulpin-ház – utóbb Centrum Áruház – leírását is. A szomorú história arról szól, mint épített a város egyik legtekintélyesebb fűszer- és csemegekereskedője a főtér díszévé váló üzletet, hogy azután veje pár év alatt csődbe vigye a vállalkozást, megrövidítve az építető életét is. Másutt csak szikár adatokat találunk: a városháza melletti főtéri épületet megvette egy Weisz Mór nevű üzletember, s felépíttette a jóval később a Békésmegyei Általános Takarékpénztár székházaul szolgáló épületet. Weisz Mór pályája nem kevésbé érdekes, meg is ragadható, és fontos jelenség bemutatásához szolgáltatna adalékokat. Ez a fontos jelenség Békéscsaba zsidó felekezeti polgárainak szerepe a város dualizmuskori kiugró fejlődésében. A könyvben bemutatott házak egy részének – különösen az ipari, kereskedelmi épületek, a magánházak – történetében erőteljesen benne volt az a felekezet, amelynek sorsáról a Dohánybeváltóról szóló részben olvasható egyetlen mondat tudósít: „1944-ben a dohánybeváltó területén alakították ki a csabai gettót.”

A fentebb érintett kérdés kissé túl is megy a kötet szerzője által vállalt feladatok határára, ám a könyvből valóban Békéscsaba története bontakozik ki, így adódnak a további felvetések. Sőt, talán itt kellene folytatni. Dénes Attila jóvoltából megismertük az épületek történetét, alkalmanként az ablakokon, a résnyire kinyílt ajtókon keresztül bepillanthattunk a házak lakóinak életébe. A muzeológusok gondolják meg, nem nyitják-e szélesre a kapukat, hogy az érdeklődők megláthassák a hajdani lakók végrendeletekből, házassági szerződésekből, periratokból, levelekből, sajtóforrásokból kibontakozó hétköznapjait. Egy ilyen kötet legalább olyan népszerű lenne, mint a *Csabensis* vagy a most megjelent album.

Munkácsy Mihály Múzeum, Békéscsaba, 2019

pontból az első maradandó emlékeket hagyó korszak a 18. század, amikor megépültek a legkorábbi, ma is látható templomok; köztük a Békéscsaba jelképei közé tartozó evangélikus kistemplom. Viszont a korabeli vertfalú vagy vályogból épített magánházak emléke ugyancsak majdnem nyomtalanul süllyedt el a múltban. A terjedelmes kötet arról tanúskodik, Békéscsaba építészeti em-

▶ ABAFÁY-DEÁK CSILLAG

Lélek és logika, avagy a felénk fordított világ

A kilencvenéves Konok Tamásról

„A művészet kód egy másik dimenzióba.”
Konok Tamás

Ki hiszi el, hogy Konok Tamás, a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth-díjas festő- és szobrászművész 90 éves? Nem lehet elhinni. Ha beszélgetünk vele, ami mindig élmény, halljuk nyilatkozni, részt veszünk kiállításán, ha nézzük, és nemcsak nézzük, de látjuk is friss műveit, az örök kísérletező nyitottságát, erre nem gondolunk. Csak egy dolog gyanús. Ennyi jelentős művet, az utazások, vándorlások, megpróbáltatások mellett kevés évtized alatt nem lehet összehozni, tehát bele kell nyugodnunk abba, hogy a hír igaz, és ünneplünk kell a mai napig is aktív, fáradhatatlan művészt.

Számos kitüntetéssel ismerték el munkásságát, életművét: a Francia Köztársaság Nemzeti Érdemrendjének lovagja (1997); Kossuth-díjas (1998), a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjének (2004) a birtokosa. A Nemzet Művésze (2014), Prima Primissima-díjas. Munkái – többek között – a hamburgi Städtische Galerie, a hollandiai Stedelijk Museum, a berni Musée des Beaux-Arts, a winterthuri Kunstmuseum, a párizsi Bibliothèque Nationale, a budapesti Ludwig Múzeum, a Magyar Nemzeti Galéria, a Szépművészeti Múzeum és az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeiben található meg. Konok Tamás a magyar festészetben és relief épületszobrokban a geometrikus absztrakció markáns képviselője, aki gyakran megküzd a művészet értelmének témájával, ugyanakkor alkotásai lírai oldottságot jeleznek.

Konok Tamás nagyon gazdag ember. Már fiatal korában jelentős vagyont örökölt. Ne anya-

giakra gondoljunk, bár gyerekkorában nem volt szegény, nagypolgári családban nevelkedett. Dédapja festőművész, nagyapja jelentős építész, katonatiszt apja az első színes diára dolgozó hazai fotográfus volt és koncertező zenész, Tamás első hegedűtanára. A háború és egyéb borzalmak következtében sok megpróbáltatást, veszteséget élt át a család, de az az örökség, amire én gondolok, az nem veszett el, hanem Tamás által csak folyamatosan kamatozott, és ez a láthatatlan bankbetét ma sem vesztett semmit értékéből. Igazi aranytartalék!

Kisgyerekkora a zene, a festészet és az építészet hatása alatt telik, nagyapja mellett rajzol, este a családi vonósnegyesek hangjára alszik el. Szülőháza mozaikpadlóját nagyapja tervezte, nevének kezdőbetűi felett a fehér címeren a három pajzs az építészetet, a szobrászatot és a festészetet szimbolizálta. Jó indítás ez a gyerekeknek, amihez Tamás a zenét is magával vitte ebből a házból. Sőt, azt is elmondhatjuk, hogy még az irodalmat is, nem csak mint olvasó, ami az egész család részéről szintén példamutató tevékenység volt, hanem íróként is, amit igényesen megírt visszaemlékezése is bizonyít. Építész nagyapjáról, akinek sokat köszönhet, így ír: *Az eklektika építészeteinek egyik mestere volt, egy azok közül, akik fővárosunk arculatát széppé tették. Egyéni stílusában a gótika szellemét követte, ami nem más, mint a világmindenség nagy építőmesterének köbe meredt csontváza.* Ez a szellemiség ragyog ki az unoka életművéből is.

Mestere a Főiskolán Bernáth Aurél, aki nemcsak látni, de a művészetről gondolkodni és

beszélni is megtanította, ami pozitívan visszahatott munkásságára. Konok Tamás 1959-ben Párizsba költözik, majd Zürichben telepedik le. Első önálló kiállítását 1960-ban, a párizsi Galerie Lambertben rendezték meg. Múzeumi egyéni kiállításra a hollandiai Stedelijkben kapott lehetőséget 1964-ben, majd a svájci Lausanne Múzeumban volt önálló tárlata. 1983-ban szerepelt Zürichben a Geometrische Abstraktion kiállításán J. Albers, F. Morellet, F. Picabia társaságában. Svájcban a Galerie Schlegel mellett működött együtt, több ízben állított ki a bázeli Art-Expón. Magyarországon a nyolcvanas évektől számos kiállításán láthatuk műveit, reptrospektív tárlatot a Ludwig Múzeumban (1995) és az Ernst Múzeumban (2006) rendeztek.

Töretlen alkotókedvét jelzi, hogy az utóbbi évtizedben is jelen van új és régi műveivel, hely hiányában csak néhányat említek: *A gondolatmenet struktúrája* (2010), Fővárosi Képtár – Kiscelli Múzeum; *Transzcendentális teretek* (2011), Symbol Art Galéria; *Mikrolúdiumok* II. (2012), Evangélikus Múzeum; *Ludium pigmentum* (2013), Modern képtár – Vass László gyűjtemény; *Utak a transzcendens felé*, Mária Magdolna Torony (2014), Ars Sacra; *A Digitális Agy Anatómiája* (2015), Szépművészeti Múzeum; *Sine loco et anno* (2019), Kálmán Maklár Fine Arts. Utóbbi kiállítás a művész 90. éves születésnapját is ünnepelte.

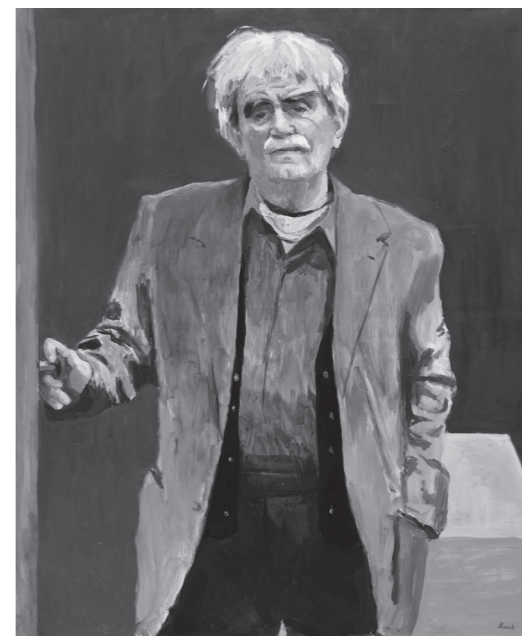
A világot az újszülött a hangokból és képekből ismeri meg. A hangokat már az anyaméhben érzékeli és reagál is rá, születése után a képek következnek. Nagyon jellemző, ahogyan Konok Tamás a 2019-ben, az *Új művészet* gondozásában megjelent *Emlékkövek* című visszaemlékezésében leírja első vizuális élményét: *Létem első benyomásai – a homályból felvillanó*

emlékképek – az amatőr filmek akadozó képkockáihoz hasonlóak. Látom, ahogy a tágas ketrec korlátjába kapaszkodom, és nyúlok a labdámért, majd érzem a langyos víz melegét és a kályhában lobogó tüzet. Ajtaja felett a vasöntvény narancsvörösén izzik. A sugárzó szín bővülettel vonz, megérintem. A kimondhatatlan fájdalom életem első fizikai megpróbáltatása.

A sugárzó színre figyel, a jövőbeni művész kíváncsiságával, már nem a labda után nyúl, hanem a ragyogó színt, a megfoghatatlant szeretné megragadni és egyúttal megismeri a tapasztalatszerzés gyakran kínzó megpróbáltatásait. De tudjuk, a labdát se hagyja el, folyamatosan labdába rúg, mert a játék végigkíséri egész életművét. Komoly játék ez. Nemhiába másik szenvedélye a zene, a színekkel, vonalakkal is skalázik. Szín-skála-sorozat hoz össze, fekete alapon színmélységet és színeltolódást. Ütemek és ritmusok, nincs kitüntetett szín, egyformán ragyogók. Elmúlt a vihar, a szívárványt látjuk vagy kinézünk a kék égre is, talán zöldül a táj. Ablakokat látunk. Mintha

elgondolkozva megdöntenék fejünket és úgy néznénk a világba, hogy ne csak a szokványos fókuszról lássunk, majd egy meghajlított papírlap, talán az el nem olvasott levél titkával, a piros sáv akár örömhír is lehetne.

Emlékirataiból tudhatjuk, mennyire rettegett gyerekkorában a sötétségtől, és most sem szeret teljesen sötét szobában aludni. Szerinte a feketére festett képfelületnek beszívó ereje van, ezt a hetvenes években indult *Graphidion noir* (*Fekete graphidion*, 1981) című képeinek festése közben is érezte, a sötét mélység vonzását. Képeivel ablakot nyit az éjszakába, csillagatlan az égbolt, de néhány fehér vonal, négyzet, megtöri a feketeséget és látni a nyitott ablakot, sőt, redőnyt, de lehet egy számítógép felnyitott

Juhász Ferenc arcképe (2009, 1; olaj, vászon; 120 × 100 cm)

fedele is. Néha fehér téglalap uralja a képet. Egymásra vetültek élményei, benyomásaira kereste festői kifejezőmódját, letisztulási folyamat kezdődött festészetében, nagyméretű monokrom relief-kollázsokat készített, amelyekből Lausanne-ban kiállítása nyílt. A fehér relief sorozatokkal egyidejűleg nagyméretű, fekete alapú vásznain megjelentek a fehér vonalhalók, hálózatok, végtelen kapcsolódások.

Kedveli a hajló, íves fekete színformákat is, amelyek a szürke felületen úgy jelennek meg, mintha betűk lennének, talán betűt vet Konok, és nekünk ezeket kell leírni, megfejteni. Keresztezik egymást a fehér vonalak, stilizált keresztként is felfoghatom őket, vagy bábjátékok látok, valaki marionett figuraként irányítja, mozgatja a nem látszó testet. Nincs egyhangúság, mozognak a formák, a vonalak, helyüket ugyan nem változtatják, de szemünk becsap bennünket, úgy látjuk, hogy elmozdulnak vagy elmozdultak a helyükről.

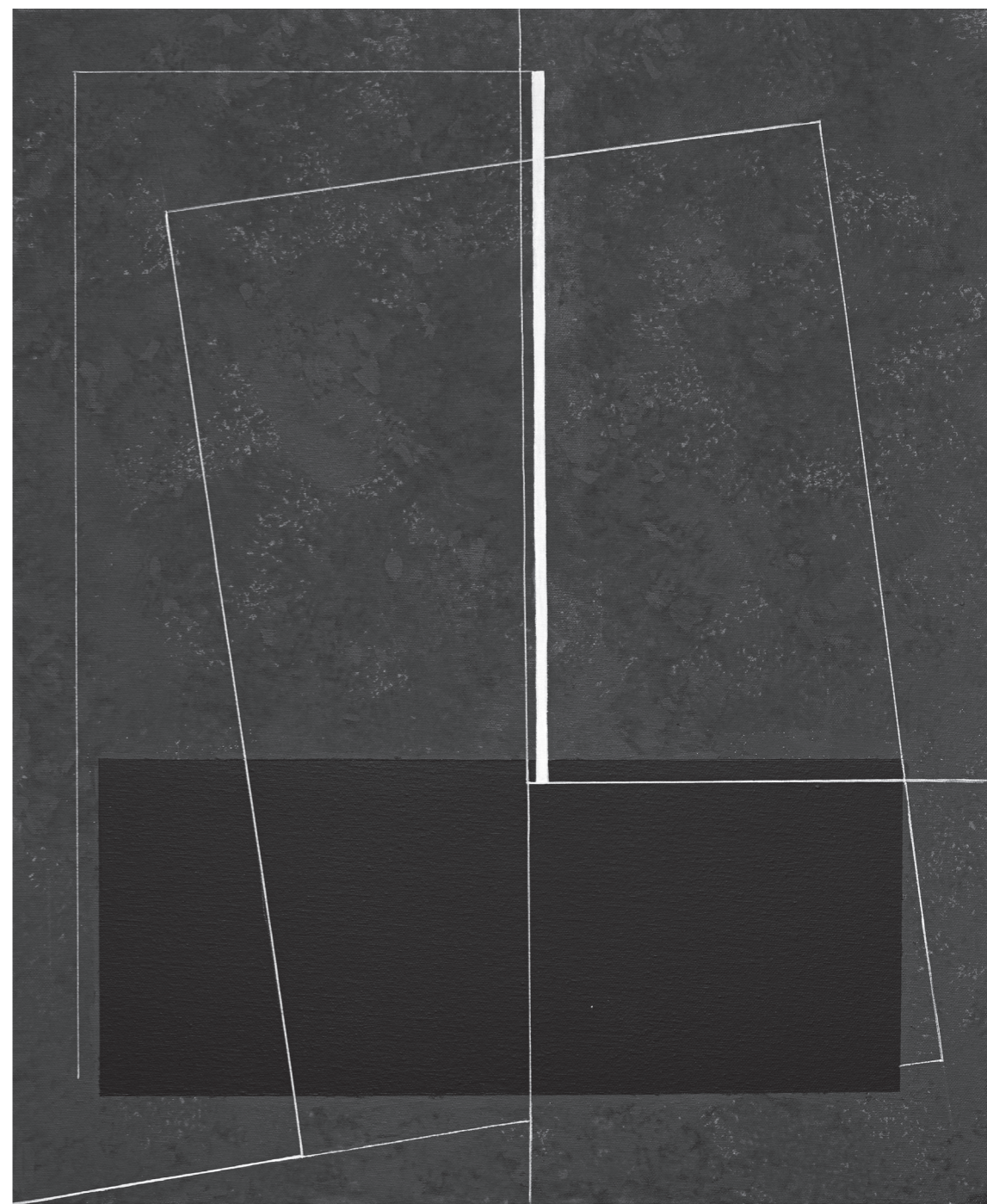
A képi motívumok elhelyezése sugallja az örök mozgást és az örök nyugalmat. Az egyik képen a háttér márványos, a kép közepén tiszta kék, halvány és erősebb színben, tintahal-kéken, a fekete négyzet a kép jobb alsó sarkában képezi azt a pontot, amit Arkhimédész mindig is keresett, azt a pontot, amelyből kifordíthatja a világot. A kép alsó mezejében fehér téglalap, a mélységet hordozza, a távlatot, az alapot. Innen indulunk, amikor megszületünk. Tiszta lélekkel, érintetlenül. Konok nem fordítja ki a világot, hanem felénk fordítja.

A csonka vonalak, átlók, ívek és körök a teljesség ígézetét hordozzák, de nem tagadva, hogy a tökéletesség mindig torzó is, olyan tér, amelyben a viszonyok és arányok meghatározottak, megtervezettek, de nem feltétlenül számolás és vonalzó által, hanem a kreativitás révén, hogy nincs igazán megoldása a viszonyoknak és arányoknak. A szem csal, harmóniát lát ott, ahol valójában nincs, és diszharmóniát vél felfedezni ott, ahol harmónia uralkodik. A sors nyitottságát látjuk, a nem determinisztikus világát. Valamin belül és kívül vagyunk, egy térből lépünk ki és egy másik térben találjuk magunkat. Az idő nem számít, pereg a rokka. Fogy a fonál, a párkák csendben szövök, vágják el a sors fonálát. A jelenben érezzük magunkat, és nem egy fiktív időben és térben. Konok Tamás nézőpontjával vitatkozhatunk, de egyet nem tehetünk, hogy

a képek dinamikáját, a képekben rejlő energiát figyelmen kívül hagynánk. Színenergia, mondhatnánk. Kötődünk a látványhoz, és a látvány kötődik hozzánk, a nézőkhöz. Nem csak színergia, szinergia is.

Nem az a feladat, hogy megörökítsük a látott világot, hanem az, hogy létrehozzunk egy világot. A művészet nem stíluskérdés, hanem az egyéni ideának végsőkig kiművelt, következetes útja. A művészet filozófia és szelekció, a többi kézügyesség. A műalkotás az isteni teremtés utánzása egy művész temperamentumán keresztül – vallja Konok Tamás. Absztrakt geometriájában végig ott van az érzéki mozzanat, amely nem engedi, hogy csak az értelem uralja képterét, így nem marad a jelenségek világának foglya. Műveiben az élet jelenik meg, művei az életet szolgálják. Nála szervesen kapcsolódik egybe struktúra és a tapasztalat érzékelt minősége. A megismerés folyamatát, a művészből kiváltott intenzív érzelmi reakcióit is követhetjük a formagazdag variációkban, amelyek a szerkezetek érthetővé válását segítik.

Mindegyik művében az érzékelt formák újjáteremtésére törekszik. Ez az újjáteremtés nem feltétlenül jelenti, hogy a művész kizárólagos célja a harmónia elérése, inkább valamilyen sajátos arány megtalálása. Képeinek ritmusába, egységébe mindig beletartozik bizonyos jellegű disszonancia, határátlépés, ezzel is jelezve, a gondokat, az ellentmondásokat sem az életben, sem a művészetben nem lehet kikerülni, nem létezővé tenni. Bach a fűgáinak rendszerét matematikai szerkezet mintájára építette fel. Konoknál is az érzéki formák felismerhető matematikai renddel párosulnak. Ez a művészi gyakorlat nem mond ellent a Thoreau által leírtaknak: *Néha, mikor a tó partján cél nélkül sétálok, megszűnök élni, hogy létezni kezdek.* Konok mindegyik művében érezni a létezés kezdetét, az elindulás, a továbblépés mozzanatát, dinamikáját. A milliméterek ritmusát. Az egyes művek egymáshoz való hasonlósága nem az utánzásból, ismétlésből fakad, hanem az egyetemes ritmus megtalálásából és láthatóvá tételéből. A szabadság terepei ezek, ahonnan az élet szeretete árad. Fel-feltűnik a halál előérzete is egy-egy kép láttán, az érzelmi feszültség és az egyenes vonalából kialakított szerkezeti váz összhangja nem steril világot mutat és ábrázol. Fülünk is figyel, moll és dúr zenei hangokat

S.T. (2016, 13; akril, vászon; 60x50 cm)

rejtene a képek, a líraiságban a fehér vonalak tisztaságát a sötét hasábok, sávok ellensúlyozzák.

Konoknál minden objektívizáló szándék érzellemmel telített, mert ami megtörtént, ami múlttá lett, az ismétlődően visszatér az alko-

tásaiban. Önhagyományozó, önmagára is reflektál. A függőségektől és kényszerektől terhes világban sem tagadja meg, hogy műveivel rendre ahhoz a kérdéskörhöz közelít, amelyben a fő kérdés: mi is a festészet? Semmi sem magától értetődő, ha annak is látszik, vagy annak

látja a néző a kép előtt állva. (*Systemes*, 2011) Konoknál a szétterjedő tér dinamizmusa, a keresztvezetések, ellenmozgások, a vonalak és ívek finom árnyalatai önmozgások, szervek. Képeinek színei elnyelik a fényt, az átlós vagy párhuzamos struktúrák, görbületek, ívek és szögek a világos és sötét mezők váltakozó ritmusában is tetten érhető, hogy alkotásai egyre egyszerűbbek és koncentráltabbak. A színmezők és a vonalak párharcában nincs végeredmény, nincs győztes, de nincs vesztes sem. Megteremtí annak illúzióját, hogy olyan művet hozott létre, amit korábban elképzelni sem tudott.

A digitális agy anatómiája címmel nyílt kabinet-kiállításán hatalmas diptichont (*Az elektromos agy anatómiája* 1–2, 2010–35) állított elénk, ikreket. Talán oltárképet, vagy egy női és egy férfi agyat látunk? A két kép korunk szimbóluma, paradigmaváltásra utal. Helyesebben maga az új paradigma. Időben egymásba olvassunk, egymásba írunk, egymásba mosódunk. A logocentrikus világunkban új gondolkodásra vagyunk kényszerítve. A digitális (elektronikus) agyat és annak képét a valóság megismerhetőségének, rögzíthetőségének szimbólumaként is értelmezhetjük. Konok Tamás a linearizált rögzítés és a többdimenzióság, többretegűség gyakorlatát alkalmazza, amely révén a bennünket körülvevő világ feltérképezéséhez jut egyre közelebb.

Konok az emberfőre irányítja a figyelmet. A digitális agy integrál, összefog, befojtója van. Univerzális. Anatómiailag biztosan. A 2003-ban készült *21 gramm* című filmben „Azt mondják, a halál pillanatában mindnyájan 21 grammot veszítünk el”. Ez lenne a lélek. Ennek a kijelentésnek nincs tudományos alapja. Konok Tamás megmarad szigorúan az agy digitális képénél. Nem grammban méri a lelket, az agy működését.

Alkotásait térköltészetként, kommunikatív és imaginatív kapcsolatok hálózataként is felfoghatjuk. Műveinek megkülönböztethetősége más absztrakt művészek alkotásaitól, emocionálisan is hat, felismerjük, ráismerünk, ez Konok, aki ugyan műveit minimális formavilág-

gal hozza létre, de a rend, a rendszerteremtés apollonisztikus világképét képviselve. A rendszerteremtés vagy a rendszerbe foglalás *a szabadság összhangzása* – nyilatkozta egyik interjújában. Műveinek anyagtalansága meglepi a látogatót, az absztrakt képek színdinamikája, mozgalmassága közvetlenül felveti az emberi test és minden életforma, a bolygók és a napok és a valóság összefüggését, anélkül, hogy tudnánk vagy tudnunk kellene, ezekben az összefüggésekben egy matematikai számsor, a Fibonacci sor rejlik. Sőt, az aranymetszés is jelen van Konok alkotásaiban. Az érvelés legmegfoghatóbb és egyben legelvontabb formáit alkalmazza az alkotásai révén. Diptichonként nézhetjük a *Csíkos piros piramis* (2010) és a *Csíkos kék piramis* (2010) című alkotásokat, hideg és meleg, akár jin és jang is lehetne.

Az ember öreg korára felszínesedik, halottam Konok Tamás mondását, amit sikeres szemműtétje után mondott. Értem és kedvelem öniróniáját. Legújabb képeit is látva, mondhatom, hogy semmi felszínesség, a végletes értelmezés horizontja nem jelölhető ki, képről képre folytonosan változik. A sikerült alkotás metamorfózis, mondja Konok Tamás önéletrajzában. Mikro- és makrovilág egyszerre.

Juhász Ferenc Konok Tamás tíz évvel ezelőtti kiállításának megnyitó beszédéből idézek: *A lét-felület alatt, a belső isteni kimutakozás titkos rendszerét és titokzatos mélységeit akarta tudni, megmutatni és kimutatni. A héj alatt a benti mélységet, láthatóvá tenni a rejtőzködő, így örök láthatatlant. A külső alatt a belső mélységet, a föl-felé tárguló ritkulás szerkezetét. A nagypapa gótikája köszön vissza?*

Konok Tamás, mintha Barabási Albert László, a világhírű magyar kutató *Behálózva – a hálózatok új tudománya* című évtizedes kutatások alapján megírt könyvének mondani-valóját jelenítené meg képein, amire csak a művészet képes. Tanuljunk meg látni és tanuljunk meg kérdezni egyszerre a logika és a lélek nyelvén. A felszín csobog és nem hallgat a mély.

A legújabb megértésének vonzásában

Konok Tamás művészetéről

Ideje van a visszatekintésnek. A kilencven év okán, de az életpálya összetettsége, belső logikája miatt is. *...józanra nem tesz, csak a vénség.* – írta Szophoklész *Antigoné* című drámájában. Konok szophoklészi korba ért, ez a kor az időtlenség kora is. A bölcs be- és meglátásoké. *Ultima realita*, azaz utolsó valóság volt az egyik kiállításának címe (Aulich Art Galéria, 2010). Mintha Török Sophie versét (*Foszlik a valóság*, Nyugat, 1934, 19. szám) hallanám: *...én vagyok az utolsó valóság! Világos vagyok, akarát vagyok, ember és út az elszakadt világhoz!* Török Sophie a tépelődő, vívódó női lélek fájdalmait szólaltatja meg, szabadversei szélsőséges énképet sugároznak. Konok műveiben is megtaláljuk a lélek finom rezdüléseit, de énképében nincs sem önmegvetés, sem kritikátlan önimádat. Konok művésze is egy út az elszakadt világhoz, kitérőkkel, zsákutcákkal, felemelkedésekkel csúcsra járva.

Egy nagy formátumú, intellektuális rendezettséggel bíró alkotóval kapcsolatban feltehetjük a kérdést, divatos festő-e Konok Tamás? Nem fest divatcentrikus, nagyvárosi élethelyzeteket, miniszoknyás nőket, a pop-art világa sem ragadta meg képzeletét. Hol a helye a geometrikus absztrakt irányzatok lázadó világában? Konok Tamás – hiába keresnénk – nincs ott a top 10 kortárs magyar képzőművész 2015-ös listáján, amelyet az Art Marketet szervező Edge Communications állított fel kortárs galériák, múzeumok vezetői, műgyűjtők és képzőművészeti szakfolyóiratok főszerkesztői által leadott szavazatok alapján, de ott van az ötven magyar kortárs képzőművész listáján. Az

Konok Tamás

értelmező és mulandó, bizarr hazai piaci önkény távol áll Konok magabiztos önazonosságától és habitusától, nonfiguratív korszakában is az antikvitás szellemét képviseli. Ma is alkot, alkotókedve töretlen. Kiállít, jelen van.

*Művei ...Büszkén képviselik azt a magasabb rendű munkakultúrát, amely annyira hiányzik mifelénk, legyen szó egy csempézett fal fűgáinak kitöltéséről, egy törvényparagrafus megfogalmazásáról vagy egy vasúti menetrend megtartásáról. Az ő vonalai pontosan, szépen mennek. Ha nem is úgy, mint a csillag az égen, de mint a Retia vasút szerelvényei a szemetet sosem látott állomások között. ... az anyagi-alaki fantázia elvont képmását rögzítette.*¹

Lehet-e Konok életművéhez klasszikus antropológia (emberközpontúság) alapján

1 (<https://konok.hu/p-p-szucs-julianna-konok-magabiztos-onazonossaga/>)

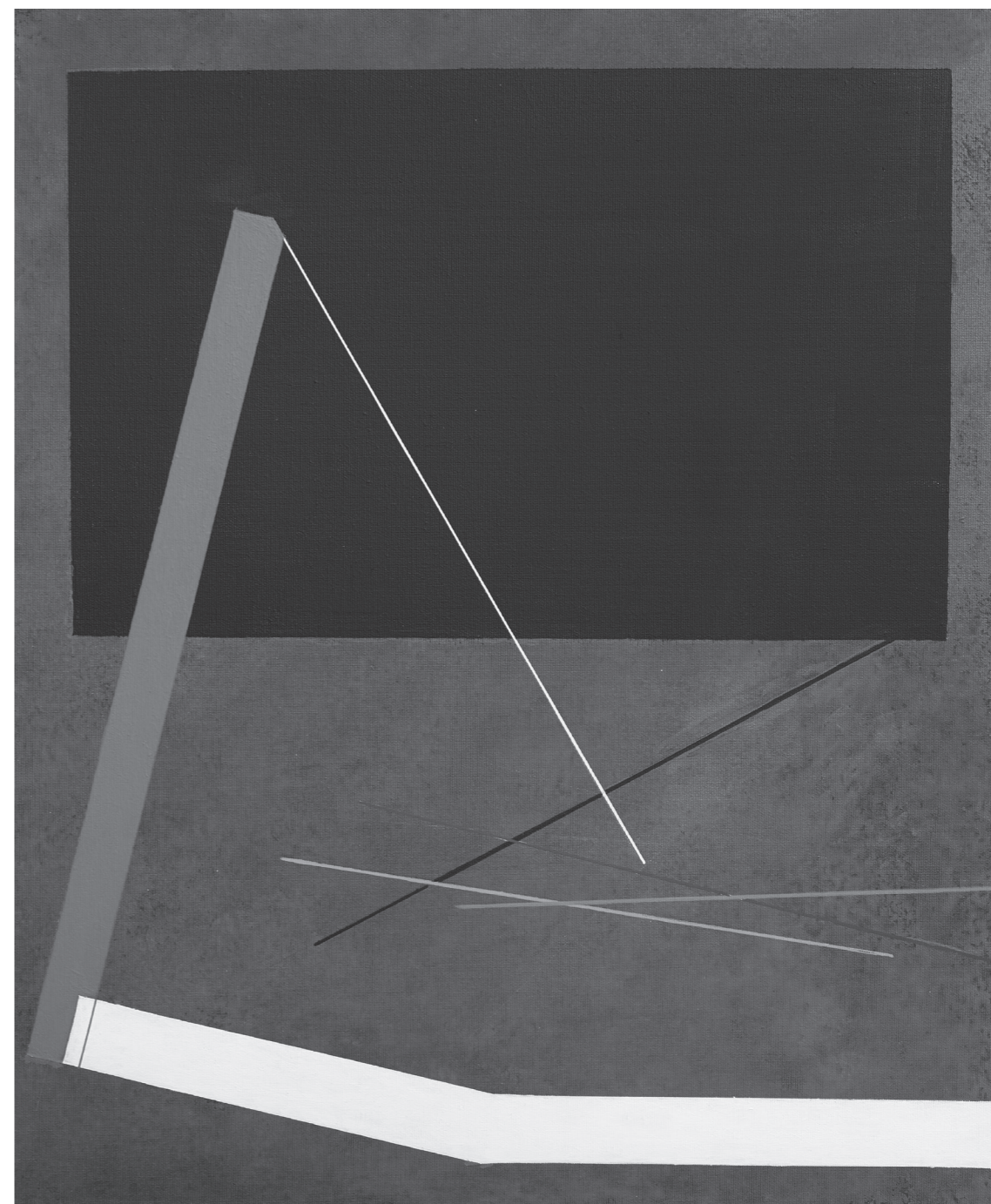
közelíteni? Miközben divatját látjuk a poszt-humán elméleteknek, amelyek középpontjában nem az ember áll, mivel az ember egyenrangú más élőlényekkel, nincs alá- vagy fölérendeltségről szó. Konok műveit nem lehet megfosztani emberi esszencialitásuktól, univerzalizmusuktól, bár a művek struktúrája teret ad a viszonylagosságnak, a mellérendelődésnek, azaz fókuszuk sohasem egy központú, hanem többirányú, rész-egész kapcsolódását megbontó és újra konstruáló tér-időt hordozó, kifejező, egyben a geometriai alapformák a mélység és a mozgás illúzióját is megteremtik. Műveinek kristályszerkezete a világ rétegződéseinek nem mond ellent, mert Konoknál a világ nem hullik darabokra, nem omlik össze, hanem mint egy épület – áll, akár egy templom. Konok – Heidegger szavaival élve – a létezőt a maga teljességében el-nem rejtetté teszi és abban megtartja, óvja, egyszerűen, tisztán, dísztelenül. Redukált, belső törvényszerűséget hordozó, a mozgás és a tér analizésére alapozott szeriális műveit nézve más létező dolgok is létezőbbé válnak számunkra.

Mi ebben a provokatív elem? Egyrészt Konok ars poeticája, hogy az absztrakt teret plasztikai gondolatokból is építi, teszi létezővé, árnyékokat, fényt és a fény hiányát úgy jelöli, mintha szobrot alkotott volna. Másrészt saját víziójának és szenvedélyének hódolva a matematikai (síkmértani), ill. zenei világhoz való kötődését sem tagadja, ennek köszönhetően műveiben átlátszó rendszerek, lüktető ritmusok uralkodnak. Mint a természetben élő ember, Konok Tamás is a ritmusok világában él, valami ismétlődik, valami fogy és nő is, vonalai, négyzetei szelnek és váganak, kihalnak egy-egy részt a térből, megváltoztatják az arányokat, összekötnek, eloldanak, viszonylagossá tesznek látható és láthatatlan dolgokat. Vonalaik lendülete friss és eleven, a semmiből jönnek, a végtelenbe tartanak, de szemünk előtt elidőznek, mint a kitartott szárnyú albatrosz a kéklő tenger felett. Az éteri tisztaság, a szépség, a szabadság motívumait fedezem fel az alkotásokban, újra és újra. Nincs semmiféle misztikusság és babonás félelem a képi világban, csak épp egy csipetnyi: vezet valahová a lépcsősor, a piramis háromszöge nyitott marad, nyitott kapu, ki- és belépni lehet rajta, egyik világból a másik világba (2016, 55, *Corpus Separatum*).

Konoktól nem idegen a transzcendens megközelítési mód sem, azaz az emberen túli világ megidézése a finom vonalhálózatban, amelyben ott a teremtő és teremtett világának kérdése, az ember előtti világ és Szodoma és Gomora óta az ember utáni világ tapasztalata is. Konok művészete és alkotói gondolkodása befogadó, humánus felfogáson, megközelítéseken alapszik, idegen világban vált otthonossá, elismertté, megtapasztalva, az emberi-művészi kvalitások alapján is kiválhat az ember a tömegből, megőrizve identitását, szabadságát, ami hazai viszonyok közepette már önmagában is provokáció, mind a múltban, mind a jelenben. Ahogy Párizsban kivált a tömegből Rozsda, Hantai, Reigl, Fiedler, Sándorfi.

Hídember Konok Tamás, aki csak szemléli a világot és önmagát? Miközben nem jellemző rá a múlthoz ragaszkodás, de pontosan emlékszik a történetekre, az eseményekre, a meglepő élményekre, amelyek örökre bevésődtek tudatába. Párbeszédre kész alkotó, kevés olyan művészt találunk a kortársak között, aki másod-harmadmagával kiáll (kiül) a pódiumra diskurálni, a művészetéről, a művekről, elméletekről, az Istenről. Angyali humora van, kívülről is képes látni és láttatni önmagát, másokat, a fonák helyzetet, a meg nem értés hiányát és következményeit.

Alkotói habitusa a megértésen alapul, egy pre- és apokaliptikus korban és évezredben. Túl a második világháborún, túl a holokauszton, túl a diktatúrán, saját belső logikáját követve teremtette meg művészetét, építette életpályáját. Nem lett belőle udvaronc festő, nem hódolt be semmiféle hatalomnak, de izmusnak sem. Független maradt, saját magától is, vagyis nem nehezedett rá saját művészetének sablonja, mindig képes volt az útkeresésre, ha úgy érezte, egy útnak, egy művészeti felfogásnak, formának – bármennyire is végtelenbe tartók, sőt, kimeríthetetlennek tűnnek – ismétlése az üresség, a közhely jegyeit hordozzák. A változás igénye jellemzően belülről fakadt, de számos jel utal arra is, hogy a létező világ megértése inspirálta, sőt, kényszerítette is, hogy változzon és változtasson, az otthonra találás kínzó vágyával és érzésével. Párizs után jött Zürich, majd a kilencvenes években jött Budapest. Sosem

Ludium Pigmentum (2016, 41; akril, vászon; 60x50 cm)

szakadt el a gyökerektől, emlékei megóvták attól, hogy úgy asszimilálódjon, hogy magyar identitását elveszítse.

Absztrakt festő lett, nem volt mindig az, figuratív festészetben is képes volt kifejezni önmagát, de elemében a vonalakban, átlókban, négyzetekben és színekben, a tér allúzió-

jában érezte leginkább magát az alkotás folyamatában. Számára ez intellektuális kihívás is volt, különösen, hogy a zene mindig is vonzotta, a ritmus, a hang, az érzelmmel telített világ. Festménye néma film is, hangos a látványtól, az erőterek egymásnak feszülésétől. Nem szelídíti álommá sem a múltat, sem a jövőt

sem. Lépcsőket (piramist) formáló műve felfelé vezet, de a háromszögnek nincs teteje, levágva, nincs csúcsa, ez a geometrikus forma végtelenségét, nyitottságát (az univerzum panorámáját) jelzi. Valami véget nem érőt jelent a látvány, a sosem elérhető célt, Isten elérhetetlenségét. Nem életfát látunk, nem a *Magányos cédrus* corpusát, hanem töredéket, a befejezhetetlenséget, a végesség tudatát, az örökös meg nem érkezést, az út végtelenségét (*Csíkos piros piramis*, 2010, 4, 200×180 cm; *Csíkos kék piramis* 2010, 5, 200×180 cm).

Konoknál a művészi technika, az architektúra (reliefszerű alakzatok), a fakturális megoldás sosem mellékes, sosem másodlagos tényező, a minőség kvintesszenciája. A pontosság, a kimértség, a rend és struktúra egymást feltételező szimmetriája és aszimmetriája, viszonya, másképpen szabadságfoka az, ami Konok kézjegyévé vált. Hol találjuk az embert ebben az absztrakt világban? Hol van az ember helye képmezőiben, vonaltesteiben? A képek sugallta szemléletben, gondolatokban, érzésekben, megközelítési módokban, kifejezési formákban. Ember által belakott tájakat, színpadokat látunk, amelyek nem mások, mint érzelmekkel teli gondolati képződmények, struktúrák, színek és formák kapcsolatában ábrázolva. Nem absztrakt masszát látunk, hanem éteri és finom hangolásokat, különbségeket, a tiszta érzés és gondolat harmonikus világát. Címei maguk is alkotások, zászlóvivők, tömörök, bibliai példázatok, mimikrik. Művei politikailag nemigen kódolhatók, a szabadság oldaláról igen, világosságot hordoznak, a másság, a különbségek megfogalmazásai a nyitottságon alapulnak, a megértésen, a gondolati-művészi szabadságon.

Innovatív, kreatív festő Konok Tamás? A kérdés önmagában is provokatív, hiszen a művészi alkotás maga is teremtés, létrehozás – korábban nem létező tárgy, dolog megalkotása. A művészet története során mindig is szembeállított az újító szellemmel, gondolattal. Az elődök meghaladásával, a kísérletezéssel, ahogy írásom címe is jelzi: a legújabb megértésének kérdésével. A legújabb megértése mögött ott van – a világ megértésén túl – a művész saját magával szembeni megértés problémája, önmaga meghaladása, a megújulásra való képesség.

Konok mégis elsősorban önmagának akar megfelelni, autonóm művész, ez a törekvés lehetetlenné teszi számára, hogy csak a sablonok legyenek úrrá alkotásain. Nem reprodukív művész, hanem a reneszánsz művészet örököse és folytatója. A szeriális műveiben jelen lévő innovációs-kreatív gondolkodás lényege, hogy miként lehet másként, még jobban megvalósítani, még jobban megközelíteni egy-egy művészi gondolatot, témát, ötletet, újszerű formai motívumok, az anyagi-technikai eszközök progresszív, konvencióktól eltérő felhasználása révén, nem mondva le az értékrementő megoldás kereséséről, kísérleteiről, sőt, kudarcairól sem.

Konok Tamás életműve és pályája mintha cáfolná Freud felismerését, mely szerint az ember nemhogy nem gondolkodó lény, hanem önmagát sem ismeri. A tudat a lelki szerkezetnek csak egy kicsi része, a nagyobb a tudattalan, ahol az olyan ösztönök, vágyak működnek, amelyeket az ember önmagának sem vall be, hanem elfojtja. A művész szubjektuma tehát nem önazonos létező. Ha Konok művészeti váltásait, útjait szemléljük, a művész önazonosságának fordulataival szembesülhetünk, vagyis ön maga és a világ folytonos értelmezésével, amelyet nem lehet kikerülni, hiszen, ahogy Nietzsche állítja, a világ nem objektíven hozzáférhető létező, hanem mindig az értelmezésre van utalva. Konoknál a kép (szigorúan szerkesztett forma és expresszív szín) teremti az embert, és nem fordítva. Ennyiben Konok posztmodern festő is, képes megkérdőjelezni önazonosságát, azal a belátással, hogy a világ többértelmű, heterogén, önellentmondásos úgy Párizsban, mint Budapesten.

Konok Tamás mintha mindig mérne valamit, távolságot hidalna át, távolságot kijelölve. Szögtartományai egységet képeznek, egységet sugallnak, a szögpárok szárai hol párhuzamosak, hol széttartók, ellentétes irányúak. A mozgás dinamikáját hordozzák, fejezik ki. Belső látásunkban felidézik a szimmetriát és statikát is, sőt – a rendezetlenség látszatával – a szimmetria-sértéseket is. Fent és lent viszonyát is kutatja, keresi, tónuskülönbségeket képez a vonalakban, az egyik intenzív, a másik halványabb színt hordoz, mintha egymás visszfényei lennének.

Mindegyik alkotása a táblakép reneszánsza, az állandósult mozgás hordozója. A távolságok

kétkedések is, lehet-e valami nagyon messze, nagyon távol, azaz válhat-e valami láthatatlanná? Nem egyszerűsít, ha úgy is érzem, hogy igen, közel jár a semmihez. Holott bonyolult világot teremt a képein, amely világ tele van ellentmondással, talán jobb szó, hogy feszültséggel, dinamikával. Nyitott vonalai nem a valahová tartozással jelölik ki az útjukat, irányukat, hanem a lélegzetvétel csöndjével, természetességével. Ide tartok, oda megyek. Képeinek fókuszpontja is váratlan nézőpontot jelöl ki: a megszokottól eltérőt, a nézőt a kényelméből kibillentőt. A tágasság érzetét kelti fel bennem, holott az egymást metsző vonalak inkább a zártság felé terelnék a gondolatokat.

A *Corpus seperatum 55* (2016) kéklő vize, körfolyosós ház udvarának parányi égboltja, égbolt rése, a piros csökanyarja, mint egy tilos zónaé, a függőleges és átlós sávok egy nagy N-betűt rajzolnak ki, amelyet baloldaltól fekete sávok mint támasztó pillérek tartanak, a szürke felület megosztása, elválasztása, elcsúsztatása egy másik dimenziót is megnyit. A *Ludium pigmentum* (2016) téglavörösebe belehasít a fehér sáv, és a vörös. A térosztatok új és újabb dimenziókat jelölnek, a fókuszpont a kép harmada alá kerül. Alsó és felső világ? „Vonalhálók és terek finom, törekeny egyensúlya születik meg a képfelületeken, amelyek kialakításához felhasználja a zenei szerkesztőelveket is. Egy sajátos mikrovilágot teremtenek, ahol a természet legelvontabb eleme, a vonal a rendteremtő erő. Folytonosságot jelentenek a művészet történetében, időtlenné desztillálva a múlt tapasztalatait.”²

Az *Ultramarine 24* (2018) tüntet kékségével, feketeségével, fehérségével. A fehér szín ablak a világra, mintha ebben a világban az égbolt lenne a zárt, ismeretlen tér. Konok játszik is, homo ludens, a *Yarm 21* (2017) egyszerre egy trolibusz villanyvezetéke, de lehet akár a libegő kosara, vezetéke. Sőt, egy mese szála, vonala,

döntő pillanata. A vonalak és színek teret zárnak és teret nyitnak. A fekete-fehér-piros vonalak egyben a mozdulatlanságot is kifejezik, mintha az idő megállt volna. Statikus. A *Grey graphidion 14* (2018) a festőtábla stilizált formájára utal. Minden mozgásban van, holott az egymásban megjelenő téglalapok a mozdulatlanságot sugallják, de az átlósan futó párhuzamos fehér vonalak felülírják a mozdulatlanságot, dinamikát visznek a kompozícióba, ezt a dinamikát fokozza a ferdén lebegő fekete, hosszúkás sáv is.

A szerkezetekben rejlő energia, feszítő és korlátozó erő adja a képek dinamizmusát és csendjét. Kapcsolatokat épít, hidakat. Titkokat érzékelünk, amelyeket nem tudunk kimondani, csak értjük őket. Mintha a lélek mindig újra testet öltene. A művész újra és újra gyarapítja tudását, múról műre. A tudatlanság világából lép ki, és a halál utáni élet határáig merészkedik gondolatban. Félelem és félreértés nélkül tapasztalja meg a halandóságot, a halhatatlanság kísértését. Az isteni természet ideáját követi, a tökéletesedést. Az életet tárja elénk, ahogy a mindennapokban éljük. A művekből száműzött tárgyas vonatkozások révén alkotja meg saját ortodoxiáját, rendjét és egyensúlyát. A geometriai motívumok a közlés formái lesznek, ám bennük az önmaguk jelentésén túl mégis egyfajta pszichikai önkifejezéssel van dolgunk, saját belső világgal, annak szemléletmódjával.

Konok képeinek expresszivitása nem a használt alapanyagban gyökerezik, hanem abban a szellemben, melynek legfontosabb forrása a szabadság, mellyel a festőművész saját belső világában egyéni nyelvvé alakítja ezeket az alapanyagokat, az ösztönösség és a reflexió, a formai szabályok és az expresszivitás közötti határok átszelésével. Így lesz lelki rokona Kurtágnak.

2 <http://www.mucarnok.hu/kiallitasok/kiallitasok>

▶ MÉNESI GÁBOR

A korszak piszkos lelke

Bereményi Géza: Magyar Copperfield

Sokat ígérő pályakezdekről tanúskodtak Bereményi Géza első könyvei, *A svéd király* (1970) és a *Legendárium* (1978), amit a korabeli recepció újraolvasása is igazolhat. Kulcsár Szabó Ernő hangsúlyozta irodalomtörténeti összefoglalójában, hogy az 1978-as mű „a családregegyenmodell átértelmezésével játszott kezdeményező szerepet az új epika kialakulásának e fontos periódusában”. Majd azt is hozzátette: „Ennek a modern elbeszélés-technikával kísérletező, az epikai játéktér szuverén megalkotásában pedig kifejezetten élenjáró regénynek eleddig viszont nincs folytatása Bereményi irodalmi munkásságában.” (Kulcsár Szabó Ernő: *A magyar irodalom története 1945–1991*. Argumentum Kiadó, Budapest, 1994. 152.) Az író hosszú időre elfordult a szépprózától, más műfajokat, kifejezési formákat is meghódított, főként drámák, filmforgatókönyvek és dalszövegek kerültek ki műhelyéből. A *Megáll az idő*, *A tanítványok*, az *Eldorádó* című filmek, valamint a Cseh Tamással írott dalok egy korszak érzésvilágát közvetítették, miközben személyes élményekből, a magánmitológia részét képező történetekből és figurákból építkeztek. Bereményi a színházzal is szövetséget kötött, hiszen előbb a zalaegerszegi teátrum művészeti vezetőjeként tevékenykedett, később pedig a Thália Színház főigazgatója lett. Évtizedek elteltével kezdett ismét regényírásba: a *Vadnai Bébi* (2013) megalkotásakor láthatóan az összegzés szándéka is vezette, de anyagához nem talált jól működő nyelvet és kellően összetartó formát. A keresést azonban nem adta fel, és – érdemes már most előrebocsátani – legújabb nagyregényében sikerült azokat a nyelvi-poétikai és formai megoldásokat kidolgoznia, amelyek nemcsak működőképességük bizo-

nyulnak, de magas színvonalon kitartanak a mű elejétől a végéig.

A szerző vállaltan önéletrajzi munkát tett az olvasó asztalára, nem hártja el a referenciális olvasásmód létjogosultságát, elsődlegességét. Az önfeltárás korántsem zökkenőmentes útján indul el, nyomozómunkája során szeretné egykori énjét, motivációit még jobban megérteni. A személyiség vonásai, az élettörténet bizonyos mozzanatai, emblematikus színterei és alakjai jól beazonosíthatók, bár a Bereményi Gézát személyesen nem ismerő, átlagos olvasó számára ezek leginkább a korábbi művek felidézése által szolgálhatnak a felfedezés örömeivel. Nem felejthetjük el, hogy regényt tartunk a kezünkben – a szerzői meghatározás szerint *életregényt* –, s mint ilyen, egyúttal fikciót alakítja mindazt, ami benne felsorakozik. Lényeges azonban, hogy éppen a regény világában kell hitelesnek lenniük az elbeszélő által felidézett eseményeknek és szereplőknek, az olvasó számára talán fontosabb ez annál, mint hogy a könyvben hajszálpontosan úgy tükröződjön minden, ahogy a valóságban megtörtént.

Az első oldalon Bereményi azt a rendkívül éles képet vetíti elénk – a legkorábbi, amit emlékei között kutatva képes visszaidézni –, amikor nagyanyja pelenkázás közben a csecsemő fölé hajol. Innentől a jelenetek elrendezését alapvetően a kronológia határozza meg, amitől az elbeszélés csak ritkán tér el. A narrátor szinte gyermekké lényegül, gyermeki énje nézőpontjából mutatja be, ahogyan a csecsemő, majd a növekvő gyermek érzékeli a világot maga körül, mindig újabb és újabb felfedezéseket tesz. Az olvasó tehát figyelemmel kísérheti a főhős fejlődését, láthatja, milyen hatások formálják Géza személyiségét

élete első tizenhét esztendejében. Ilyen értelemben a *Magyar Copperfield* nemcsak az önéletrajzi, de a klasszikus nevelődési regények tradíciójával is szoros kapcsolatot tart. Ezt jelzi a címben tett utalás Charles Dickens klasszikusára.

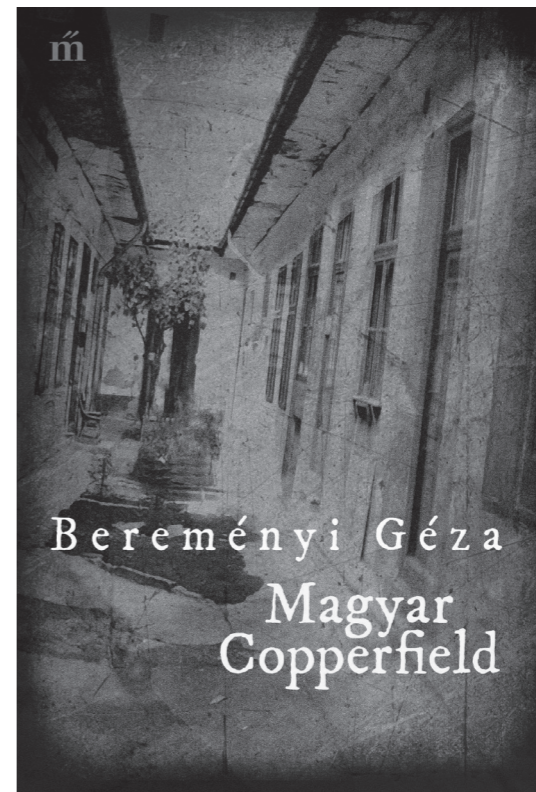
A kisfiút hatéves koráig nagyszülei, Bereményi Géza és Róza nevelték a Teleki tér 9.-ben, akik a szemközti piacon az egyik legnagyobb standdal rendelkeztek. Azért ők, mert lányuk, Évi, „a grófnő”, ahogy apja nevezte gúnyosan, a szüleire hagyta tizenhét évesen világra hozott gyermekét, és élte a saját életét: egy barátnőjével közösen béreltek lakást, onnan járt dolgozni, időnként meglátogatta a családját. Ekkor már túl volt első házasságán, elvált fia vér szerinti apjától, Vetró Gézától, aki „rövid úton eltűnt”, és új férjet, gyermekének új apát keresett. Hamarosan meg is találta dr. Rozner István személyében, akivel magukhoz vették a fiút, kiragadták az Évi által megvetett piaci trógerék világából, és elhatározták, hogy „nadrágos embert” faragnak belőle. A Teleki téri udvar tágas érzését ekkor felváltja az újabb és újabb albérletek beszorítottága, ahol nevelőapjával és édesanyjával él „közös cellában”, és Géza megtapasztalja a felnőtt világ fenyegetését. Pista ugyanis rendszeresen bántja, gyakran megveri a gyermeket, akinek egyetlen menedéke az olvasás marad, amikor képes elkülöníteni magát a külvilágtól, főként a felnőtt játzmáitól.

A későbbi agressziót sejteti megismerkedésük a Kerepesi temetőben: a betegsége után lábadozó, babakocsiban ülő kisfiú először botnak nézi a közeledő Rozner kezében lévő esernyőt, majd ezt a

képet gondolja tovább az eseményeket rögzítő író: „egy pincében lobogó gyertyafénynél vesszőfonatú prakkernyel lesz abból (...), amivel ez a férfi az én előrehajtott meztelen hátamat fogja ütni”. (240.) A bezártság érzése és a szabadulás iránti vágy többször visszatér a regényben, összefüggésben a rács, a cella és a ketrec motívumával. Előbbi akkor bukkan fel először, amikor Géza az óvoda udvarán álldogálva felfigyel a szomszédos kápolna ablakrácsai mögül a három kedvesnővér egymáshoz hajló arcára, amint a játszódozó gyerekeket nézik. Ezzel egyúttal történelemből is megkapja első „leckéjét”, hiszen ő az egyedüli, aki észreveszi, hogy az óvodából eltűnnek az apácák, és helyükre más felvigyázók kerülnek.

Az elbeszélő rendkívül érzéketlen portrét rajzol a hozzá közelálló személyekről. Mindenekelőtt nagyszülei, akikől eltérő szemléletet kapott: Róza Istenben hitt, Sándor pedig a pénz hatalmát helyezte mindenek fölé. A kis Géza harmadik „tanítómesetere” a szomszédban lakó Nagy Zsigmond volt, a 74 százalékos hadirokkant, „a haza javát szolgáló szabadságharc és az ahhoz tartozó kultuszok tanítója”, akivel rendszeresen jártak a Kerepesi temetőbe, hogy felkeressék a magyar történelem hőseinek sírját, és a kisfiú nála, a *Tolnai Világlapját* böngészve tanult meg olvasni. Később nagyapja elbeszéléseiből még többet tud meg a történelem alakulásáról, bár Sándor a

történelem szót sosem használja. A fegyveres erőszak összevisszaságáról beszél, ami „szakadatlanul új meg új kampányokba öltözik, ezért a túléléshez gyors eligazodás, állandó

Magvető Kiadó, Budapest, 2020

rögtönzés szükséges az élet labirintusában”. (151.) Ugyancsak emlékezetes a ház többi lakója, például Horváth néni, aki vasalás közben bűgő hangján a *Te vagy a fény az éjszakában* kezdetű slágert énekl, s együtt hallgatja Géza és az asszony fia, a púpos Kálmán. A szerző nem tagadja meg filmes múltját sem, több jelenet felépítése olyan, hogy akár egy filmben is el tudnánk képzelni, mint az Erkel Színház előtti aszfalton megtartott utcabált, ahol mindenki figyelme két táncoló párra szegeződött, ők voltak a jampecek.

A megírás idejéből visszatekintő elbeszélő-főhős mindent átszűr saját személyiségén, és úgy ábrázolja, ahogy átélte, vagy ahogy ma visszaemlékszik rá. Későbbi ismeretei, impulzusai birtokában egészíti ki, értelmezi az emlékképeket, folyamatosan kontrollálni igyekszik mindent, amit felelevenít: „Most írást megszakítva elszámoltam magamban húszig lassan. Igen, nagyjából ennyi ideig tartott az a lárma.” (155.) Tisztában van azzal, hogy a memória nem mindig megbízható, érzékeli a múlthoz való hozzáférés bizonytalanságát, olykor korlátozottságát (igaz, az ezzel kapcsolatos kétkedés nem válik meghatározóvá a szövegben), van, amit hat-hét évtized elteltével nem tud előhívni az emlékezetéből, vagy nem pontosan úgy, ahogy annak idején megtörtént. Súlyos betegségével kapcsolatban inkább csak benyomások, képek és színek maradtak meg, s ezeket a hiátusokat már a későbbi visszatekintő pozíciójából sem lehet kitölteni: „Azután megint semmi. Még egy hosszú kórterem rémlik, velem együtt sok gyerek vaságyakon. Valaki mondja, hogy ijesztően sovány vagyok, de csak bágyadt voltam. Az erős jelek elosztottak a lámpafényben, az ablaktalan hodályban, a diftériás kislány kórházi gyűlhelyén, akikkel együtt életben maradtam.” (118.)

Megkerülhetetlen tájékozódási pontok a helyszínek, amelyek nem ritkán kiigazítják az emlékezés pontatlanságait: „Már majdnem elhatároztam, hogy későbbre helyezem ezt a jelenetet, mikor megint felrémlt a helyszín. Az Aggteleki utcai lakás.” (211.) Az akkori szenteste képe teszi az elbeszélő számára hitelessé a szituációt, ami nem játszódhatott le máskor, hiszen egy évvel később már másik lakásban éltek. A Bereményi számára oly meghatározó

locusok (a budapesti Teleki tér, a VIII. és IX. kerület albérletei, a Cukor utcai iskola, ahonnan váratlanul eltanácsolják a főszereplőt, mondván, bomlasztja az osztályközösséget, később Pápa, ahol befejezi a középiskolát, és Balatonfüred, ahol kamaszkora legszebb nyarát tölti) sajátos topográfiát hoznak létre. A dátumok szintúgy kapaszkodót jelentenek: vér szerinti apjával például azon a napon (1961. április 12-én) találkozott először az elbeszélő, amikor Gagarin elindult a világűrbe, utoljára pedig a csernobili atomkatasztrófa idején látták egymást 1986-ban.

Főhősünk legelső nevét nagyanyjától kapta, aki eleinte „Lulikám”-nak hívta unokáját: „Amikor nagyobb fiú lettem, már nem hívott úgy, talán Gézának, de leginkább sehogy, mert a későbbiekben már nem nevezett meg engem.” (7.) A megnevezés, illetve a meg nem nevezés, a nevek kiemelt jelentősége elválaszthatatlan az identitás problémájától, annak állandó bizonytalanságától. Egy húsvéti locsolkodás alkalmával, amikor a kisfiú bemutatkozott, egy férfi ráfördött, hogy miért hívják őt Vetrónak, ha a Bereményiék nevelik. Miután anyjék magához vették Gézát, iskolai bizonyítványában addigi nevét áthúzták, és fölé írták az újat: így lett Vetróból Rozner Géza. Úgy érzi, nincsen valódi neve, ezért – egy befőttesüvegen az ecetes uborka feliratot megpillantva – titkos nevet választ magának: Czetes Géza. Ez a bizonytalanság végig elkíséri, ugyanis amikor megkapja katonai behívóját, így reagál: „Feltéptem a borítékot, amit valami katonai kiegészítő parancsnokság küldött nekem. Vagyis nem nekem, hanem Rozner Gézának, aki nem is én voltam. De mégis.” (633.) A nevek fontosságáról szólva érdemes a címre is kitérni. A „magyar Copperfield” azon túl, hogy a szerző leleményes címválasztását mutatja, és a központi regényalak immár sokadik névváltozatát deklarálja, a két főhős sorspárhuzamára utal. Dickens könyve Géza egyik kedves olvasmánya volt, már gyermekként saját alakmását fedezte fel Copperfield Dávidban. A különbözőségek mellett (például az angol regényhős vér szerinti apja még a fiú születése előtt elhunyt, Gézáé viszont eltűnik) számos egyezést találunk a két történetben: Dávid és Géza felhőtlen gyermekkoruk egy csapásra véget ér, amikor anyjuk újból férjhez

megy. A mostohaapák bántalmazták nevelt fiaikat, az anyák pedig alázatosan asszisztálnak mindehhez, a kegyetlenség, a kölcsönös gyűlölet mindenképpen kapcsolatot teremt a két figura között.

A könyvben megidézett történetek mögött felsejlik az íróvá válás lehetősége is, habár ekkor tudatos készülődésről nem beszélhetünk, de szellemi tájékozódásról mindenképpen. Felső tagozatos már Géza, éppen a forradalom utáni „rövidke interregnum” idején járunk, amikor a magyar nyelvet és irodalmat tanító dr. Márki János fogalmazást írat a gyerekekkel a *János vitéz* egyik jelenetéből. Főhősünk ehhez felhasználja egy Gábor Áronról szóló regény egyik mondatát: „Ígénytelennek látszó lova valósággal megnyúlt alatta.” Szinte magától készült el a feladvány, s amikor a tanár úr másnap felolvasta az osztály előtt, Gézát is meglepték a saját, jól sikerült mondatai, melyek között a „lopott” mondat jelentéktelennek tűnt, viszont abban segített, hogy bátrabban fogalmazza meg a többit. Valószínűleg már a jelenetet felidéző író vonja le a tanulságot, ami akár alkotói hitvallásnak is tekinthető: „Tehát így érdemes írni. Szinte találomra haladva, mert akkor jönnek maguktól szinte, a belsejüket feltárva, egymás után a szavak, és ha az író nem gondolja ki előre, merre is fog haladni, még önmagában is felfedezheti a váratlan elmélyüléseket.” (303.) Tanúi lehetünk annak is, ahogyan első verse, a *Vesztések* megszületik: a Parlamentnél járva, léptei kopogásának ritmusára „a sok-sok összekeveredett foszlányból

szavak bukkantak elő”, s egymásra kopírozódtak egy korábbi emlékképpel, a forradalom napjaiban a földön fekvő holttestek és sebesültek látványával.

Aligha lehet kétséges, hogy a *Magyar Copperfield* az életmű eddigi csúcspontjának tekinthető. Bereményi rendkívül jól megírt, nagyszabású regényben összegzi élete történeteit, de eddigi alkotói törekvéseit is. Olyan elbeszélői nézőpontot választ, és olyan nyelvet talál hozzá, amit következetesen végig tud vinni. Olyan személyiséget állít középpontba, akivel az olvasó könnyen azonosulhat. Az élettörténet háttérben jól kitapogatható a korszak lenyomata. Bizonyos emlékképek nem véletlenül maradtak meg olyan élesen: „azok egy egész időszak lényege. És sorba állítva nemcsak szellemkép lehet belőlük, hanem sűrítmény, a korszak piszkos lelke.” (388–389.) A nagyapa vasárnapi borotválkozás közbeni visszaemlékezéseiben „csak úgy áradt az »élet«”. Úgy árad ebben a könyvben is. A több mint hatszáz oldalt kitevő szövegtenger olyan, amiben jó érzés alámerülni. Az 1964-es esztendő különös szilvesztere zárja le a regényt – főhősünk tizenhét esztendő ekkor. Az utószóból értesülünk arról, hogy megkapja katonai behívóját, s mint előfelvételi bölcsész elindul Orosházára, hogy letöltse az előírt katonaidőt. Bevallom, szívesen olvastam volna tovább a katonaság, majd az egyetemi évek emlékeit, s az írói pályakezdet történetét. De talán nem kell sokat várni a folytatásra.

► KIS PETRONELLA

Halálra ítélték raja

Bodor Ádám: *Sehol*

Bodor Ádám új novelláskötete tematikailag beleilleszkedik az író korábban már megismert világába. Bár a különálló történetek itt nem öltönek regényformát, mint például a *Sinistra körzet* vagy a *Verhovina madarai* esetében, mégis szerves egésznek alkotnak, és kirajzolják egy elzárt, elhagyatott, sivár, dermesztően hideg, sziklás vidék – mely már önmagában a pusztulás ígérését hordozza – „lakóinak” egymáshoz fűződő viszonyát, megteremtenek egy olyan közösséget – a *Matterhorn mormotái* és a *Leordina* kivételével –, amely a civilizáción kívül esik. Lakóinak, idézőjelben, mert az otthonosság érzete távol áll ettől a környéktől, ahol a szereplők közül többen utolsó napjaikat tengetik. A *Sehol* novelláinak helyszínei csak részben referencializálhatók, úgy, mint a Tisza, a Visó és a Duna mentén elhelyezkedő települések, vagy a Romániában valóban létező Leordina, Avassfelsőfalu, Ruszkova és Farkasrév község. A többinek – Pitvarszk, Ilszk, Dvug folyó – mindössze kelet-európai hangzása lehet irányadó. A cím ellenére tehát számos helyszín felbukkan a történetekben, így a sehol nem ebben a kontextusban értelmezendő, hanem a kietlenség szinonimájaként, a semmi határán.

Ahogy azt már számos kritikus jelezte, az első történet, a címet tekintve rögtön hűvös, hegyvidéki tájakra kalauzoló *Matterhorn mormotái* mintegy „prologusként” térben és stílusában is elkülönül a többi elbeszéléstől, véleményem szerint azonban fontos szerep jut neki a kötetkompozícióban, pusztán annyiban különbözik, hogy egy hétköznapi tünő helyszínen játszódik. Sejteti, a következő novellák szereplői miért kerülhettek felügyelet és katonai ellenőrzés alá, miért élnek katasztrofáltként, megfélemlítve, és előrevetíti a szereplők állatokkal való azonosítását is, akik úgy viselkednek,

akár a megfigyelt, ijedten iszkoló mormoták, amiért illetéktelenek akár székelési szokásaikat is megörökítik, fényképezőgépekkel betolakodnak természetes környezetükbe és feldúlják azt. A narrátor megtudja egy régi ismerőstől, hogy mindenkiről őriznek bizalmas feljegyzéseket, magánbeszélgetések aktáit, melyek az érintett számára is kikérhetők és megtekinthetők, a benne szereplő álnevek miatt azonban ő maga sem tudja dekódolni őket, így „bűne” is feltáratlan marad számára.

A következő történetek leginkább motívikus szinten kapcsolódnak egymáshoz, a szabadságtól való megfosztottság, a korlátok közé szorítottság tematizálódik bennük, mintha a szereplők egy természetes kialakítású börtönben élnének. Az ismétlődő motívumok akár a koncentrációs táborokat is felidézhetik az olvasóban, kezdve a mészégető kemencékkel, az öreg kutyák elaltatásával és az éhezéssel, az emberek hajának lenyírásával, ami az elbeszélésekben a halálra ítéltéssel vagy már magával a halállal egyenlő: a *Miluban* az elítéltek közé érkező címszereplő belehal tin-cseinek elvesztésébe. A dús haj az életerő és az egészség szimbólumának tekinthető. Ha valamilyen oknál fogva kihullik – például betegség miatt –, és megkopaszodik az ember, az sokszor a természetellenesség érzetét kelti másokban, továbbá növeli a kiszolgáltatottság érzetét, ha a fejbőrt nem védi semmi. Hogyha pedig egy közösségben mindenkit kopaszra borotváltnak, ott megszűnik az egyéniség fogalma, hiszen a hajviselet is fontos szerepet játszik az identitáskifejezésben és -közvetítésben.

A *Paraszki* novellában az elbeszélő nem azon rökönnyödik meg, hogy mostohaanyját holtan találják apjával, hanem azon, hogy meztelenül, haj és szeméremszőrzet nélkül látja. A látvány

a helyőrség katonáiból és a halottkémből is hasonló reakciót vált ki, előbbieket meg is bízzák a fiút, hogy készítsen néhány fotót a csupasznemű szervről – hasonlóan, mint a mormotáknál, a „modell” legkiszolgáltatottabb és védekezésre képtelen helyzetében. Mindez pedig nem is kelt visszataszítást a mostohafiúban: „Mivel a kis Pentax gépem fenn volt a többi holmimmal a mészégető rokonoknál, megmondtam nekik, hogy a gép nincs nálam, és sötétedés után már nem is tudok kimenni érte a tetőre.” A halál természetes, magától értetődő eseményként ábrázolódik ezen a vidéken, aminek nincs hírértéke, és még a hozzátartozókból sem vált ki érzelmi többletet. A *Paraszki* elbeszélőjéhez hasonlóan reagál felesége halálára a *Pitvarszk* narrátora is, aki levélben értesül felesége haláláról, és azt is ekkor tudja meg, hogy az asszony egy katonatiszt miatt hagyta el korábban:

„A fenébe is. Egy katonatiszt! Nem is olvastam tovább, a levelet kétrét hajtottam, visszadugtam a borítékba és a dzsekim külső zsebébe gyűrtem. Egy katonatiszt!” A *Miluban* mellékes információként közlik a címszereplő halálát: „Akkor máris indulj. Azzal kezdjed, hogy úgy néz ki, reggelig kiolvad a nyelv, már tudjuk is, hogy fogjunk neki, csak kérni szeretnénk a tiszt konyháról még valami fűszereket is. És, hogy mit szól hozzá, újításként főznénk a levesbe egy kis tormagyökeret is. Így. De hogy van egy kis gond. Hogy ez a Milu...”. A mindennapjaikat együtt tengető szereplők, köztük sok családtag közti intimitás hiányáról ezek a részletek árulkodnak leginkább.

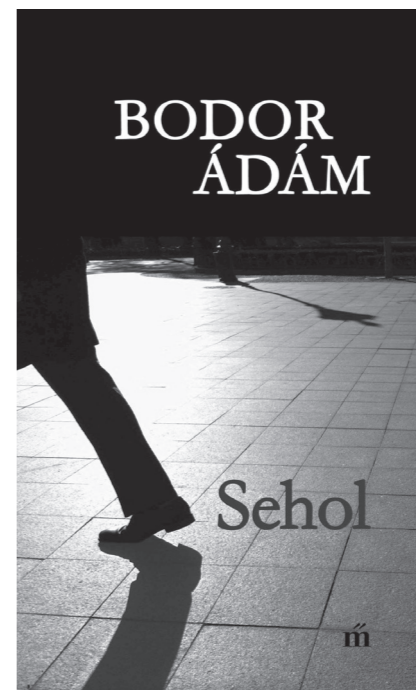
A *Paraszki* novellában kiemelkedő elbeszélése a kötetnek abból a szempontból is, hogy itt említődik meg a beszédes Sculpin nevű méreg, mely a történet szerint kiveti a bőrből a haj- és szőrszálakat. Valójában az elnevezés egy csupasznemű nevével azonos, melyet úgy főznek meg, hogy taraját és uszonyát lemetszik. A *Leordinában* Dina is hasonlóképpen fosztja

meg egyetlen értéküktől a társadalom peremén élő, sokgyermekes családokat: hosszú hajukat levágja és üzleti célokra felhasználva eladja. A halak elsősorban a *Pitvarszk* és a *Milu* című novellában jutnak jelentős szerephez: míg előbbiben a Severecki-tóba fagyott halakat vágják ki „koporsójukból” láncfűrészsel, addig utóbbiban a viharcsapok vesznek éhen, mert nem férnek hozzá a jég alatt alvó halakhoz. A *Hek*ben a fagyott mókust megsütöni akaró címszereplő az árnyékszéken – mely szintén visszatérő motívum – fagy meg, ám mégsem a köré telepedő varjak eledele lesz, hanem a kemence martaléka.

Valóságos tápláléklánc bontakozik ki az elbeszélések élővilágában: a szórakoztató társulat táncoló majmokból és medvékből él, a cüllövöldben élő libát lehet nyerni, a szakaszvezető Hernyó osztja az ételt a fogvatartottaknak, akiknek barkochbában az ölyv szót kell kitalálni, az

utolsó elbeszélés eltűnt szereplőjének, Rebinek pedig kilenc kecskéje terelése közben veszik nyoma. Így válik egymás lassú elsorvasztása a(z) – akár motívikusan értelmezett – gyilkolás az önfenntartás feltételévé és egyetlen lehetséges útjává Bodor abszurd világában, ahol mindenki annyira rá van utalva a másokra, hogy az is mindegy, halat vagy tarajos gőtét lát-e a jég alatt – egyre megy. Az elbeszélések laza kapcsolódása a szerkezetet tekintve is alkothat egy erre reflektáló láncolatot, mivel többször a közvetlenül egymás mellett álló szövegek tartoznak igazán össze, mintha nyomokban ugyanannak a történetnek a folytatását olvasnánk.

Az utolsó szöveg, bár az apokalipszis sejtetésével a koncepciót tekintve méltó lezárása a kötetnek, kidolgozottságában alulmarad a többivel szemben. Bodor Ádám újabb kötete a korábbi írói világhoz képest nem nyújt merőben új élményt, inkább a sejtelmes atmoszférájában már ismerős, nyomasztó dimenzióba vezet a tőle megszokott színvonalon.

Magvető, Budapest, 2019

▶ FAZEKAS SÁNDOR

A Sátán Debrecenben

Győrei Zsolt–Schlachtovszky Csaba:
Magyariné szeretője

A szerzőpáros újabb regénye az előzőhöz, az *Emmuska* címűhöz hasonlóan egy kalandtörténet, amely az elmúlt idők Magyarországnak egy alternatív múltba helyezett változatába viszi vissza az olvasót. A szellemes, fordulatos krimi igencsak könnyen olvastatja magát, különösen annak, aki megszokta a régi magyar szövegek nyelvét, de ennek ellenére azok számára is élvezhető és érdekes, akik a modernebb nyelvezethez szoktak. Egy felvilágosodás kori és jelenbeli szókészletet szándékosan keverő – mondhatnánk, jó alkimista, avagy vegyészdoktor módjára összelegyítő – nyelven szólal meg a szöveg, ami a történet nagyszerű poénforrása. A történet egy gyilkosság körül forog, és betartja a krimi műfajának szabályait (igyekszem majd spoilermentesen írni a regénybeli történésekről).

A történet jó néhány ismerős alakot vonultat fel az 1780-as évek Magyarországról, s közelebbről is Debrecenből. A főhős Hatvani István, akit a köréje fonódott anekdotakincs miatt csak magyar Faustnak tartottak már a kortársak is: alakjában valóban keveredett a felvilágosult természettudós és az ördöggel cimboráló boszorkánymester karaktere, s a könyv igen ügyesen használja ki e két különböző olvasat közötti oszcillálás vagy billegés lehetőségét. Mondhatnám úgy is, hogy a történet helyenként meg- illetve félrevezeti olvasóját, de hát a krimi műfajában ez természetes is. Ami a hazai kínálatban szokatlan, az nemzetközileg nem ismeretlen gondolat: a metafizikai krimi műfajának új példányával szembesülünk – az egyszerű bűnügy megoldásával rálátunk a metafizikai rejtélyre is, amely minden ember életének magyát képezi (Umberto Eco

értekezett erről hosszasan, neves elődökre alapozva). Honnan jövünk? Hol vagyunk? S legfőképp: hová megyünk? No, a szerzőpáros mást gondolt: nem válaszolni akart, hanem választ stimulálni – egy felvilágosodás kori gondolkodó nézeteinek adaptációjával ad szokatlan és a történethez szervesen kapcsolódó, szellemes megoldást a végső kérdésekre.

A könyv lendülete végig kitart, karakterei elevenek és jól megformáltak, fordulatokban nincs hiány. Csokonai Vitéz Mihályt annak a derűs, szellemes, az italt és a női nemet egyaránt kedvelő figurának ismerjük meg, aki az írásai alapján valóban könnyen lehetett is. Picit olyan, mintha cseveghetnénk a Mesterrel; számos, az életművön alapuló élce némileg kárpótolhat azért, hogy a Lilla-szerelemnek kissé dehonesztáló olvasatát láthatjuk. Jaj, jaj. De hát a mítoszrombolás nem áll messze a regény megközelítésétől: menjünk közelebb az egyes jelenségekhez, és utána ítélkezzünk. Megelevenednek így a regény tankönyvi mondatokká szürkült karakterei. Szerintem a tágabb értelemben vett petrarkista lírát – melynek késői hajtásaként felfogható Csokonai szerelmes verssorozata is – szintén nem érdemes egy kalap alá venni az életrajzzal, és, mondjuk, a Lilla-szerelem verseit valós helyzeteket versben újramondó lírai önéletrajzként értelmezni.

A szöveg felidézi Kölcsey Ferenc megvakulásának (tudomásom szerint hiteles, bár megdöbbentő) történetét. Magát a *Himnusz* szerzőjét is látjuk, mint ifjú, de nagyon elszánt könyvtárost a Debreceni Kollégium könyvtárában. Igen mókás sajátossággal tünteti ki a szerzők: a középiskolás korú Ferenc mindig hibátlan időmértékben beszélget

embertársaival. Mintha ő is lehetne egy formamániás egyed, pedig hát nem föltétlenül így gondolunk rá. Feltételezhetünk pedig ilyesmit egy olyan magyar nemesúrról, aki emlékeim szerint nem kevesebb, mint fél esztendőn által zárkózott el a külvilágtól, azon az Arany János korára már könnyen megválaszolható, de saját korában még igen kacifántosnak tűnő kérdésen töprengve, hogy vajon mi is a magyar népdal saját versformája. Ezen időszakban a levelezés szerint ő embereket nemigen fogadott, csak levélben élt, Szemerével és Kazinczyval. Igen várom már az első Kölcsey-regényt, mert például Kazinczy több kortárs regény hőse is (Péterfy Gergely műve, illetve Szilasi László regényének harmada jut eszembe hirtelen), de Kölcseyről még nem született ilyen. Csokonai sem került be a posztmodern történetmesélés vérkeringésébe, de eme hiányt némiképpen enyhíti a *Magyariné szeretője*. Itt jelen van, sőt, posztmodern gegeként még ajánlást is írt a könyvhöz.

A regény nemes hagyományhoz csatlakozik: a Weöres Sándor-féle *Psyché*, a Csokonai Lili (alias Esterházy Péter)-féle *Tizenhét hattyúk*, illetve a Parti Nagy Lajos-féle *A vak mormutér* után megint csak kell némi merészség a területre való bemelegedéshez. A szöveg állja a versenyt, úgy, ahogyan azt kell: mást csinál, mint az elődök, de abban a másban jó. Kicsit populárisabb regiszterben beszél, de sok élvezetet, bonbont és mazsolát kínál a korszakot behatóan ismerők számára is.

A történet a fikció szerint a nevezetes debreceni tűzvész idején íródik, amelyben a könyvtár is megsérült, 1802-ben, maguk a

cselekményben foglalt események, a büntett és közvetlen következményeinek elbeszélése pedig tizenhat évvel korábban, az 1786-os esztendőben történik. A szerzőpáros vélhetőleg eljátszhatott a gondolatokkal, hogy ennek valós körülményeit beépítse-e a történetbe, hiszen regényes módon maguk a diákok mentették ki a könyveket a lángok közül, életük kockáztatásával; megelégszenek azonban azzal, hogy a tűzvész idején Kölcseyt a lángok közé állítják, olyan pozícióban, ahonnan mindent láthatott. Szép szcena lett volna a valódi események részletezése is, de a történetbeli sem megvetendő spektakulum.

Ezek után egészen természetes, hogy a fikatív és a valós elemek keverednek. Először hamis bizonyosságra ringat bennünket a szöveg: elválaszthatónak tűnik a fikció a valóságtól, és racionális alapon (Hatvani

világnézeti szemüvegén keresztül?), felvilágosult jurátus módjára szemléljük a világot, ám a jogászbojtár szállásadója révén – és persze lassan egyre több csatornán keresztül – ez a szép, nyugodt világnézeti biztonságunk elillan. Aztán többszörös ingázásban lesz részünk a természettudományos és a babonás-vallásos világnézet között. Érdekes helyzet, hiszen az olvasó nem a saját világát akarja első renden megérteni, hanem a regény alternatív valóságát, amelyben a szerzők tudatosan kényszerítik őt a további vizsgálódásra és a korábban hozott ítéletek felfüggesztésére, a szkeptícizmusra. A tét tehát egy másik, fikatív világ megértése. Az olvasott irodalom, a kitalált mesterséges valóság ugyanakkor visszahat az olvasó saját

Kalligram, Budapest, 2019

A becsület

Zemplényi Attila: Csonthéj

(Sok-sok évvel ezelőtt, ifjonti hévvel [nem tudom, mire föl] *úri* becsületszavamat adtam a hozzám közel álló Zemplényi Attilának, hogy közöltetek egy írást magamtól folyóiratban vagy hasonló fórumon az egyik kötetéről. Lehet, rosszul tettem, de ha már így esett, most igyekszem szavamnak állni. Az olvasó megítélésére bízom, mennyire tartja elfogultnak munkámat.)

Kezdem azzal, amivel befejezni szokták, mert mást szánok a végére: hogy a borítókép Seres Lászlótól jó, az elnyúló festék- vagy tintavonalak mintha bordázatot alkotnának, ami összefüggésbe hozható a kötet címével, kár, hogy a fekete ábra nem eléggé üt el a szürke háttértől, kissé beleolvad; hogy a fülszöveg Antal Balázstól rövid, mindössze két mondat, de velős, tényleg megszólító erejű, szívesen idemácsolnám, de nem teszem; s hogy a tipográfia nem zavaró, ami egy könyv esetén nagyon szerencsés, és Tellingér András invenciójából elegáns könyvdíszekre is futotta.

Veszélyes *dolog* a kötetcímadás. Azóta, hogy megtudtam, mi lett a címe Zemplényi Attila ötödik verskötetének, amely tizenegy éves szünet után, 2019-ben jelent meg a Prae Kiadónál, sokat törtem a fejem rajta, mi köze lehet Oravecz Imre *Héj* című kötetéhez. Elárulom: semmi, én legalábbis nem látok viszonyulást, ha csak nem a (hatalmas) poétikai távolság jelölője a *csont*- előtag. Ez még hagyján, van *csonthéj* szó a szótárban, lehet címül adni. Nagyobb baj az, hogy én ennek a címnek Zemplényi saját kötetéhez való viszonyulását sem tapasztaltam. Többszöri olvasás után is még leginkább a szerző keménynek vélt fejére asszociálok róla.

Az igazsághoz hozzátartozik, hogy van a kötetben egy *csont*, és van egy *héj* című csoport, ezek összetétele tehát a kötet cím. De itt megint

az a bizonytalanságérzés fogott el, hogy nem értem, a második csoportnak miért *csont* a címe, a negyediknek meg miért *héj*. (A többi három csoportcímet valamivel indokoltabbnak látom, a 424 egy ismétlődő motívum, a *Jézus Szíve Kocsma* és a *Záróra* pedig egy-egy verscím kiemelése, a *Jézus Szíve Kocsma* jelentésben elég tág, a *Záróra* pedig a zárócsoport, utolsó verse éppen a *Záróra* című.) Maga a *csont* szó két helyen fordul elő a kötetben, először a *héj* csoport *Holt lelkek* versében: „Olyan meghitt, / ahogy a gyertyák csontig égnek”, másodszer a *Záróra* zárócsoport *Záróra* záróversében: „Hát Roland, Ó hol van? (...) / A sötét kapunál, a Nekeresd utca sehány szám alatt, / szőróra bőrpercre, csontmásodpercre innen?” – mindkét előfordulás a *csont*ot a halállal összefüggésben említi; a *héj* szót pedig – a kötet- és a csoportcímen kívül – nem fedeztem föl sehol; mindez mit sem segített a tárgyalt címelemek értelmezésében.

Ha már a verscsoportoknál tartok, hangot adok azon aggályomnak is, hogy az egész kötet szerkezetet valahogy ad hoc jellegűnek érzem. Az első két csoportban még van tematikai összefüggés, a 424 gyermekkorra emlékező ciklus, a *csont* pedig családi. Más kérdés, hogy az első csoportban helyet kapott *A ragadozó idő* és az *Óvóhely, ecetfával* talán jobban illettek volna a második csoportba; ugyancsak abba tettem volna, ha már egyszer van családi csoport, a *Borz bluest* és a *Holt lelkeket a héjből*; a *Zárórából* pedig *A nememberi ember balladája* kerülhetett volna át a gyermekkort idéző első csoportba. Így az első két cikluson kívül tizenöt vers maradt volna, amelyeket már nem osztottam volna tovább, annál is inkább, mivel három csoportba való sorolásukat (*Jézus Szíve Kocsma*, *héj*, *Záróra*) elég mesterkéltnek érzem.

világképére is. Ez nem mindig nyilvánvaló vagy tetten érhető folyamat, de észrevétlenül is munkál az emberben az a kultúra, amit fogyaszt. Akit a nyelv izgat, az bőségesen játszódhat a szívesen (zárójelben, gyakran németül) megadott etimológiákkal, vagy a mai nyelv fordulatainak anakronisztikus visszaforgatásával. Aki a világnézeti fordulatokra kíváncsi, az is gyarapodik; aki csak egy jó krimit szeretne, sok fordulattal és váratlan, bár nem légből kapott csavarral, az jól fog mulatni. Akit a kultúrtörténeti adatok hoznak lázba, annak is jó, aki kedveli a humort – esetleg annak

altáji változatát –, az sem fog csalódní. Ez utóbbi regiszter jól illik a boszorkánysághoz, hiszen már a boszorkány szó eredete is erre utal. A szemtelen és néhol altesti humorkodás természetesen nem áll messze az ördögtől, ahogyan a szófacsarás és a megkísértés sem. A könyv valóban egy jó értelemben vett ördögromán; csak találgathatunk, hogy hová kirándulhatunk legközelebb a szerzőpáros segítségével, de én már csak régi magyar irodalomtörténészként is visszafelé hívnám őket, a 16–17. század korába!

Fekete keresztveződések (2015, 10; akril, vászon; 60×50 cm)

Visszatérve a kötet cím kérdéséhez, mondanivalóm továbbfűzéséhez ezen a ponton föl kell idéznem Zemplényi Attila egyik korábbi kötetének címét: *Piros Arany* (vagy *Piros arany*, ezt a tipográfia elfedi). S ha éppen a második kötet a második „igazi” Ady-kötet hajaz címével, fölmerült bennem, vajon hogy viszonyul a többi kötet cím a megfelelő Ady-címekhez. Tehát ha a *Verssekkel* és a *Még egyszerrel* nem számolunk, az *Új versek* megfelelője Zemplényinél: *Pillangókés*. Látnak közöset: a harciasságban, a megvillanásban. *Vér és arany – Piros Arany*, ez egyértelmű. *Az Illés szekerén – Rodeó*: ugye hogy mintha lenne valami összefüggés? *Szeretném, ha szeretnének – Apacsok*: ez kevésbé látszik meggyőzőnek, ám Zemplényinél a kötet címadó vers démoni párbeszéde lehetőséget ad kapcsolat felfedezésére. És most a ráolvasásban elérkeztem jelen kötetünkhöz: *A Minden-Titkok versei – Csonthéj!* Ebben látok fantáziát. (Itt jegyzem meg, hogy Zemplényi kötetének címe összevethető még Babits Mihály *A lírikus epilógja* című versével is.)

Persze hogy milyennek hallunk egy kötet címet, azon is múlik, mi tölti fel jelentéssel, milyen anyag áll mögötte. Zemplényi Attila szakított azzal a hagyományával, hogy átvegyen néhány verset korábbi kötetből, és ezt üdvözlöm. Az anyag ilyen szempontból tehát „tiszt”, harminchét, kötetben még nem szerepelt szöveg.

Más szempontból viszont korántsem az („tiszt”) az anyag, és ez összefügg keletkezéstörténetével. Ugy látszik, ezeknek a verseknek túlnyomó többségét Zemplényi Attila, mint a *Műút* folyóirat főszerkesztője, a kiadvány portáljának *Kollegiális napló* című rovatába írta az évek során, ott jelentek meg először, s e kötetten kívül kizárólag, közöltetésük okán

nem mérkőztek meg tehát a verspiacon való érvényesülésért, s többször valamilyen alkalomhoz kötődtek, amely alkalmiság nyomai föllelhetők a kötetben is. Így a *Kettő, öt* című darab huszonöt éves házassági évfordulóhoz, az *Alkalmi, boldog, hímsovin dalocska* fiúgyermek születéséhez, az *Istenhez vezető ösvény* e gyermek kereszteléséhez, a *lipsum péntek tizenhárom párizs* valószínűleg egy világeseményhez, talán terrortámadáshoz, a *Vadnak születve*, úgy látszik, a pályatárs Antal Balázs *Vad* című kötetének megjelenéséhez, az *Öt, kettő* talán születésnaphoz kapcsolódik, s alkalmi jellegük nem válik előnyükre.

Megítélés kérdése, hogy a kötet szókészletének tágasságában előnyt látunk-e, vagy inkább teherterelt. Mert igaz az, hogy a versek szókincsének kilúgozása, leszűkítése a hagyományosan irodalminak érzett regiszterre unalom és modorosság forrása lehet, ugyanakkor az olvasó által ismeretlen szavak nagy száma nehezítheti az értelmezést, és az inkompetencia érzésével társulhat. *Troszka, Dzsuginadza*, „Antakatészó flóó-

re, / Dzsimi, Dzsimi Jaguár, ó bendzsó fix”, *PB 20 08* (ez verscím), *oyabun, easy, pecu, milf, ászana, sukár, raj, dzsukel, ramir, kádia, dzsanázik, avázzál, lipován, hendikeyp, lipsum, kvaterka, walking dead, slank, mariácsi, kuttyogatni, antracit, sálomáalom, Br-2049 kontroll* (ez verscím alatti, ajánlás-pozícióban lévő jelzet), *spanoltunk, tamperei, bekamuzta, faszari, rasztafasza, smárt* (smárolt’ jelentésben), *formaldehid, outlet, second hand, bró, snájdig, encián* – ezek nem mindegyike nélkül lenne igazán szegényebb a Zemplényi-szótár. Volt, amelyiket a szövegből (részben) megértettem, volt, amelyiknek utána tudtam nézni, volt, amelyiket én ugyan nem, de a fiam értette (*bró*), és van, ami rejtély maradt. Számos cím és tulajdonnév járul az imént sorolt kifejezésekhez, a *Szolid moto-*

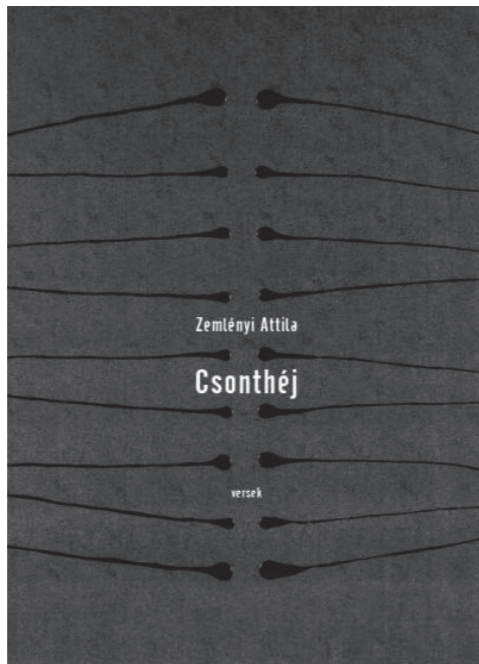
rosok ajánlása például így hangzik: „Legfőképp Gonyának, Olasznak, Szigunak, Csecsának és Kalunak”, *legfőképp*, tehát akár folytathatná is a szerző... Vicces ez, másrészt viszont hozzájárul ahhoz a sugárzott önképhez, hogy a beszélő, saját szavával élve, „nagydumás”, és a kötet világában ez elvileg a maszkulin jelleget erősítené („Mindegy az, csak fiú legyen! / Legyen nagydumás, mint Kossuth!”), így hangzik ez az *Alkalmi, boldog, hímsovin dalocskában*.

Ez a „nagydumáság” nemcsak lexikai szinten mutatkozik meg, hanem általában a nyelvkezelésben. Fölsorolások, asszociatív futamok követik egymást, ahol az asszociációk olykor kifejezetten erőltetettnek hatnak. Nincs patikamérleg, mûgond, Zemplényi enged egy-egy nyelvi poén csábításának: „...a mi erkélyünk az udvart nézi, / még ifjú volt az öreg Knézy” (*Ezüstnyár*). Elhagyott félmondatok, nagyotmondások, esetlen idézetek, ügyetlenségek kavarnak a jobb sorsra érdemes szövegek masszájában. „Mindig te voltál és leszel a tanító, / én maradok örök padavan” – ez például túlbeszél, elég lett volna annyi a jelentés csorbulása nélkül, hogy „én maradok [melletted] örök padavan” (*Kettő, öt*). Mindebben bizonyos fokú, az olvasóra irányuló agressziót érzek, helyenként az olvasó enyhe lekezelését, mintha nem kellene őt komolyan venni, nem lenne egyenrangú fél.

E mellett a kis rosszérzés mellett viszont hihetetlen finomságokkal is lehet találkozni

ebben a lírában. Az Onán-motívum már az *Apacsok* kötetben is szerepelt: „Onán látogatott minket gyakorta” (*Bennfoglalás*) – a gondolat itt most igazán veretes megfogalmazást nyert: „A kamaszkor vérfagyasztó és -forraló peremvidékéről, / Ahol Onán a kegyetlen isten!” (*PB 20 08*). Az egyik motormárka erős hangulatú vallási asszociációsort indít: „...por és Pannónia szürke barátja. / Fáradt olajak papja, sáros utak kántora, / vádliét égető kipufogók ministránsa” (*Szolid motorosok*). *A férfi, ha* lírai énjének önleírásából idézem: „Turkálós a zakója, cipője sáros, / munkahelye Miskolc, a jó Tesz-Vesz város. / (...) / Szilajon mosogat, porszívózní bátor.” Ugyanebben a versben egy közhely az internet nyelvéből való betoldással válik elegánsan sokatmondóvá: „Az élet-hesteg tovaszáll”. Biblikus mondatszerkezetben jelenik meg a hétköznapi élet egyik rekvizituma: „És láttam, terhet tartani a gumipók dolga” (*Jézus Szíve Kocsma*). És olyan rímekkel találkoztam, hogy összecsendült a nyál a számban! Például a *dédiék-kézifék* páros a *Holt lelkek* című versben. Vagy: „...falu fölött a pára? // Ki emlékszik apára?” (*Vadnak születve*). S *A nememberi ember balladája sorozata*: „nememberi” – „egy nem túl jó emeri” – „meri vagy nem meri” – „szól a riemberi”.

S az *Apacsok Apám az erdőben* címűje mellé most fölsorakozott a *Csonthéj* két megrázó apaversze: a *Meder* és az *Apámnak hiányzik a víz*.

Prae, Budapest, 2019

TÉBLÁBOLÓK, AVAGY ESZETLENÜL VÁLTJUK A RENDSZERT

groteszk színpadi játék két részben, nyolc jelenetben

SZEREPLŐK:

KOVÁCS: 40–50 év közötti kisvárosi értelmiségi

KOVÁCSNÉ: hasonló korú takarítónő

KOVÁCSLÁNY: Kovácsék egyetlen lánya

KOVÁCSFIÚ: Kovácsék mérnök fia

NAGYAPA: Valamelyik szülő apja

ALBÉRLŐ: 5 év körüli könyvtáros fiatalember

FŐELŐADÓ ÉS ADÓELLENŐR: negyvenes értelmiségi

KÖZÖS KÉPVISELŐ: 50 körüli férfi

RENDŐR: 30–40 év közötti férfi

FELMÉRŐ: jóvágású, 30-as fiatalember

Hatvanöt négyzetméteres OTP-társasház: nappali, konyha, fürdőszoba és WC. Mindez egy színpadképben, kiterítve, a két kishálóban csak a csukott ajtó látszanak. A fürdőhádat egy függöny takarja el. Egybefüggő térről van szó, az egyes helyiségeket az odarendelt bútorok jelzik. A színpad egyik oldalán „További Konyec!” plakát, a másik oldalán Che Guevara-poszter. Abban a lakásrészben felerősödik a fény, ahol a történet éppen folytatódik

I. RÉSZ

1. jelenet

(Főelőadó, Kovács és Kovácsné ülnek a szűkös konyhában, az asztal körül)

FŐELŐADÓ *(Elnyűtt hivatalnokruhában)* Elvtárs... Ö-ö... tisztelt jelenlévők! Úgy hiszem, hogy tudatosult Önökben felmérésünk lényege. *(megvárja, amíg bölintanak)* Tehát akkor fogantatásuk az eljárást. Ki a családfő? *(körbenéz)*

KOVÁCS *(a feleségére bök)* Mondd csak, Rózsám, mondd csak.

KOVÁCSNÉ *(rendreutasítón súsja)* Ne izélj itt nekem. Te vagy a családfő!

KOVÁCS Én? Akkor én.

FŐELŐADÓ Állj! A válaszokat szíveskedjék, kérem, alaposabban megfontolás tárgyává tenni. Ha valami azonnal nem jut az eszébe, akkor tessék nyugodtan elméláznia. *(Egy papírlapot összegyűr és a háta mögé dobja. Az asszony rosszállóan követi szemével a hulló papírt)* Tehát, neve?

KOVÁCS Kovács...

FŐELŐADÓ Állj! Nem, nem. Tilos azonnal válaszolni. Az imént mondtam, hogy tessék alaposan megfontolni. Nem tudok én, kérem, félpercenként lerontani egy-egy új nyomtatványlapot.

KOVÁCS *(kivár, aztán bizonytalanul)* Kovács... *(ránéz a feleségére)*

KOVÁCSNÉ *(fejébölgatással noszogatja)*

KOVÁCS Béla.

FŐELŐADÓ *(jegyzetel)* Személyi száma?

KOVÁCS Egy... harmincöt... tizenegy...

KOVÁCSNÉ ...ezerkilencszáz-ötvenhat.

FŐELŐADÓ Na, nem is rossz. Ötvenhat... Neme?

KOVÁCS Micsodám?

FŐELŐADÓ A ne-me?

KOVÁCS De hiszen látja, nem? Meg ha Bélának hívnak, a személyi számom pedig egyessel kezdődik...

FŐELŐADÓ Kérem! Mérlegelésre és főleg vitavezetésre nincsen megbízatásom. Egyértelmű választ kérek a statisztikai alanytól. Tehát?

KOVÁCS *(zavartan néz az asszonyra)*

KOVÁCSNÉ Férfi.

FŐELŐADÓ Ennyi huzavona után munkaköri kötelezettségem megkérdezni, hogy biztos?

KOVÁCSNÉ *(keményen)* Biztos.

FŐELŐADÓ Asszonyom, Önt nem fogadhatom el hiteles válaszolóként, egyrészt mert nem felkért, hivatalos szakértő, másrészt nyilvánvalóan nem pártatlan. De ha Kovács elv... úr határozottan kijelenti, akkor azt méltányolom. Tehát?

KOVÁCS *(zavartan a feleségére néz)*

KOVÁCSNÉ *(fejfel megbiztatja)*

KOVÁCS I-igen. Férfi vagyok.

FŐELŐADÓ Szóval férfi. Nekünk rettenetesen résen kell lennünk, higgyék el. Foglakozása?

KOVÁCS Technikus.

FŐELŐADÓ Milyen?

KOVÁCSNÉ Szerelőipari.

FŐELŐADÓ Ön szerint is, Kovács úr?

KOVÁCS Gépipari.

FŐELŐADÓ Így mindjárt más. *(Kovácsnéhoz fordul)* Ne tessék, kérem, közbekotyogni, és főleg ne butaságokat. Megzavar... Gyerek?

KOVÁCS Kettő. Egy fiú- meg egy lánygyerek.

FŐELŐADÓ További eltartott?

KOVÁCS Velünk van a nagypapa, meg szegény nagymama is. Az utóbbi már csak urnában.

FŐELŐADÓ Urnában?

KOVÁCSNÉ Elhamvasztattuk, eltemettetni már nem tudtuk.

FŐELŐADÓ Állj! Sírhelyek kiutalása nem hozzám tartozik, ha erre céloz. *(Összegyűr egy lapot és elhajítja)*. Kitüntetés van?

KOVÁCS Hát, kaptam kiváló véradói, élenjáró KISZ-vezetői meg huszonöt éves szakszervezeti emléklapot.

FŐELŐADÓ Nem holmi nyilvántartó kartonok érdekelnek, hanem a ki-tün-te-té-sek.

KOVÁCS Nincs.

KOVÁCSNÉ A nagypapa öröskatonája volt.

FŐELŐADÓ Öröskatonája? Az már semmire sem jó, kérem.

KOVÁCSNÉ Partizán is volt, harcolt a németek ellen.

FŐELŐADÓ Az sem számít. Ezek mind lefutottak... De egy jó kis ötvenhatos múlt...

KOVÁCSNÉ Az is van. A mi papánk mindenhol ott volt.

FŐELŐADÓ Forradalmár vagy pufajkás?

KOVÁCSNÉ Hát melyik a jobb?

FŐELŐADÓ Momentán a forradalmár.

KOVÁCSNÉ Beírhatja, megoldjuk.

FŐELŐADÓ E-egen. *(jegyez)* És a papírok?

KOVÁCSNÉ Ha meglesz a lakás, bemutatjuk a papírokat is.

ALBÉRLŐ *(Bejön, szó nélkül elvonul mögöttük, be-megy a fürdőszobába, és belép a kádfüggöny mögé.)*

FŐELŐADÓ Be kell hozniuk a hivatalba.

KOVÁCSNÉ A nagypapát?

FŐELŐADÓ Nem. A papírokat... Szeretője van?

KOVÁCSNÉ A nagypapának?

FŐELŐADÓ A férjét kérdeztem.

KOVÁCS *(Kérdőn néz a feleségére, az asszony nógatja, hogy válaszoljon)* Van.

KOVÁCSNÉ Mit beszélés? Meghibbantál?

KOVÁCS Nincs.

FŐELŐADÓ *(Felugrik)* Asszonyom! Én így nem tudok dolgozni. Ne tessék befolyásolni az alanyt. *(Visszaül)* Szóval nincs. Önök nyilván csodálkoznak, hogy ilyen és ehhez hasonló információkra miért van szükségünk. Nézze, Kovács úr, ha Ön rendelkezik egy szeretővel, akkor 12% az esélye annak, hogy miatta elhagyja a feleségét, a gyerekeit, és új családot alapít. A feleség marad ugye a jelenlegi helyen, de ön és a tisztelt új felesége egy másik lakást igényel.

KOVÁCSNÉ Felháborító, hogy milyen tippeket ad a férjemnek.

FŐELŐADÓ *(leinti)* Pillanat! A következő évek lakásigényének tisztázására pontos adatokra van szükségünk. Persze erre ön *(bök Kovácsra)* mondhatja azt, hogy a szeretőjének van lakása.

KOVÁCS Úgy van.

KOVÁCSNÉ *(Fölhorkan)* Mi van úgy?

FŐELŐADÓ Pillanat! A számítógépes rendszerünk ezt is kiszűri, csak egy a fontos, a statisztikai személy ne hazudjon. Jelenleg a többször házasságú nők nyolcvan százalékának van saját lakása. Ez és az előbbi eredője határozza meg a tennivalóinkat. Természetesen a megbízható trendek pontos kiszámításához még további adatokra van szükségünk, például arra, hogy Ön nemzőképes egyén-e, már ugye potenciális és ivarsejtállományi értelemben?

KOVÁCS *(A feleségére néz, széttárja a karját)*

KOVÁCSNÉ Mit kelepelsz? Nem te vagy a gyerekeink apja?

FŐELŐADÓ Kivételesen elfogadom az indirekt választ. Na, kérem, hetente hányszor él nemi életet?

KOVÁCS Négyyszer.

KOVÁCSNÉ *(felugrik)* Hányszor?

KOVÁCS Jól van, jól van, kétszer.

FŐELŐADÓ Látják, hogy a kérdések roppant logikusak, arra vagyunk kíváncsiak, hogy Kovács úrnak lesz-e a jövőben nagyobb lakásra csereigénye. Még egy utolsó kérdés. Tagja ön a pártnak?

KOVÁCS Nem.

KOVÁCSNÉ De ha kell, belépünk. Ahova mondja.

KOVÁCS Ha kell, akkor be.

FŐELŐADÓ Most látom csak, hogy ez egy idejétmúlt kérdés, úgyhogy hagyjuk. *(Befejezi az írást)* Így, ni, a többi rajta van a benyújtott igénylőlapon. Végeztünk is. *(feláll)*

KOVÁCSNÉ És tessék mondani, mikor kapnak a fiamék lakást?

FŐELŐADÓ A fiák? Hát nem Önök az igénylők? KOVÁCSNÉ Nem.

FŐELŐADÓ Na, tessék, már megint feleslegesen dolgoztattak. *(Összegyűri a papírokat és a háta mögé dobja)*. Kiszállok az ügyfélhez, hogy segítsék, és naná, hogy nincs itthon. Egyéb érdektelen hozzátartozókat kell üresjáratban végighallgatnom, és... Majd jöjjön be a fiuk hozzám, a hivatalba.

KOVÁCSNÉ Be fog menni. Tessék csak megnyugodni. Azt legyen szíves megmondani, mégis mire számíthatunk.

FŐELŐADÓ Nézzék, három éve nem épültek kiutalható lakások. A következő négy évre sincs egyetlen egy sem tervbe véve. Ezért az építési osztályt tessék elmarasztalni, az ő asztaluk.

KOVÁCS Akkor meg mi a fenének kell beküldeni a lakásigényléseket?

FŐELŐADÓ Uram, nem kell, lehet.

KOVÁCSNÉ És miért csinálják ezeket a bonyolult felméréseket, ha semmi értelme?

KOVÁCS Úgy is van, minek?

FŐELŐADÓ Drága hölgyem! Nehéz az ország helyzete, de a lakásosztály él és dolgozik. Mi a lakosságért vagyunk, és tesszük a dolgunkat. „A tisztességes munkának mindig van gyümölcse” – ezt egy ókori filozófus mondta, a nevét nem tudom, de munkatársaimmal magunkévá tettük a bölcsességét. Akkor, várom a fiukat jövő pénteken, tizennégy órákor. Meg kell mondanom, jól éreztem magam, öröm Önökkel együtt dolgozni. És még egy apróság. *(Elővesz egy dossziét)* Itt van egy nyilatkozat, ezt kérném, szíveskedjenek aláírni.

KOVÁCSNÉ Mi ez?

FŐELŐADÓ Ez arról szól, hogy önök meg vannak elégedve a munkánkkal, és követelik, hogy ne szüntessék meg a lakásosztályt.

KOVÁCSNÉ Adja ide.

FŐELŐADÓ *(Átadja a levelet)*

KOVÁCSNÉ *(Aláírja és visszaadja)*

FŐELŐADÓ Látják? *(Felmutat egy vaskos papírköteget)* Ez mind aláírt nyilatkozat. Az emberek egy emberként ragaszkodnak hozzánk.

KOVÁCSLÁNY *(be)* Szevasztok!

KOVÁCSNÉ Édes lányom, nem látod, hogy vendégünk van?

KOVÁCSLÁNY Látni látom. Jó napot.

FŐELŐADÓ Jó napot. *(végigméri)* Szép pofi, jó alak. Nos, kedvesem, van már udvarlója?

KOVÁCSLÁNY Mi köze hozzá?

KOVÁCS Ejnye, kislányom! Hogy beszélj a főelőadó úrral?

FŐELŐADÓ A távlati szaporulati trendet mérjük föl a... De maga ezt egyelőre úgysem értheti. Majd. Egyszer... Na, viszontlátásra. *(kimegy)*

KOVÁCSLÁNY Ki ez a szatír?

KOVÁCSNÉ Tudod, kislányom, ez a pasas méri fel a soha meg nem épülő lakásokra az igényeket.

(Elkezdi dolgoztatni a konyhában)

KOVÁCSLÁNY Micsodát?

KOVÁCSNÉ Semmit, kislányom, semmit. Egyszer talán majd megérted.

KOVÁCS Tudod, az a helyzet, hogy...

KOVÁCSNÉ Hagyd, Béla, csak még jobban belezavarod a gyereket.

KÖZÖS KÉPVISELŐ *(Megjelenik az ablakban, belép a nappaliba, planfonra emelt ábrázattal kiabálva mondja)* A lakóbizottság értesíti a lakókat, hogy porrongrázás ma tizennyolc és tizenkilenc óra között lehetséges az erkélyről. Akinek nincs erkélye, az tizenkilenc és húsz óra között rázhat. Kérdés van? *(nem vár)* Nincs. Helyes. *(Kimegy az ablakon át)*

KOVÁCSNÉ *(főljéhez)* Béla, keress valami ócska rongyot, és rázd ki az erkélyen.

KOVÁCS De, anyukám, már minden rongyot százszor kiráztunk.

KOVÁCSNÉ Ne vitatkozz. Utálom, ha megszólnak, hogy alig-alig rázunk.

KOVÁCS *(Kelletlenül elindul, valami fiókból kirángat egy tépett rongyot, odaáll a nézőtér elé, és rázza)*

KOVÁCSLÁNY Győző hazajött már?

KOVÁCSNÉ A szobájában van.

KOVÁCSLÁNY Talán a fürdőszobájában. *(Elindul a fürdőszoba felé)*

KOVÁCSNÉ Ne javítgass ki örökké!

KOVÁCS *(befejezi a rázást, megy vissza)* Igazad volt, anyukám, már nagyon ránk fért.

KOVÁCSLÁNY *(A fürdőszobaajtóból beszél)* Hahó, kis politikusom. *(Belép a fürdőbe, beles a függöny*

mögé) Mit csinálsz te itt, ebben a sunyi nagy csöndben?

(Kovácsné tesz-vesz a konyhában, Kovács leül a nappaliban, és újságot olvas)

ALBÉRLŐ *(Alsógatyában feláll a kádban, kezében fűzet és toll)* Dolgozom. Írom a programunkat.

KOVÁCSLÁNY Azért csak valld be, piszok jó helyed van neked ebben a testre szabott kádban.

ALBÉRLŐ Nem panaszkodom.

(Kovács lány belép a kádba és elhúzza maga mögött a függőnyt. Közben-közben kacarászás, vinnyogás hallatszik)

KOVÁCS Nem nagyon tetszik nekem, hogy Cilike bejár ehhez az... éhenkórászhoz.

KOVÁCSNÉ Ne féltsd te az én lányomat.

KOVÁCS Ez akkor is csak egy kis senki, mitugrasz. Nincs ennek jövője. Hol is dolgozik?

KOVÁCSNÉ Könyvesboltban.

KOVÁCS Könyvek. Az apám erre azt mondaná, hogy ez egy semmi ember.

KOVÁCSNÉ Egyetemet végeztem.

KOVÁCS Hát éppen ez az, ne mondd nekem, hogy az egyetemen azt tanítják, hogy a könyvek közé kell bebújnia egy életerős férfinak! És egy ilyen legyeskedik a mi lányunk körül.

KOVÁCSNÉ Senki nem mondta, hogy elveszi. Egy kicsit hadd szórakozzanak Győzővel.

KOVÁCS Hogy hívják ezt a léhűtőt?

KOVÁCSNÉ Győző.

KOVÁCS Nem is név ez, ráfogás. Gúnynév.

KOVÁCSNÉ Ugyanolyan becsületes név, mint a tied: Béla.

KOVÁCS Nana. Béla fejedelem létezett, de Győző királyról nem tanultunk az iskolában.

KOVÁCSNÉ Csak dicsekedj, hogy jártál iskolába.

KOVÁCS Mi a francot véded te ezt a senkiházit?

KOVÁCSNÉ Ebből elég. Be van fejezve! Nézz be inkább az örege.

KOVÁCS *(feláll és bemegy a kishálóba, egy kis motyogás hallatszik, aztán kijön)* Pocsékul van, de olyan egyformán. Bevizelt, lerántotta a tányért, apró darabokra tépkedte az újságot. Szóval szépen leköti magát. Az apád.

KOVÁCSNÉ Az apám? Már hogy lenne az én apám?

KOVÁCS Talán az enyém?

KOVÁCSNÉ Már nehogy azt akard bebizonyítani, hogy ez a tökös, vérszegény múmia az én apám.

KOVÁCS Talán az enyém?

KOVÁCSNÉ Az én apám magas és fekete hajú volt, és állandóan dohányzott.

KOVÁCS Az enyém is magas volt... és... feketés volt neki is a haja... és ő is dohányzott.

KOVÁCSNÉ Az én apám nem volt feledékeny.

KOVÁCS Az enyém se.

KOVÁCSNÉ Az én apám nem szerette betegesen a nőket.

KOVÁCS Az enyém se.

KOVÁCSNÉ *(Kiabálva)* Az én apám sose vizelt be.

KOVÁCS Az enyém se.

KOVÁCSNÉ Kuss! Ez a te apád, és punktum.

KOVÁCS Jó, nem bánom, örökre fogadom, csak már fejezd be.

NAGYAPA *(hálóingben megjelenik az ajtóban)* Hol van... a teám?

KOVÁCSNÉ A teája? Hol van magának itt teája, öreg? Hol?... Na, feküdjön le szépen, ha jól viselkedik, viszek be valamit.

(Nagyapa visszamegy, Kovácsné nekilát a tea készítésének, majd a férjéhez fordul)

Ja, még nem is számoltam veled. Miféle szeretőről diskuráltál te itt az előbb?

KOVÁCS Én?

KOVÁCSNÉ Mit adod a hülyét?

KOVÁCS Ez a göthös hivatalnok bele tud az emberbe dumálni mindent.

KOVÁCSNÉ Ahhoz képest nem nagyon tiltakoztál.

KOVÁCS Ráhagytam, anyukám. Ha neki az kell, egy szerető, hát legyen vele boldog.

KOVÁCSNÉ Vigyázz, Béla. Nehogy belekeveredj valami kétes szerelmi ügybe, tudod, hogy csődöt mondanál. Te már csak nálam tudsz produkálni, hogy mennyit, azt hagyjuk. *(A kész teával indul be a nagyapához)* Na, itt van. Csak aztán igyekezzen egy kicsit, a gyerekek már nagyon költöznének. Hamarosan jön a baba. *(bemegy, aztán hamarosan kijön)*

KOVÁCS Papa, hallja! Ne vacakoljon már annyit.

KOVÁCSNÉ *(Matat a konyhában)* Hogy is van ez, hogy most két hétig nem melóztok?

KOVÁCS A német tulajdonos rendes ember, úgy gondolta, ezeket a szegény melósokat kiszípolozták az elmúlt negyven évben, most pihenjek csak ki magukat, aztán gyerünk.

KOVÁCSNÉ És ha szétzavar benneteket?

KOVÁCS Nem teheti.

KOVÁCSNÉ Micsoda?

KOVÁCS Nekünk az a munkahely jár.

KOVÁCSNÉ Jár.

KOVÁCS Meg hát jól jött ez a két hét, legalább befejezhetem a kísérleteket. És ha a technológia működik, úgysis kilépek. Anyukám, a vállalkozásoké a jövő.

KOVÁCSNÉ Nem lépsz te ki sehonnét, Béla.

KOVÁCSFIÚ *(bejön nagy bőröndökkel)* Mi van, szabad a szoba?

KOVÁCSNÉ Még nem, várnatok kell.

KOVÁCSFIÚ Meddig? *(lepakol a szobaajtóba)*

KOVÁCS Már a végét járja.

KOVÁCSFIÚ Hetek óta ezt hallom. Az úristenit, csak én tudom, hogy mi a kötelesség? *(leül a bőröndre)*

KOVÁCSFIÚ Hogy tudjátok, holnap fölmondok.
 KOVÁCS Miket beszélés, édes fiam?
 KOVÁCSFIÚ Hallottad. Húszezer forintért nem
 güriznek ezeknek.
 KOVÁCSNÉ Elmet a maradék eszed is?
 KOVÁCSFIÚ Vállalkozni fogok.
 KOVÁCSNÉ Persze, Pityu.
 NAGYAPA *(megjelenik, kezében szexújsággal)* Van
 szexújság?
 KOVÁCSFIÚ Csokolom, nagyapa.
 NAGYAPA Mész Moszkvába?... Jó utat.
 KOVÁCSNÉ Nincs több szexlap. Ez egy tisztességes polgári család. Mindig elfelejti, mi a kötelessége, azzal törődne inkább.
 NAGYAPA Próbálok, próbálok, de hát... *(bemeleg)*
 KÖZÖS KÉPVISELŐ *(bejön az ajtón, enyhén spícés)* Bazsarózsás kezét csokolom, magának is, Kovács úr. Szervuszatok, gyerekek. Kérném, a lakóbizottság nevében érdeklődöm, azt beszél, miszerint önök beszállásoltak egy albérlőt. Na mármost, akkor ugye a vízdíj, a szemétdíj, a fűtési átállány megsatöbbi, megsatöbbi. Én nem láttam, nem hallottam semmit, de teccik tudni, a lakók olyanok, mint a vércse, még a seggükben is szemük van.
 KOVÁCSNÉ Nézze, Közös úr. Nálunk nincsen senki albérlő, hát már hogy is lehetne, amikor a fiunknak sincs helye, láthatja, a fiunk is itt táboroz a kisszoba ajtóban és vár a sorára.
 KÖZÖS KÉPVISELŐ Idehallgasson, Kovácsné, drága, énelem lehet tárgyalni, ha nincsen, akkor nincsen...
 KOVÁCSLÁNY *(jön az albérlővel, mindketten kiöltöztek)* Győzővel elmegyünk egy kicsit a Filosz Klubba.
 KOVÁCSNÉ Vacsorára hazajössz.
 KOVÁCSLÁNY Jaj, anyukám, dehog. Majd kapunk be ott valamit. Sz'asztok. *(húzza magával az albérlőt, kimennek)*
 KÖZÖS KÉPVISELŐ Ott hagytam abba, hogy én tisztességes ember vagyok, azt hiszem el, amit mondanak, engem ugye a szemem nem tud félrevezetni.
 KOVÁCSNÉ Közös úr, megkínálhatom egy kis pálinkával?
 KÖZÖS KÉPVISELŐ Ki nem állhatom ugye, de mivel ennyire tetszik erőltetni, hát nem bánom. Nem szeretek embereket visszautasítani. Már csak ilyen vagyok.
 KOVÁCSNÉ *(Felkapja az üveget, poharat és tölt, majd átadja)*
 KÖZÖS KÉPVISELŐ *(Mint a villám, már fel is hajtott)* Megegyeztünk, Kovácsné. Én maguk mellett állok, mert első a tisztesség és a barátság. Na, bazsarózsás jó napot. Magának is, Kovács úr. *(kimegy)*

KOVÁCSFIÚ Apa. Mi van a kísérletekkel?
 KOVÁCS Szerintem már van halvány kép. Anyád persze nem lát semmit.
 KOVÁCSNÉ Apátok víziókat lát. Az a porcelán hóféhér.
 KOVÁCS *(Előkap egy porcelánlapot)* Tessék, nézd meg. Itt van, ni. Ez az orra, ez a szeme. Látod?
 KOVÁCSFIÚ *(Nézi)* Hát, ez itt... egy folt, de...
 KOVÁCS Ez meg a haja.
 KOVÁCSFIÚ Nem látok semmit.
 KOVÁCS A fene érti ezt. Lent, a pincében még rajta van, de ha ide felhozom, senki se látja, még én sem. *(A fiának mondja)* Te, pedig óriási üzlet. Menj csak végig a temetőn, minden tizedik síron ott van a porcelánfénykép.
 KOVÁCSFIÚ Nincs a technológia leírva valahol?
 KOVÁCS Nincs. Titok.
 KOVÁCSFIÚ Ez vegyszert. Gépész létedre hogy fogod te ezt kiagyalni?
 KOVÁCS Találtam egy könyvet, igaz, svédül írták, de lefordítottam. Véletlenül nem tudsz svédül?
 KOVÁCSFIÚ Nem.
 KOVÁCS Kár. Nagyon nagy kár. Gondjaim vannak a szöveggel. Akarod látni, hol tartok?
 KOVÁCSFIÚ Megnézném.
 KOVÁCS *(Leakaszt egy kulcsot az előszobafalról)* Gyerünk.
 KOVÁCSNÉ Vigyázz, fiam. Dicsérned kell, mert nagyon hiú.
(Kovács és Kovácsfiú lemennek a pincébe)
 KOVÁCSNÉ *(Férje után kiált)* Hiába kábítod el, több vegyszert nem veszünk. Nincs több fölösleges pénzünk.
 NAGYAPA *(megjelenik az ajtóban)* Betojtam.
 KOVÁCSNÉ Mit csinált?
 NAGYAPA Mondtátok, hogy igyekezzek... erőlködtem..., bement.

(Elsötétedik a színpad)

2. jelenet

(Kovács ül a tévé előtt, Kovácsné áll egy széken, és ablakot tisztít. A nagyapa ajtajában ott vannak a bőröndök. A falról eltűnt Che Guevara képe)

FŐELŐADÓ *(Bejön)* Jó napot. Zavarhatok?
 KOVÁCSNÉ *(leszáll a székről és hozzálp)* Tessék csak.
 KOVÁCS *(felugrik, újsággal a kezében elémegy)* Nem zavar. Jöjjön, foglaljon helyet.
(Hármasban leülnek a nappaliban)
 FŐELŐADÓ Van egy nagyon jó hírem. A legmagasabb szinten olyan döntést hoztak, hogy az '56-os veteránok... azazhogy forradalmárok,

amennyiben nem rendelkeznek alanyi jogon saját lakással, úgy soron kívül igényelhetnek. Önök a múltkor mintha azt mondták volna, hogy a nagypapa '56-ban harcolt Budapesten, sőt, ha jól emlékszem, meg is sebesült. Na, persze, ha még börtönben is ült, az pláne jó.
(Kovácsné, Kovács szinte egyszerre kapják fejüket nagyapa szobájának ajtajára)
 FŐELŐADÓ Jó, jó, én tudom, hogy a fiúnak kell, de Önöknek mindegy, hogyan szereznek igényjogosultságot. A nagypapa megkapja, a fiú meg beköltözik. Értik, ugye?
 KOVÁCSNÉ Akkor ez egy teljesen más igénylés, ha jól értem.
 FŐELŐADÓ Tökéletesen jól tetszik értelmezni a konstellációt. Én mindjárt hoztam is magammal egy kérelmet, amit a bácsi kitölt, aztán benyújtjuk, kérem szépen, és kész. A lakásosztály, tetszenek látni, mindent megtesz, hogy a kedves igénylő célba érjen. *(közelebb hajol)* Ez egy bizalmas, belső jogszabály, nem hozták nyilvánosságra, gondoltam, önöket érdekelheti.
 KOVÁCS Nagyon köszönjük.
 KOVÁCSNÉ Az ugye nem akadály, hogy az illető beteg?
 FŐELŐADÓ Ugyan kérem, hogy lenne akadály.
 KOVÁCS Az sem, ha nagyon beteg?
 FŐELŐADÓ Ne-em.
 KOVÁCSNÉ És ha már alig él?
 FŐELŐADÓ Csak nem halt meg szegény?
 KOVÁCS Még nem, de...
 FŐELŐADÓ Kérem, amíg ezt nyélbe ütjük, feltétlenül életben kell tartani.
 KOVÁCSNÉ Bizza csak rám. Ebből a lakásból, ettől a perctől lélek se ki, se be.
 FŐELŐADÓ Itt van a kérdőív és a kitöltési útmutató. Ezekben pontosan szerepel, hogy mit kell beírni, és milyen igazolásokat kell becsatolni. Érthető?
 KOVÁCSNÉ Jaj, főelőadó úr, maga olyan nagyon rendes. Nem is tudom, mivel hálálhatnánk meg a segítségét.
 FŐELŐADÓ Nem félttem én önöket, megtalálják a módját, már ami a gyakorlati részét illeti a dolognak *(mutatja, hogy pénz)*, másrészt van ugye az eszei hála. A múltkor aláírtak egy levelet, de az sajnos nem megfelelő, egy újat kell írunk, amiben mint választópolgárok tiltakoznak az ellen, hogy a lakásosztályt megszüntessék. Megjegyzem, hogy némely dilettáns képviselő testületi tagok ebben mesterkednek. Ez, ugye, felháborító. *(Átad egy új papírt, feláll és indul)* Tessenek majd ezt is aláírni, néhány nap múlva eljövök a papírokat.
 KOVÁCSNÉ Köszönjük, főelőadó úr.
 KOVÁCS Nagyon hálásak vagyunk.

FŐELŐADÓ Semmiség. Egy mindenkiért, mindenki egyért. Nem igaz, mint a törpéknél.
 KOVÁCS Nem a testőröknél?
 FŐELŐADÓ Ott is.
(Kikísérik a főelőadót, ő elmegy)
 KOVÁCSNÉ *(Beront a konyhába és a szekrényből kapkodja elő a dolgokat)* Béla! Itt van két csomag keksz, vitaminok, a Béres-cseppek, nesze, a Ginseng kapszulák és tessék, a szexújság, három is... Nem, négy. Vidd azonnal be neki. Én máris szervírozom a teát. A jó forró, kínai erősítő teát.
 KOVÁCS *(a felpakolt tálcával indul befelé)*
 NAGYAPA *(megjelenik a szobaaajtóban)* Rosszul vagyok.
(Mindketten megmerevednek)
 KOVÁCSNÉ Na, ne csinálja ezt velünk. Magának most jól kell éreznie magát. Nincs szédülés, nincs hányinger, nincs szorulás, nincs hasmenés és pláne nincs haldoklás. Változott a helyzet. Az élet szép. Világos?
 NAGYAPA Nekem nyolc. *(megfordul és eltűnik)*
(Kovácsné és Kovács a fölpackolt tálcákkal bemennek a szobába, majd Kovácslány és Albérlő érkeznek, bejönnek a nappaliba)
 ALBÉRLŐ Szóval azt mondd, ö-ö..., hogy jó voltam?
 KOVÁCSLÁNY Szerintem jó, csak...
 ALBÉRLŐ Csak?
 KOVÁCSLÁNY Csak gond van a torlódó más-salhangzóiddal. Amit mondasz, az nagyon szellemes, nagyon értelmes, csak bizonyos helyeken úgy belehadarsz, hogy alig lehet érteni. Arról nem is szólva, hogy egyfolytában ö-getsz, bégetsz, mint egy... birka.
 ALBÉRLŐ Micsoda?
 KOVÁCSLÁNY Megmondtam.
 ALBÉRLŐ Na, ne. Te most direkt... ö-ö... bántani akarsz.
 KOVÁCSLÁNY Neked egy dicsérőgép kell, vagy az igazság?
 ALBÉRLŐ Az igazság, de már ne is haragudj ö-ö...
 KOVÁCSLÁNY Legközelebb felveszem magnóra, jó? El fogsz ájulni magadtól.
 ALBÉRLŐ Túlzol.
 KOVÁCSLÁNY Túlzol? Jó, akkor figyelj, visszaidézem néhány épületes mondatodat. *(grotészki szóba áll)* A bols.ikok... ö-ö... mege.ték velünk a jövőnket, és olyan... ö-ö... mér.tetlen adósságot hagytak ránk, hogy még az... ö-ö... un.káink is ezt nyögik majd. Lerom. olták... ö-ö... az egész magyar gaz.aságot.
 ALBÉRLŐ Köszönöm, ezt az önér.tembe taposó,... ö-ö... megalázó gúnyolódást. Ezt azért... ö-ö... nem vártam tőled.

KOVÁCSLÁNY Miért nem hiszed el, hogy segíteni szeretnék? Ha gondolod, leülhetünk, és kielemezhetjük a hibádat, tudod, hogy két félénen át tanultam logopédiát...

ALBÉRLŐ *(Felemeli a hangját)* Na, persze, gondolattam volna, ö-ö hogy innét fújdogál a főlényes szellőcske. Beszédhibásnak akarsz felütnetni... ö-ö..., hogy aztán mint visszamaradt hülyegyerekkel, kéjelegve gyakoroltat. Athasd velem... ö-ö... a magán- és mássalhangzók kiejtését. Egy kis könnyű házi feladatként. Lehet... ö-ö..., hogy nem említettem, én viszont tanultam retorikát, és jolesre szigorítottam belőle. Arról nem is beszélve... ö-ö..., hogy tiszta anyád vagy, szeretnél uralkodni felettem... *(Nagy lendülettel bemegy a fürdőszobába és eltűnik a zubanyfüggöny mögött)*

KOVÁCSLÁNY *(Kiabál)* Csak hallanád, miket hordtál megint itt össze? Nincs önkritikád. *(Felkiált)* Hallod? Tehát jó politikus lesz belőled.

(Kovácsné, Kovács tolokocsiban kitolják a nagyapát. Be van gondosan bugyolálva plédbe, Kovácsné éppen a haját fésülgeti)

KOVÁCSLÁNY Hát ti mit csináltok?

KOVÁCSNÉ Egy kicsit rendbe tettük. Szegény már bele volt rohadva az ágyába.

KOVÁCSLÁNY De hiszen arról volt szó, hogy... *(Mutatja, hogy meghal)*

KOVÁCS Változtak a dolgok.

KOVÁCSLÁNY Ti tudjátok. *(indul kifelé)* Átléptem Ágihoz. *(El)*

KOVÁCSNÉ Na, jöjjen nagyapa, kitöltjük az igénylőlapot.

(A nappaliban a dohányzóasztal mellett megállnak, ők ketten leülnek és böngészik a kérdőívet)

NAGYAPA Nekem nyolc.

KOVÁCSNÉ Már hogy volna nyolc? Na, édesapám, figyeljen ide. Ugye, maga volt ellenforradalmár?

NAGYAPA Igen.

KOVÁCS Jaj, de hogy ellenforradalmár, for-ra-dal-már.

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCS Apám ne szórakozzon, mind a kettő nem lehetett.

NAGYAPA *(széttárja a karját)*

KOVÁCS Most nekünk forradalmár kell. Érti?

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCS Ugye, Budapesten harcolt?

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCS Hol?

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCS Apám, figyeljen már egy kicsit. Azt kérdeztem: hol?

NAGYAPA Ja? Ku...Szé...Kor...

KOVÁCS Széna tér? Corvin-köz?

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCSNÉ Mivel harcolt? Tankkal? Ágyúval? Repülővel?

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCS Hagyd, anyukám, az most nem fontos. Az a lényeg, hogy nyomon vagyunk. Na, ide figyeljen! Ha jól értettem, maga a Corvin-közben harcolt, ugye?

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCS Nagyon jó. Akkor ismerte magát a parancsnok, igaz?

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCS Meg még ki?

NAGYAPA Postás.

KOVÁCS Postás.

NAGYAPA Ház...mester.

KOVÁCS Házmaster is. Ez az... De miféle házmaster?

KOVÁCSNÉ Ennyi elég, nem? Azt írja, hogy három tanúval kell igazoltatni. Megvan a három.

KOVÁCS Rózsám, te ezt nem érted. Nem volt ott házmaster, meg postás. Az öreg keveri az összes háborút, amit átélt.

KOVÁCSNÉ Honnét tudod te, hogy mi történt, nem voltál ott.

KOVÁCS Hát, ezek után nem tudom, hogy nem-e? Amiket itt összehord, hogy postás, meg házmaster... Akár még én is ott lehettem.

KOVÁCSNÉ Hát akkor, azt is beírjuk.

KOVÁCS Még ma levelet küldök a volt parancsnoknak, él még, egy hete láttam a tévében. Ő csak tudja, ki volt az a postás, meg a házmaster. *(Fejéhez kap)* Szerintem ezek mozgalmi álnevek. Ez az, jó nyomon vagyunk, egy-két hét, és meglesz a három tanú.

NAGYAPA A kacsámat.

KOVÁCSNÉ Máris, máris. Mi ugyanis végeztünk, édesapám. Most bemegy szépen az ágyába, és estig elkacsáztat. Ott van a tea, a keksz meg a szexlapok, nyugodtan élvezze csak az életet.

(Kovács írogat, Kovácsné betolja tolokocsin nagyapát a szobába)

KOVÁCSFIÚ *(be)* Idehozták a koporsót?

KOVÁCS Ide nem.

KOVÁCSFIÚ Már azt hittem, üres a szoba.

KOVÁCS Nem üres a szoba, és egyelőre nem is lesz.

KOVÁCSFIÚ Mi?

KOVÁCS Nagyapa '56-os forradalmár volt, harcolt a Corvin-közben, és egy új, titkos rendelkezés értelmében jár neki egy lakás.

KOVÁCSFIÚ Az öreg forradalmár volt? Hiszen mindig arról beszélt, hogy karhatalmistaként fél országon át hajkurászták a koszos ellenforradalmárokat.

KOVÁCS Az elmúlt negyven évben nem beszélhetett az igazságról.

KOVÁCSFIÚ Akkor nem is volt igaz?

KOVÁCS Ha idősebb leszel, megtanulod, hogy az igazságnak több arca is lehet. Hát nem érted a lényegét? Hamarosan lesz új lakásod... Na, inkább arról beszélj, mi van veled?

KOVÁCSFIÚ Kiléptem.

KOVÁCS Megőrültél?

KOVÁCSFIÚ Elegem van.

KOVÁCS Mihez kezdesz most?

KOVÁCSFIÚ Csinálok egy bétét.

KOVÁCS És mivel foglalkozik majd az a bété?

KOVÁCSFIÚ Azt még nem tudom. Apa, légy a beltárog.

KOVÁCS Azt már nem. Legyél te. Miért kellene mást belerángatnod?

KOVÁCSFIÚ Mert én még túl fiatalnak látszom. Azt akarom, hogy legyen tekintélye a cégemnek. Na, vállald el!

KOVÁCS Megmondtam. Nézd, percek kérdése, és megvan a találmányom. Céget fogok alapítani, én ott leszek beltárog, és természetesen ügyvezető igazgató.

KOVÁCSFIÚ Egy éve küszködsz, öled bele a pénzt, és még mindig egy halvány árnyékkép sem látszik azon a rohadt porcelánon.

KOVÁCS Nem igaz. Eddig senki sem mondta a szemedbe, hogy tiszta anyád vagy? *(féláll)* Na, megyek, dolgom van. Tájékoztatlak, hogy a mai beégetéssel meglesz a tökéletes kép, ha beleszakadok is. *(magában beszél)* Beltárog. Még mit nem, mindenki zabálja csak a saját odakozmált mócsingját.

KOVÁCSNÉ *(kijön a nagyapától)* Szervusz, kisfiam. Mi van veled?

KOVÁCSFIÚ Anya. Légy a beltárog.

KOVÁCSNÉ Hogy micsodád, édes fiam?

KOVÁCSFIÚ Céget alapítok, és kell nekem egy érett ember, beltárog.

KOVÁCSNÉ Tagdíj van?

KOVÁCSFIÚ Már hogy lenne.

KOVÁCSNÉ Ez valami beugratós játék. Hagyj ki belőle, kisfiam. Vedd be valamelyik élhetetlen haverodat.

KOVÁCSFIÚ De anyu, én dolgoznék. Csak a neved kellene.

KOVÁCSNÉ Nekem ez az egész magas, édes fiam. Kérdezd meg apádat.

KOVÁCSFIÚ Megkérdeztem, de elutasított.

KOVÁCSNÉ Az élhetetlen.

KOVÁCSLÁNY *(be, nyakában törülköző)*

KOVÁCSFIÚ Anya, zavarjuk már el ezt a félnótást a fürdőszobából. Olyan kínos, hogy a szomszédba kell járni fürdeni.

KOVÁCSLÁNY Törődj a saját dolgaiddal.

KOVÁCSFIÚ Azt teszem.

KOVÁCSNÉ Majd ha hoztok haza elég pénzt, kidobom az albérlőt.

KOVÁCSFIÚ Cili, csinálok egy gazdasági társaságot. Beszállsz? Lehetnél a beltárog.

KOVÁCSLÁNY Hagyj engem a hülyeségeiddel.

KOVÁCSFIÚ Úgysem lennél jó, buta és éretlen vagy.

KOVÁCSLÁNY Te meg egy álmodozó szarrágó. És mivel foglalkozik ez a bété, ha szabad érdeklődni?

KOVÁCSFIÚ Üres, rusnya, kiélt, életcél nélküli lányokat exportálunk amsterdami kuplerájokba. Ez a része sem érdekel a dolognak?

KOVÁCSLÁNY Exportáljatok herélt buzikat, akkor te is szóba jöhetnél.

KOVÁCSNÉ Elég.

KOVÁCSLÁNY Nem én kezdtem.

KOVÁCSFIÚ Anya, legalább légy a kültárog.

KOVÁCSNÉ Neked pont egy takarítónő kell, édes fiam. Kérdezd meg a nagyapát. Egész nap bent kuksol a szobában, szerintem jó beltárog lenne.

KOVÁCSFIÚ Ez az. Zseniális ötlet. *(felugrik és bemegy a szobába)*

KOVÁCSNÉ Kislányom. Nem szeretem, hogy ezzel az albérlővel...

KOVÁCSLÁNY Nem kell nyugtalankodnod. Ma kirúgtam.

KOVÁCSNÉ Az efféle közeledés mindig gyanús. Nyilván szeretné elbliccelni az albérlői pénzt, meg aztán ráadásul még bajba is hozhat, akkor aztán befészkelné magát ide egy életre.

KOVÁCSLÁNY Fizetni fog. A másiktól meg nem kell tartanod, mert ha lefeküdtem vele, mindig én voltam fölül. Így meg nem lehet baj, nem igaz?

KOVÁCSNÉ Mit beszélés?

KOVÁCSLÁNY De hát anyukám, te ezt nem tudod? A Czeizel is erről tartott előadást a múltkor a TV-ben.

KOVÁCSNÉ Na jó, azért csak vigyázz. Ez képes közben átpördíteni.

KOVÁCSFIÚ *(bejön, tolokocsin betolja a nagyapát, aki kócos, rendezetlen)* Hurrá! Megvan a beltárog. A kisöreg vállalja. Ő a legrendesebb nagyapa a világon.

KOVÁCSNÉ Látod, megmondtam. Esztek valamit?

KOVÁCSLÁNY Én fogyózom.

KOVÁCSFIÚ Nekem megjött az étvágyam. Mi van kaja?

KOVÁCSNÉ Sárgaborsó-főzelék.

KOVÁCSFIÚ És?

KOVÁCSNÉ Mi és?

KOVÁCSFIÚ Hát egy kis feltét nincsen?

KOVÁCSNÉ Hacsak bele nem aprítom a tyúkszememet.

NAGYAPA Banán.

KOVÁCSNÉ Majmot nem tartunk. Egyen sárgarépát, az rendbe tartja az arcszínt, a székletet és növeli a potenciált. *(Kézébe nyom egy sárgarépát)*

NAGYAPA *(Rágja a sárgarépát)*

ALBÉRLŐ *(kijön a fürdőszobából)* Elnézést, most megy egy műsor a tévében. Meg tetszik engedni, hogy...?

KOVÁCSNÉ Csak tessék, Győző úr, csak tessék.

ALBÉRLŐ *(bemeleg a nappaliba, és bekapcsolja a tévét)*

KOVÁCSLÁNY *(utánamegy)* Öt perc múlva én szeretnék tévézni, megértted, puffancs? Egy jó kis könnyűzenei műsort ad a kettés.

ALBÉRLŐ Ne szúrj ki velem. A nagyfőnök dumál. Bele kell hallgatnom...

KOVÁCSLÁNY A nagyfőnök. A főögető. Na, kis-komám, azt én is végigröhögöm. Rám fér egy kis vidámság. *(leül)*

FÉRFIHANG ...ez a választás... ő-ő... el fogja dönteni, hogy önök... ő-ő... megérdemlik-e a pártunkat... ő-ő-ő..., vagy megévtettek avva... ő-ő-ő..., hogy leválsák önöket. Ebben a tévéségben... ő-ő-ő... nagyon sok vendes... ő-ő-ő... avanyos nép él, akik szívesen csevelnének... ő-ő-ő-nökkel és mi ezt meg is tesszük, ha ezen múlik a boldog jövő... ő-ő-ő. A mi nagy... ő-ő-ő... pvgvamunkhoz hatalmas... ő-ő-ő... nép kell, most... ő-ő-ő... el fog dőlni... ő-ő-ő..., hogy önök alkalmasak-e... ő-ő-ő... evve a nagyszevű szevepve...

KOVÁCSLÁNY *(Kikapcsolja a tévét)* Na, itt van, most láthattad. Te szinte ugyanígy beszélsz. Ez nálatok pártutasítás? Vagy mi a fene?

ALBÉRLŐ *(felugrik)* Hagyj békén. *(berohan a fürdőszobájába)*

KOVÁCS *(bejön. Tépelt a ruhája, kormos és egy kicsit véres az arca)* Az a barom fordító rosszul fordította a receptet, összekevert két vegyületet. Felrobbant a pince. Elszállt az egész eddigi munkám, és a hordó savanyú káposzta fenn van a plafonon.

KOVÁCSNÉ *(odaszalad hozzá)* Jól vagy? Nem esett bajod?

KOVÁCSLÁNY *(ő is felugrik)* Jaj, apukám, mi van veled? Véres a fejed.

NAGYAPA *(éktelen hangon kacag, és gúnyosan mutogat Kovácsra)*

KOVÁCSNÉ *(Mérgesen ránéz)* Mit röhög, a maga fia.

NAGYAPA *(Hirtelen abbahagyja a nevetést, és gyorsan rág tovább)*

KOVÁCS Semmi. Ugyan. Semmiség. A zseniális dolgok feltalálása mindig szenvedéssel és nem egyszer áldozatokkal jár. *(A színpad előterébe jön és hangot vált)* Én is megtaláltam végre a nagy ötletet, a nagy üzletet. Na, mit gondoltok,

mi az? Nem is sejtitek, mi? Nem a porcelán-fénykép. Nem, édeseim. *(Tagoltan kiáltja)* Robbanóanyagot fogok gyártani.

(Elsötétül a színpad)

3. jelenet

(A lakásban csak az Albérlő és Kovácslány tartózkodik.)

ALBÉRLŐ *(áll a nappali dohányzóasztalán, kezében papírlapok. Hadarva, kisebb bakizásokkal mondja)* Ecc-pecc, kimehetsz, holnapután bejöhetsz, cernára, cinegére..., ő-ő... ugorj, cica az egérre, kuss! *(leáll a mondókával)* Ilyen baromság. Kell ez?

KOVÁCSLÁNY Nem kuss, hanem fuss! De már sokkal jobb. A hangsúlyokra jobban figyelj oda! Nézzük a következőt!

ALBÉRLŐ Az ipatai..., az ipafai papnak fapopája van, tehát az ipafai papi pofa... ő-ő... pipi fa pupa.

KOVÁCSLÁNY Kezd alakulni, de azért még gyakorolni kell. Az ő-getésre ügyelj. Na, nézzük a nyelvgyakorlatot.

ALBÉRLŐ Lécét, vécét, pévécét, ábécét, jércét, lécét..., dőcög, pőcök, rőcög, rőcögök, möcögög, őtszögög, pőszmögök.

KOVÁCSLÁNY Ez az. Most nézzük Kossuth kiáltványát.

ALBÉRLŐ A rohadat életbe. Én már nem is akarok politikus lenni.

KOVÁCSLÁNY Nem nyafogunk. Ha polgármester akarunk lenni, csináljuk a házi feladatot.

ALBÉRLŐ „Atyámfiai! Véreim! Polgárt.saim! Ő-ő... az örökkévaló istennek nevében, ki az igazságot védi, és megbünteti az áruslást. Fegyverre szólítom fel a nemzetet: ő-ő... szegény magyar hazánk megvédésére. A magyar nemzet háromszáz esztendőn át sokat szenvedett. Török, tatár és orosz dúlta édes hazánk...”

KOVÁCSLÁNY Állj! Orosz nincsen a szövegben.

ALBÉRLŐ Ez a beszéd akkor szól a mához, ha akt. alizáljuk. „...édes hazánk keblét, és...

KOVÁCSLÁNY Nem keblét. Ke-be-lét.

ALBÉRLŐ Cici, cici. Nem mindegy? „...édes hazánk csöcsét, és a királyok idegen gonosz... ő-ő... tanácsai és a hazának hálád.lan fiai sokszor elárulták...”

KOVÁCSFIÚ *(beront)* Nagypapa! Megvan az első megrendelés. Megyünk. Házhoz megyünk. *(a szobaajtóban megtorpan, ekkor veszi észre a többieket)* Hát ti? Ez meg mit áll az asztalon? Öreg, nálatok otthon ez a módi?

ALBÉRLŐ *(gyorsan lelép)*

KOVÁCSLÁNY Mit rikácsolsz, mint egy vásári kikiáltó? Néhány retorikai és logopédiai gyakorlatot vettünk át. Ahhoz pedig ki kell állni.

KOVÁCSFIÚ Jó, de minek ehhez fölmászni arra a rozoga asztalra?

KOVÁCSLÁNY Ha elmagyaráznám, sem értenéd.

KOVÁCSFIÚ Süsü.

KOVÁCSLÁNY Barom.

KOVÁCSFIÚ Hülye.

KOVÁCSLÁNY Degenerált.

KOVÁCSFIÚ Az anyád.

KOVÁCSLÁNY A te anyád.

KOVÁCSFIÚ Kur...

KOVÁCSLÁNY Ki ne mondd!

KOVÁCSFIÚ *(Némán, a szájával artikulálja a kurva szót, aztán legyint, és a nagypapa szobájába lép)* Nagypapa, fenn van? Hé, kapja össze magát! Megyünk!

ALBÉRLŐ *(sértődötten eltűnik a fürdőszobában)*

KOVÁCSLÁNY *(maga elé mondja, miközben megy ki a konyhába)* Az ember egy nyugodt órát sem tud adni ebben a rohadat lakásban.

KOVÁCSFIÚ *(a tolszéken tolja ki nagypapát)* Maga csak ül. Érti? Nem szólal meg, bármit kérdeznek is. Csak ül, mint egy kuka.

KOVÁCSNÉ *(teli szatyrokkal érkezik haza)* Mi ez a nagy rohángálás? Mit tologatod az öreget itt föl-alá? Örüljünk, hogy jól van.

KOVÁCSFIÚ Nem tologatom. Munkába megyünk. A béténk megkapta az első megrendelést.

KOVÁCSNÉ Miféle megrendelést?

KOVÁCSFIÚ Egy egész délutánra bérelnek tőlünk egy nagypapát.

KOVÁCSLÁNY Van olyan marha, aki még ilyesmiért is fizet?

KOVÁCSFIÚ Kétezer forintot.

KOVÁCSLÁNY Mennyit?

KOVÁCSFIÚ Most eltátod a szád, ugye? Felajánlottam, hogy szállj be. Kinevettél.

KOVÁCSLÁNY A pénzből nekem is jár, a nagypapa az enyém is.

KOVÁCSFIÚ Nem, édesanyám, itt már működnek a gazdasági társasági szabályok. Azok kaphatnak belőle, akik tagok.

KOVÁCSNÉ És én mennyit kapok?

KOVÁCSFIÚ Megértelek, anya, de neked is felkínáltam a lehetőséget. Visszaautasítottál.

KOVÁCSNÉ Az öreget én etetem, én itatom, én kakiltatom, én adok neki erősítő tablettákat, és tőlem kap szexlapokat...

KOVÁCSFIÚ ...és te cseszegeted. Sajnálom, lányok. A hajó elment, már csak integetni lehet a kikötőből. *(kísiet az öreggel)*

KOVÁCSLÁNY Beképzelt, irigy hólyag. Még téged is át akar verni.

KOVÁCSNÉ Te csak ne féltsem engem.

KOVÁCSLÁNY Apa?

KOVÁCSNÉ Kötözésre ment.

KOVÁCSLÁNY Már jobban van?

KOVÁCSNÉ Sokkal jobban. Elmúlt a szédülése, de néha még mindig félrebeszél.

KOVÁCSLÁNY Ez nem új nála.

KOVÁCSNÉ Hát nem, amióta ezt a hülye porcelánképet a fejébe vette, azóta.

KÖZÖS KÉPVISELŐ *(bejön, enyhén ittas)* Bazsarózsás jó napot. Magának is, Kovács úr. Elnézést, nyitva volt.

KOVÁCSNÉ Mióta robbantgatunk, ez egy nyitott ház.

KÖZÖS KÉPVISELŐ Hát, ez az. Kovácsné, én maguk mellett vagyok, de a pincén azt a tátongó lukat be kellene csinálni. Nem miattam, én csak egy egyszerű közös képviselő vagyok, engem egy csöppet sem zavar, de a lakók nekem estek, hogy milyen közös képviselő vagyok, hogy nem szólok. Azt mondják, tegyünk följelentést, mert valami büzlik.

KOVÁCSNÉ A sok hülyéje.

KÖZÖS KÉPVISELŐ Ahogy mondja. Most tessék elképzelné, hogy én mit szenvedek maguktól.

KOVÁCSNÉ Elfogad egy kis jó falusi pálinkát?

KÖZÖS KÉPVISELŐ Látni se bírom, de megmondom őszintén, ha olyan nagyon tukmálja.

KOVÁCSNÉ *(elővesz egy üveget, tölt egy kupába)* Egészségére.

KÖZÖS KÉPVISELŐ *(felemeli a kupát, behunyja a szemét)* Isten-isten. *(Egy húzásra kiissza)*

KOVÁCSNÉ Józsikám. Csillapítsa egy kicsit az embereket.

KÖZÖS KÉPVISELŐ Tessék csak idebizni.

KOVÁCSNÉ Iszik még egyet?

KÖZÖS KÉPVISELŐ Félek, hogy a szememre megy, merthogy látni sem bírom. De mert olyan nagyon agítal...

KOVÁCSNÉ *(tölt)*

KÖZÖS KÉPVISELŐ *(iszik, mint az előbb, majd leteszi a kupát)* Köszönöm. *(indul kifelé)*

Kovácsné, jegyezze meg jól, rám számíthatnak. Én maguk mellett vagyok. Bazsarózsás jó napot, magának is, Kovács úr. *(kimegy)*

KOVÁCSNÉ *(elrakja a pálinkásüveget)* Kislányom, nem szeretem, ha ezzel a senkifia albérlővel lekötöd magad. Elveszi az idődet, nem tanulsz rendesen...

KOVÁCSLÁNY Jól van, anyu. Semmi komoly, de tudod, élvezem, hogy egy kicsit beleszabolhatok a politikába.

KOVÁCSNÉ Politika? Csak nem akarod erre a szélhámosságra adni a fejed? Legyen eszed.

KOVÁCSLÁNY Á, dehogy. Tudod, milyen muris, amikor látszólag komoly emberek gyermekét hülyeségekről vitatkoznak órákon át.

KOVÁCS *(bekötött fejfel bejön)* Ez a magyar, emberközpontú egészségügyi ellátás, az a szegény madár fél napot gunnyaszt a váróban, aztán rácsapnak a fejére egy marék gézt meg egy darab madarászhalót, és hazaküldik. Se egy kis jó csipős jódtinktúra, mint régen, se egy kis tetránpor, még csak meg sem kérdezik: na, szarjankó, hogy van? Mennek rendesen a szelek?

KOVÁCSNÉ Fölrobbantja a házat, és elvárna, hogy a fél ország babusgassa. Itt volt a közös képviselő, azt mondja, a lakók fel vannak háborodva. Üzeni, ha nem hozatod gyorsan helyre a pincét, följelent.

KOVÁCS Az a részeges, vén hülye?

KOVÁCSNÉ Részeges, nem részeges, a lakóközösséget képviseli.

KOVÁCS Én is a lakóközösség vagyok, képviseljen engem is. Egyébként is, mit ért az a gügye a kémiahoz.

RENDŐR *(bejön)* Jó napokat kívánok. Kovács Béla – Nobel Alfréd utca 37. harmadik emelet 3., anyja neve Gránátalma Hermina – nevű egyént keresem.

KOVÁCS *(elémeget)* Én vagyok.

RENDŐR Ön ellen feljelentés van érvényben *(papírról olvassa)* robbanóanyaggal való visszaélés büntetvény alapos gyanúja tárgyában.

KOVÁCS Értem a kérdést, mert rendkívül érthetően és intelligensen tetszett feltenni, de kérem, itt egy fatális tévedés áldozatai vagyunk mindannyian, beleértve önt is, kedves őrmester úr.

RENDŐR Főtörzsőrmester, de mindegy. Bejelentem, hogy megkezdem a helyszíni kihallgatást. *(Kovács fejére bök)* Hahá. Miért van bekötve a feje?

KOVÁCS Nézze, kérem, én a pincében már több mint fél éve kísérleteket folytatok, hogy kitaláljam...

RENDŐR Állj az egész. Nem beszélünk mellé. A kérdésre válaszolunk. *(Nyomatékkal)* Miért van bekötve a feje?

KOVÁCSNÉ Miért nem engedi, hogy végigmondja?

RENDŐR Állj. Hivatalos kihallgatás van folyamatban. Csak az beszél, akit kérdeztem. Oda nem irányoztam kérdést. Tessék! *(fejével int Kovácsnak)*

KOVÁCS A pincében különféle vegyszereket kevertem össze, hogy a porcelánkép összetételét kitaláljam...

RENDŐR Állj. Egyetlen szóval mondja, hogy mi történt a fejével?

KOVÁCS Felrobbant az a rohadt...

RENDŐR Felrobbant. Na, végre. Csakhogy kimondta.

KOVÁCS Az a barom tolmács... azaz fordító rosszul fordította... a... izé...

RENDŐR *(bátrattatott kézzel körbejárja Kovácsot)* Szóval, jó dolgunkban fényes nappal, robbantgattunk a főutcán. Közel a városi rendőrkapitányság épületéhez. *(Megáll előtte, és keményen a szemébe néz)* Na, persze. Tolmács?! Drasztvujtye, mi? Hol szerezte a robbanóanyagot? *(Rákiált)* Ukránoktól?

KOVÁCSNÉ Biztos úr, higgye már el neki, hogy a baromsága miatt történt...

RENDŐR Állj. Még egy szó, és kivezettem.

KOVÁCS Tessék elhinni, hogy én csak...

RENDŐR Szóval beismeri, hogy bombákat gyárt?

KOVÁCS Nem bombákat, csak összekevertem a hogyismondjákot meg az izét... és az... szóval... fel... hö...

RENDŐR Érttem én, kérem. De nagyon értem. *(előveszi a rádiótelefont és tárcsáz)* Alezredes úr, itt Búbosbanka törzsőrmester, jelentkezem. Alezredes úr, jelentem, fülön csiptem a templom és a városháza robbantóját... Igen, itt áll mellettem... igen... Felderítettem a műhelyét is, próbálta eltüntetni a bűnjeleket, de nem sikerült... Értettem. Tíz percen belül ott vagyunk. *(elteszi a telefont)* Kovács Béla, anyja neve Gránátalma Hermina, ezennel letartóztatom *(olvassa egy papírlapról)* robbanóanyag gyártása és ezzel való visszaélés alapos gyanúja miatt. *(bilincset tesz a kezére)*

KOVÁCSNÉ Rendőr úr. Higgye el, ez egy szerencsétlen véletlen.

RENDŐR *(megragadja Kovácsot és viszi)* Asszonyom, az én körzetemben nincsenek véletlenek. Gyerünk! *(Kimennek)*

KOVÁCSNÉ Hát, most nézd meg ezt a szerencsétlen apádat! Egy ilyen tehetségtelen, kétbalkezes alakkal kell nekem élnem. Nem elég, hogy elcseszett a háztól legalább húszezer forintot, még be is zárják.

KOVÁCSLÁNY Szegény apu, jót akart.

KOVÁCSNÉ Nem az akaratáról van szó. Mi lett volna eddig is vele, ha nem vagyok mellette.

KOVÁCSLÁNY Régen is ilyen volt?

KOVÁCSNÉ Még ilyenebb.

KOVÁCSLÁNY Akkor meg minek mondtál igent?

KOVÁCSNÉ Nézd, az én szüleim sokat veszekedtek, mert mindketten kemény, akaratos emberek voltak. Én tudtam magamról, hogy ugyanezt örököltem, így aztán egy csendes embert kerestem magamnak. Egy munkahelyen dolgoztunk, aztán egyszer csak közöltem vele, hogy na, öregem, kapd össze magad, szombatn megesküszünk. Gondoltam, egyszerű, rendes ember, kezelhető férj lesz belőle. Hát, bejött. Láthatod, kezelésre jár már egy hete az SZ-TK-ba.

KOVÁCSLÁNY Most mit csinálunk? Nem engedhetjük, hogy ártatlanul lecsukják.

KOVÁCSNÉ *(hirtelen vált)* Ez az. Hogy a francba tudnánk kihozni onnét? *(elgondolkodik)* Megvan. Balogh Lajos, a városi rendőrkapitány, ott kezdett nálunk a gyárban, még udvarolt is, csak aztán azt mondta, Mancsi, te túl határozott vagy, nekem olyan feleség kell, aki nem okoskodik annyit. De még mindig csíp egy kicsit, megállj, fölhívom.

KOVÁCSLÁNY De, anyu, a régi főrendőröket már rég menesztették. Ez a Balogh is a jó ég tudja, merre kallódik.

KOVÁCSNÉ Most akkor kihez forduljak?

KOVÁCSLÁNY Ügyvédet kell keresni, az jól el tudná magyarázni, hogy mi történt.

KOVÁCSNÉ És miből fizetném ki az ügyvédet? Megmondanád?

KOVÁCSLÁNY Szegény embereknek lehet ingyen jogsegélyszolgálatot igényelni.

KOVÁCSNÉ Persze, dicsekszem azzal, hogy kol-dusok vagyunk. Nem kell ide senki szélhámos, majd én bemegyek, és kihozom ezt a félnótást. *(Kintről erős kopogás, csengetés hallatszik)* Nincs bezárva, mi egy nyitott család vagyunk. Bújj be! *(Újabb erős csengetés)*

KOVÁCSNÉ A fenébe! *(Kimegy, aztán már jön is vissza, kezében egy levelet tart, felbontja és olvassa)* Na, még éppen ez hiányzott, most aztán tényleg jól állunk. Elküldték a nyomorult apádat. Azt írja az a szemét német, hogy átszervezés miatt létszámleépítés történt. Meg lehet ezt csinálni, huszonöt év becsületes munka után?

KOVÁCSLÁNY Ezek szerint. A múlt héten küldték el Sallai Dóra apukáját is az olajosoktól.

ALBÉRLŐ *(bejön)* Nem hallgatóztam, de akaratlanul is fültanúja voltam a történeteknek. Kérem... ö-ö... én felmondok. Nem lakhatom olyan emberrel egy fedél alatt, aki templomokat robbantgat.

KOVÁCSLÁNY Te is megőrültél!

ALBÉRLŐ Hivatalos személy szájából hangzott el, ö-ö... semmi okom, hogy kételkedjek. Keresek magamnak új helyet, szeretnék már holnap elköltözni.

KOVÁCSNÉ Tessék csak, Győző úr. Tessék. Mi nem tartjuk vissza.

KOVÁCSLÁNY Te tényleg azt hiszed, *(elkezdi utánozni)* ö-ö..., hogy az apu terrorista?

KOVÁCSNÉ Hagyd, kislányom. Ha menni akar, hadd menjen. De a tartozását előbb leteszi az asztalra, mert innét ki nem visz egy lyukas gatyát sem.

ALBÉRLŐ *(meglepődve néz, aztán köszönés nélkül kimegy)*

KOVÁCSFIÚ *(bejön, tolja a nagyapát)* Heló! Megjöttünk. A nagyapa betojt, de amúgy minden rendben. Holnapra is szereztem egy üzletet.

KOVÁCSLÁNY Hol a francban voltatok?

KOVÁCSFIÚ Bérbe voltunk véve.

KOVÁCSLÁNY Bérbe? Minek?

KOVÁCSFIÚ Segélyt igénylő családnál voltunk. Kijöttek megnézni a körülményeket és mi adtuk a halálosan beteg nagyapát. Akkor sikerünk volt, hogy még könnyezett is az önkormányzati nyanya. *(megáll nagyapával a szobaajtóban, és hátranéz Kovácsnéra)* Na, akkor én most visszateszem az ágyba.

KOVÁCSNÉ Helyes. Csak aztán vakard is ki a szarból.

KOVÁCSFIÚ Én?

KOVÁCSNÉ Te üzletelsz vele.

KOVÁCSFIÚ *(fintorog, aztán betolja nagyapát a szobába)*

KOVÁCSLÁNY Arany pofa ez a gyerek.

KOVÁCSNÉ Az.

KOVÁCSFIÚ *(kijön a szobából és a konyhába megy)*

Mi van kaja? Kimarja a gyomromat az éhség.

KOVÁCSNÉ Túrós tészta.

KOVÁCSFIÚ Az jöhet.

KOVÁCSNÉ Száz forint.

KOVÁCSFIÚ Tessék?

KOVÁCSNÉ Vállalkozóknak egy adag száz forint.

KOVÁCSFIÚ A rohadt életbe. Szívatsz, anya?

KOVÁCSNÉ Nem.

KOVÁCSFIÚ *(hirtelen magabiztos lesz)* Tudod, mit? Igazad van. Jöhet a dózis egy százasért. *(leül az asztalhoz)*

KOVÁCSNÉ *(tálat)*

KOVÁCSLÁNY *(odaül ő is az asztalhoz)* Meghívsz egy fogásra?

KOVÁCSFIÚ Na, ne. Ti ki akartok engem fosztani. Egyébként is neked jár, te még eltartott vagy.

KOVÁCSLÁNY *(Rámutat a fiúra)* Íme, a jövő embere. Én még nem keresek, apának ma mondtak föl, a nagyapának pár fillér a nyugdíja, de ő...

KOVÁCSFIÚ Fölmondtak az öregnek?

KOVÁCSNÉ Föl, a szemetek. *(odateszi a tányér ételt)*

KOVÁCSFIÚ Nyugi, beveszem a vállalkozásba. *(enni kezd)*

KOVÁCSNÉ Mire tudnád használni? Nagyapát is felrobbantja.

KOVÁCSFIÚ Bérbe adom. Lesz olyan család, aho-va apát is keresek.

KOVÁCSNÉ Te tudod. De előbb hozd ki a fogdából.

KOVÁCSFIÚ Miféle fogdából?

KOVÁCSNÉ A rendőrségitől, ugyanis letartóztaták. Azt hiszik, hogy ő robbantott a templomnál, meg mit tudom én, meg hol.

KOVÁCSFIÚ Ezek megőrültek.

KOVÁCSNÉ Ki tudja. Amilyen kerge az apátok, engem már semmi sem lepne meg.

KOVÁCSFIÚ Ha így áll a dolog, akkor viszont kétes hírű alakot nem vehetek be a vállalkozásomba. *(anyjához fordul)* Adj a Cilinek kaját, meg szedj magadnak is. Álom a cechet. Ma mindenki az én vendégem. Vigyél be az öregnek is egy tányérral. Jól alakított.

KOVÁCSNÉ *(szed a lánynak, magának és az öregnek is)* Mi a fenét kellett ott annyira alakítani?

KOVÁCSFIÚ Egy bamba nagypapát, aki már megszólalni sem tud.

KOVÁCSLÁNY Nagy kunszt, itthon is ezt adja.

KOVÁCSFIÚ Megállás nélkül szexlapot megbanánt akart. Nagy hiba volt részoktatni, most aztán nevelhetem ki belőle. De azért jól csinálta. Az önkormányzati nagysága háta mögül bemutatam egy meztelen csajt, kicsordult az öreg nyála, a nő még könnyezett is, annyira sajnálta.

KOVÁCSLÁNY Megkapták a pénzt?

KOVÁCSFIÚ A segélybizottság tagjai lelkileg összetörve, egymást támogatva távoztak, holtbiztos, hogy megkapják. Úgyhogy el is döntöttem, a jövőben csak százalékra dolgozunk.

KOVÁCSNÉ *(egy tányérral megy a szoba felé)* Na, öreg, itt a kaja. Amint hallom, megérdelem.

NAGYAPA *(pízszalámi megjelenik az ajtóban)* Pick szalámi, barna sör, madártej.

KOVÁCSNÉ A fenébe is, de igényesek lettünk.

NAGYAPA Ügyvezető... ügyvezető.

KOVÁCSNÉ *(hátrafordul a fiához)* Na, édes fiam, ezt már te rendezd le vele. Az öregnek luxusigényei vannak. *(Visszafordul az öreghez)* A túsor tézta akkor már nem is kell?

NAGYAPA Pick szalámi, barna sör, madártej.

KOVÁCSNÉ *(a tányérral visszamegy a konyhába)* Kisfiam, jó lesz, ha még idejében átváltasz kutya- meg aranyhórcsög-kölcsönzésre, mert napokon belül csődbe mész. Cili, öltözz, megyünk apádért. Hol az a levél? Ja, és tegyél el jó nagy zsebkendőket, zokogni fogunk. Siralomházat csinálunk a rendőrségből. *(a fiúhoz)* Az öreg a tiéd. Tedd tisztába, és etesd meg.

(Kovácsné és Kovácslány elsietnek)

KOVÁCSFIÚ *(odasétál az öreghez)* Na, nagyapa. Jöjjön, tisztába teszem, aztán eszik valamit. *(vezeti be az öreget)* Pick szalámi? Nincsen. Barna sört évek óta én sem ittam, madártejet nem tudok csinálni. Egyébként is, már az első napon nem vihetjük csődbe a vállalkozásunkat. *(eltűnnek a szobában)*

(Elsötétül a színpad)

4. jelenet

ALBÉRLŐ *(félmeztelenül, törülközővel a derekán, fején dús samponhabbal áll a kádban, kezében papírlapot tart, abból olvas, kiejtése nagyon teátrális)* „...Még a nyomorult féreg sem tűri, ha lábpal tapodják. A magyar nép nem leszen, nem lehet gyávább a féregnél. Aki nem akar honat...hontalan vándor koldussá lenni, ö-ö... akinek szívében a becsületnek, a hazaf.ságnak legkisebb szikrája ég, aki nem akarja a szolg.ságnak keserves kilin... bilincset hordozni, akinek nője, gyereke van...” *(megtorpan, néz a papírra, majd kifelé bambán, elejti a papírlapot és szabadon folytatja a szónoklatot)* Honfitársaim! Magyarok!...

KOVÁCSLÁNY *(kijön a másik kishabából, meghallja, amint az albérlő szónokol, leül a nappaliban és mosolyogva fülel)*

ALBÉRLŐ ...Azt állítják egyesek, hogy ebben az országban véghez ment a rendszerváltá...ozás, hogy lebontottuk a rothadó szocialista akolo... aklokot és helyettük már le is betonoztuk a kap. talizmus kőkemény alapjait. Hát, ezek az urak nagyot tévednek. Az ellenes...ellenség továbbra is közöttünk bujkál, beépült sorainkba és hosszú csápjaival szipóz...szipolyozza a vérünket...

KOVÁCSNÉ *(teli szatyrokkal a kezében bejön)* Hahó! Van itthon valaki?

ALBÉRLŐ *(hirtelen maga elé rántja a zubanyfüggönnyt, és eltűnik)*

KOVÁCSLÁNY *(még mindig mosollyal az arcán feláll, és a konyha felé indul)* Csak én.

KOVÁCSNÉ *(lepakolja a szatyrokat)* Apád? Merre van apád?

KOVÁCSLÁNY Lent van, a pincét állítják helyre a közös képviselővel.

KOVÁCSNÉ *(sűrög-forog, hangosan beszél)* Na, az sok pálinkába fog kerülni nekem. Mit tudsz az albérlőről? Napok óta nem láttam. Elköltözött? KOVÁCSLÁNY *(ő is hangosan)* Szerintem elpakolt. *(az ujját a szája elé emeli, mutat a fürdőszoba felé és suttog)* Itt lapít.

KOVÁCSNÉ A mafla. Megcsinálta múltkor a nagyjelenetet, hogy elmegy. Ez azt képzeli, hogy csendben, fizetés nélkül meghúzhatja magát? Csak dugja ki az orrát, rákoppintok.

NAGYAPA *(megjelenik az ajtóban, piros Mikulásruhában, fehér szakállal)* Tea.

KOVÁCSNÉ Magába meg mi ütött ezzel a mas-karával?

NAGYAPA Keksz.

KOVÁCSNÉ Na, jól van, menjen be, viszem a teát meg a szexlapot.

NAGYAPA *(Raplisan)* Keksz. *(bemeget)*

KOVÁCSNÉ Jól van. *(Készíti a teát, pakolja a tálcára és indul)*

(Kovács koszos munkásruhában, fején egy kisebb kötés-sel bejön, mögötte a közös képviselő, mindketten enyhén spiccesek)

KOVÁCSNÉ *(megtorpan, amint meglátja a férjét)* Kínáld meg a Közös urat pálinkával, és köszönd meg, hogy segített. De te nem ihatasz! *(Bemeget az öreghez)*

KOVÁCS *(megy a konyhába, két kupába önt pálinkát)* KÖZÖS KÉPVISELŐ *(követi, majd felemeli a poharat)* Istenem, csak ne... izé, na...

KOVÁCS *(ő is emeli a poharat)* Utálná ennyire.

KÖZÖS KÉPVISELŐ Az, az. Ja, kiment a fejem-ből. *(Felhajtja)*

KOVÁCS Közös úr, köszönöm a segítséget. *(Kezet nyújt, megszorítja Közös kezét)* Ha magának is lesz valami dolga, visszasegítem.

KÖZÖS KÉPVISELŐ Szóra sem érdemleges.

KOVÁCS Még egyet. *(újratölti a kupákat)*

KÖZÖS KÉPVISELŐ Aranyos Kovács úr, milyen igaza van. Még egyet. *(koccintanak, és egyszerre hajtják föl)*

KOVÁCSNÉ *(kilép a szobából)* Béla. Nem itatjuk le Közös urat. Családos ember, hazavárják.

KOVÁCS Szó sem lehet róla, Rózsám. De tudod, mekkorát dolgoztunk?

KÖZÖS KÉPVISELŐ Óriásit, Kovácsné, kérem. Óriásit. Na, én el... Bazsarózsás kezét csókolom... és a magáét is, Kovács úr. *(Bizonytalan léptekkel az ablakhoz megy és kilép rajta)*

KOVÁCSNÉ *(Kovácshoz)* Azt majd még megnézem. Na, fiam, te pedig ülj le a nappaliba, mert látom, elfáradtál.

KOVÁCS Kérlek. *(a nappaliban leül a tévé elé, úgy nézi, hogy nincs bekapcsolva)* Kérlek szépen.

KOVÁCSLÁNY Jól becsíptek.

KOVÁCSNÉ Ehhez nagyon értenek.

KOVÁCSFIÚ *(beront)* Sz'asztok. Viszem nagypapát.

KOVÁCSNÉ Miért csináltál hülyét az öregből?

KOVÁCSFIÚ Az egyik áruháznak eladtam. Mi leszünk a Mikulás.

KOVÁCSNÉ Nem volt jó a bérbeadás?

KOVÁCSFIÚ Annak vége, lebuktunk. A harmadik családhoz ugyanazok jöttek ki, mint az elsőhöz és felismerték. Rendőrt akartak hívni, így aztán megléptünk. Az üzleti életben legfontosabb erény a rugalmasság. *(belép a nagypapa szobájába)* Kész van? Indulunk.

KOVÁCSNÉ Mit meg nem érek még ebben a családban...

KOVÁCSFIÚ *(tolja ki nagypapát)* Remélem, tudja a verset. *(indulnak kifelé)*

NAGYAPA Hull a hó, hull a hó,... Mikulásnak lenni jó,... halihó, halihó,... a zsebemben mogyoró...

KOVÁCSLÁNY Guruló Mikulás. Hm, nem is rossz.

(Kovácsfiú Nagypapát tolja ki a lakásból)

KOVÁCS *(Feleszmél, meglátja nagypapát)* Megjött a Mikulás? Hogy megy az idő!

KOVÁCSNÉ Megjött, de te lekéstél róla.

KOVÁCS Le. Nem baj. Pulykát fogok tenyészteni.

KOVÁCSNÉ Pulykát?

KOVÁCS Pulykát. A legjobb üzlet.

KOVÁCSNÉ Honnét vetted?

KOVÁCS Mondták.

KOVÁCSNÉ Hol?

KOVÁCS A fogdában.

KOVÁCSNÉ A fogdában? Két pofon között.

KOVÁCS Nem az örök.

KOVÁCSNÉ Egy feleséggyilkos.

KOVÁCS Egy úriember.

KOVÁCSNÉ Képzelem.

KOVÁCS Tévedésből vitték be..., akárcsak engem.

KOVÁCSNÉ Na, jó, hagyjuk a hülyeségeket, Béla. Hol a pokolban akarsz te állatokat tartani? Az erkélyen? A szekrényben? A WC-ben? Nincs egy négyzetméternyi területünk sem.

KOVÁCS A pincében.

KOVÁCSNÉ Na, ebből elég. Nem fogsz te semmiféle pulykákat idehozni a nyakamra. Először is fogalmad sincs az állattartásról, mondd, te tudod egyáltalán a lyukas fenekű munkás származással, hogy a szárnyas töméntelen mennyiségű takarmányt eszik, de nem csak eszik, ki is tojja? Még hozzá sokat és bűdöset. Másodsor, társasházban tilos az állattartás...

KOVÁCS Jó. Akkor bérelek egy téesz-istállót.

KOVÁCSNÉ *(nyomatékkal folytatja)* Harmadszor, nem vagy alkalmas semmiféle szervezőmunkára, kulizhatnék ott is helyetted, úgyhogy felejtse el ezt a baromságot. Te csak ülj itt, légy mindig szem előtt, nem szeretném, ha újabb örültséget csinálnál. Öt percenként fütyöréssz, mint a rigók, hogy tudjam, merre szédelegsz. *(Rövid csend után)* Ja! Bejelentkeztél a Munkügyi Hivatalba?

KOVÁCS Még nem, de... már majdnem.

KOVÁCSNÉ Akkor ne téblábolj itt körbe-karikára, menj, és intézd el, mert hogy munkád nem lesz, az egy dolog, de hogy a tetejében munkanélküli segílyt sem fogsz kapni, attól már előntene az epe.

KOVÁCS *(feláll, és kezd vetkőzni)*

KOVÁCSNÉ Állj. Ilyen bűdös pálinkaszaggal nem mehetsz oda, de holnap reggel az legyen az első.

KOVÁCS *(kezd visszaöltözni)*

KOVÁCSNÉ Azt a koszos göncöt vedd le, de gyorsan.

KOVÁCS *(vetkőzni kezd, aztán bemeget a második kishabába)*

KOVÁCSLÁNY Ne bánts! Hidd, el jót akar.

KOVÁCSNÉ Azt tudom. De fogalma sincs, mennyi munkával jár egy baromfifarm. Én

parasztlány voltam, de ez egy koszos, proli bérkaszárnnyában nőtt föl, azt hiszi, hogy a szárnyast bedugjuk az ölbe, az magától megnő, meghízik, aztán csak le kell vágni, hogy megzabálhassuk.

KOVÁCSLÁNY Tényleg? Az olyan komplikált?

KOVÁCSNÉ Nekem elhíheded.

KOVÁCSLÁNY Holnaptól egy másik fickónak fogok rendszeresen beszédgyakorlat-órákat adni. Ő már fizet is érte.

KOVÁCSNÉ Helyes. Pocsékul állunk. Kell a pénz. Itthon csinálod?

KOVÁCSLÁNY Nem. Bent a pártirodán. Képzeld, ez is politikus akar lenni, és úgy raccsol, mint egy idióta papagáj. *(utánozza)* Kévvlek szépen, pvcizen pvvóbáljuk meg felvvajzolni a tevveinket. *(visszavált)* Nem lehet belőle úgysen kihozni semmit, de miért ne? Kell a pénz. Nem örület, hogy minden beszédhibás politizálni akar?

KOVÁCS *(elnyűtt fürdőköpenyben megjelenik a szobaajtóban)* Megvan. Politikus leszek.

KOVÁCSNÉ Te!

KOVÁCS Én hát.

KOVÁCSLÁNY Apunak igaza van. Hallgasd csak, nincs beszédhibája.

KOVÁCSNÉ Tőlem. Előbb azért csak jelentkezze a Munkaügyi Hivatalban.

KOVÁCS *(leül a tévé elé, bekapcsolja, nagy hangerővel éppen a híradót sugározza, a bemondó hangja hallatszik)* Végéhez közeledik a választási kampány, holnaptól már tilos pártreklámot közzétenni. Kihaszánálva az utolsó estét, meghívtuk a pártok elnökeit egy kis esélylatolgotó beszélgetésre...

KOVÁCSNÉ *(bekiabál Kovácshoz)* Az isten szerelmére, halkítsd le, szétmegy a fejem.

KOVÁCS *(kelletlenül feláll, lebalkítja a készüléket, aminek hangja egy kicsit hallik, de a szöveget nem lehet érteni)*

ALBÉRLŐ *(kikukucskál a fürdőből, majd osonni kezd a kijárat felé)*

KOVÁCSNÉ *(háttal állva dolgozik)* Jó estét, Győző úr!

ALBÉRLŐ *(behúzott nyakkal megtorpan)* Jó estét.

KOVÁCSNÉ Hogyhogy itt van? Hiszen maga elköltözött. Vagy visszajött megadni a tartozását?

ALBÉRLŐ Nem, csókolom. Az a... szóval én... elnézést kérek a múltkori kirohanásomért... én nem jól láttam a helyzetet... úgyhogy...

KOVÁCSNÉ Szóval marad.

ALBÉRLŐ I-gen. Ha lehet.

KOVÁCSNÉ Lehetni éppen lehet, csak ki kellene fizetni a tartozását.

ALBÉRLŐ Természetesen. Még három napot kérek, és akkor...

KOVÁCSLÁNY Hova mész, Győzi? *(megindul felé)*

ALBÉRLŐ Dumálni.

KOVÁCSLÁNY A pártba?

ALBÉRLŐ Áhá.

KOVÁCSLÁNY *(előtte áll, néz a szemébe)* Veled megyek. Oké?

ALBÉRLŐ *(megkönnyebbülten)* Hát persze.

KOVÁCSLÁNY Gyerünk. *(indul, az előszobában felkap egy kabátot)*

KOVÁCSNÉ Mikor jössz?

KOVÁCSLÁNY Majd.

(Kovácslány és Albérlő távoznak)

KOVÁCSNÉ Micsoda válasz? Én mertem volna így beszélni az anyámmal.

KOVÁCS *(feje ráhanyatlik a fotel támlájára, és egyre velőtrázóbban horkol)*

KOVÁCSNÉ *(kétszer is odanéz, aztán megszólal)* Meg vagyok veletek áldva. *(Odamegy a férjéhez, fölnyalabolja és beviszi a második szobába)*

(Kovácsfiú tolokocsin betolja Nagypát, megáll vele a színpad közepén)

KOVÁCSNÉ *(kijön a szobából)* De gyorsan megjöttetek.

KOVÁCSFIÚ Jól befuccsoltunk, pedig azt hittem, hogy mi leszünk a város Mikulása. Az öreg az atyaúristennek sem akart megszólalni.

KOVÁCSNÉ Vagy nem tudott.

KOVÁCSFIÚ Kekszet, teát, aztán meg szexlapot követelt, de a verset képtelen voltam kihúzni belőle. Tudta, hiszen két napig tanultuk. Képzeld el, legalább száz gyerek ott tolongott az áruházban. Micsoda blama.

KOVÁCSNÉ Most mi lesz?

KOVÁCSFIÚ Ezt föladam, valami mást kell kitalálnom. Úgyhogy anya, itt van, a tiéd, én lemondtam róla. *(nagyapára mutat)*

KOVÁCSNÉ Köszönöm, kisfiam.

KOVÁCSFIÚ Mit csináljak, nem piacképes az öreg. *(nagyapát betolja a szobájába, és szinte azonnal jön is vissza)* Van egy kis kaja? Persze, pénzem nincsen.

KOVÁCSNÉ Na, gyere. *(tálatni kezd)* Én nem is értem, mindenkinek összejön valami koszos kis vállalkozás, nektek semmi sem sikerül. Úgy látszik, nem vagyunk tehetséges család. Répafőzelék jó lesz?

KOVÁCSFIÚ *(leül az asztalhoz)* Jöhet. Tudod, egyetlen nagy ötlet kellene, egy isteni szikra.

KOVÁCSNÉ Én már nem tudok hinni semmiben. Apád mellett meg kellett szoknom, hogy mi egy nagy nulla vagyunk, édes fiam. *(koppanva odatesz egy tányér ételt)* És most már egyre rosszabb. Hogy egyáltalán megéljünk, holnaptól hetente kétszer megyünk takarítani a Pannával. Munkaidő után. Szólt három menő vállalkozó, pucba vágjuk a lakásaikat, fejenként napi kétezerért. Akárhogy nézem, nem is rossz.

KOVÁCSFIÚ *(felneáz az evésből)* Megvan. Gépkocsikat fogok behozni külföldről, karambolos járgányokat. Megcsináltatom őket, és nagy felárral eladom. Óriási üzlet lesz. Óriási.

KOVÁCSNÉ Ehhez pénz kell, édes fiam, sok pénz. Miből veszed meg az autókat? Miből fizeted ki a vámot, a szerelőket, a festést?

KOVÁCSFIÚ Kérek kölcsön.

KOVÁCSNÉ Kitől? A jóistentől?

KOVÁCSFIÚ *(kedvetlenül eszik tovább)* A franc egye meg, hogy másoknak milyen könnyen összejön, nekem meg semmi nem jut az eszembe. *(rövid gondolkodás után)* Megvan. Jó pénzért el kell adni a céget.

KOVÁCSNÉ Majd megőrült valaki, hogy pénzt adjon érte. Nincsen semmiték.

KOVÁCSFIÚ Miért? Hallottam már ilyent. Valakinek sürgősen kellett egy cég, és puff, vett egyet. Ez az. Holnap meghirdetem az újságban.

NAGYAPA *(megjelenik az ajtóban, az ősz szakáll és a Mikulás-sapka még mindig a fején van)* Hull a hó, hull a hó, én vagyok a... mogyoró...

KOVÁCSFIÚ Most már késő, Nagyapa. Felejtse el. Becsődöltünk, nincs mit tenni, eladjuk a céget. *(anyja felé mondja)* Na, mit szólsz, anya? Milyen jól hangzik: Eladom a céget.

NAGYAPA Pick szalámi.

KOVÁCSNÉ Sárgaborsófőzelék, üresen.

NAGYAPA *(Hangosan, mérgesen)* Nem! Nem! *(megfordul és bemegy a szobájába)*

(Elsötétedik a színpad)

5. jelenet

(Kovács egyedül ül a nappaliban és tévézik. A tévében egy mezőgazdasági műsor megy)

TELEVÍZIO, NARRÁTORHANG ...A szárnyasok közül kimagaslóan a leggazdaságosabb tenyészállat a pulyka. Igénytelen, nagyon jól hasznosítja a takarmányt, és immunrendszere is nagy biztonsággal megvédi a vírusos fertőzésekkel szemben. Elmondhatjuk, hogy az ilyen jellegű elhullás szinte jelentéktelen. Húsa kiváló. Táplálkozásélettani értékét nagyban növeli, hogy nem zsíros, magas a fehérjetartalma, és számtalan kitűnő elkészítési módja ismeretes. Legkeresettebb a mellrész és a comb, ezeket nagy mennyiségben exportálják a baromfiüzemek elsősorban német, osztrák és francia piacokra...

(A műsor-rész elején csengetnek, Kovács kimegy, ajtót nyit, feltűnik a Felmérő)

KOVÁCS Tessék.

FELMÉRŐ Jó napot kívánok. Az Országos Nemzetvédelmi Felmérő Hivataltól jöttem.

(Igazolványt kap elő, de már el is teszi) Megbízásom van rá, hogy felmérjem a lakásukat.

KOVÁCS Hát csak tessék.

FELMÉRŐ *(bemeget a nappaliba, kinéz az ablakon, először csak szemmel méricskél, aztán elővesz egy nagy terurajzot, kiteríti a padlón, nézegeti, majd egy mérőszalagot kap elő, és méréget)*

KOVÁCS *(érdeklődve figyel, egyre közelebb araszol a Felmérőhöz, közben kikapcsolja a tévét)*

FELMÉRŐ Azért csak nagy dolog, hogy felvettek bennünket a NATO-ba, nem gondolja?

KOVÁCS Az, az.

FELMÉRŐ Rá szavazott.

KOVÁCS Rá. Igen.

FELMÉRŐ Őt, tíz éve hitte volna, hogy a ruszkiakat kizavarjuk, és a helyükre besétálnak az amerikaiak?

KOVÁCS Nem. Azt nem.

FELMÉRŐ Én sem. És tudja, csak azt sajnálom, hogy drága, jó apám ezt nem érthette meg. Két éve meghalt. *(elérzékenyül, abbahagyja a munkát)*

KOVÁCS Résztétem.

FELMÉRŐ Min ment keresztül szegény ember, és ártatlanul. Bebörtönözték az ÁVÓ-sok, aztán meg '56-ért is leültették, képzelheti, mennyire utálta az elmúlt rendszert. A börtönben csak azt kérte az úristentől, hogy a kommunista világ összeomlását érhesse meg, csak ezt az egyet. És megérte? Nem. *(szinte már könnyezik)* De hát miért? Mondja meg, miért nem érthette meg? *(magába roskadva megtörli a szemét)*

KOVÁCS Igazán sajnálom. Ha nem jól érzi magát, kérem, üljön le, vagy... dőljön le egy kicsit. Kér egy pohár vizet, esetleg gyógyszert?

FELMÉRŐ *(láthatóan összeszedi magát)* Nem. Nézze, én katonaeMBER vagyok, tudnom kell uralkodni az érzelmeimen. Na, dologra föl, mert soha sem végzünk. *(beakasztja a mérőszalag végét az ablak kilincsébe és hátrálva húzza befelé hosszan, majd ránéz Kovácsra)* Ne haragudjon, nem segítene egy kicsit?

KOVÁCS *(készségesen ugrik)* De. Mondja, mit csináljak.

FELMÉRŐ Jöjjön, fogja meg jó erősen a szalagnak ezt végét.

KOVÁCS *(átveszi Felmérőtől)*

FELMÉRŐ *(a nagy alaprajzot kiteríti az asztalon)* Elárulom magának, hogy az amerikaiak nem szeretik az összecsapott munkát. Nem tűrik, hogy a rajz akár egy millimétert is eltérjen. Akkor vége. Ezért kell haláli pontosan lemérnünk mindent. Jaj, eljárt a szám. Úgye, megígéri, hogy senkinek egy szót sem szól erről az egészezről. Nézze, én az állásommal játszom, ha...

KOVÁCS Nyugodt lehet, egészen nyugodt lehet. *(idegesen tipródik egy helyben)* De, ne haragudjon,

minek kell a NATO-nak pont a mi lakásunkat felmérni?

FELMÉRŐ Megígéri, hogy senkinek egy szót sem?

KOVÁCS Megigérem.

FELMÉRŐ Isten bizony?

KOVÁCS Isten bizony.

FELMÉRŐ *(otthagyja az alaprajzot, közelebb lép Kovácshoz)* De tényleg. *(egy kicsit suttogva mondja)* Az önök lakása légvonalban beleesik abba a képzeletbeli egyenesbe, ami összeköti a budapesti katonai parancsnokságot a brüsszeli NATO főparancsnoksággal. Tud követni?

KOVÁCS I-igen.

FELMÉRŐ Na, kérem. A két parancsnokság között lézerkapcsolatot létesítenek, amit uszkve kétszáz kilométerenként erősíteni kell, hogy kellő minőségű legyen a jel. Nézze, az önök lakása az a pont, ahova fel kell szerelni egy erősítő dobozt. Ide a mennyezet alá. Mi most ezt mérjük be. *(Távolabb lép, szemmel méricskél, majd rászól)* Húzza meg a szalagot, hogy feszes legyen.

KOVÁCS *(nagyon bambán áll, tétován feszít a szalagon)*

FELMÉRŐ *(keresztben ránéz a szalagra, méricskél)* Ahá. Sejtettem, egy centivel hosszabb. De semmi gond, korrigálunk, és minden rendben lesz. Annyi befér a hibaszálalékba.

KOVÁCS *(ideges, zavart)* Ha jól értettem, akkor ide, a szobába fölraznak egy fémdobozt.

FELMÉRŐ Maga művelt ember. El kell ismerni, vág az agya.

KOVÁCS Mekkora?

FELMÉRŐ Ha szerencséjük van, akkor a B 45-öst, az egyszer egy méteres. Ha csak B 75-ös van raktáron, hát az egy kicsit nagyobb.

KOVÁCS És van ennek az izének hangja?

FELMÉRŐ Ha adás van, akkor kattog, így csinál: katt, katt, katt. Ha üzemen kívül van, csak zúg.

KOVÁCS Sugárzás. Van-e sugárzása?

FELMÉRŐ *(közelebb lép Kovácshoz)* Megmondom magának őszintén, ezen még ezek is vitatkoznak. Egy texasi asszony ágya közel állt az erősítődobozhoz, három hónap alatt meghalt. A férje most perli a NATO-t.

KOVÁCS Ne haragudjon...

FELMÉRŐ Pillanat, most ne zavarjon, számolok. Ötvenegy, hatvan... Parancsoljon. Mit akart kérdezni?

KOVÁCS Ne haragudjon. Nem lehetne ezt az izét, szóval...

FELMÉRŐ Nézze, viszont van egy óriási előnye a dolognak. A katonai elhárítás folyamatosan szemmel tartja a lakást. Ide betörő egyszerűen be nem tudja tenni a lábát. Ha csak a kilincse néz, egy pillanat, zutty, összecsomagolják, és már el is vitték. Na, ne kérdezze, hogy hová.

KOVÁCS A mi lakásunk. Kötelesek vagyunk megengedni ezt az izét?

FELMÉRŐ Uram. Ez OTP-társasház, igen?

KOVÁCS Igen.

FELMÉRŐ Kifizette ön a lakás teljes árát?

KOVÁCS Nem.

FELMÉRŐ Ön csak egy bizonyos kisebbségi tulajdonrészrel rendelkezik, annyival, amennyit eddig letörlesztett. Itt van a bank elnökének hozzájárulása, hogy engedélyezi a szerelést. *(mutatja)*

KOVÁCS De uram, kérem. Nem lehetne valahogy mégis megbundázni, hogy ne nálunk, hanem a..., mondjuk, a szomszédban legyen?

FELMÉRŐ Sokan kérnek hasonlót, de megmondom magának őszintén, nagyon nehéz. Iszonyatosan nehéz. Be kell bizonyítanom, hogy oda esik.

KOVÁCS Hajlandó lennék egy bizonyos összeget adni, ha ön...

FELMÉRŐ *(nézelődni kezd a szélső falnál)* Nehéz, nehéz.

KOVÁCS Kétezer.

FELMÉRŐ Majdnem lehetetlent kér tőlem.

KOVÁCS Háromezer.

FELMÉRŐ Ajjajjjaj.

KOVÁCS Háromezeröttszáz.

FELMÉRŐ Nem tudom, mit szól a parancsnokság.

Van ott egy őrnagy.

KOVÁCS Háromezernyolcszáz.

FELMÉRŐ De talán valamit ki tudok okoskodni. Talán.

KOVÁCS Négyezer.

FELMÉRŐ Ha néhány centimétert csalog a felmérésnél, talán.

KOVÁCS Négyezer.

FELMÉRŐ *(visszafordul Kovács felé)* Kitaláljuk, nem igaz? Maga meg én. Mi ketten. De ugye az nem baj, ha ennek a falnak a túlsó oldalára tesszük?

KOVÁCS *(megkönnyebbülten)* Nem. Az már nem.

FELMÉRŐ Biztos?

KOVÁCS Mint a feleségem tyúkszeme. *(Kovács odaszalad a szekrényhez, elveszi a pénzt, és átadja)* Köszönöm, uram. Nagyon köszönöm. Maga nem is sejtí, mitől mentett meg engem. Ha nem tudtam volna elintézni, a feleségem megenne. Megegne? Fölnégyelne, szétmarcangolna, tökön rúgna.

FELMÉRŐ *(zsebre gyűri a pénzt)* Kovács úr. Adja a szavát, hogy maga az életben nem látott engem. Én itt, ebben a lakásban soha, de soha nem jártam.

KOVÁCS *(megragadja a kezét)* Uram, én úriember vagyok, a szavamat adom, és köszönöm a jószágát. FELMÉRŐ Emberek vagyunk. Miért ne segíthetnénk egymáson, ha lehet. Nem igaz? Most pedig

átnézek a szomszédba. De előbb lemegyek az utcára, onnét jövök vissza, nehogy gyanút fogjanak. Érti? *(ujját az ajkára emeli)* Pszt!

KOVÁCS *(ő is felemeli az ujját)* Értem. Pszt!

FELMÉRŐ *(mosolyogva távozik)*

KOVÁCS *(boldogan int, beteszi az ajtót, és visszamegy a tévéhez)* Micsoda húzás, micsoda húzás. Hiába, egy Kovács, az mégiscsak csak egy Kovács. *(bekapcsolja)*

TELEVÍZIÓ, NARRÁTOR ...a Fogyasztásvédelmi Felügyelőség munkatársai átfogó ellenőrzést tartottak a főváros V. kerületének italboltjaiban. Megállapították, hogy majdnem felében nem használták előírás szerint a pénztárgépet, így a bevétel az Adóhivatal által nem nyomom követhető. A kiszabott büntetések értéke elérte a félmillió forintot, egy italbolt engedélyét három hónapra bevonták.

KÖZÖS *(az előbbi kommentár közepén a nappali ablakon át belép)* Elnézést, Kovács úr, civilben nem szeretek a lépcsőházban közlekedni. Bazzarózsás...

KOVÁCS *(kikapcsolja a tévét)* Jó napot, Közös Úr. Jó, hogy látom. Magukat is megkeresték a NATO-tól?

KÖZÖS Minket nem. Nézze, hozzánk hosszú ideig jártak orosz katonák fröccsözni, úgyhogy mi inkább a Varsói Szerződéssel szimpatizálunk még..., ha lehet.

KOVÁCS Demokrácia van, nem? Akkor meg lehet. Nálunk voltak.

KÖZÖS Aztán mit akartak?

KOVÁCS Nem beszélhetek róla. Nemzetközi hadititok.

KÖZÖS Akkor ne is beszéljen, én nem akarnék belekeveredni imperialista kémügyekbe.

KOVÁCS Iszunk egyet?

KÖZÖS Csak egyet?

KOVÁCS Kettőt.

KÖZÖS Nem az igazi, de az már mindjárt jobban hangzik.

(Átmennek a konyhába, Közös leül, Kovács egy literes borosüveget vesz elő, két pohárba tölt, ő is leül)

KOVÁCS Na, igyunk a NATO-ra. *(emeli a pohárát)*

KÖZÖS Meg a Varsói Szerződésre. *(ő is felemeli a pohárát)*

KOVÁCS De hiszen az megszűnt.

KÖZÖS Dehogyan szűnt meg. Ezek csak hülyítik a népet.

KOVÁCS Hát, akkor arra is. Isten, isten.

KÖZÖS Úgy legyen.

(Koccintanak, aztán isznak, majd Kovács újratölt)

KOVÁCS Irigylen magát, Közös úr. Le van százalékolva, azért is kap valamit, aztán itt van ez a közös képviselőség, erre is csak lepottyán egy s

más. És hát legyünk őszinték, nem kell magának megszakadnia ebben a házban.

KÖZÖS Sose irigyeljen, Kovács úr. Meg vagyok én áldva magukkal. Tudja, milyen undokok tudnak lenni? Ha nincs víz, én vagyok a hibás, ha elromlik a kazán, engem szídnak, ha kirázzák a rongyot, értem kiabálnak. Ha valakinek elkurvul a felesége, velem kötözködik az a nagyökör férj. Hát kell énnekem bárkinek is az agyonnyúzott nője? Most mondja meg. Kell?

KOVÁCS Nem. Na, erre igyunk egyet.

KÖZÖS Mire?

KOVÁCS Hát erre.

KÖZÖS Ja, erre? Azt lehet.

(Isznak, Kovács újratölti a kupákat)

KOVÁCS Közös úr! Én magának bevallok valamit, de ígérje meg, hogy a feleségemnek egy szót se. *(felemeli az ujját az ajkához)* Pszt!

KÖZÖS Mi vagyok én, Nők Lapja?

KOVÁCS Ma a Munkaügyi Központban beiratkoztam a pulykatenyésztő átképzésre.

KÖZÖS Megmondom őszintén, hallottam már rosszabbat is.

KOVÁCS Tudja, a feleségemnek az a mániája, hogy ne tenyesszek pulykát. Nekem meg az, hogy tenyesszek.

KÖZÖS Én azt mondom, Kovács úr, ha magának akkora nagy kedve van, akkor bizony tenyesszen. Az a feleség meg ne szóljon abba bele, a hét-szentségit.

KOVÁCS Jaj, hát nem olyan egyszerű dolog ez, Közös úr. Maga is nős, tudja, ha egyszer egy feleség azt mondja, hogy nem, akkor ott nincs apelláta.

KÖZÖS Nálunk másképp szuperálnak a dolgok. Ha én azt mondom, hogy fehér, akkor az fehér, és próbálna az a repedtsarkú nőszemély mást állítani.

KOVÁCS Nehezen hihető, de ha maga mondja... *(ráteszi a kezét Közös karjára)* Közös úr! Tudja mit? Vállalkozzunk.

KÖZÖS Mármit, hogy mit csináljunk?

KOVÁCS Találjunk ki valami közös üzletet, mi ketten.

KÖZÖS Tanáljunk ki, ha úgy akarja.

KOVÁCS Mit szólna a pulykához?

KÖZÖS Jó fűszeresen, egészben megsütve... Jöhet.

KOVÁCS Nem enni. Tenyészteni.

KÖZÖS Tenyészteni? Hol?

KOVÁCS Hát a pincében.

KÖZÖS Az nem tud fölrobbanni?

KOVÁCS Már hogy tudna.

KÖZÖS Akkor rendben, akkor jöhet.

KOVÁCS Erre igyunk.

KÖZÖS Hát, ha muszáj.

(Isznak, Kovács máris utánaötölt)

KOVÁCS Látott már pulykát?
 KÖZÖS Sütőben. Az asszony nagyon jól csinálja. Tudja töltve, a bőre alá egy kis szalonna, közben borral meglocsolgatni...
 KOVÁCS Lábon járva, látott?
 KÖZÖS Már hogyan láttam volna, kedves Kovács úr. Nézze, én városi gyerek vagyok, amióta kipottyantam erre a világra. Mi baromfit csak boltban láttunk, megkopasztva.
 KOVÁCS Vagy tudja mit? Nyissunk kocsmát.
 KÖZÖS *(belelkessedik)* Nagy ötlet, nagyon nagy ötlet. Most azonnal lehet? *(Feláll, mint aki már indulna is)*
 KOVÁCS Várjon, várjon. Először is kell egy hely, egy jó kis hely, ahol csend van, amit az asszonyok nem találnak meg egykönnyen.
 KÖZÖS A pince.
 KOVÁCS Úgy van.
 KÖZÖS Megint a pince. De ugye Kovács úr, a kocsmá semmi körülmények között nem robban.
 KOVÁCS Nem, az nem.
 KÖZÖS Jó. Akkor mehet. Szóval erre vannak pulykák *(mutatja kézzel)*, arra meg a kocsmá. Mi meg valahol itt közepén. Na, erre igyunk. *(fel emeli a poharat és iszik)*
 KOVÁCS Igyunk. *(iszik és újratölt)*
 KOVÁCSNÉ *(nagy szatyrokkal beállít)* Na, jó napot. Hát maguk?
 KOVÁCS *(felugrik, váratlanul érte felesége betöppanása, látszik rajta, hogy ivott)* Anyukám, Közös úrral közösen nyitunk egy aranyos kis kocsmát.
 KOVÁCSNÉ *(szúrós szemmel néz az asztalra)* Azt látom. *(Tesz-vesz, pakol)*
 KOVÁCS *(kétségbeesve forgolódik utána)* Komolyan... hidd el... ö... megegyeztünk, hogy lent a... szóval, na...
 KOVÁCSNÉ Tedd el az üveget és próbálj meg felejteni, amilyen gyorsan csak tudsz.
 KÖZÖS *(feláll és indul)* Rengeteg dolgom van. Már megint az a rohadt beázás a negyediken. Kovácsné, bazsarózsás... kezét csókolom és a magáénak... is, Kovács úr. *(Kovács-hoz fordul)* A pincét majd megtárgyaljuk. *(kimegy)*
 KOVÁCSNÉ Eddig is iszogattál, de most majd megérem, hogy alkoholista lesz belőled. Voltál a Munkaügyi Hivatalban?
 KOVÁCS *(mintha mindig menekülne, igyekszik feleségétől távol állni, hogy ne érezze az alkohol szagát)* Egész délelőtt. Beiratkoztam egy átképe... átképzős tanfolyamra. Számítoló... számítógépes szakma... ember lesz belőlem.
 KOVÁCSNÉ Na, ez új. *(fejével int Közös felé)* Mit akart ez a majom a pincével?
 KOVÁCS Semmit, anyukám. Semmit. Egy kicsit még javítgatunk, meszelgetünk, söpörgetünk, meg ez, meg az.

KOVÁCSNÉ És biztattak, hogy lesz valami állás? *(A nappali szekrényhez megy, és egy dobozban keresgél)*
 KOVÁCS Biztattak, biztattak. Hetente egyszer... be kell nézнем. Mi az nekem..., benézek. Nem igaz?
 KOVÁCSNÉ Csodálatos. *(A dobozt bevágja a szekrénybe)* Te, Béla, nem vettél el innét négyezer forintot?
 KOVÁCS Én nem. Minek kellene nekem, nem igaz?
 KOVÁCSNÉ Lopják a pénzünket. Te, ez az albérlő nem elég, hogy nem fizet, még meg is lop bennünket.
 KOVÁCS Nem hiszem... Miért tenné?
 KOVÁCSFIÚ *(nagy lendülettel beront)* Óriási hírem van. Képzeljétek, eladtam a cégemet.
 KOVÁCS *(bambán, mint aki nem ért semmit)* Ne mondd!
 KOVÁCSNÉ Az mit jelent? *(Visszamegy a konyhába)*
 KOVÁCSFIÚ Potom százhuszezer forintot. Hát nem világszám? Csinálok egy céget, aminek egy fillér vagyona sincsen, és akkor jön három pasas, és hipp-hopp, lepakol érte egy halom ötszázast. *(Kihúzza a zsebéből egy nagy marék papírpénzt, és kivágja a konyhaasztalra)* Mutatom neki, hogy tizenöt ezer, mutatja, hogy tízezer, mutatom, hogy tízezer, mutatja, hogy tízezer. Erre kipakol százhuszezeret.
 KOVÁCSNÉ *(abbahagyja munkát és odalép)* Atyaúristen, mikor láttam én együtt ennyi pénzt?
 KOVÁCS *(kelletlenül ő is odamegy)* Szép. Nagyon szép.
 KOVÁCSFIÚ Megvan a nagy ötlet. Cégeket fogok csinálni, és eladom őket, valamennyit.
 KOVÁCS És ki vette meg?
 KOVÁCSFIÚ Mit tudom én. Először azt hittem, nyugati befektetők, mert angolul beszéltek, de aztán az ügyvédnél kiderült, hogy FÁK.
 KOVÁCS Micsodák?
 KOVÁCSFIÚ Hát, az a szovjet utódmicsoda, tudod.
 KOVÁCSNÉ Nem lesz ebből baj, kisfiam?
 KOVÁCSFIÚ Ugyan már, hogy lenne? Ügyvéddel csináltuk, pontosan lejátszottunk mindent, hamarosan átíratják az ő nevükre, és kész. Holnap nekilátok, és csinálok három bétét.
 KOVÁCSNÉ Idefigyelj, kisfiam. Nem vettél ki a dobozból négyezer forintot?
 KOVÁCSFIÚ Ha kellett volna, kérek.
 KOVÁCSNÉ Biztos? Lehet, hogy elfelejtettél szólni.
 KOVÁCSFIÚ Mondom, hogy nem. De itt van egy ötezeres és hagyjuk az egészet a francba.
 KOVÁCS *(fellélegzik)* Rendes srác vagy, fiam. Így kell ezt csinálni. Így, bizony.

FŐELŐADÓ *(bejön)* Jó napot. Úgy jövök már, mint aki hazajön. Sajnos rossz hírt hozok lakásügyben, nem fogadták el a nyilatkozatokat, országosan tizenháromezer igény futott be, amikor szerintük csak pár ezren harcoltak az oroszok ellen Budapesten.
 KOVÁCSFIÚ *(gyorsan zsebre gyűri a sok pénzt, és átmegy a nappaliba, bekapcsolja a tévét, amiből halk zene hallik)*
 KOVÁCSNÉ Még szerencse, hogy nem vettük komolyan. Én tudtam, hogy nekünk ez nem sikerülhet.
 FŐELŐADÓ Asszonyom, ne tessék elkeseredni, nem adjuk föl, a lakásosztály az utolsó töltényig harcol az önök érdekeiért.
 KOVÁCSNÉ Köszönjük. Üljön le, főelőadó úr.
 FŐELŐADÓ *(leül a konyhaasztal mellé, egy papírlapot vesz elő)* Hoztam egy új levelet, amit önök írni akarnak a polgármester úrnak. Felolvassam?
 KOVÁCSNÉ Ha lesz olyan szíves.
 FŐELŐADÓ Kérem. *(megköszörüli a torkát, és monoton hangon olvas)* Nagyon Tisztelt Polgármester Úr! Szeretném Önnek és a testületnek megköszönni azt, hogy a lakásosztálytól nagyon sok segítséget kaptunk problémáink megoldásához. Nem is tudom, mi lett volna velünk nélkülük. Az osztály minden tagja önzetlen, barátságos és készséges, különösen Dolmányos főelőadó úr. *(Fölnéz)* Ez én lennék. *(Folytatja)* Kérjük, hogy nevünkben is dicsérjék meg, és ha van rá mód, részesítsék pénzjutalomban. Az Ön szavazói, a Kovács család. *(Felnéz)* Na, mit szólnak?
 KOVÁCSNÉ Jó.
 FŐELŐADÓ Itt írják alá.
 KOVÁCSNÉ *(nem igazán lelkesen)* Adja ide. *(Aláírja, majd a férjéhez fordul)* Gyere, írd alá te is.
 KOVÁCS *(odalép és aláírja)*
 FŐELŐADÓ Így, ni. *(a levelet fogja, és a zsebéből elővett több levél közé helyezi)* Én majd postára adom, engedelmelemmel. *(Feláll és indul)* Akkor mennék is. Ha bármiben tudok segíteni, csak tessenek szólni. *(kimegy)*
 KOVÁCS *(átmegy a nappaliba és leül a tévé elé, amiből egy kemény, technós zene hallatszik, rászól a fiára)* Muszáj ezt a marhaságot nézni? Kezdődik a sorozat, kapcsolj át.
 KOVÁCSFIÚ Ez egy szuper amerikai együttes, ők vezetik a slágerlistát.
 KOVÁCS Senkit sem érdekel. *(kiveszi a fia kezéből a kapcsolót és átkapcsol)*
 KOVÁCSFIÚ Miért nem nézhetem?
 KOVÁCS Mert jön a sorozat.
 KOVÁCSFIÚ Az az amerikai limonádé?
 KOVÁCS Az amerikaiak nem csinálnak limonádét.
 KOVÁCSFIÚ Eddig az oroszokat dicsérted.
 KOVÁCS Befognád a szádát?

KOVÁCSFIÚ Azért szálltal rám, mert te becsődöltél, nekem pedig sikerült.
 KOVÁCS Te kis szerencsétlen. Vedd tudomásul, hogy nekem is sikerülni fog. Egy-két nap, és eltátod a szádát.
 KOVÁCSFIÚ Ezt már hallottam, unalmas szöveg.
 KOVÁCS Nincs vita. *(felerősíti a tévé hangját)* Csöndet kérek, kezdődik. *(felcsendül egy szignál, kikiabál a konyhába)* Gyere, Rózsám, kezdődik.
 KOVÁCSNÉ *(visszakiált)* Megyek, megyek, csak még ezt befejezem.
 KOVÁCSFIÚ *(fölugrik és indul kifelé)* Jó tévézést. *(kimegy)*
 KOVÁCSNÉ *(besiet és leül a férje mellé)* A cégnél takarítás közben délelőtt én már végignéztem. Jó rész, nagyon jó. Jaj, képzeld, a Kissné mesélte, amikor hazaértem, hogy délután becsengetett a Nagykékhöz egy pasas, külföldi katonának adta ki magát, és azzal etette be őket, hogy a lakáson átmegy egy honvédségi cső, vagy mi, és végül levágta őket több ezer forintra. De nagy marhák, istenem. *(a képernyőre bök)* A vörös pasas mindjárt felpofozza a nőt, a fához érnek, és már üti is. Te, hozzánk nem csengetett be ez a szélhámos?
 KOVÁCS *(behúzott nyakkal ül)* Nem. Ide egyáltalán nem.
 KOVÁCSNÉ Jó nagy pofon volt, mi? Most az autó majdnem belerohan a szakadékba, csak várd ki. Fiam, levitted a kutyát?
 KOVÁCS *(Álmos, bágyadt hangon)* Három éve nincs kutyánk.
 KOVÁCSNÉ Még az a szerencse. Mindjárt jön a nagy, fekete autó, és kilöki belőle a vörös nőt, de ne izgulj, nem hal meg.
 KOVÁCS *(fejét nekitámasztja a fotelnak, ásitva mondja)* Ne-e-em?
 KOVÁCSNÉ Nem. Hacsak azóta nem változtatták meg a filmet. Ezek mindenre képesek... Na, ugye, mit mondtam. A szőke gyereket hamarosan lelövi sajnos, mert járt a szája. Ha nem akarsz, ne nézz oda. A film után vacsorázunk, kibírod addig?
 KOVÁCS *(Kovács horkol)*
 KOVÁCSNÉ Na, tessék, az ember tépi a száját, hogy értse ezt a nyavalyás filmet, és akkor mit csinál? Elalszik. Pedig itthon döglök egész nap. Hogy mibe fáradt el ennyire? Ah! Így már nem is érdekel. *(feláll és visszamegy a konyhába)* *(Kovács lány és Albérlő bejönnek)*
 KOVÁCSLÁNY Szia, anya. Apa hol van? Képzeld, megdumáltuk Győzivel a pártban, hogy őt is elindítjuk a választáson.
 KOVÁCSNÉ Munkanélkülit lehet?
 ALBÉRLŐ Hogyne lehetne, Kovács néni.
 KOVÁCSNÉ Micsoda világ. A múlt rendszerben csak az lehetett valaki, akinek volt munkahelye.

KOVÁCSLÁNY Képzeld csak el, anya, Győzi polgármester lesz, apa pedig képviselő.
 KOVÁCSNÉ Na fene, ez már el is van döntve valahol?
 KOVÁCSLÁNY Száz százalék, hogy megválasztják őket. Mi vagyunk a legjobbak.
 ALBÉRLŐ Cilike nagyon optimista.
 KOVÁCSNÉ Nem optimista, édes fiam, mafla. *(fejével a nappali felé int)* Apád egyébként ott alussza téli álmát, mint egy önelégült cirkuszi medve. Ma is túl van egy napon.
 ALBÉRLŐ *(eközben bemegy a fürdőszobába, megengedi a vizet, vetkőzik a fürdéshez)*
 KOVÁCSNÉ Kislányom. Nem arra megy ki ez az egész színjáték, hogy ennek a Győzőnek ne kelljen kifizetni az albérleti díjat?
 KOVÁCSLÁNY Jaj, anyu. Itt óriási dolgokról van szó – hogy lehetsz ennyire kicsinyes?
 KOVÁCSNÉ Jó, jó. Csak várjuk ki a végét.
 KOVÁCSLÁNY *(átmegy a nappaliba, ahol nagyon halkán szól a tévé)*
 ALBÉRLŐ *(levetkőzött, belép a fürdőkádba)*
 KOVÁCSLÁNY *(megérinti alvó apja vállát)* Apa, ébredj.
 KOVÁCS *(horkanva ébred)*
 KOVÁCSLÁNY *(kikapcsolja a tévét, megrázza a vállát)* Beszélünk kell. Szedd össze magad.
 KOVÁCS *(hirtelen felugrik)* Itt vagyok, Rózsám, mit akarsz?
 KOVÁCSLÁNY Én vagyok, Cili.
 KOVÁCS *(visszatotyan)* Ja?
 KOVÁCSLÁNY Térj magadhoz. Indulsz a képviselő-választáson.
 KOVÁCS Hová kell mennem? *(féláll)*
 KOVÁCSLÁNY Sehova. Városi képviselő leszel.
 KOVÁCS Dehogy eszek képviselőfánkot, tudod, hogy utálom.
 KOVÁCSLÁNY Jaj, félreéretsz. Kép-vi-se-lő le-szel.
 KOVÁCS Már mint képviselő.
 KOVÁCSLÁNY Már mint igen.
 KOVÁCS Jól van. Anyád?
 KOVÁCSLÁNY Örül neki.
 KOVÁCS Akkor én is. De várj csak. Vállalkozó lehet ez az izé? Merthogy én vállalkozó... leszek.
 KOVÁCSLÁNY Persze.
 KOVÁCS Akkor rendben... És most? Mit kell tennem?
 KOVÁCSLÁNY Itt van egy szöveg *(előveszi)*. Győzivel írtuk, polgármesteri kampánybeszéd. Gyere, próbáld elmondani.
 KOVÁCS Na, ne. Én ezt nem tudom.
 KOVÁCSLÁNY Dehogyanem. *(a színpad előterébe húzza)* Fogd a kezébe, és olvasd. *(kezébe adja a papírlapot)*
 KOVÁCS *(belenéz, majd felnéz, aztán tétován körbepislant)*

KOVÁCSLÁNY Kezdd el. Meglátod, menni fog.
 KOVÁCS *(újra ránéz a lányára)*
 KOVÁCSLÁNY *(biccentéssel biztatja)*
 KOVÁCS *(akadozva, félénken olvas, a neveket betű szerint ejti ki)* Tisztelt Választópolgárok..., Tisztelt Pannon-váriak! Ezekkel a szavakkal... szólította meg Róma tiszteleltre méltó népét Antana... Antonius, amikor a Forum lépcsőjén, Julius Caesar holt este... holtteste fölött beszélni kezdett: „Temetni jöttem Caesart, nem dicsérni.” Én is temetni jöttem... *(lányára néz)* Édes lányom. Ez egy temetési búcsúztató beszéd. Nahát, ezt én egyáltalán nem vállalom el.
 KOVÁCSLÁNY Jaj, apu, dehogy. Csak egy gyönyörű metaforával indul az egész. Csináld csak tovább.
 KOVÁCS...Temetni jöttem. Igen, temetni, mert ezt a sikertelen négy évet el kell örökre felednünk... ja, földelnünk, amit az eddigi polgármester és pártja uralkodása alatt átélünk. Cirkosuk... ja, ciklusuk alatt a város visszafejlődött, romlott az utak állapota, nőtt a munkanélküliség... munkanélküliség, *(felnéz a papírból, úgy mondja)* Ez igaz! *(Folytatja)* Visszaestek a beruházások, nem működött a töke... töke. *(Kovácsné a konyhából átjön és félig eléállva hallgatja)* A megígért fejlesztése... fejlesztéseket nem indították be, csak a tetvek... tervek készültek halomra, óriási pénzekért, így a régóta várt termálfürdő építése sem kezd... *(Kovács ekkor látja meg Kovácsné és leblokkol.)* kendőzedő... kezdődődő... Ne nézz így rám, mert akkor nem tudom, tisztára lebénulok. Kislányom, szólj anyádnak, hogy menjen innen.
 KOVÁCSNÉ *(visszamegy)* Jó, jó. Nem nézlek.
 KOVÁCS *(megnyugodva folytatja)* ...a régóta várt termálfürdő építése sem kenő... kezdődött el. A polgármester nem pisált... csinált mást, mint mindenféle avatásokra járt, és csak reprivati... reprave... reprezentált, teljesen nyalnivaló... nyilvánvaló, hogy ezt a vezetést és a polgármestert le kell vállalni... váltani egy dinamitot... dinamikusabb, a város gazdasági, kulturális fejlődését... fejlődését jobban megenni... menedzselni tudó csapatra, egy gyakorlatiasabb, konst... konstrokokó... konstruktívabb polgármesterre. Az én párom... pártom és én ezt a gyötrelmes... gyökeres minőségi változást ajánlom ökröknek... önöknek...
 KOVÁCSLÁNY Nagyszerű, apu. Meglátod, fog ez menni. Csak gyakorold. Na, én megyek. *(Beront a fürdőszobába)* Várj, Győzike, jövök én is fürdeni. *(vetkőzni kezd)*

(Elsötétedik a színpad)

II. RÉSZ

6. jelenet

(Kovács pizsamában ül a tévé előtt, nézi, kezében egy teáscsészét tart, néha kortyol, ez jelzi, hogy délelőtt van)

TELEVÍZIÓ, BEMONDÓ ...mindenekelőtt egy óriási szenzációt szeretnénk önökkel megosztani, amerikai tudósok több évtizedes génebeszeti kísérlettel megalkották a világ leggazdaságosabb szárnyasát, a négy lábú pulykát. Az állat súlya másfélszerese a normál egyednek, szárnyai helyén két óriási láb nő, a két napja bejelentett típus iránt máris soha nem látott kereslet jelentkezik a szakma részéről. Most pedig a krokodiltenyésztés öt perce következik...
 KOVÁCS *(kikapcsolja a tévét, feláll, és odamegy egy kosárhoz, felemeli a tetejét és kivész belőle egy pulykát)* Na, komám. A feladat adott. Négy lábú pulykát kell tojnod. Világos? Te világhírű leszel, én pedig dúsgazdag, lekörözzük a nagyképi amerikaiakat.
 KÖZÖS *(az ablakon át behallik)* Fehér és skótkockás porrongyok kirázása tíz és tizenegy óra között. Mivel péntek van, más színű rongyokat alkalmazni szigorúan tilos. *(Feje megjelenik az ablakban)* Azt a bazsarózsás. Kovács úr, már meg is vette a pulykát?
 KOVÁCS Nézte a tévét, Közös úr?
 KÖZÖS Már hogy nézhettem volna, szolgálatban vagyok.
 KOVÁCS Négy lábú pulykát tenyésztünk. Ha az amerikaiaknak összejöttek nekünk miért ne sikerülne? Él egy távoli rokonom az USA-ban, írok neki, hogy küldjön egy párt, teleszaportjuk velük a pincét.
 KÖZÖS Négy lábú? És pulyka?
 KOVÁCS Négy lábú. Most mutatták a tévében.
 KÖZÖS Az meg mire jó? Ha megindul, futhatunk utána.
 KOVÁCS Hát nem érti? Egy állaton négy comb van. Tudja, micsoda nagy nyereség? *(Leteszi a pulykát a földre, az ülve marad)*
 KÖZÖS Nem fut el?
 KOVÁCS Nem. Megittam egy kis pálinkával. Kezes egy állat.
 KÖZÖS Azanyja. A pulyka így szereti a pálinkát?
 KOVÁCS Hogy szeretné, az még nem derült ki. Bele van töltve.
 KÖZÖS Kovács úr. *(Belép az ablakon a szobába)* A pulyka rendben van, de én tanácsért jöttem. Képzeld, azt mondta a lakóbizottság elnöke, hogy a jövő hónaptól csak úgy tudnak alkalmazni, ha vállalkozó leszek.

KOVÁCS Ez az, Közös úr. Legyen vállalkozó. Egy percig se gondolkodjon rajta. *(Egyre jobban belekésedik)* Bemegy a kamarához, megmondja, hogy maga az akar lenni, kiváltja az engedélyt, és kész. Atyaúristen, mióta erőlködök, hogy az lehessek magának meg csak így, egyszerűen az ölébe hullik. Ha rajtam múlna, mindenki vállalkozó lenne, már születésétől fogva, és csak annak kellene engedélyt kiváltani, aki nem akarna az lenni.
 KÖZÖS Azt mondja?
 KOVÁCS Ne tököresszen, vágjon bele.
 KOVÁCSLÁNY *(A második szobából belép, kezében papírlap)* Szia, apa. Megírtam a beszédedet. Gyakorolnunk kellene. *(meglátja Közöst)* Jó napot, Közös Úr.
 KÖZÖS Csókolom, Cilike. Bazsarózsás...
 KOVÁCS Mondtam magának, hogy indulok a választáson?
 KÖZÖS Maga mondta, vagy a pipás Keceli, nem is tudom. Valaki mondta.
 KOVÁCSLÁNY *(Átadja apjának a szöveget)* Ne hadarj. Csak szépen, tagoltan, hogy minden szót értsenek az emberek.
 KÖZÖS Na, akkor én megyek is. Nem zavarnék. *(Indul az ablakhoz)*
 KOVÁCSLÁNY Maradjon csak nyugodtan, mi leszünk a tömeg.
 KÖZÖS Voltam szakszervezeti tag, munkásör, szarházi, de tömeg még nem. *(Leül a fotelba)*
 KOVÁCS *(Előrejön a színpadon, és a nézők elé áll)*
 KOVÁCSLÁNY Na, kezd el, apukám. Szépen.
 KOVÁCS *(Felemeli a papírt, majd a fejét, és nagy pátosszal, de esetlenül, akadozva mondja)* Tisztelt Választóim! Lenin, vagy nem Lenin? Ez itt...
 KOVÁCSLÁNY Jaj, apukám. Figyelj már oda. Nem Lenin, hanem len-ni!
 KOVÁCS Ja?... „Lenni, vagy nem lenni? Ez itt a kérdés. Nem szeretnék patikusnak... patetikusknak föltűnni, de Hamlet drámai kérdése ma is aktuális ebben az apó... apró Kárpát-kemencei hazában...”
 KOVÁCSLÁNY Nem kemence, hanem medence.
 KOVÁCS Mindegy. Az emberek így is értik. „Gyönyörű ez az ország, Magyarország, a hazánk, de mi mégiscsak itt élünk, ebben a tündéri városban, és nekünk itt kell feltennünk az érzést... a kérdést, lehet-e létezni ilyen keserves körülmények között, amit az előző képviselő... vagy képviselő-testület és a portásmester... polgármester teremtett. Először is minden nő egyen... mit egyen? Ja, egyenjogú a férfakkal...” *(kiszól)* Na, ne, gyerekek, ezzel nincs gond. Én anyátoknak megadtam az egyenjogúságot, mindenki tegye meg a saját portáján, és nem kell erőről papolni. Kihúzva.

KÖZÖS Igaza van, Kovács úr. Nem kell a kérdéssel foglalkozni. Egy-két pofon, és le van rendezve.

KOVÁCSLÁNY De apu. Közvélemény-kutatást végeztünk, csak így tudsz női szavazókat megnyerni.

KOVÁCS Láthatod, most nyertem meg a Közös urat. Ez nekem elég. „Tisztelt Választópogányok! Fel kell vennünk a harcot az alattomos rombolók, a sötét pincékben bujkáló...”

KOVÁCSLÁNY Pince nincs ott, apukám.

KOVÁCS „...a sötétben bujkáló robbantók ellen, akik nem kémlik lakóházainkat, templomainkat és közintézményeinket...”

KÖZÖS Úgy van. Úgy van.

KOVÁCS „...inkat. Rendet kell teremteni a város belterületén. Be kell tiltani a háziállattartást...” Ez meg minek kell?

KOVÁCSLÁNY Sokan betelefonáltak a pártirodára, azért.

KOVÁCS „...tiltani a háziállattartást, *(kívülről mondja)* kivéve a pulykát...”

KÖZÖS Úgy van. Úgy van.

KOVÁCS „...kivéve a pulykát, mert az nagyon hasznos állat, kiváltképpen, ha négy lábú...”

KOVÁCSNÉ *(Belép)* Jaj, hagyjátok már abba. Nincs jobb dolgotok, mint ez az esztelen bohóckodás?

KÖZÖS *(Felugrik)* Bazsarózsás kezét csókolom, magának is, Kovács úr. Hajszol a munka, én már itt se vagyok.

KOVÁCS *(Ő is megindul)* Megyek én is, Közös úr. Várjon, rendet vágunk a pincében.

KOVÁCSNÉ Béla, vigyázz! Megnézlek, hogy mit csinálsz.

(Közös és Kovács kimennek)

KOVÁCSNÉ Kislányom, mi volt az egyetemen?

KOVÁCSLÁNY Semmi. Nem járok be.

KOVÁCSNÉ Mit beszélsz? Csak nem hagyta ott?

KOVÁCSLÁNY Á, dehog. Nyakunkon a választás, ki tudna ilyenkor arra a sok híg dumára odafigyelni? A pártunk elveszítette az országgyűlési választást, itt a helyhatóságain szeretnénk bizonyítani. Rengeteg a dolgom, Győziből polgármestert akarok csinálni, igaz, hogy apának nem sok esélye van, de ő is bekerülhet. Most a legfontosabb a család jövője.

KOVÁCSNÉ Apátok? Na, azt megnézem. Kislányom, megyek takarítani, rendbevágjuk egy újgazdag szemétdombját. Hála istennek, nagyon beindult a dolog, holnapra is vállaltunk egy palotát. *(Indul kifelé)* Adj majd kaját a népnek. *(Kimegy)*

KOVÁCSLÁNY *(Utána kiált)* De anyu, nekem is dolgom van...

ALBÉRLŐ *(Kilép a fürdőszobából)* Szia, pici.

KOVÁCSLÁNY *(Amint meglátja, odafut hozzá)* Győzi. Te itthon vagy? *(Nyakába ugrik, csókolgatja)*

ALBÉRLŐ *(Lassan kibontja magát a lány karjaiból)* Cili. Gyere, ülünk le. Beszélünk kell. *(Kézenfogva vezeti a lányt a fotelokhoz, leülnek)* Nézd, minden bántó szándék nélkül, régóta szeretném megmondani, nem szabad abban reménykedni... ö-ö..., hogy apádat megválasztják. Ismerem az ellenfeleket, nagyon felkészült, népszerű emberek. Meg aztán most, hogy megint hallottam beszélni... na, szóval nem neki való mesterség ez a politika. Se kiállása... ö-ö..., se szónoki tehetsége. Úgy alkalmatlan, ahogy van.

KOVÁCSLÁNY Jó, tudom, hogy nincs esélye. De hadd csinálja, addig is leköti magát, és nem követ el valami hülyeséget. Szegény apu. *(Odabújik hozzá)* De te befutsz, ugye? Te leszel ennek a kis koszos városnak a vezetője, ugye? Mert ha nem, leharapom a...

ALBÉRLŐ *(Próbál kiszabadulni)* Több emberrel beszéltem a napokban, tudod, azokkal, akik gyűjtötték nekem a jelölécédulákat, azt mondják, hogy szerintük biztos befutó vagyok. Sokan megígérték, hogy rám adják a voksukat.

KOVÁCSLÁNY És én ki leszek neked, mi? *(Újra bujlik hozzá)*

ALBÉRLŐ *(Felugrik)* Elég volt a tunyaságból, a tehetetlen szundikálásból! Rendet fogok csinálni ebben a korrup, koszos kócerájban. Azzal kezdem, hogy mindenkét kirúgok a várossházáról. Osztályvezetők, helyetteseik, huss! *(mutatja, hogy röptet)* Csoportvezetők, helyetteseik, huss! Tanácsosok, főelőadók, huss! Még a portások, a takarítónők sem maradnak. Azokat is kipenderítem. Az összes használt bútort, szőnyeget, lámpákat, ki a szeméttelre. *(Egyre jobban bepörög)* A falakra gyönyörű, új, külföldi textiltapétát ragasztatok, szőnyegpadló, rejtett világítás, új kazettás ajtók, rézkilincsek, nikkelezett küszöbök, a falakon Tiziano, Rembrandt, Szinyei Merse, Munkácsy, még az sem lehetetlen, hogy Leonardo da Vinci...

KOVÁCSLÁNY Húha. Nem estél te egy pindurkát túlzásba?

ALBÉRLŐ Bizonyítani akarok. Meg kell mutatnom a választóimnak, hogy méltó voltam a bizalmukra. Olyan várost akarok, ami külön valamennyinél, ahol a polgár felemelt fejvel járhat, ahol nincs nyomor, szemét és nélkülözés; nincs robbantás, *(ránéz Kovácslányra)* igen, nincs több robbantás...

KOVÁCSLÁNY *(Ingerülten)* Jól van, na, nincs több robbantás.

ALBÉRLŐ ...ahol hatalmas új házak, csodálatos, modern üzemek; házak fölött átívelő hidak és felüljárók épülnek... *(mosolyogva néz Cilire)* – és ahol te leszel a polgármester titkárnője.

KOVÁCSLÁNY Na fene. Nekem azt számod, hogy rendszeresen feküdjek le veled az íróasztal tetején?

ALBÉRLŐ Mi úgy együtt tudnánk dolgozni, de úgy.

KOVÁCSLÁNY *(durcásan)* Két hónapja ügyeskedek azért, hogy polgármestert faragjak belőled. Megtanítottalak beszélni, gyűjtöttem a jelölécédulákat, írtam a beszédeidet, kampányoltam utcán, munkahelyeken, moziban, templomban, családban, és akkor nem akarsz nekem adni egy jó kis állást?

ALBÉRLŐ A városban a polgármester után a legfontosabb személy a titkárnő, mert egy politikusra előlről, jobb oldalról, bal oldalról, minden irányból tüzelnek. Legalább a hátam mögötti zóna legyen biztonságos, mert te ott állsz. Érted? Ez a legfontosabb állás, ott mögöttem... Aztán majd egyszer, később talán összeházasodunk...

KOVÁCSLÁNY Talán?

ALBÉRLŐ Jól van, nem talán. *(folytatja a szónoklatot)* A nagyapát beadjuk az általunk alapított öregek otthonába, mi pedig beköltözünk a szobájába.

KOVÁCSLÁNY És a bátyámék?

ALBÉRLŐ Ők beköltöznek az én helyemre, a fürdőszobába.

KOVÁCSLÁNY Fürdőszobába? Miért nem tudsz nekik egy lakást kiutalni? Egy egyszerű, kis, ócska lakást?

ALBÉRLŐ Járja csak végig ő is a nyomorlétrát. Nem hullanak a lakások maguktól az ölünkbe. Meg kell küzdeni értük. Lakást majd magunknak utalok ki.

KOVÁCSLÁNY Végül is, igazad van.

ALBÉRLŐ Nekem is meg kell majd küzdenem azért, hogy a nép becsüljön. *(Elérzékenyül a saját nagyságától)* Tenni akarok ezért a városért. Nem elég avatásokra, ünnepekre járni, és ott díszelnőkölni, szalagokat átvágni, mint ez a mostani paprikajancsi. Azt beszélük, hogy ha egy kerítésoszlopot állítanak, már megy, nyomakszik a kopott, tízéves Wartburgjával, egészen odatolja az autója orrát a gödör széléhez, hadd lássák, milyen egyszerű, szerény ember, aki ugyanolyan öreg, rozoga autóval jár, mint ők. Meg kell adni a módját, a városnak az ad tekintélyt, ha polgármesterének van megjelenése, van kiállása, van eleganciája.

KOVÁCSLÁNY Istenem, mennyire bámullak. Én csak most látom, hogy te egész életedben erre készültél.

KOVÁCSFIÚ *(Lógó orral belép)* Szevasztok. Mi van?

KOVÁCSLÁNY Mi lenne? Mi leszünk a polgármester. Igaz, Győzi?

KOVÁCSFIÚ *(Bemegy a nappaliba)* Összeomlott a piac.

ALBÉRLŐ Uramisten. Hány kofa halt meg?

KOVÁCSFIÚ *(ránéz, de nem szól)* Nem tudom eladni a cégeimet. Már ötödször hirdetem meg, a kutyának sem kellene. Érti ezt valaki?

ALBÉRLŐ Már ne is haragudj, de miért venne valaki egy üres gazdasági társaságot?

KOVÁCSFIÚ A Kovácsok bétét úgy elkapkodták, mintha méz lett volna, ezeket még a kóbor kutyák sem szagolták meg. Az összes pénzem elment, már hirdetni sem tudok. Könyvelőt kellene fölvennem, fizetnem kellett volna adóelőleget, nyakamon az adóellenőrzés, ez már maga a szintizta csőd. *(Az albérlőhöz fordul)* Nem kell egy cég? Ingyen átadom.

ALBÉRLŐ Nem nagyon.

KOVÁCSFIÚ Az összes létező tevékenységi kör be van jegyezve, bármilyen vállalkozást lehet velük csinálni. Hivatásos lehetnél, képzeld csak el, de jól hangzana, vállalkozó polgármester. A béredet simán számláznád a polgármesteri hivatalnak. Mindenki jól járna. Na?

ALBÉRLŐ Nem is tudom.

KOVÁCSFIÚ Pedig, öcsi, egy ilyen szlogennel megnyerhetnéd a bársonyszéket, arra mérget vehetsz.

ALBÉRLŐ Lehet.

(Három úttörő lép be)

1. **ÚTTÖRŐ** Kezét csókolom. Előre. Kovács Vince veterán bácsit keresem.

KOVÁCSFIÚ Nincs itt semmiféle veterán. Mit akartok?

1. **ÚTTÖRŐ** A mi úttörőrajunk felvette az ő nevét, és most jöttünk köszönteni egy kis műsorral.

KOVÁCSFIÚ Uramisten, hány éve indultok el az iskolából?

1. **ÚTTÖRŐ** Bács, kérem, nem értjük a kérdést.

KOVÁCSFIÚ Na, jó. Hozom én nektek Vince bácsit, a veteránt. *(bemegy a szobába és kitalja nagyapát)* Magát jöttek köszönteni. Jöjjön, hallgassa meg őket.

NAGYAPA Nem vagyok Mikulás.

KOVÁCSFIÚ Nem, persze, hogy nem.

1. **ÚTTÖRŐ** *(kilép, papírlapot vesz elő, olvas)* Kedves Vince bács. A raj teljesítette vállalásait, méltón viselte az egykori vöröskatona nevét. Tanultunk, tanulgattunk, és nem lettünk idegesek, ha egyest kaptunk. Cigaretázással nem izgattuk fel tanárainkat, mert mindig a WC-ben végeztük el. Nem köpködtünk le az emeleti ablakból az emberekre. Nem rajzoltunk csúf nemi szerveket a falra, pedig nagyon nagy csábításnak voltunk kitéve, mert a lányok szépek. Ígérjük, hogy továbbra is igyekszünk. Kedves Vince bács! Milyen dalt szeretne hallani?

NAGYAPA Pick szalámit.

1. ÚTTÖRŐ *(hátrafordul a többiekhez)* Ismerjük ezt a dalt, gyerekek.

2-3. ÚTTÖRŐ *(rázzák a fejüket)* Ne-e-em.

1. ÚTTÖRŐ Sajnáljuk, Vince bácsi. Helyette kérjük, hallgassa meg a raj indulóját. *(Szembefordul a többiekkel, felemeli a kezét, beint, és felhangzik a dal, végig vezényel, amíg énekelnek)*

„Zengjük a dalt üde, mámoros ajakkal!

Vérvörös színt fest az ég a hajnal.

Dobban föld szíve, ébred a nép,

Új utat érez a lába, ha lép.

Jöjjetek ezrével állni a sorba,
Kardotokak sosem érheti csorba,
Gátakat elsőpör, új utat tűz,
Buzsóa zsarnokot innen elűz.

Ezt a nagy eszmét a vész viharában
Védeni, menteni kell, csoda bátran,
Fegyver a kézben, az ajkon a dal,
Nem marad így el a nagy diadal.”

(Mindhárman meghajolnak nagyapa felé, a többiek tapsolnak)

1. ÚTTÖRŐ *(Felemeli az ujját)* Tessenek várni, még van. *(Mindkét karját a magasba lendíti, beint, és újra énekelnek)*

„Mint a mókus fenn a fán, az úttörő oly vidám,
Ajkárol ki se fogy a nóta, Ha tábort üt valahol,
sok kis pajtás mind dalol, fújja estig kora reggel óta.
Évek szállanak, a nyári fák alatt oly vidám az ének!
Boldog dallama így önti dalba ma: Csoda jó,
gyönyörű az élet!”

KOVÁCSFIÚ Jól van, gyerekek. Nagyon köszönjük, igazán kedvesek vagytok. Biztosan máshol is már nagyon várnak, nem is tartanánk föl benneteket. Mi ezekkel a nagyszerű élményekkel évekig kitarunk, úgyhogy mostanában nem is kell jönni. *(A szekrényből elővesz cukrot)* Tessék egy kis szaloncukor, fogyasszátok egészséggel, vigyetek apunak meg anyunak is, biztosan ők is nagy úttörők, és szeretik a finomságokat.

(A gyerekek tömök a zsebeiket)

1. ÚTTÖRŐ De bácsi, kérem, nekünk kötelező még egy dalt elénekelni.

KOVÁCSFIÚ Mi az, hogy kötelező?

1. ÚTTÖRŐ Kovács bácsi A-kategóriás veterán, neki három dal jár.

NAGYAPA Sört akarok.

KOVÁCSFIÚ Nem bánom, de rövid legyen, és az se baj, ha nincs szövege. *(Az ablakhoz lép és becsukja)*

1. ÚTTÖRŐ *(Felemeli a két karját)* Figyelem! *(Beint és énekelnek)*

„Még, még, még és még. A burzsujnak soha nem elég.

Láss, láss, láss már, láss. A sorsod az elpusztulás.

(A dal egyre hangosabb, Kovácsfiú összehúzza a függönyt az ablakon)

Egyharmada ország majd' éhen gebed,
Az éhség, a szenny marja szét testedet,
Éhhalálra ítélt ez a rend.

A gégedre hurkol statáriumot,

És tapsolnak hozzá a rongy árulók,

Büchlerek, Propperek,

Peyerek. *(ordítva éneklük tovább)*

Vörös Csepel, zúgjon a hangod! Váci út, felelj neki!

Dunántúl, Alföld...”

KOVÁCSFIÚ *(közbekiált)* Állj, állj! Elég. Nem kérünk többet. Itt van egy százas, csak hagyjátok abba, és menjetek.

(Az úttörők nevetnek, zsebre vágják a pénzt, és kifutnak a lakásból)

NAGYAPA Kakukk!

KOVÁCSFIÚ Kakukk.

NAGYAPA *(Felemeli a kezét, mintha puska lenne benne és sorba mindenkire rálő)* Puff! Puff! *(Majd megrántja a vállát és visszamegy a szobájába)*

ALBÉRLŐ A nagyapa tényleg volt vöröskatona?

KOVÁCSFIÚ Tényleg.

ALBÉRLŐ Az '56-os forradalomban is harcolt?

KOVÁCSFIÚ Nagyapa minden volt. Ő a század embere.

KOVÁCSNÉ *(Belép, kezében nagy teli szatyrok)* Van itthon valaki?

KOVÁCSLÁNY Hahó, vagyunk.

(Albérő besurran a fürdőszobába)

KOVÁCSNÉ *(Bemeleg a konyhába, pakolász)* Apátok?

KOVÁCSLÁNY *(Újságot lapozgat)* Azt hiszem, pincéznek a Közös úrral.

KOVÁCSNÉ Még mindig? Le kell vakarnom erről az emberről, egész álló nap mást se csinálnak, csak vedelnek.

KOVÁCSLÁNY Nem jött össze a meló, hogy ilyen korán megjöttél?

KOVÁCSNÉ Kiadtam a munkát, fölvettem a pénzt, és hazajöttem.

KOVÁCSLÁNY Na fene. Főnök lettél?

KOVÁCSNÉ A munkát én szereztem, ők ketten pedig megcsinálják. A pénzen meg osztozunk.

KOVÁCSLÁNY Ez igen.

KOVÁCS *(Bejön. Enyhén spicces)* Szervusz, anyukám. Mizújs?

KOVÁCSNÉ Nálam semmi. Voltál tanfolyamon?

KOVÁCS *(Megáll a konyhaajtóban)* Ma nem volt, majd holnap.

KOVÁCSNÉ Ezt az ivást meg abba fogod hagyni, mert nem tudom, mit csinállok veled. Elzárom a bort, amit az öcsémektől kaptam.

KOVÁCS Csak kóstoltgattuk.

KOVÁCSNÉ Akkor már inkább pulykát tenyész. Az nem részegít.

(Kovácsfiúhoz) Na, mi van a cégeiddel?

KOVÁCSFIÚ Semmi. A kutyának sem kellene. De képzeld, ma délután úttörők jöttek köszönteni a nagyapát.

KOVÁCSNÉ Cserkészek?

KOVÁCSFIÚ Nem, úttörők.

KOVÁCSNÉ Vannak még úttörők?

KOVÁCSFIÚ Ezek szerint. Nagyapa tényleg volt veterán?

KOVÁCSNÉ A fenét. Egyszer hencegni akart, kitalálta, és rajta maradt. *(Felkapja a fejét)* Szűzanyám. Három napja nem néztünk rá. Él még?

KOVÁCSFIÚ Élni él, de iszonyatosan büdös.

KOVÁCSNÉ Béla. Te vagy itthon, bementél legalább néha-néha hozzá?

KOVÁCS Mondtad, anyukám? Mondtad?

KOVÁCSNÉ Ettől örülök meg, hogy nektek mindent mondani kell. *(Kikiabál a nappaliba)* Cilike, kislányom.

KOVÁCSLÁNY Igen, anya.

KOVÁCSNÉ Menj, és tedd tisztába nagyapát.

KOVÁCSLÁNY Tudod, hogy mennyire undorodom az ilyesmitől.

KOVÁCSNÉ Ejnye, kislányom, hát még rád sem számíthatok ebben a rohadt házban? Nem elég, hogy eltartalak benneteket, mosok, főzök rátok, egy kézmozdítással sem vagytok hajlandóak segíteni. Holnap keresek egy normális albérletet magamnak, és elköltözöm. Apropó! Már húszezer forinttal tartozik a Győző úr.

KOVÁCSLÁNY *(Felugrik, ledobja az újságot, és kisiet a konyhába, így most már mindhárman körbeállják Kovácsné, aki serényen dolgozik, csinálja a vacsorát)* Nem tudom, miért kell ordítani. Minden pénze elment szegénynek a kampányra, ha megválasztják polgármesternek, kamatostul megadja a tartozását, nyugodt lehetsz. És apu is kap állást..., meg a bratyó is.

KOVÁCS Nekem egy ilyen csak ne akarjon állást adni.

KOVÁCSFIÚ Nekem se.

KOVÁCSNÉ Ha ad, igenis elfogadjátok. Nem lesztek hivatásos tekergők, ingyenélők. Mikor érdeklődtél a munkaügyi hivatalban?

KOVÁCS Azt mondták, ha lesz valami, értesítenek.

KOVÁCSNÉ Csodaváró Szent Ferenc. Azt reméli, hogy a sült galamb a tátott szájába repül. Menni kellene utána, érdeklődni mindenfelé, felkeresni a régi ismerőseidet, hátha valaki tud segíteni. Vagy ezt is én csináljam helyetted?

(Rendőr belép, hozza megbilincselve a felmérőt)

RENDŐR Jó napot.

(Mindannyian kijönnek az előszobába, és nagy körívben körbeállják őket)

RENDŐR Kérem szépen, helyszínelések folynak. Ez az úr itten, a nyomozás jelenlegi fázisában nyomatékmal hangsúlyoznám, ugye mint gyanúsított merül föl, pillanatnyi állás szerint több embert is becsapott, pénzt csalt ki tőlük azt állítván, hogy a NATO-nak dolgozik.

Megkárosította-e önöket is?

KOVÁCSNÉ Most látom először a jóembert.

KOVÁCSFIÚ Én sem ismerem.

RENDŐR A cselekményre összesített adataink szerint többnyire délelőtt kilenc és délután négy óra között került sor, ilyenájt, ugye, agok, mozgássérültek és gyerekek tartózkodnak otthon.

KOVÁCSNÉ *(Férjéhez)* Édesapám, te vagy itthon napközben. Járt nálunk?

KOVÁCS Nem... Szóval az a helyzet, hogy... mi, ugye, nem ismerjük egymást.

RENDŐR A szomszédok vallották, hogy észlelték ide befáradni, meg aztán hosszú idő után eltávozni.

(Kovácsné és a többiek kérdően néznek Kovácsra)

KOVÁCS Ugye, nem mindig vagyok itthon... Járok munkaügyi képzésre, választási programokra, meg ez, meg az...

RENDŐR Három-négy-ötezer forintot csalt ki ártatlan emberektől.

KOVÁCS Én nemigen ismerem őt... Talán futballmeccsen láthattam, de egyébként...

KOVÁCSNÉ *(Gyerekeihez)* Ti sem tudtok semmit?

KOVÁCSFIÚ Én egész nap hajtom az üzletet.

KOVÁCSLÁNY Nekem ott a választás meg az egyetem.

KOVÁCSNÉ Köszönjük, biztos úr. Láthatja, a mi családunk nem érintett.

RENDŐR Pediglen látták bejönni. Na, mindegy, köszönöm. Végeztem.

(Int a fejével, hogy indulás)

(Rendőr és Felmérő eltávoznak)

KOVÁCSNÉ Béla! Miért nem szóltál, hogy téged is átvert?

KOVÁCS Engem?

KOVÁCSNÉ Most már tudom, hová tűnt el a négyezer forint. Én marha meg azt gondoltam, hogy az albérő emelte el.

KOVÁCS Énrám mindent rám lehet fogni.

(Durcásan bemeleg a nappaliba, szaladgál körbe és kiabál) Ha könnyebb a lelkednek, hát legyen, odaadtam neki négyezer forintot, mert engem minden hülye be tud csapni. Holnap kirabolják a bankot, azt is fogd rám, holnapután felrobbantják a városházát, azt is...

KOVÁCSNÉ Na, na!

KOVÁCS ...Aztán Amerika megtámadja Irakot, persze, hogy énmiattam. Kitör a harmadik világháború, naná, hogy a Kovács tehet róla. Az egyik bunkó szomszédot megcsalja a felesége, jó, hogy arról is én tehetek. En mindent elbírok, tessék csak rám fogni. Itt a mellem, ide lőjenek. *(Nagy gesztussal szétnyitja az ingét)*

KOVÁCSNÉ Ne raplizz itt nekem. Ha nem ismernélek, most rám törne a zokogás. *(Kimegy a konyhába és tesz-vesz)*

KOVÁCSFIÚ Na, én megyek a libás telepre, a szegények között szétosztom a cégeimet. Olyan tuti kis cégek ezek, hogy még koldulni is lehet velük. Ha nekik sem kell, akkor marad a Vöröskereszt és a Máltai Szeretetszolgálat. *(Kimegy)*

KOVÁCS *(Idegesen járkál föl-alá, majd meglátja telefont, felveszi a kagylót és tárcsáz)* Most senki se zavarjon. Dolgozom. Halló! Manci néni? Csókolom, Manci néni, éppen magát keresem. Hogy van?... Süt a nap? Csodálatos – és éppen ebédel?... Ja, ott most van dél. Itt már majdnem este... És Jimmy bácsi?... Ja, meghalt két éve? Tudom, hiszen küldtünk táviratot, gyásztáviratot... Megkaptá?... Nem?... Messze van, ki kell várni. Oda fog érn... Mi, jól... Mindannyian vállalkozunk, mindenki... Ezeknek nem dolgozunk... Magunknak... Bélának három cége is van... Cilike a polgármester felesége lesz... Ó, hát ő itthon, a konyhában dolgozgat... Nagy-apa?... Ő is vállalkozó volt, de már kiszállt... Igen, nyugdíjba ment... Kölcsönadtuk, bérbe, meg Mikulás volt. Nagyon jó Mikulás volt. A város, a megye, de talán az ország legjobb Mikulása volt... Igen... Drága Manci néni, egyszer, tíz éve tetszett írni, hogy ha valami kell, csak szóljunk. Hát most itt van a Nagy Idő, kellene... Pulyka. Négy lábú pulyka... *(Kovácsné a pulyka szó hallatán megáll, majd odalopakszik a férje mögé)* ...Ott ez már rég ki van találva... Négy-lábú pulyka. Tessék küldeni egy párocskát... Egy fiút meg egy lányt, aztán majd én itt összehoronálok őket... Ezzel akarok foglalkozni... Igen, csak repülön, csomagban... Hipp-hopp, és már itt is van... Tegyen mellé egy kis kukoricát... Oké. Várom... Ezt meg átadom... neki is... őneki is... persze annak is... belé is... meg oda is... csókolom... majd hívjuk... majd hívom... akkor várom a... Kézcsókom. *(Leteszi, aztán összedörzsöli a kezét)*

KOVÁCSNÉ Mit rendeltél te Amerikából?

KOVÁCS Pulykát.

KOVÁCSNÉ Nem megbeszéltük, hogy állattartással nem foglalkozunk?

KOVÁCS Nem te mondtad az előbb, hogy a piálás helyett inkább pulykázunk?

KOVÁCSNÉ Az példabeszéd volt, édesapám, ha nem vetted volna észre.

KOVÁCS Példabeszéd. Jó, de van neked fogalmad arról, hogy mi ma Amerikában a sláger, a világszám, amiben óriási pénz van?

KOVÁCSNÉ Mi az ördög?

KOVÁCS A négy lábú pulyka. Érted? Négy lábú. És kapaszkodj meg, enyém lesz Európában az első tenyészfarm, egy év alatt benépesítem vele ezt az öreg kontinenst Hollandiától az Uralig. Uralig, érted? És ebben senki nem fog megakadályozni engem. Még te sem!

KOVÁCSNÉ Úgy gondolod?

KOVÁCS Úgy.

KOVÁCSNÉ Majd én kijózanítalak, bízzál bennem, édesapám.

(Elsötétül a színpad)

7. jelenet

(Üres lakás, a nappali ablaka nyitva, a televízió szől)

(Közös Képviselő belép az ablakon és otthonosan sétálgatni kezd a lakásban, amíg mennek az interjúk, Közös előveszi a pálinkát, és két kupával fölhajt belőle, majd elpakolja a helyére)

1. RIPORTERHANG „Répa Mari néni az Alföld legnyugatibb csücskén él, Felsőkovácsszakadékházán. Hetvenéves, és most szavazott először életében. Miért?

MARI NÉNI HANGJA Az uram mondta mindég, hogy nem asszony népnek való huncutság. Pedig hát mink, fehérnépek csak jobban beletanáltunk abba a lukba. Nincs igazam, lelke?

1. RIPORTERHANG Milyen érzés volt először szavazni?

MARI NÉNI HANGJA Megmondom magának őszintén, de nagyon őszintén, minek is hazudnék, ugye. Jó.

KÖZÖS Mindenki szavaz. Helyes.

1. RIPORTERHANG Mihez tudja hasonlítani?

MARI NÉNI HANGJA Hát a zsbanevelő dobozhoz. Tudja, lelke, amikor kikelnek a kislibák, szakasztott ilyen papumdekli dobozba rakom őket. Hát, olyasforma érzés.

2. RIPORTERHANG Beretvás Ferike élete első szavazatát adta le. Milyen érzés?

BERETVÁS FERIKE HANGJA Jó érzés.

2. RIPORTERHANG Sikerült?

BERETVÁS FERIKE HANGJA Sikerült. *(Visszasétál az ablakhoz, füllábal kilép, és még visszanéz)*

BEMONDÓ HANGJA Köszönjük szépen az izgalmas beszélgetéseket. *(Megszólal a zene)*

KÖZÖS Mondhat akárki akármit, nálam rend van. *(Kilép és eltávozik)*

(Kovácsné, Kovács és Kovácsfiú bejönnek, levetik kabátjaikat az előszobában. Kovácsné a konyhába megy, Kovács és Kovácsfiú a nappaliba)

KOVÁCSNÉ Belerángattatok ebbe a bohóckodásba. Én azt hiszem, hogy apátokra rajtunk kívül a kutya se adja a szavazatát.

KOVÁCS Miért? Nálam sokkal hülyébbek is feszítenek a listán.

KOVÁCSFIÚ Jól van, semmit nem veszítettünk az- zal, hogy elmentünk. Úgy látom, hogy Győzőre elég kevesen voksoltak, nem nagyon lesz belőle polgármester.

KOVÁCSNÉ Ha lesz, ha nem, előbb adja csak meg a tartozását. Hogyan is hihettétek el, hogy megválasztják. Egy ilyen nyüzögő hogy is nézne ki mint polgármester?

KOVÁCS Anyátoknak igaza van.

KOVÁCSFIÚ Nagyon semmirevaló kis emberke. Azért mindenesetre jobb lenne, mint az eddigi bálgúnár.

(Megszólal a bejárati ajtó csengője)

KOVÁCS Csengettek.

KOVÁCSNÉ Az, csengettek.

KOVÁCS Minek csengetnek, ha nyitva van az ajtó?

KOVÁCSNÉ Mert nem tudja.

KOVÁCS Mit?

KOVÁCSNÉ Semmit. Nem nézné meg valamelyiktek, hogy ki az?

KOVÁCS Megyek, anyukám. Megyek. Nem kell türelmetlenkedni.

(Kovács kimegy, majd hamarosan bejön, kezében egy csomag. Beviszi a konyhába, kibontja. Kovácsné is odalép, nézi)

KOVÁCS Csomag Manci nénitől. Hurrá. *(kiemel belőle valamit.)* Mi a fene, hibernálták őket?

KOVÁCSNÉ Nem, apukám. Ezek füstölt pulykacombok. Ahogy megrendeltem, négy darab.

KOVÁCS Na, ne. Nem erről volt szó. A fenébe.

KOVÁCSNÉ Csak nem gondolod, hogy a vámosok fölfüstölték neked?

KOVÁCSFIÚ Apu. Akartam én már neked mondani, a négy lábú pulykáról a tévé kabaréműsorában beszéltek. Vicc volt az egész.

KOVÁCS Ezek szerint én hülye vagyok, igaz?

KOVÁCSFIÚ Nem vagy hülye, csak félreértetted. Nincs négy lábú pulyka. Egyelőre legalábbis nincs. Érted?

KOVÁCS Na, ne! Az irigység beszél belőled, fiam.

KOVÁCSNÉ Semmi gond, híveim. Csinálok nektek egy jó kis babgulyást, füstölt pulykacombbal. *(Nekilát az ebéd készítésének)*

KÖZÖS *(Megjelenik az ablakban)* Bazsarózsás kezécsókolom, és magának is..., Önre szavaztam, Kovács úr, én csak magára.

KOVÁCS Köszönöm, Közös úr. Köszönöm. Iszik egy kis pálinkát?

KÖZÖS Csak magára. *(Belép az ablakon)* Hogy már polgármester legyen. Én mást elképzelni sem tudnék polgármesternek.

KOVÁCS Az nem én lennék, hanem az albrlő.

KÖZÖS Ja, tudom, az, amelyik nincsen.

KOVÁCS Az, az.

(Kovács fölkapja a pálinkásüveget, két poharat, bemeleg a nappaliba és tölt.)

Egészségünkre.

KÖZÖS De szemét egy ital, hallja.

KOVÁCS Nem szabad sokáig nézni.

KÖZÖS Isten örözz. Attól lesz a szürkehályog.

(Felhajtják a pálinkát)

KOVÁCS *(Közel hajol)* Közös úr, nem látta a pulykát?

KÖZÖS Eltűnt?

KOVÁCS Tegnap reggel odavittem a nyitott ablakhoz, hogy levegőzzön, nem kiugrott a kezemből, és huss. Leszaladtam az utcára, de senki sem látta. Maga tudta, hogy a pulyka tud repülni?

KÖZÖS Nem, Isten látja lelkeket, nem halottam felőle, de ha valami kitudódik, szólok.

KOVÁCS Számítok magára, pszt! *(Tölt a kupákba)*

KÖZÖS Pszt!

(Egyszerre hajtják föl, ezalatt bejön Kovácsné, felemeli az üveget az asztalról, és viszi a konyhába)

KOVÁCSNÉ Aldomásnak ennyi elég. Munkára föl, uraim.

KÖZÖS Jó, hogy tetszik említeni, rengeteg dolgom van. *(Indul az ablakhoz, figyelmeztetőleg felemeli az ujját)* Porrongy tizenöt és tizenhat óra között, középerősen. *(Egyik lábbal kilép az ablakon, ráül a párkányra)* Bazsarózsás kezét csókolom, és magának is... *(Kibillen az ablakon és elmegy)*

KOVÁCSNÉ *(A szoba közepén megáll)* Na, gyertek ide körém, szeretnék bejelenteni valamit.

KOVÁCSFIÚ A fene, de hivatalos vagy.

(Kovács és Kovácsfiú leülnek az ülgarnitúrára, Kovácsné áll előttük)

KOVÁCSNÉ Két volt kolléganőmmel alakítunk egy betéti társaságot.

KOVÁCSFIÚ Micsoda?

KOVÁCS Igaza van a gyerekeknek. Mit csináltak?

KOVÁCSNÉ Óriási igény van alapos és precíz takarításokra, úgy gondoltuk, hogy Hófehérke néven csinálunk egy kis céget. Hétfőn felmondok a munkahelyemen, és beindulunk.

KOVÁCSFIÚ Rögton földobom a talpam.

KOVÁCS Én is.

KOVÁCSNÉ Annyira, hogy te is jössz takarítani *(férjére bök)*, amíg nem találsz valami testhezállóbb állást magadnak. Kellenek az ügyes kis törpék.

KOVÁCS Na, ne. Ezt nem teheted velem.

KOVÁCSNÉ Nézd, én arra tettem fogadalmat, hogy a feleséged leszek, arra nem, hogy kitartalak, mint egy stricit.

KOVÁCSFIÚ És ki lesz az ügyvezető?

KOVÁCSNÉ Természetesen én.

KOVÁCSFIÚ Te. Mindjárt elájulok.

KOVÁCSNÉ Felesleges, kisfiam. Inkább vond le a tanulságot. Mindenki abból csináljon vállalkozást, amihez ért.

KOVÁCS Igaza van anyádnak.

KOVÁCSFIÚ Jaj, apu, örökké visszhangzol, mint a tihanyi félsziget.

(Kovács sértődötten bemegy a Nagypapa szobájába)

KOVÁCSNÉ Megbeszélhetjük, hogy egyik cégedet esetleg átvesszük. Persze felár nélkül.

KOVÁCSFIÚ Micsoda világ, a saját anyám akar kismizni.

KOVÁCSNÉ Na, ne csináld a műsort. És ha úgy gondolod, munkát is tudok adni.

KOVÁCSFIÚ Hadd legyen én az ügyvezetőtök. Komoly gyakorlatot szereztem.

KOVÁCSNÉ Nem, kisfiam, az már be van töltve. Kétkezi munkára gondoltam.

KOVÁCSFIÚ Na, nem. Hát azt azért mégsem.

KOVÁCSNÉ Ahogy akarod.

(Három cserkész bejön, ugyanazok, mint az úttörők)

1. CSERKÉSZFIÚ Kezét csókolom. Kovács Vince forradalmárt keressük.

KOVÁCSFIÚ Aztán mi a fenét akartok, csak nem énekelni?

1. CSERKÉSZFIÚ Szeretnénk köszönteni, meg aztán a rajunk felvenné a nevét. Tetszik tudni, amikor úttörők voltunk, akkor is az ő nevét viseltük. Bevált, így aztán úgy gondoltuk, minnek változtassunk, nem igaz?

KOVÁCSNÉ (Kovácsához) Told ki nekik az öreget.

KOVÁCS (Kovács bemegy az öreg szobájába és tolokocsin kitolja)

(A cserkészek körbeállják, és virágcsokrot adnak át nagypapának)

1. CSERKÉSZFIÚ Kedves Vince bácsi. A Mindszenty József cserkészcsapat nevében szeretettel köszöntjük Önt, az 1956-os forradalom és szabadságharc hőstét, és sok jó egészséget kívánunk. Kérem, hallgassa meg Kistunyogi Dezső *Akkor jó a cserkész, ha vidám* című versét. „Száll az ének, száll az ének, Masíroznak a cserkészek, Zsíros kenyér a zsebükben, Boldogság van a szívükben...”

KOVÁCSFIÚ (közbeugrva) Na, elég ebből. Mi van még, gyerünk, aztán menjetek.

1. CSERKÉSZFIÚ Vince bácsi hozzájárul ahhoz, hogy felvegyük a nevét?

KOVÁCSFIÚ Hozzá, hozzá. Na, örültünk, szervusztok.

1–3. CSERKÉSZFIÚ Csókolom.

(Libasorban elmennek a cserkészek)

NAGYAPA Kakukk. Kakukk.

KOVÁCS (visszatolja nagypapát a szobájába)

KOVÁCSNÉ Igazán kis aranyosak voltak, miért beszéltél ilyen udvariatlanul velük.

KOVÁCSFIÚ Múltkor az úttörők, most meg ezek a cserkészek. A franc sem tud kiigazodni már ebben az összekuszált országban.

KOVÁCSNÉ Egyébként hogy van a feleséged?

KOVÁCSFIÚ Egy hónap múlva szül, aztán se pénzem, se lakásom. Na, nekem ebből elég. Elmegyek és sétálok egyet. (Kimegy)

KOVÁCS (Nagypapa szobájából kijön) Az apád kekszet kér, meg sört.

KOVÁCSNÉ Már megegyeztünk, hogy a te apád, nem?

KOVÁCS Jól van, az én apám.

KOVÁCSNÉ Itt van a keksz, a fiókban.

KOVÁCS (Megy a konyhába és előveszi a kekszet) Sör van?

KOVÁCSNÉ Sör nincs. Vigyél neki szexlapot, attól gyorsan elalszik.

KOVÁCS Milyen a pulykacomb?

KOVÁCSNÉ Gyönyörű. Nem is értem, hogy eddig mi miért nem vettünk.

KOVÁCS Na, ugye. A tévében is mondták, hogy a legjobb ízű, leggazdaságosabb hús, Amerikában ez olyan, mint nálunk a hizott liba. Ünnepi alkalomra csak ezt veszik.

KOVÁCSNÉ Béla! Ne kerülgesd már megint a témát. (Nyomatékkal) Nem fogunk pulykát tenyészteni.

KOVÁCS Miért nem próbálhatom meg, csak egy párral? Ha bejön, akkor ráérünk meggondolni.

KÖZÖS (Beront, a hóna alatt a pulyka) Kovács úr! Megvan a pulyka. Az ablakon át beugrott a pincébe, elbújt, ott találtam meg.

KOVÁCSNÉ Miféle pulyka?

KOVÁCS Tényleg, Közös úr, miféle pulyka?

KÖZÖS (Kacsintgat Kovácsnak) A pulyka. Tudja, Kovács úr.

KOVÁCS Örülök, hogy vett pulykát, Közös úr, de mi úgy döntöttünk, hogy nem veszünk. Mégse akkora üzlet. (Közelebb megy Közöshez) Állítólag nem szereti a városi levegőt, bekékül tőle, és annyi. A pincében tartja?

KÖZÖS Ott kéne?

KOVÁCS Szerintem ott.

KÖZÖS Jó, akkor ott tartom.

KOVÁCS Vigye csak le, majd segíték megnézni.

KÖZÖS Leviszem. (kimegy)

KOVÁCS Azért köszönöm, hogy megmutatta. Szép állat. Nagyon szép.

KOVÁCSNÉ Béla. Mit zagyváltatok ti itt összevissza?

KOVÁCS Semmit, anyukám, semmit. Látod, a részeges Közös tudja, hogy a pulyka óriási üzlet,

hát vett egyet. Van esze, kipróbálja. Nekünk nincs eszünk, mi nem próbáljuk ki.

KOVÁCSNÉ Nagyon nem szeretném, ha a hátam mögött megint valamit kavargatnál.

KOVÁCS Hogy tételezhetsz föl ilyesmit rólam?

ADÓELLENŐR (Belép a Főelőadó, elegáns sötét ruhában) Jó napot. Ez ugyebár a Kovácsok bété, a Kova bété, a Kovakó bété és a Kovacsek bété telephelye?

KOVÁCSNÉ (Felismeri, elé siet) Főelőadó úr. De régen láttuk. Csak nincs valami kedvező újság lakásügyben?

ADÓELLENŐR (kihúzza magát) Kérem. Én már nem vagyok Főelőadó. Két hónapja a lakáshivatalt megszüntették, én az Adóhivatalba kerültem, és ezzel megtaláltam hivatásomat. Kérem, én most látom csak, hogy az isten is adósnak teremtett.

KOVÁCSNÉ Megszűnt. De sajnálom.

ADÓELLENŐR Azzal is megvádoltak, hogy dicsérő leveleket írtam. Önök is bizonyíthatnák, hogy ez nem igaz. Hát nem önök kérték, hogy hadd írassák meg az igazságot?

KOVÁCSNÉ Szóról szóra így igaz. Kiköveteltük, kedves főelő... azaz adóellenőr úr.

ADÓELLENŐR Na, de hagyjuk azt a méltatlan múltat. Új feladatkörömnek megfelelően szeretnék a lakásba bejelentett gazdasági társaságok könyvelésébe bepillantani.

KOVÁCSNÉ A fiunk, aki csinálta ezeket, sajnos nemrég ment el hazulról. Nem gondoltuk, hogy ilyenkor, hétfvégén tetszik kijönni.

KOVÁCS Nem tudhattuk.

ADÓELLENŐR A mi munkánkban nincsen sem ünnep-, sem szabadnap. Éjjel, hajnalban, vagy akár télvíz idején rárepülünk az ügyekre.

KOVÁCSNÉ Megértem. Nagyon tiszteltetreméltó.

KOVÁCS Igen, Tiszteltetreméltó.

ADÓELLENŐR Pedig jó lett volna tisztán látni, mert, kérem, nem készülték adóbevallások, és hónapok óta nem volt ÁFA-befizetés sem. Valami büzlik Dániában, ahogy mondani szokás.

KOVÁCSNÉ Dániában? Miért éppen Dániában?

ADÓELLENŐR Jó, akkor Ukrajnában, vagy bárhol.

KOVÁCSNÉ Ukrajnában?

ADÓELLENŐR Az itt a kérdés, hogy egy családnak mire kell ennyi cég?

KOVÁCSNÉ Nincs itt semmiféle turpisság, a fiam még gyakorlatlan, ennyi az egész.

KOVÁCS Így van.

ADÓELLENŐR Ez nem mentség. Valami büzlik. Kovács Dániában... azaz bocsánat, Ukrajnában,

ahogy célozni tetszett rá.

ADÓELLENŐR Így igaz.

(Kovács lány és Kovácsfiú bejönnek)

KOVÁCSLÁNY A közvéleménykutatás szerint Győzi nagyon jól áll, minimum öt százalékkal vezet. Apunak sajnos gyengék az esélyei, elhúztak tőle. (Bemegy a fürdőbe)

KOVÁCSNÉ (Kovácsfiúhoz) Gyere, gyere. Az adóellenőr úr téged vár.

KOVÁCSFIÚ Engem?

ADÓELLENŐR Igen. Na, kérem. Először is, ami a legsúlyosabb, nem küldtek be a Kovácsok bété tevékenységéről adóbevallást.

KOVÁCSFIÚ Azt a céget én több hónapja eladtam. (Székényhez lép és papírokat vesz elő) Itt van a szerződés.

KOVÁCS Itt van, ni.

ADÓELLENŐR (Átveszi, olvassa) A cég a mai napig nincs átíratva, a maguk nevén fut, és óriási forgalmakat bonyolított le. Itt valami büzlik, kérem.

KOVÁCSNÉ Büzlik?

ADÓELLENŐR Büzlik. És mi van a többi céggel, azokat is eladta?

KOVÁCSFIÚ Azok, hogy úgy mondjam... pillanatnyilag nem működnek... Parkolópályán vannak.

ADÓELLENŐR Parkolópályán? Nem lett bejelentve a szüneteltetés, bár bevallást ilyen esetben is kell készíteni.

KOVÁCSFIÚ Elnézést, nem tudtam.

ADÓELLENŐR A tudatlanság nem mentesít. Meg kell bírságnom.

KOVÁCSFIÚ Ezért?

ADÓELLENŐR Bizony.

KOVÁCSFIÚ Mennyire?

ADÓELLENŐR Ötven, száz, százötvenezer. Majd a főnök eldönti.

KOVÁCSNÉ (közelebb lép az adóellenőrhöz) Néze, adóellenőr úr. Nincs itt semmiféle sunyiság, mi egyszerűen csak maflák vagyunk ezekhez a bonyolult dolgokhoz. Adjon néhány napot, és rendbe tesszük. Az egyik céget átveszem én a fiamtól, a másik kettőt átadjuk hajléktalanoknak, vagy mit tudom én. Ez egy simicska... simácska ügy, legyen egy kicsit elnéző...

ADÓELLENŐR (Közbe vág) Adóellenőrzésnél ilyen nem létezik.

KOVÁCSNÉ Jó, akkor segítőkész. Mi is megírtuk önnek azt a dicsérő levelet.

ADÓELLENŐR Tisztázzuk, kérem, nem nekem írták. Önök akarták.

KOVÁCSNÉ Persze. És ha kell, írunk az APEH-főnöknek is.

ADÓELLENŐR Nem, nem. Azt ne. Isten őrizz.

KOVÁCSNÉ Három nap múlva felkeressük a hivatalában, és bemutatjuk, hogy mindent rendeztünk.

KOVÁCS Rendezünk mindent...

KOVÁCSNÉ *(Rászisszen Kovácsra)* Csönd.
 ADÓELLENŐR Nem szívesen teszem, de... jól van. Rendben.
 KOVÁCSNÉ Ma kaptunk Amerikából finom, friss, füstölt pulykacombot, adhatok belőle kettőt? Nem ajándékba, csak hogy megköszönje.
 ADÓELLENŐR Mi semmit nem fogadhatunk el.
 KOVÁCSNÉ Tudom. Mondom, nem ajándék. Kóstoló. Vagy azt is tiltják a szabályok?
 ADÓELLENŐR Hát, nem is tudom.
 KOVÁCSNÉ Na, látja. *(Belép a konyhába és papírbába, nejlonszatyorba tesz két combot)* Meglátja, milyen finom. Egészségükre. *(Átadja)*
 ADÓELLENŐR *(Hűződozva)* Csak kóstolásra..., de tényleg.
 KOVÁCSNÉ Keresni fogjuk. És köszönöm.
 ADÓELLENŐR *(Indul kifelé)* Rendben. Minden jót. *(Kimegy)*
 KOVÁCSLÁNY *(Kijön a fürdőből, a markában papírköteget)* Megvártam, amíg elmegy ez a hólyag. Na, én is elhúzok. Nem jössz, bratjó, izguljunk együtt a jövőnkért.
 KOVÁCSFIÚ A te jövődért. Áh. Elment a kedvem az élettől.
 KOVÁCSLÁNY *(Indul kifelé)* Na, kívánjatok sok kutyakakit.
 KOVÁCSFIÚ A tied.
 KOVÁCSLÁNY Szasztok. *(Elrohan)*
 KOVÁCSNÉ *(Kovácsfiúhoz)* Hétfőn elmegyünk egy ügyvédhez, és átíratjuk az egyik céget, a többi meg szüntesd meg.
 KOVÁCSFIÚ Oké.
 KOVÁCS Egy bétét meg kellene hagyni, mert ha összejönne a pulykázás, akkor azt meg én venném át.
 KOVÁCSNÉ Ne idegelj. Te semmit sem veszel át. Megmondtam, hogy nem pulykázunk. Egyébként meg ott lesz az én cégem, ha valami összejön, majd azon belül megoldjuk.
 KOVÁCS Egy takarító BT-ben pulykázunk?
 KOVÁCSNÉ Kuss! Nem pulykázunk, és kész.
 KOVÁCS Jól van, de mivel vetted le a lábáról az adóellenőrt, mi? Nem az én pulykacombommal?
 KOVÁCSNÉ Azzal, na és?
 KOVÁCS Látod, hogy harapnak rá?
 KOVÁCSNÉ Lezártuk a témát.
 KOVÁCSFIÚ Apa, hagyd a fenébe.
 KOVÁCS Hagyom. Rendben van, hagyom. Majd a Közös megcsinálja az ötletemet, aztán jól kiröhög. Az első pulykája már meg is van...
 KOVÁCSNÉ Hadd legyen. *(A konyhába megy, csinálja a vacsorát)*
 RENDŐR *(Bejön)* Jó napot kívánok. Kovács Vince ügyvezető igazgató urat keresem. Kovácsok bété.
 KOVÁCS Bent van a szobájában.
 RENDŐR Kérem, szíveskedjék elővezetni.

KOVÁCS Igenis. *(bemegy a szobába)*
 KOVÁCSFIÚ Mi történt?
 RENDŐR Ne tessék türelmetlenkedni, mindent szépen sorjában. Előbb ellenőrizzük a személyi azonosságot.
(Kovács tolokocsiban kitolja nagyapát)
 RENDŐR Na, kérem. Ön Kovács Vince személyesen, Nobel Alfréd utca 37. III. emelet telephelyel?
 KOVÁCS *(Kijön a konyhából)* Ő hát.
 RENDŐR Nem önre irányult a kérdés. Szóval?
 NAGYAPA Igen.
 RENDŐR Ön a Kovácsok bété ügyvezető igazgatója?
 NAGYAPA Nem tudom.
 KOVÁCSFIÚ Igen, ő.
 RENDŐR Szíveskedjék személyi igazolvánnyal hitelesíteni magát.
 NAGYAPA Nem tudom.
 KOVÁCSNÉ *(Kovácsfiúhoz)* Hol van nagyapa igazolványa? Nálad volt legutóbb.
 KOVÁCS Nálad bizony.
 KOVÁCSFIÚ Itt van. Mindjárt. *(Rohangál, keresi, végül megtalálja a zsebében, és átadja a rendőrnek)*
 Tessék.
 RENDŐR Első felülvizsgálatra tekintve, ez öt éve lejárt. Fénykép stimmel, név azonos, személyi igazolvány száma megegyezik. Ő az. Na, kérem. Kovács Vince, Önt, a Kovácsok bété ügyvezető igazgatóját ezennel letartóztatom, többrendbeli...
 KOVÁCSNÉ Mit mond?
 KOVÁCS Mit beszél?
 RENDŐR *(Feddőn rájuk néz)* Nem fejeztem be... többrendbeli csalás, sikkasztás, okirathamisítás, tiltott leánykereskedelem elkövetése tárgyában.
 KOVÁCSNÉ Csalás?
 KOVÁCS Sikkasztás?
 KOVÁCSFIÚ Leánykereskedelem? A nagyapa?
 RENDŐR Úgy van.
 KOVÁCSFIÚ De hiszen ezt a céget mi eladtuk.
 RENDŐR Ahogy mondja. Eladták ukránoknak, csak az ügyvezető igazgató személye ő maradt. *(Rámutat nagyapára)*
 KOVÁCSFIÚ *(Fejéhez kap)* Atyaúristen.
 KOVÁCSNÉ Miféle sikkasztás történt?
 RENDŐR A nyomozás sikere érdekében nem beszélhetek. Csak annyit mondhatok, hogy százmillió forintért vásároltak árut, aztán csődöt jelenttek. A bevétel meg eltűnt. Meg az ukránok is.
 RENDŐR *(Nagyapához)* Kovács Vince, megértette a vádat?
 NAGYAPA Mikulás.
 RENDŐR *(A többiekhez)* Látják, még jelszó is volt. Na, kérem. Van mondanivalója?

NAGYAPA Keksz.
 RENDŐR Sajnos ukránul nem tudok. *(Papírból nehezképpen olvassa)* Figyelmeztetem, bármit mond, az felhasználható ön ellen. *(Elteszi a papírt)* Na, kérem, meg kell bilincselnem, nehogy elszaladjon. *(Előveszi és rákattintja a csuklójára)*
 KOVÁCSNÉ Azt talán mégsem kellene.
 RENDŐR A szabályzat, kérném tisztelettel. A szabályzat. *(Indul kifelé)*
 KOVÁCSNÉ *(Utána szól)* Szereti a kekszet, a sört, meg a Pick szalámit. Pelenkázni kell, és legyen kéznél mindig egy kacska.
(Rendőr kitolja nagyapát)
(Utánakiált) Szeret olvasni, és imádja a szexlapokat.
 RENDŐR *(Kintről kiált vissza)* Megoldjuk, kérem szépen. Mi szolgálunk és védünk.

(Elsötétedik a színpad)

8. (ZÁRÓ)JELENET

(Reggel van, félhomály. A nappali közepén nagyapa alszik a tolszékben, a fejére esik valami beeső fény. Csend van. Amikor kilép Kovácsné, kivilágosodik a tér.)

KOVÁCSNÉ *(Hálóingben kilép a második szobából)*
 Ez meg mikor került ide? *(Konyhába megy, és reggelit kezd készíteni)*
 KOVÁCS *(Pizsamában kilép a második szobából, bemegy a WC-be)*
 KOVÁCSFIÚ *(Pizsamában kijön nagyapa szobájából és a konyhába megy, leül az asztalhoz)*
 Nagyapa hogy került vissza?
 KOVÁCS *(Kiszól a WC-ből)* Visszahozták. Én engedtem be. *(Zuhog a víz, majd kilép, a konyhába megy, leül)* Jól elhagyta magát, mi? Biztos egész éjjel vallatták.
 KOVÁCSNÉ Vasárnap van, még szunyókálhatnátok egy kicsit.
 KOVÁCSFIÚ Anya. Akkor hétfőn elmegyünk az ügyvédhez?
 KOVÁCSNÉ El kell mennünk, nem?
 KOVÁCSFIÚ De.
 KOVÁCSNÉ *(Férjéhez)* Te meg nézz be a Munkaügyi Hivatalba. Hátha tudnak ajánlani valamit.
 KOVÁCS Jól van.
(Kovács lány letörten bejön)
 KOVÁCSLÁNY Szasztok. *(A kabátját felakasztja a fogasra)*
 KOVÁCSFIÚ Na, mi lett?
 KOVÁCSLÁNY Elbuktuk. Győzi éjfélig vezetett, aztán a peremkerületekben lekörözték. Nem sokkal, de én már nem bírtam kivárni a végét.
 KOVÁCSFIÚ Ki nyert?

KOVÁCSLÁNY *(Leül a nappaliban)* A régi polgármester. Az a görény.
 KOVÁCSFIÚ Na, újabb döglődő négy év. A francba.
 KOVÁCSNÉ Mi bajod a polgármester úrral?
 Olyan aranyos ember. Mindig mosolyog.
 KOVÁCS Tényleg. Mi bajod vele?
 KOVÁCSFIÚ Egy tutyimutyi alak. A város élére végre gazdasági szakember kellene.
 KOVÁCS Csodát egyik sem tudna csinálni.
 KOVÁCSFIÚ Azt nem. De egy ilyen legalább megpróbálná.
 KOVÁCSNÉ *(Kiszól a nappaliba)* Egész éjjel fent voltál. Feküdj le.
 KOVÁCSLÁNY Úgysem tudnék elaludni. Teljesen kivan a gyomrom.
 KOVÁCSNÉ Akkor csak szenvedj.
 KOVÁCSLÁNY Nagyapa hova készült?
 KOVÁCSNÉ Sehova. Hajnalban hozták vissza a rendőrök.
 KOVÁCSLÁNY *(Felül)* Rendőrök?
 KOVÁCSNÉ Nem érdekes. Tévedés volt. *(Rövid csend)*
 KOVÁCSLÁNY Most mihez kezdünk? Pedig úgy elterveztem mindent. Már az új tapétát is kinéztem a polgármesteri irodába.
 KOVÁCSNÉ Először is Győző úr kifizeti a tartozását, már több mint húszezer forinttal lóg.
 KOVÁCSLÁNY Jaj, anyu, hogy lehetsz ilyen? Még a gatyája is ráment a kampányra.
 KOVÁCSNÉ Nem volt ennek egy rendes alsógatyája, egyébként is nem nekem kampányolt.
 KOVÁCSLÁNY Fárasztotok. *(Bemegy a fürdőbe)*
 KOVÁCSNÉ *(Utánaszól)* Hónap végével felmondom az albérletet. Most már elég jól kezdek keresni, megbüdosódtünk, nem fogjuk nélkülözni a fürdőszobát.
 KOVÁCS Igazad van, anyukám. Hamarosan más világ lesz.
 KOVÁCSNÉ De más ám. Te is jössz takarítani.
 KOVÁCS Én?
 KOVÁCSNÉ Meg te is.
 KOVÁCSFIÚ A diplomámmal?
 KOVÁCSNÉ Azzal.
 KOVÁCSFIÚ Én aztán nem.
 KOVÁCSNÉ Akkor nem kapsz szállást meg kaját. Te jöttél azzal, hogy piacgazdaság van.
 KOVÁCSFIÚ Kidobsz?
 KOVÁCSNÉ Felnőtt vagy, állj meg a saját lábodon.
 KOVÁCS Így igaz.
 KOVÁCSFIÚ Nem sokára meglesz a gyerekem, az unokátok...
 KOVÁCSNÉ Éppen azért.
 KOVÁCSFIÚ Jól van. Be fogom nektek bizonyítani, hogy leszek én még valaki.
 KOVÁCS Persze, Pityu.

(Albérló bejön, fellendíti a két karját a levegőbe)

ALBÉRLŐ *(Felkiált)* Hurrá! Győztem!

KOVÁCSFIÚ Gombfociban?

ALBÉRLŐ Kedves Kovácsék! Kovácsné, Kovács úr, Kovácsfiú! Ö-ö... ezen a mámoros hajnali órán városuk új polgármestere áll önök előtt. Ö-ö..., igazán nem kell letérdelni.

KOVÁCSLÁNY *(Kiugrik a fűdől)* Hülyéskedsz, Győzi?

ALBÉRLŐ Nem. Két körzetben abszolút győztem lettem. Így aztán megfordult az eredmény.

(Kovácsné megáll, Kovács, Kovácsfiú tétován néznek az Albérlőre)

KOVÁCSLÁNY *(Nyakába ugrik)* Tudtam. Én végig tudtam. *(Megragadja, és táncol vele)* Az élet szép. Tudta, Győzi? *(Énekelni kezd, közben fel-felkiált)* Éreztem, hogy megcsináljuk. Minden részletet kidolgoztam. Még a fogkrémedet is tudományosan választottam ki. *(Megtörpan, és Kovácsra néz)* Ja, apu, mondtam, hogy te is bekerültél? Mondtam, hogy képviselő lettél?

KOVÁCS *(Előbbre lép)* Viccelsz?

KOVÁCSLÁNY Dehogy! Csak mindenre és mindenkire pipa voltam. De most már szeretlek. Gyertek, ünnepeljünk!

(Összefogódzkodnak Kovácslány, Albérló, Kovács, aztán csatlakozik hozzájuk Kovácsfiú és végül Kovácsné is. Kör tálkodik, és nagypapa körül elkezdnek táncolni, körbe-körbe. Majd a „Hegyek és a völgyek között zakatol a vonat...” című dalt énekelve, egymás vállába kapaszkodva zakatolnak, miközben kiabálva beszélgetnek)

KOVÁCSLÁNY Ugye, tudod, hogy én leszek az alpolgármestered?

ALBÉRLŐ Meg van beszélve.

KOVÁCSLÁNY Kell nekem egy profi titkárnő.

ALBÉRLŐ Meg van dumálva.

KOVÁCSNÉ Győző úr, beköltözhet a nagypapa szobájába.

KOVÁCSLÁNY Már ameddig kifestik a rezidenciánkat.

ALBÉRLŐ Oké.

KOVÁCSFIÚ Nem kell neked egy jól képzett szakember?

ALBÉRLŐ Nem is egy.

KOVÁCSFIÚ Régi álmom, hogy a városi munkügyi hivatalt vezessem.

ALBÉRLŐ Meg van dumálva.

KOVÁCSLÁNY Anyuka cége takarítja majd a városházát.

ALBÉRLŐ Meg van dumálva.

KOVÁCSLÁNY Az önkormányzati iskolákat.

ALBÉRLŐ Meg van dumálva.

KOVÁCSLÁNY Az összes intézményt.

ALBÉRLŐ Meg van dumálva.

KOVÁCSLÁNY És az utcákat is.

ALBÉRLŐ Meg van dumálva.

KOVÁCSLÁNY És apa. Mi lesz apa?

ALBÉRLŐ Természetesen hozzá tartozik a négy-lábú pulykatenyésztés bevezetése.

KOVÁCS Üsse kánya, vállalom.

ALBÉRLŐ *(Felemeli a kezét a magasba)* Állj! Szólnom kell a népemhez.

(Megáll a vonatozás, Albérló odalép az ablakhoz és feláll a párkányra)

Választópolgárok! Engedjétek meg, hogy szóljak hozzátok. Ö-ö... kedves polgárim! Itt az idő, hogy megköszönjem a bizalmat, amit tőletek kaptam.

KÖZÖS *(Felemelkedik az ablakban)* Hozzám tetszik beszélni?

ALBÉRLŐ Hát maga? Mit keres itt?

KÖZÖS Kovács úr, a rohadt életbe, megdöglött a pulyka.

ALBÉRLŐ De kérem, miféle pulyka?

KOVÁCS *(Int neki, hogy hagyja, menjen)* Jól van.

KÖZÖS Nem tömetjük ki?

KOVÁCS Nem. Legyen a magáé.

KÖZÖS Az enyém.

ALBÉRLŐ De kérem, szeretnék szólni a népemhez.

KÖZÖS Tessék, csak tessék. Gyere, pulyka, menjünk. *(Eltűnik)*

ALBÉRLŐ *(Ahogy elkezdi beszélni, Kovács odamegy mellé, és kibúzza magát, közben integet le az utcára)* Kedves választóim! Itt az idő, hogy beállítsuk óráinkat, mert új időszámítás kezdődik a város életében. Ö-ö... a termálfürdőt nem ott, nem akkor, nem annyiért és nem akkorát építünk, mint ahogy az elődeink dilettáns módon kitalálták. A megkezdett beruházásokat leállítjuk, a gödröket betemetjük és új, szebb, nagyobb gödröket fogunk ásatni, ö-ö... a városi labdarúgó-bajnokságot átszervezzük, a jövőben nem 11, hanem 8 játékos játssza a meccseket, és nem lesz bíró, majd mi eldöntjük, hogy ki a győztes, mindannyiunk gyönyörűségére. Bizatok bennem, és lehet, hogy én is bízom bennetek.

(Elsötétül a színpad, csak nagypapára esik egy fénycsóva, ül a tolokocsiban, és lenyaklik a feje)

VÉGE

A mű a Bárka és a Békéscsabai Jókai Színház által 2017-ben a rendszerváltoztatás megidézésére meghirdetett drámapályázat egyik díjazott alkotása.

Betű metamorfózisok (2008, 16; akril, vászon; 100×100 cm)

Az előző számunk tartalmából

Hétfvári Andrea, Darvasi László, Nagy Gábor, Eszteró István, Kürti László, Fellingner Károly, Falusi Márton versei

Oravecz Imre, Oberczián Géza és Molnár Krisztina Rita prózái

Acsai Roland versei a Papírhajó rovatban

Tanulmányok a fordításról Horváth Viktortól, Szabó T. Annától és Péti Miklóstól

Tanulmányok Balázs Irén (textil)művészetéről

Kritikák Krasznahorkai László, Darvasi László, Regős Mátyás, Marcsák Gergely, Bíró-Balogh Tamás köteteiről

Bárka

IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT

Megjelenik kéthavonta. Kiadja a Békéscsabai Jókai Színház

Felelős kiadó: Seregi Zoltán igazgató. Szerkesztőség: 5600 Békéscsaba, Andrassy út 1–3.

Telefón: 66/519-558, Fax: 66/519-560, E-mail: barkaszerk@barkaonline.hu; Internet: <http://www.barkaonline.hu>

Szerkesztőségi fogadóórák: hétfőn 14.00–16.00 óráig.

A lapot tervezte: Lonovics László

Alapította: Cs. Tóth János (a Tevan Kiadó igazgatója) és Kántor Zsolt (főszerkesztő) 1993-ban

HU ISSN 1217 3053

Nyomdai kivitelezés: Kolorprint Kft., Békéscsaba

Megrendelhető a szerkesztőségben. Előfizetési díj: 1 évre 3000 Ft.

Terjeszti a LAPKER Zrt.

Kéziratokat nem őrzünk meg, de minden felbélyegzett válaszborítékkal ellátott küldeményt megválaszolunk.